

DECIZIA nr.650
din 25 octombrie 2018

referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)], pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)], pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1) fraza a doua], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)], pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)], pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)], pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)], pct.21 [cu referire la art.100], pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1) și (2)], pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)], pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(2) și (3)], art.I pct.28 [cu referire la art.159¹], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)], pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)], pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)], pct.32 [cu referire la art.187¹], pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)], pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)], pct.39 [cu referire la art.269 alin.(3)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)-(6)], pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹) și (3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)], pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)], pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)], pct.54 [cu referire la art.309] și pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)], art.II [cu referire la sintagma „probe certe”] și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, precum și a legii în ansamblul său

Valer Dorneanu	- președinte
Marian Enache	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Benke Károly	- magistrat-asistent șef
Cristina Teodora Pop	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, obiecție formulată de 110 deputați.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.5358/5 iulie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.1050A/2018.

3. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate** au fost formulate critici de neconstituționalitate extrinsecă și intrinsecă, după cum urmează:

Critici de neconstituționalitate extrinsecă

4. Se susține că în procedura de adoptare a acestei propuneri legislative au fost încălcate obiectivele expres și limitativ prevăzute pentru activitatea Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, cu consecința nerespectării art.1 alin.(3) din Constituție. În acest sens, se menționează că această comisie și-a extins activitatea asupra unui act normativ care nu se încadrează în niciuna dintre categoriile de legi pe care Comisia, potrivit Hotărârii Parlamentului nr.69/2017, putea să le modifice, respectiv art.13² din Legea nr.78/2000.

5. Cu privire la obiectivul Comisiei speciale comune de a pune de acord rapoartele GRECO cu Codul penal, se invocă Raportul Ad-hoc pentru România, adoptat de GRECO, la cea de-a 79-a Reuniune plenară care a avut la Strasbourg, în perioada 19-23 martie 2018. În acest context, se arată că GRECO a considerat că modificările propuse cu privire la Codul penal, discutate de comisia parlamentară specială comună în legătură cu Directiva Uniunii Europene privind prezumția de nevinovăție, depășesc scopul Directivei și dau naștere unor îngrijorări serioase atât pe plan intern, cât și printre alte state, pentru potențialul impact negativ asupra asistenței judiciare reciproce și asupra capacității sistemului de justiție penală de a aborda forme grave de criminalitate, inclusiv infracțiuni legate de corupție. România ar trebui să se abțină de la adoptarea unor modificări ale legislației penale care să contravină

angajamentelor sale internaționale și să-i submineze capacitățile interne în lupta împotriva corupției. Se concluzionează, astfel, în sensul că „au fost încălcate flagrant prerogativele Comisiei speciale raportat la obligația de a respecta Recomandările GRECO”.

6. Se susține, de asemenea, că legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, fapt care aduce atingere prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție, deoarece raportul Comisiei speciale comune, elaborat în cadrul procedurii din fața Camerei Deputaților, a fost difuzat deputaților în chiar ziua votului, așadar, cu nerespectarea termenului de cel puțin 5 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților.

7. De asemenea, se apreciază că aceleași texte constituționale au fost încălcate prin faptul că lucrările comisiei nu s-au desfășurat transparent, procedura de lucru nu a fost respectată, amendamente importante au fost prezentate cu câteva minute înainte de ședința în care s-au votat, iar altele au fost făcute chiar în ședința în care s-a dat votul final pe Raport. Spre exemplu, deși modificarea art.297 din Codul penal a făcut obiectul inițiativei legislative PLX nr.406/2018, regăsindu-se referiri la modificarea acestui articol în expunerea de motive, din propunerea legislativă a lipsit o propunere concretă de modificare a acestui text. Amendamentul agreat de inițiatorii acestei propuneri legislative a fost prezentat în ședința de vot final a raportului, desfășurată în data de 2 iulie 2018, pornind de la propunerea Ministerului Justiției care, la rândul său, a fost prezentată Parlamentului în 2 iulie 2018 și înaintată membrilor Comisiei speciale cu 10 minute înainte de începerea ședinței. Ca atare, deși lucrările acestei comisii au început din octombrie 2017, amendamentul esențial, care configura structura textului propus pentru punerea în acord a art.297 din Codul penal cu deciziile Curții Constituționale, a fost prezentat cu câteva clipe înaintea votului, membrii comisiei fiind nevoiți să analizeze acest text și toate consecințele juridice care decurg din el după o singură lectură, ceea ce este inacceptabil. În mod evident, entitățile care activează în domeniul justiției, asociațiile magistraților, instituțiile

judiciare, membrii mediului academic, reprezentanții altor categorii de profesii juridice au fost în imposibilitatea de a oferi un punct de vedere asupra acestui text. După votul din Senat, primă cameră sesizată, din data de 3 iulie 2018, a fost convocată, în cadrul procedurii desfășurate în Camera decizională, și anume Camera Deputaților, ședința Comisiei speciale la ora 14.41, pentru ora 16.00, iar tabelul de lucru care conținea varianta adoptată la Senat a fost transmisă la ora 15.21. Or, potrivit art.2 alin.(5) din Hotărârea Parlamentului nr.69/2017, „convocarea ședințelor Comisiei se face cu cel puțin o zi înainte de către președinte sau, în lipsa acestuia, de către un vicepreședinte care îl înlocuiește”; rezultă, astfel, că a fost încălcat dreptul membrilor Comisiei speciale de a formula amendamente, observații, într-un termen rezonabil, fiind, în mod implicit, afectată și calitatea textelor adoptate.

8. Se susține că au fost încălcate dispozițiile art.64 alin.(1) din Constituție, potrivit căreia „*organizarea și functionarea fiecărei Camere se stabilesc, prin regulament propriu [...]*”. Din acest text nu se poate înțelege că respectarea acestor regulamente este facultativă pentru parlamentari, dimpotrivă, fiind vorba despre acte normative cu forță obligatorie la care se referă în mod expres însăși Constituția, ele nu pot fi ignorate. Principiul potrivit căruia „plenul este suveran” nu poate încălca aceste reguli și nici dreptul parlamentarilor aflați în minoritate de a lua cunoștință și a dezbate în mod efectiv inițiativele legislative. Orice lege trebuie adoptată în condiții de deplină transparență, prin voința politică exprimată conform propriei conștiințe a fiecărui membru al corpului legiuitor, după studiul aprofundat al normelor supuse dezbaterii parlamentare. Or, dreptul la inițiativă legislativă, care include și dreptul de a propune amendamente, conform art.74 din Constituție, a fost încălcat chiar prin modul în care s-a desfășurat procedura de adoptare a legii. În consecință, parlamentarii care nu au făcut parte din Comisia specială nu au putut să propună amendamente față de textul votat în prima Cameră sesizată, aflându-se, astfel, „în situația de a exercita un mandat imperativ”.

9. Se arată că legea analizată încalcă principiul bicameralismului, respectiv dispozițiile art.61 și ale art.75 din Constituție. În acest sens, se arată că art.216¹ și

art.295 din Codul penal au fost modificate în Camera decizională, fără a fi dezbătute sub nicio formă în prima Cameră sesizată, respectiv Senatul. Sunt realizate largi trimiteri la Decizia nr.472 din 22 aprilie 2008, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016 și Decizia nr.62 din 7 februarie 2017.

10. Se arată că neîntocmirea studiilor de impact în legătură cu modificările propuse la Codul penal reprezintă o încălcare a Legii nr.24/2000 și, implicit, a art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. În acest sens, se arată că, în temeiul art.33 alin.(2) din Legea nr.24/2000, revenea Comisiei speciale comune competența de a solicita Ministerului Justiției și Ministerului Afacerilor Interne întocmirea acestor studii de impact. Neîndeplinirea acestei obligații legale echivalează cu încălcarea Constituției. În acest sens, se face trimitere la Decizia nr.104 din 6 martie 2018. Dacă studiile de impact ar fi fost întocmite, acestea ar fi vizat și riscurile ce se creează pentru ordinea publică prin relaxarea exagerată a regimului liberării condiționate, în condițiile în care se ajunge la regula eliberării automate din penitenciar după executarea a jumătate din pedeapsa aplicată de instanță.

Critici de neconstituționalitate intrinsecă

11. În privința art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)] din lege, se susține că încalcă art.147 alin.(4) din Constituție, referitor la efectele general obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale. În acest sens, se arată că instituirea unei ordini legale de valorificare a criteriilor în funcție de care judecătorul trebuie să stabilească legea penală mai favorabilă este contrară considerentelor Deciziei nr.265 din 6 mai 2014, contravenind criteriului aprecierii globale a legii penale mai favorabile. Or, legea penală mai favorabilă este cea care, în ansamblu, prin raportare la fapta comisă și la autorul ei, are caracter mai favorabil, chiar dacă punctual unele dintre dispozițiile acesteia sunt mai severe, sens în care judecătorul trebuie să facă o apreciere globală a celor două legi aflate în conflict temporal. Se susține că art.5 alin.(1³) este neclar, fiind dificil de stabilit care a fost voința legiuitorului la redactarea normei. Astfel, se prevede că în ipoteza în care norma prin care se abrogă un text de incriminare este declarată neconstituțională, textul abrogat poate deveni normă penală

mai favorabilă. Or, pe de o parte, în măsura în care textul de incriminare abrogat s-a aflat în vigoare, fie și pentru o scurtă perioadă, între momentul săvârșirii infracțiunii și judecarea definitivă a cauzei, acesta are deja vocația de a fi aplicat ca normă penală mai favorabilă în temeiul art.5 alin.(2) din Codul penal, iar, pe de altă parte, în ipoteza în care acesta nu s-a aflat în vigoare în intervalul menționat, aplicarea acestuia ca normă penală mai favorabilă ar contraveni principiul securității juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, prin raportare la prevederile art.64 alin.(3) teza întâi din Legea nr.24/2000, potrivit căroră „*abrogarea unei dispoziții sau a unui act normativ are caracter definitiv*”. Totodată, se apreciază că acest text încalcă „prevederile art.146 din Constituție, referitoare la atribuțiile Curții Constituționale, care cuprind, totodată, și subiectele de sezină a Curții, prin faptul că instituie un caz de sesizare *ex officio*”. Se mai susține că art.5 alin.(1⁴) contravine art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât instituie un paralelism legislativ, prin raportare la prevederile art.5 alin.(1) din lege, modificat la rândul său prin legea examinată, care prevede că, „*în cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă în integralitate, neputându-se combina prevederi din legi succesive*”. De asemenea, repetiția conținută în sintagma „*limitele de pedeapsă aplicabile sunt cele din legea mai favorabilă precum și termenele și condițiile de prescripție din legea penală mai favorabilă*” este lipsită de previzibilitate, fiind susceptibilă de a fi interpretată în sensul că, în măsura în care limitele de pedeapsă sunt mai favorabile în una dintre legi, iar termenele și condițiile de prescripție în cealaltă dintre legile aflate în conflict temporal, judecătorul va trebui să combine prevederile din legea veche și din legea nouă creând pe această cale o *lex tertia*, ceea ce este contrar Deciziei nr.265 din 6 mai 2014.

12. **În privința art.I pct.4 [cu referire la art.17] din lege**, se arată că, prin excluderea posibilității săvârșirii infracțiunii comise, prin omisiune, în ipoteza existenței unei obligații exprese de a acționa în temeiul unui contract, se ajunge la eliminarea răspunderii penale în privința unor fapte cu consecințe deosebit de grave.

Se arată că, în expunerea de motive a legii, inițiatorii acesteia au justificat o asemenea măsură prin prisma Deciziei nr.405 din 15 iunie 2016, „unde se arată că, potrivit principiului legalității incriminării, este obligatoriu ca din punct de vedere penal atunci când este vorba de infracțiune, acțiunea sau inacțiunea ce constituie conținutul acesteia să fie configurată numai de actele normative primare. Pentru acest motiv, obligațiile contractuale nu pot constitui temei al răspunderii penale, deoarece, pe de o parte, acestea nu sunt prevăzute de acte normative primare, iar, pe de altă parte, aceste obligații rezultă din înțelegeri realizate de subiecte de drept privat sau și de drept privat și ele angajează răspunderea civilă contractuală a celui care le nesocotește, sens în care există deja reglementare legală dată de legea civilă, pentru astfel de situații”. Or, decizia antereferită nu este aplicabilă în această situație, din moment ce art.17 reprezintă tocmai legea care incriminează încălcarea obligațiilor contractuale. În susținerea criticii de neconstituționalitate, este invocată Decizia nr.44 din 16 februarie 2016, prin care Curtea a statuat că prevederile art.1 alin.(3) din Constituție „impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...) cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen”. Se concluzionează în sensul că restrângerea incriminării infracțiunii comise prin omisiune doar la situația în care ar exista o obligație expresă de acțiune prevăzută de lege este de natură să lipsească de protecție valori sociale fundamentale precum dreptul la viață, sănătate, integritate fizică etc.

13. În privința art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)] din lege, se arată că, în condițiile în care noul Cod penal a diminuat în mod semnificativ limitele speciale de pedeapsă față de cele prevăzute în Codul penal din 1969, prin modificările propuse legiuitorul revine la tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni din Codul penal din 1969, cu diminuarea limitei maxime a sporului facultativ de la 5 la 3 ani. Prin urmare, noua reglementare nu este proporțională și echitabilă, în sensul că ignoră pericolul social mai ridicat al unui infractor care comite mai multe infracțiuni față de cel care comite una singură, încurajându-se, totodată,

continuarea activității infracționale pentru infractorii care au comis de a o infracțiune, întrucât agravarea situației lor va fi una nesemnificativă. Prin urmare, textul criticat încalcă prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, care „impune legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...) cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” [Decizia nr.44 din 16 februarie 2016].

14. **În privința art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), la abrogarea art.64 alin.(6) și la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege**, se susține că eliminarea condiției existenței consimțământului persoanei condamnate la înlocuirea obligației de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității contravine art.42 din Constituție, referitor la interzicerea muncii forțate.

15. **În privința art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege**, se arată că eliminarea infracțiunilor exceptate de la aplicarea circumstanței atenuante prevăzute în art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în vigoare, va conduce la situații inechitabile, absurde, de reducere obligatorie a limitelor de pedeapsă în situații nejustificate. În forma adoptată, norma permite aplicarea circumstanței atenuante în cazul acoperirii prejudiciului material cauzat printr-o infracțiune care are alt obiect juridic decât relațiile sociale de ordin patrimonial. Astfel, o vătămare corporală prin care s-a cauzat o infirmitate permanentă va fi sancționată mult mai blând dacă se achită costul operației. Prin urmare, se arată că legiuitorul nu a realizat un just echilibru între interesul făptuitorului și valoarea socială a cărei protecție se urmărește prin legea penală. În acest sens, spre exemplu, în ipoteza infracțiunilor de corupție sau de serviciu, al căror obiect juridic constă în relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu, *acoperirea prejudiciului material constituie un element marginal, care nu este de natură a diminua atingerea adusă valorilor sociale protejate prin normele de incriminare*. În aceste condiții, se arată că legiuitorul nu și-a respectat obligația de a stabili tratamentul sancționator în mod echitabil și

proporțional, cu luarea în considerare atât a intereselor persoanelor care cad sub incidența legii penale, cât și a intereselor societății în general, obligație care rezultă inclusiv din jurisprudența Curții Constituționale, sens în care Decizia nr.711 din 27 octombrie 2015 este aplicabilă *mutatis mutandis* și în cauza de față: „în reglementarea sancțiunilor de drept penal de către legiuitor, trebuie stabilit un echilibru între dreptul fundamental, care face obiectul limitării impuse de sancțiune, și valoarea socială a cărei protecție a determinat limitarea”. Prin urmare, textul legal criticat încalcă art.1 alin.(3) din Constituție.

16. **În privința art.I pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)] din lege,** se arată că formularea textului criticat este deficitară, textul nestabilind care este conduita susceptibilă de a atrage aplicarea circumstanței atenuante. Se mai arată că, potrivit art.74 alin.(1) lit.f) din Codul penal, conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal constituie un criteriu general de individualizare a pedepsei, astfel că dispoziția nou-introdusă duce la valorificarea, în procesul de individualizare judiciară a pedepsei, a aceluși împrejurări de două ori. Totodată, sintagma „*fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nrecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat*” este neclară, putând fi interpretată în sensul că în cazul în care inculpatul nu recunoaște săvârșirea faptei, dă declarații neadevărate și face toate demersurile pe care le are la dispoziție pentru a nu se afla adevărul, dar susține că a efectuat toate aceste demersuri întrucât s-a considerat nevinovat, trebuie să i se acorde o reducere a pedepsei. În consecință, se apreciază că textul legal criticat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

17. **În privința art.I pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)] din lege,** se susține că individualizarea judiciară trebuie să se bazeze pe criterii clare și previzibile, referirea la caracterul exemplificativ al circumstanțelor atenuante judiciare dând naștere la impredictibilitate și la interpretări subiective în procesul de individualizare. În consecință, se apreciază că textul legal criticat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

18. **În privința art.I pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)] din lege**, se arată că, de vreme ce condamnatul a beneficiat deja de clemența statului când i s-a oferit șansa de nu executa pedeapsa într-un loc de detenție, limitarea posibilității de revocare a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei în maniera aleasă de legiuitor nu se justifică. Astfel, pe de o parte, comiterea unei noi infracțiuni intenționate denotă o pericolozitate crescută a infractorului prin perseverența sa în continuarea activității infracționale, chiar dacă pedeapsa aplicată este mai mică sau egală cu un an, iar, pe de altă parte, în cazul comiterii unei noi *infracțiuni din culpă*, interzicerea necircumstanțiată a posibilității de revocare a suspendării executării pedepsei nu este proporțională și are potențialul de a crea o stare de pericol pentru o serie de valori constituționale, precum viața sau integritatea fizică și psihică sau proprietatea privată. Prin urmare, textul criticat încalcă prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, care „impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...) cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” [Decizia nr.44 din 16 februarie 2016].

19. **În privința art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege**, se apreciază că, în contextul în care concepția avută în vedere de legiuitor la adoptarea Codului penal în vigoare a fost tratarea cu indulgență a infractorilor aflați la prima abatere, materializată prin scăderea semnificativă a limitelor de pedeapsă, reducerea semnificativă a fracției minime din pedeapsă ce trebuie executată efectiv, prin care se relaxează și mai mult tratamentul sancționator de drept penal, tinde să golească de conținut instituția pedepsei și, în mod inerent, să o deturneze de la scopul preventiv al acesteia. Or, în vederea garantării ordinii și siguranței publice, legiuitorul are obligația de a stabili un regim sancționator echitabil și proporțional, cu luarea în considerare atât a intereselor persoanelor care cad sub incidența legii penale, cât și a intereselor societății în general. În acest sens, este citată Decizia nr.711 din 27 octombrie 2015. Prin urmare, textul criticat nu asigură un just echilibru între dreptul fundamental al deținutului, restrâns prin efectul sancțiunii penale, și interesul general

al societății de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice, cu consecința încălcării art.1 alin.(3) din Constituție referitor la statul de drept. Se mai indică faptul că, în forma preconizată a art.100 alin.(1) lit.d) din Codul penal, se instituie prezumția că persoana condamnată este reintegrată social, în mod automat la împlinirea fracției, având loc, de fapt, o nouă individualizare a pedepsei în faza de executare, liberarea condiționată devenind un drept, și nu o vocație. Astfel, se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât se elimină dreptul acestora de a aprecia dacă persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

20. **În privința art.I pct.22 și 23 [cu referire la art.112¹ alin.(1), (2) și (2¹)] din lege**, se arată că dispozițiile art.112¹ alin.(1) și cele ale art.112¹ alin.(2) lit.a) și b), respectiv alin.(2¹) sunt contradictorii. Astfel, pe de o parte, potrivit tezei finale a alin.(1) și alin.(2) lit.a), confiscarea extinsă poate fi dispusă dacă instanța și-a format convingerea, pe baza disproporției dintre veniturile licite și averea persoanei, că bunurile provin din activități infracționale, iar, pe de altă parte, potrivit alin.(2) lit.b) și alin.(2¹), confiscarea extinsă poate fi dispusă doar dacă proveniența bunurilor din activități infracționale este dovedită prin probe. Or, din jurisprudența Curții Constituționale, pe de o parte, rezultă că o asemenea deficiență de redactare a textului legal este contrară art.1 alin.(3) din Constituție, iar, pe de altă parte, că, în ipoteza confiscării extinse nu trebuie probat fiecare act infracțional din care provin bunurile, în caz contrar ajungându-se la confiscarea specială a acestora și la inutilitatea măsurii confiscării extinse. Prin urmare, art.112¹ alin.(2) lit.b) și alin.(2¹) încalcă art.1 alin.(3) din Constituție, referitor la statul de drept, prin neasigurarea unui just echilibru între interesele legitime ale persoanei vizate de măsură și cele ale societății, în general. Se mai susține că art.112¹ alin.(1) și (2) încalcă și dispozițiile art.148 din Constituție. Astfel, art.112¹ alin.(2) lit.b) și alin.(2¹) nu sunt conforme cu Directiva 2014/42/UE, care prevede că judecătorul apreciază pe baza probelor. Or, textul de „transpunere” prevede un nivel mult mai strict de condiții, respectiv „*din probele administrate rezultă*”. Aceleași considerații se impun și în privința sintagmei „*probe dincolo de*

orice îndoială” prin valorificarea căroră judecătorul ia măsura confiscării extinse. De asemenea, se mai indică faptul că, în acest caz, se introduc în Codul penal instituții ale Codului de procedură penală, pentru că dispozițiile referitoare la aprecierea probelor se referă la soluționarea în întregime a raportului de drept penal.

21. **În privința art.I pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3)] din lege**, se arată că textul criticat dă naștere unui paralelism legislativ având în vedere art.112¹ alin.(9) din Codul penal, contrar art.16 alin.(1) și (2) din Legea nr.24/2000, ceea ce încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa referitoare la calitatea legii. Se mai apreciază că teza finală a alin.(3) contravine considerentelor reținute de Curte în Decizia nr.356 din 25 iunie 2014, potrivit căreia „dacă s-ar accepta teza caracterului absolut al prezumției dobândirii licite a averii, contrar prevederilor constituționale, s-ar ajunge la negarea intereselor legitime ale societății în ansamblu, căreia statul este ținut să îi acorde ocrotire, cu consecința ruperii echilibrului ce trebuie să existe între interesul general al societății și interesele legitime ale fiecărei persoane”. Prin urmare, textul legal criticat încalcă și prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) referitor la statul de drept și ale art.147 alin.(4) privind efectul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

22. **În privința art.I pct.26 și 27 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c) și art.155 alin.(3)] din lege**, se susține că diminuarea termenelor de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiuni cu pericol social ridicat, concomitent cu reducerea termenelor speciale de prescripție a răspunderii penale, pune la îndoială aptitudinea sancțiunilor penale de a-și atinge scopul preventiv. Prin urmare, textul criticat încalcă prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, care „impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...) cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” [Decizia nr.44 din 16 februarie 2016]. De asemenea, se ignoră cu desăvârșire dreptul victimelor de a avea ele însele parte de o procedură echitabilă, încălcându-se astfel art.124 alin.(2) din Constituție, precum și principiul aflării

adevărului, „adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept” (Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009).

23. **În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)] din lege**, se arată că asimilarea deciziilor Curții Constituționale cu noțiunea de „*lege penală*” încalcă art.147 alin.(4) din Constituție, referitor la puterea numai pentru viitor atribuită deciziilor Curții Constituționale. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că principiul neretroactivității legii este valabil pentru orice lege, indiferent de domeniul de reglementare al acesteia. Singura excepție pe care o îngăduie norma constituțională privește legea penală sau contravențională mai favorabilă. În consecință, se apreciază că deciziile Curții Constituționale nu pot fi asimilate unei „legi” și nici nu pot fi extinse efectele acestora, în sensul acordării unui caracter retroactiv. Se fac referiri în acest sens la Decizia nr.126 din 3 martie 2016. Totodată, noua formulă redacțională preconizată în privința art.173 alin.(4) și (5) din Codul penal încalcă principiul securității raporturilor juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât reglementarea nu este suficient de precisă și clară pentru a fi aplicată, textul neprevăzând cu claritate care este procedura de judecată aplicabilă în speță.

24. **În privința art.I pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)] din lege**, se arată că abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal este nejustificată, calitatea de funcționar public neputând fi legată doar de apartenența respectivei persoane la una dintre entitățile sau funcțiile de la alin.(1), ci și de îndeplinirea unor servicii publice a căror exercitare este adusă la îndeplinire de un număr diversificat de persoane, asupra cărora autoritățile publice exercită o anumită formă de control. Această modificare vine să avantajeze o serie de grupuri profesionale ce își desfășoară activitatea în mediul privat ori în cadrul unor profesii liberale (notari, executori judecătorești, funcționari bancari, lichidatori, experți judiciari), față de care instituirea unui tratament penal preferențial nu se justifică. Și aceste categorii profesionale sunt executanți ai unor servicii de interes general și beneficiari sau gestionari ai unor

fonduri publice, cum sunt sumele avansate din bugetul statului sau fondurile europene, politica penală în domeniu fiind în sensul înăsprii regimului juridic sancționar al faptelor săvârșite de acești funcționari. În acest sens, se fac referiri extensive la Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014, concluzionându-se că textul legal criticat contravine art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1), precum și art.16 alin.(1) și (2) din Constituție.

25. **În privința art.I pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)] din lege**, se arată că textul criticat pare că pune în acord dispozițiile art.177 din Codul penal cu Decizia nr.562 din 19 septembrie 2017. În realitate, acesta definește noțiunea de membru de familie, reglementând faptul că la stabilirea calității de membru de familie sunt avute în vedere și situațiile trecute de concubinaj, ceea ce ridică probleme sub aspectul previzibilității normei. Astfel, cu titlu de exemplu, se va reține forma agravată a infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută la art.199 prin raportare la art.193 din Codul penal, inclusiv în situația în care făptuitorul își lovește fosta concubină, după 20 de ani de la separare. Prin urmare, textul legal criticat contravine principiului securității juridice, prevăzut la art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

26. **În privința art.I pct.32 [cu referire la art.187¹] din lege**, se susține că modul de definire a informațiilor nedestinate publicității încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii, având în vedere terminologia diferită de cea din Legea nr.182/2002.

27. **În privința art.I pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)] din lege**, se arată că textul impune aplicarea pedepsei cu închisoarea în privința ultrajului realizat asupra unui polițist, jandarm sau militar aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătura cu exercitarea acestor atribuții, chiar dacă norma de incriminare a infracțiunii, care dobândește caracter calificat prin efectul prezentei dispoziții, prevede pedeapsa închisorii alternativ cu pedeapsa amenzii. Or, astfel se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, prin eliminarea dreptului acestora de a realiza o veritabilă individualizare judiciară a

pedepsei, în raport cu circumstanțele concrete ale cauzei, privitoare la faptă și la făptuitor.

28. În privința art.I pct.39 și 40 [cu referire la art.269 alin.(3)-(6)] din lege, se susține că modul de redactare a dispozițiilor art.269 alin.(3) referitor la favorizarea făptuitorului încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la previzibilitate, claritate și precizie, nefiind corelat cu art.177 din Codul penal, care în definiția noțiunii de membru de familie ajunge până la rude de gradul al treilea. O asemenea lipsă de corelare este contrară normelor de tehnică legislativă reglementate prin Legea nr.24/2000. Se mai arată că noul art.269 alin.(4) creează o imunitate absolută pentru reprezentanții autorităților executive, legislative sau judiciare, imunitate care, în mod evident, ar trebui limitată doar la aspecte privind oportunitatea emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative, interpretarea și aplicarea actelor normative, respectiv aprecierea probelor și încadrarea juridică a faptelor. Întrucât obligația martorului de a declara adevărul este prevăzută de lege, are caracter personal și netransferabil, iar infracțiunea de favorizare a infractorului este comisă cu intenție directă, calificată de un scop, rezultă că „mărturia depusă în cadrul unei proceduri judiciare” în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate nu poate constitui o cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei. Astfel, aceste dispoziții încurajează actele de corupție la nivelul demnitarilor și magistraților, afectează activitatea și imaginea publică a autorităților statului și au repercusiuni grave asupra procesului de legiferare și de justiție, vulnerabilizând cele trei puteri fundamentale în stat: legislativă, executivă (în componenta emiterii de acte normative) și judecătorească, precum și încrederea cetățenilor în autoritățile statului. Prin urmare, se încalcă principiul statului de drept și principiul supremației Constituției și al obligativității respectării legilor, consacrate de art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. De asemenea, dispozițiile art.269 alin.(4) lit.b) și c), prin eliminarea răspunderii penale pentru o serie de fapte comise în activitatea de justiție, încalcă principiul aflării adevărului, „adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate

în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept” (Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009), precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție. Noile dispoziții ale art.269 alin.(5) și (6) încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la claritate, precizie și previzibilitate, întrucât cuprind norme care nu sunt prevederi specifice Părții speciale a Codului penal. Se apreciază că introducerea de cauze de limitare a răspunderii penale, precum cea prevăzută la alin.(5), potrivit căruia dacă prin același act material și în aceeași împrejurare se acordă ajutor mai multor făptuitori, fapta va constitui o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului, încalcă art.1 alin.(3) din Constituție privind statul de drept și separația puterilor, de vreme ce stabilirea elementelor specifice răspunderii penale în concret aparține organelor judiciare.

29. **În privința art.1 pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege**, se susține că, potrivit art.273 alin.(4) lit.a) din Codul penal, nu constituie infracțiunea de mărturie mincinoasă refuzul de a face declarații prin care persoana se autoincriminează, legiuitorul realizează o confuzie între calitățile de suspect/inculpat și martor. Astfel, se extinde dreptul la tăcere și cu privire la martori, deși atât jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și Directiva (UE) 2016/343 acordă acest drept exclusiv persoanelor suspectate sau acuzate de săvârșirea de infracțiuni. În plus, art.118 din Codul de procedură penală prevede deja garanții suficiente pentru ca declarațiile date de martor să nu fie folosite împotriva sa, astfel că unicul rezultat al noii reglementări va consta în îngreunarea semnificativă și nejustificată a obținerii de probe și, pe cale de consecință, a aflării adevărului în cauză. Prin urmare, se încalcă art.1 alin.(3) din Constituție, arătându-se că „principiul adevărului” este valoarea supremă a statului de drept. Se fac referiri la Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009. Noua variantă redacțională a dispozițiilor art.273 alin.(4) lit.b) și c) din Codul penal este considerată a fi neclară, în condițiile în care Partea generală a Codului penal reglementează situațiile referitoare la eventuale abuzuri comise de

organele judiciare, conferindu-le, în aceste situații, impunitate martorilor (a se vedea art.24 și art.25 din Codul penal, referitoare la constrângerea fizică și cea morală). Se apreciază că sintagma „*presiuni de orice fel*” asupra martorului - presiuni care duc la modificarea și retractarea declarației date, fără ca aceasta să fie calificată mărturie mincinoasă - are vocația de a duce la situații absurde, precum exonerarea martorului de răspundere din cauza insistențelor depuse de organele judiciare pe lângă acesta pentru a spune tot ce știe cu privire la fapta care face obiectul procesului. Se încalcă astfel art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la claritatea, precizia și previzibilitatea normei. Potrivit noului text al art.273 alin.(4) lit.d) din Codul penal, simpla divergență de mărturii în cadrul procesului nu poate fi considerată mărturie mincinoasă decât dacă există probe directe din care să rezulte „*caracterul mincinos și de rea-credință al acestora*”; or, această din urmă sintagmă este în sine o eroare logică, neputând exista caracter mincinos fără ca acesta să implice și rea-credință. Simpla eroare nu implică rea-voință, fiind în sine diferențiată tocmai prin această caracteristică de noțiunea de minciună. Prin urmare, formularea normei este neclară și poate conduce la interpretări absurde în practică, prin care s-ar putea încerca dovedirea caracterului de bună-credință al unei declarații mincinoase, ceea ce încalcă art.1 alin.(5) din Constituție. Totodată, condiționarea reținerii infracțiunii de mărturie mincinoasă de existența unor probe directe din care să rezulte caracterul mincinos și de rea-credință „*al acestora*” încalcă art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât limitează aprecierea instanței de judecată pentru reținerea acestei infracțiuni. Se fac referiri la art.4 alin.(2) și art.103 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, precum și la Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009.

30. **În privința art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)] din lege**, se apreciază că, având în vedere că faza de judecată este în principiu publică, textul care reglementează infracțiunea de compromitere a intereselor justiției prin calificarea drept faptă penală a divulgării/ dezvăluirii de informații confidențiale/ mijloace de probă sau înscrisuri oficiale/ alte informații este constituțional doar în măsura în care mijloacele de probă sau înscrisurile oficiale dezvăluite nu au fost prezentate și

dezbatute în fața instanței. O interpretare contrară contravine art.30, 31 și 127 din Constituție, referitoare la libertatea de exprimare, dreptul la informație și, respectiv, la caracterul public al dezbaterilor. Se mai arată că textul nu respectă exigențele de calitate a legii, indicându-se, în acest sens, Decizia nr.451 din 28 iunie 2016. De asemenea, întrucât textul incriminează fapte care sunt susceptibile de sancționare disciplinară potrivit statutelor profesionale, se apreciază că acesta încalcă art.1 alin.(5) din Constituție.

31. **În privința art.I pct.43 [cu referințe la art.277 alin.(3¹) și (3²)] din lege,** se apreciază că introducerea acestei noi infracțiuni - Fapta funcționarului public care înainte de pronunțarea unei hotărâri de condamnare definitive se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca și cum aceasta ar fi fost condamnată - reprezintă o abatere disproporționată de la Directiva (UE) 2016/543, care nu impune și nici nu sugerează statelor membre o astfel de sancțiune, ci un comportament responsabil în legătură cu prezumția de nevinovăție în procesul penal. În plus, chiar și persoanele cu un statut oficial se bucură de libertatea de exprimare, iar lor le revine obligația de informare a publicului în legătură cu procedurile judiciare aflate pe rol și celelalte probleme de interes general ce pot face obiectul unor asemenea proceduri. Interdicția instituită în sarcina acestor persoane este vagă, generală și de natură să nască dificultăți de interpretare și de aplicare, suferind prin lipsa de previzibilitate și constituindu-se într-o măsură disproporționată cu scopul urmărit prin Directivă, inclusiv sub aspectul severității tipului de sancțiune, respectiv închisoarea. Se citează considerentul 16 din directiva antereferată. Se mai subliniază că, din formularea textului, rezultă că funcționarul public va săvârși infracțiunea de compromitere a intereselor justiției inclusiv atunci când aduce la cunoștința publică faptul că o persoană este condamnată printr-o hotărâre nedefinitivă. Se mai indică faptul că noile infracțiuni reglementate au fost plasate în titlul referitor la infracțiunile contra înfăptuirii justiției, ceea ce afectează sistematizarea și coerența legislației penale, întrucât, prin conținut, obiectul juridic al infracțiunii constă în relațiile sociale referitoare la onoarea și demnitatea

persoanei, și nu în cele referitoare la înfăptuirea justiției. În consecință, se apreciază că textul analizat încalcă art.1 alin.(5), art.30 și art.31 din Constituție.

32. **În privința art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege**, se susține că textul criticat, care condiționează denunțarea faptei de dare de mită de către mituitor până ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, dar nu mai târziu de 1 an de la data săvârșirii acesteia, încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Formularea este neclară, deoarece s-ar putea interpreta că mituitorul se pedepsește dacă denunță după un an și o zi de la săvârșirea faptei, adică inhibă orice tentativă de a denunța. În foarte puține cauze denunțătorii anunță organele de urmărire penală imediat după consumarea infracțiunii deoarece la acel moment sunt mulțumiți de folosul primit în schimb. Din practică s-a constatat că denunțurile se înregistrează când apar neînțelegeri între participanții la infracțiune sau când aceștia doresc să profite de cauze de reducere a pedepselor. Nu se explică rațiunea pentru care se dorește protejarea celor care au luat mită și garantarea faptului că, după trecerea unui an de la data comiterii faptei, nu mai pot fi trași la răspundere. Legislația penală trebuie să realizeze un echilibru așa încât nevoia societății de a trage la răspundere toate persoanele care au săvârșit infracțiuni să fie asigurată. Aceste prevederi intră în sfera legii penale mai favorabile și se aplică inclusiv cauzelor în curs, astfel încât toate dosarele aflate pe rolul instanțelor având ca obiect această infracțiune vor fi condiționate de formularea denunțului în termen de 1 an de la data săvârșirii faptei.

33. **În privința art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege**, se arată că modificarea operată în privința infracțiunii de trafic de influență condiționează reținerea acestei infracțiuni de obținerea de foloase materiale, contrar art.1 alin.(5) din Constituție. Or, există pe rolul instanțelor dosare în care autorul a obținut și foloase nemateriale, astfel încât includerea condiției suplimentare ar putea avea ca efect dispunerea de soluții de achitare în toate dosarele cu care a fost sesizată instanța pentru săvârșirea acestei infracțiuni, inclusiv în situațiile unde s-au dispus deja condamnări definitive. Similar, vor fi adoptate soluții de clasare în dosarele aflate pe rolul organelor de urmărire penală având ca obiect infracțiuni de trafic de influență

în care folosul este nematerial. O asemenea modificare legislativă nu respectă nevoia de a proteja în mod eficient valori sociale importante; de asemenea, se menționează că această modificare nu este o cerință a vreunei decizii a Curții Constituționale și, în plus, încalcă Convenția Organizației Națiunilor Unite, ratificată de România, care precizează că influența are ca scop „să obțină de la o administrație sau autoritate publică a Statului Parte un avantaj necuvenit” (indiferent că este patrimonial sau nepatrimonial). Conform Convenției penale privind corupția, influența trafică are ca obiect luarea unei decizii de către funcționarul public sau celelalte persoane care pot săvârși infracțiunea de corupție pasivă.

34. **În privința art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege**, se arată că textul criticat reglementează punerea în mișcare a acțiunii penale pentru infracțiunea de delapidare la plângerea prealabilă a persoanei, precum și înlăturarea răspunderii penale prin împăcare. Or, potrivit art.159 alin.(1) din Codul penal împăcarea poate interveni numai în cazul în care acțiunea penală s-a pus în mișcare din oficiu. Prin urmare, împăcarea nu operează în privința infracțiunilor cu privire la care punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează prin plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Se încalcă astfel art.1 alin.(5) din Constituție referitor la principiul securității juridice.

35. **În privința art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege**, se susține că modificarea infracțiunii de abuz în serviciu reprezintă în realitate o dezincriminare parțială a acestei infracțiuni, iar elementele introduse de legiuitor nu au legătură cu Decizia nr.405 din 15 iunie 2016. Reducerea limitelor de pedeapsă, având drept consecință reducerea termenelor de prescripție a răspunderii penale, nu este în vreun fel argumentată și nici dedusă din nevoi acute și actuale de ordin social. Dimpotrivă, numărul frecvent al acestor infracțiuni și continua încălcare a legii de persoane aflate în diferite funcții publice nu justifică o astfel de intervenție legislativă, care, pe lângă faptul că încurajează încălcarea legii penale, mulțumită relaxării condițiilor de incriminare, face posibilă apariția altui tip de abuz, săvârșit în afara unui folos material necuvenit pentru făptuitor sau apropiații acestuia, și prin care instituțiile

din mediul public și privat pot fi practic devalizate. Se mai arată că infracțiunea de abuz în serviciu este, de obicei, sesizată la o perioadă mai mare de timp de la săvârșire, fie în urma unor controale ale autorităților administrative, fie în urma constatării lor de noua conducere a instituției, astfel că există posibilitatea ca autoritățile judiciare să afle de existența infracțiunii după 1-5 ani de la săvârșirea acesteia. Introducerea scopului calificat, ca element de tipicitate, prin inserarea sintagmei „în scopul de a obține un folos material patrimonial”, element ce nu este invocat în nicio decizie a Curții Constituționale, nu este în concordanță cu valoarea protejată de norma în discuție și nu are nicio justificare obiectivă, cauzarea unei pagube fiind suficientă pentru a califica fapta intenționată a funcționarului ca infracțiune. Abuzul în serviciu a fost incriminat pentru a asigura apărarea relațiilor sociale privitoare la realizarea sarcinilor de serviciu în instituțiile publice, încălcarea dispozițiilor legale de către funcționarul public și producerea unei pagube fiind considerate suficient de grave pentru a fi în sfera de aplicare a dreptului penal. Condiționarea existenței infracțiunii de obținerea folosului material patrimonial ar conduce la sancționarea unei fapte prin care, spre exemplu, funcționarul a obținut 2.000 de lei prin încălcarea dispozițiilor legale și nepedepsirea unei fapte prin care funcționarul a cauzat intenționat o pagubă de 1.000.000.000 de lei, dar nu a obținut niciun beneficiu propriu. Mai mult, există posibilitatea ca funcționarul public să urmărească obținerea unui folos nepatrimonial. Date fiind condițiile actuale de incriminare, multe dintre faptele cu un grad sporit de pericol social vor scăpa incidenței legii penale. Textul propus se îndepărtează și de la modelul european în materie, care face din existența scopului calificat de obținere a unui folos material necuvenit o *condiție de agravare* a răspunderii penale a făptuitorului, astfel încât, și dintr-o atare perspectivă, condițiile de incriminare introduse determină îndepărtarea și mai mult de politica internațională în domeniu, axată pe combaterea corupției și abuzului administrației. Condiționarea obținerii folosului pentru „sine, soț, rudă sau afîn până la gradul II inclusiv” și excluderea celei mai întâlnite forme a abuzului, care presupune obținerea unui folos material (în prezent incriminat de Legea nr.78/2000) pentru altul sau prin persoane interpușe, nu

a fost impusă de Curtea Constituțională. Dimpotrivă, dispozițiile art.13² din Legea nr.78/2000, în forma în care pedepsește și obținerea unui folos pentru un terț, „au fost declarate constituționale, fără nicio rezervă”. Introducerea unei condiții referitoare la poziția subiectivă a făptuitorului față de beneficiarul produsului infracțiunii este de natură să restrângă, în mod nejustificat, aria de incidență a infracțiunii, prin excluderea oricăror persoane care s-ar afla în legături de interese cu făptuitorul, altele decât cele care au calitatea de soț, rudă sau afîn până la gradul al doilea inclusiv. Or, România și-a asumat, la nivel internațional (Convenția de la Merida), obligația de a sancționa astfel de fapte chiar în beneficiul unui terț și fără a lua în considerare că în prezent interpunerea unor persoane în lanțul infracțional, săvârșirea infracțiunilor prin utilizarea „oamenilor de paie” și urmărirea intereselor unor grupuri infracționale care în mod evident nu sunt legate prin relații de familie sunt modalități frecvente de comitere nu numai a abuzului în serviciu, ci și a altor tipuri de infracțiuni, precum luarea de mită, evaziunea fiscală, spălarea banilor etc. Astfel, se ajunge la situația de a exclude din sfera aplicării legii penale acele fapte care se circumscriu noțiunii de abuz în serviciu, dar care au fost comise în beneficiul rudelor îndepărtate, în favoarea unui partener de afaceri, a unei societăți agreeate, a unui grup de interes sau în interesul unei persoane care urmează la un moment să gratifice funcționarul public în numerar, spre exemplu, fără a se putea stabili legătura cu infracțiunea de abuz. Se arată că textul analizat se suprapune parțial cu art.301 din Codul penal referitor la conflictul de interese, care interzice, fără a fi necesară încălcarea unei dispoziții legale, luarea unor decizii sau atribuirea contractelor de către funcționar membrilor de familie enumerați și în cuprinsul art.297 din Codul penal. Se realizează o comparație între cele două infracțiuni și se ajunge la concluzia că maximum pedepsei principale este identic, iar interzicerea drepturilor în ipoteza art.301 din Codul penal, când funcționarul nu încalcă legea, se dispune în mod obligatoriu pe o perioadă de 3 ani. Se arată că, într-o explicație practică, dacă un funcționar public atribuie un contract societății conduse de fiica sa, fără o încălcare a unei dispoziții exprese a legii în baza căreia atribuie contractul, acesta riscă o pedeapsă de până la 5 ani și interzicerea unor drepturi

(conflict de interese). Dacă același funcționar chiar încalcă dispozițiile legale și atribuie contractul societății fiicei sale fără ca societatea să îndeplinească condițiile legale specifice încheierii acelui contract (abuz în serviciu) riscă aceeași pedeapsă, fără însă a-i fi interzise niciun fel de drepturi. Se concluzionează în sensul că analiza comparativă a conținutului celor două infracțiuni creează premisa legală a unei duble incriminări pentru o singură faptă, contrar art.16 alin.(1) din Legea nr.24/2000 și, implicit, art.1 alin.(5) din Constituție, sens în care se fac trimiteri la jurisprudența Curții Constituționale, respectiv Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, Decizia nr.61 din 7 februarie 2017 sau Decizia nr.612 din 3 octombrie 2017. Cu privire la valoarea normelor de tehnică legislativă, se invocă Decizia nr.61 din 13 februarie 2018. Prin modificarea elementului material din „neîndeplinirea unui act” în „refuzul de a îndeplini un act” sunt excluse toate acele situații în care funcționarul public lasă în nelucrare un act ce trebuia îndeplinit, dar nu își exprimă refuzul explicit sau nu îi este solicitată o astfel de atitudine, mai ales în cazul în care funcționarul public este conducătorul instituției, caz în care se poate imagina că sfera persoanelor care i-ar putea solicita să exprime intenția de a nu îndeplini actul este foarte restrânsă. Se concluzionează în sensul că sunt încălcate prevederile art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Sunt invocate jurisprudența Curții Constituționale referitoare la exigențele constituționale care vizează incriminarea faptelor antisociale [se fac trimiteri la Decizia nr.619 din 11 octombrie 2016], precum și Convenția de la New York privind combaterea corupției, sens în care, în mod evident, reglementarea abuzului în serviciu trebuie să aibă în vedere obligația asumată de România prin ratificarea acestei convenții prin Legea nr.365/2004. De asemenea, în acest context, se invocă Decizia nr.2008/801/CE a Consiliului Uniunii Europene din 25 septembrie 2008 privind încheierea, în numele Comunității Europene, a Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, care a avut scopul de a angaja Comunitatea prin instrumentul de confirmare oficială. Rezultă că respectarea acestei Convenții se analizează nu numai prin prisma obligativității sale în dreptul intern, ci și prin prisma respectării obligațiilor României în calitate sa de stat membru al Uniunii Europene.

Prin urmare, sunt invocate prevederile art.3 par.2, art.5 și art. 9 din această Convenție. Se concluzionează în sensul că textul analizat nesocotește obligațiile asumate de România prin semnarea Convenției, restrângerea sferei persoanelor beneficiare ale folosului obținut doar la persoana făptuitorului și a soțului sau a unei rude sau afin până la gradul al doilea inclusiv este în contradicție cu textul Convenției, ceea ce este contrar art.11 alin.(1) din Constituție. Se mai indică faptul că în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a făcut referire la infracțiunea de abuz în serviciu, astfel cum a fost și este reglementată în legislația națională, fără a se fi constatat vreo încălcare a dispozițiilor art. 7 din Convenție. Se face referire la Decizia din 13 septembrie 2016, pronunțată în cauza *Teodor Octavian Tripon împotriva României*, Hotărârea din 12 ianuarie 2012, pronunțată în cauza *Centrul de resurse juridice în numele lui Valentin Câmpeanu împotriva României*, și la Decizia din 18 noiembrie 2014, pronunțată în cauza *Adrian Năstase împotriva României*.

36. **În privința art.I pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)] din lege**, se susține că prin modificarea introdusă de prezentul text sunt afectate valori sociale protejate de Constituție, prin nesanționarea încălcării unor relații sociale ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială. Având în vedere prevederile art.11 alin.(1) din Constituție, statul român, ratificând sau aderând la convențiile internaționale menționate în prealabil, și-a asumat obligația de a respecta și transpune întocmai prevederile internaționale în dreptul său intern, și anume obligația de a incrimina corupția activă și corupția pasivă (Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014). Or, potrivit art.1 alin.(5) din Constituție, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu-și poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție.

37. **În privința art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege**, se susține că abrogarea art.298 din Codul penal, referitor la neglijența în serviciu, încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, în condițiile în care necesară sancționarea faptelor

antisociale săvârșite de funcționarii publici, chiar și din culpă, considerate mai grave prin prisma funcției publice ocupate. Abrogarea realizată afectează valori sociale protejate de Constituție, tocmai prin nesancționarea încălcării unor relații sociale, ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială. Or, nevoia protejării acestor valori este menționată și în Decizia nr.518 din 6 iulie 2017, par.25-28.

38. **În privința art.I pct.53 [cu referire la art.508 alin.(3) și (4)] din lege,** se arată că textul analizat nu este corelat cu dispozițiile de reducere a pedepsei stipulate în alte legi (de exemplu, Legea nr.241/2005). Deosebirea se referă la momentul acoperirii pagubei, sfera de aplicare a cauzei de reducere a pedepsei. Se mai arată că făptuitorii în privința cărora prejudiciul cauzat a fost acoperit de un alt făptuitor, în virtutea faptului că au comis împreună una dintre faptele imputate prin ipoteza normei, ar fi privilegiați în raport cu persoana care a achitat integral prejudiciul cauzat, din moment ce nu se află pe poziții de egalitate, ci li se acordă un avantaj legal fără să achite nicio sumă de bani. Pentru egalitate în fața legii, ar trebui ca fiecare dintre aceștia să facă dovada achitării propriei cote din prejudiciu către cel care a făcut singur plata prejudiciului integral (pentru care toți răspund solidar), existând drept de regres în funcție de contribuția fiecăruia la producerea prejudiciului. Se concluzionează în sensul că sunt încălcate prevederile art.1 alin.(3) și (5), precum și ale art.16 alin.(1) din Constituție.

39. **În privința art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din lege,** se susține că definiția grupului infracțional organizat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta referitoare la claritate, precizie și previzibilitate. Expresia „*prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat*” este neclară, termenele „organizat” și „structurat” sunt sinonimi, astfel că nu se poate previziona ce a intenționat legiuitorul să incrimineze. De asemenea, termenul „structurat” poate fi interpretat ca o condiție obligatorie pentru reținerea ca infracțiune a existenței unei anumite organizări formale a grupului. Or, în realitate, nu numai că o formalizare este arareori întâlnită, dar proba acesteia se poate dovedi imposibilă, activitatea

infracțională organizată nefiind cunoscută pentru birocrație internă. În asemenea cazuri, deși activitatea infracțională va avea loc, prin prisma faptului că nu există dovezi cu privire la organizarea formală a grupului, fapta va putea scăpa nepedepsită. De asemenea, se apreciază că introducerea unei condiții suplimentare legate de urmărirea unui beneficiu material este nejustificată, fiind contrară art.1 alin.(5) din Constituție. Astfel, este posibil ca grupul să fie constituit în vederea comiterii unor infracțiuni foarte grave, spre exemplu infracțiunea de omor, dar fără a se urmări obținerea unui beneficiu material. În astfel de situații nu se mai protejează relațiile sociale ocrotite prin acest text.

40. Pe rol se află soluținerea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)], pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b) și c)], pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)], pct.21 [cu referire la art.100], pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(4)], pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)], pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)], pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(4)] și pct.54 [cu referire la art.309] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, obiecție formulată, prin Hotărârea nr.8 din 5 iulie 2018, de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiile Unite.

41. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.5360/6 iulie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.1051A/2018.

42. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că dispozițiile art.I pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1)

lit.b)], pct.21 [cu referire la art.100], pct.26 [cu referire la art.154 alin (1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] și pct.54 [cu referire la art.300] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție cu privire la statul de drept și obligativitatea respectării Constituției și a supremației sale. În acest sens se fac referiri la Deciziile Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017 și nr.356 din 30 mai 2018.

43. **În privința art.I pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)] din lege**, se arată că, prin modificarea operată, legiuitorul a eliminat teza privitoare la existența obligației contractuale de a acționa și, în consecință, infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat nu se consideră săvârșită și prin omisiune, în cazul în care există o obligație contractuală, iar nu o obligație legală de a acționa. Această modificare are ca efect dezincriminarea faptelor comise săvârșite prin omisiune, în ipoteza în care obligația de a acționa nu este prevăzută de lege, ci de contractul încheiat între părți. Infracțiunile contra vieții ori cele contra integrității corporale sau sănătății constituie exemple de infracțiuni comise care pot fi săvârșite prin omisiune, iar competența de dezincriminare a acestor fapte săvârșite prin omisiune, în cazul în care există o obligație contractuală de a acționa, este exercitată cu încălcarea normelor constituționale ale art.22 privitoare la dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.

44. **În privința art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b)] din lege**, se arată că, în cazul concursului de infracțiuni, legiuitorul a limitat sporul facultativ aplicabil la 3 ani de închisoare. Soluția legislativă adoptată, prin limitarea sporului facultativ la 3 ani de închisoare, are ca efect impunitatea pentru o parte dintre infracțiunile concurente, în cazul în care în structura concursului intră multiple infracțiuni grave. De exemplu, în cazul concursului de infracțiuni în structura căruia intră infracțiunea de omor (sancționată cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani), infracțiunea de trafic de persoane (sancționată în forma de bază cu pedeapsa închisorii de la 3 la 10 ani), infracțiunea de viol (sancționată în forma de bază cu pedeapsa

închisorii de la 3 la 10 ani) și infracțiunea de tâlhărie calificată [pentru care legea prevede, în art.234 alin.(1) din Codul penal, pedeapsa închisorii de la 3 la 10 ani], limitarea sporului facultativ la 3 ani conduce, practic, la nepedepsirea unora dintre infracțiunile concurente. O asemenea soluție legislativă contravine exigențelor statului de drept, astfel cum acestea au fost consacrate prin Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, par.34, exigente care implică adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional și excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestuia.

45. **În privința art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege**, se susține că reducerea fracțiunilor de pedeapsă care trebuie executate și, în special, reducerea fracțiunilor de pedeapsă care trebuie executate în mod efectiv în materia liberării condiționate nu răspund cerinței impuse de art.1 alin.(3) din Constituție și nu asigură un just echilibru între scopul cu caracter preponderent individual de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor condamnate și scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general. Soluția legislativă preconizată permite dispunerea liberării condiționate după executarea efectivă a unei fracțiuni de o treime din durata pedepsei închisorii (de până la 10 ani) și de o jumătate din durata pedepsei închisorii (mai mare de 10 ani), iar în cazul persoanei care a împlinit vârsta de 60 de ani, după executarea efectivă a unei fracțiuni de o pătrime din durata pedepsei închisorii (de până la 10 ani) și de o treime din durata pedepsei închisorii (mai mare de 10 ani). Opțiunea legiuitorului pentru o fracțiune redusă de executare efectivă a pedepsei în materia liberării condiționate ridică probleme din perspectiva realizării rolului sancționator al hotărârii judecătorești de condamnare. Scopul liberării condiționate, cu caracter preponderent individual, trebuie să se afle într-un just echilibru cu scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general, iar soluția legislativă adoptată în materia liberării condiționate trebuie să respecte echilibrul între rolul punitiv, rolul preventiv și rolul reintegrator al justiției penale.

46. În privința art.I pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)] și pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)] din lege, se susține că reducerea termenului general de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, până la 20 de ani, și în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, până la 10 ani, precum și reducerea termenului prescripției speciale constituie soluții legislative care, pe de o parte, încalcă exigențele consacrate în paragraful 34 din Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, iar pe de altă parte, afectează echilibrul între dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, răspunzând unui interes general, și drepturile persoanelor care beneficiază de prescriptibilitatea răspunderii penale. Se arată că aceste reduceri ale termenului de prescripție a răspunderii penale sunt semnificative, indicându-se, cu titlu de exemplu, că, în privința infracțiunilor de vătămare corporală, lipsire de libertate în mod ilegal sau viol, termenul de prescripție a răspunderii penale se reduce cu 2 ani, iar cel de prescripție specială cu 7 ani. Reducerea semnificativă a termenelor de prescripție în cazul infracțiunilor de vătămare corporală, lipsire de libertate în mod ilegal sau viol nu este de natură să asigure un just echilibru între drepturile persoanelor inculpate pentru săvârșirea acestor infracțiuni și drepturile victimelor infracțiunilor menționate și nu răspunde interesului general de sancționare a infracțiunilor contra integrității corporale sau sănătății, contra libertății persoanei sau contra libertății și integrității sexuale a persoanei.

47. În privința art.I pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)] din lege, se arată că abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect dezincriminarea unei game largi de fapte săvârșite de persoanele care exercită un serviciu de interes public pentru care au fost investite de autoritățile publice sau care sunt supuse controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Sunt incluse în categoria faptelor dezincriminate, de exemplu, faptele de luare de mită, delapidare, abuz în serviciu, folosire abuzivă a funcției în scop sexual sau uzurpare a funcției săvârșite de funcționarii publici

prevăzuți în art.175 alin.(2) din Codul penal. De asemenea, abrogarea acestui text are ca efect dezincriminarea unei game largi de fapte săvârșite în legătură cu persoanele incluse în sfera de aplicare a dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal. Fac parte din categoria faptelor dezincriminate, de exemplu, darea de mită, traficul de influență sau cumpărarea de influență săvârșite în legătură cu funcționarii publici prevăzuți în art.175 alin.(2) din Codul penal. O asemenea opțiune legislativă conduce la eliminarea protecției penale a persoanelor fizice și juridice în cadrul relațiilor sociale legate de exercitarea atributelor de autoritate publice delegate. Or, abrogarea dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect eliminarea acestei protecții penale, ceea ce contravine și considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr.2 din 15 ianuarie 2014. În continuare, se arată că legiuitorul nu a modificat în mod corespunzător art.178 alin.(2) din Codul penal, care definește noțiunea de „înscriș oficial”, art.259 alin.(1) din Codul penal, care incriminează sustragerea sau distrugerea de înscrisuri, ori art.317 alin.(1) din Codul penal referitor la falsificarea de instrumente oficiale. Omisiunea legiuitorului de a realiza corelările impuse de abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect imposibilitatea delimitării sferei de aplicare a normelor de incriminare, care utilizează noțiunea de „înscriș oficial”, și a normelor de incriminare menționate, contrar standardelor de previzibilitate impuse de art.1 alin.(5) din Constituție în materia normelor de incriminare. Mai mult, deși a abrogat art.175 alin.(2) din Codul penal, legiuitorul nu a modificat art.308 alin.(1) din Codul penal. Necorelarea dintre abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal și menținerea art.308 alin.(1) din Codul penal, nemodificat, conduce la imposibilitatea stabilirii sferei de aplicare a normelor de incriminare la care se referă art.308 alin.(1) din Codul penal, cu încălcarea exigențelor impuse de art.1 alin.(5) din Constituție privind previzibilitatea normelor de incriminare.

48. **În privința art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege**, se susține că introducerea condiției ca fapta să fie săvârșită „*în scopul de a obține pentru sine, soț, rudă sau afîn până la gradul II inclusiv un folos material necuvenit*” în cuprinsul art.297 alin.(1) din Codul penal are ca efect dezincriminarea tuturor faptelor

de abuz în serviciu prin care funcționarul public, deși nu a săvârșit fapta în scopul menționat, a cauzat persoanelor fizice sau juridice o pagubă mai mare decât echivalentul unui salariu minim brut pe economie sau o vătămare a drepturilor ori a intereselor legitime ale acestora. Prin introducerea condiției antemenționate, competența de dezincriminare a faptelor de abuz în serviciu a fost exercitată cu încălcarea drepturilor și a intereselor legitime ale persoanelor fizice sau juridice, inclusiv a drepturilor prevăzute în Constituție, contrar exigentelor impuse de art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, consacrate în Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, par.34 și 35. Reducerea limitei maxime speciale a pedepsei principale a închisorii, introducerea pedepsei principale alternative a amenzii și eliminarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică nu constituie soluții legislative adoptate în concordanță cu Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, par.34. De asemenea, se invocă și Decizia Curții Constituționale nr.392 din 6 iunie 2017, par.53. Atât prin Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, cât și prin Decizia nr.392 din 6 iunie 2017, Curtea a stabilit necesitatea reglementării valorii pagubei în cuprinsul normei de incriminare a abuzului în serviciu, în scopul de a face posibilă delimitarea sferei răspunderii penale de sfera răspunderii extrapenale, însă nu a prevăzut posibilitatea de a introduce o condiție care să excludă din sfera răspunderii penale faptele de abuz în serviciu, indiferent de valoarea ridicată a pagubei. Or, condiționarea reținerii abuzului în serviciu de scopul săvârșirii acestuia prejudiciază grav persoanele fizice sau juridice ori le vatămă drepturile sau interesele legitime, nu răspunde cerințelor stabilite prin Deciziile Curții nr.405 din 15 iunie 2016 și nr.392 din 6 iunie 2017 și nu respectă criteriile prevăzute în considerentele acestora, aria faptelor dezincriminate depășind cu mult nevoia de a asigura delimitarea sferei răspunderii penale de sfera răspunderii extrapenale.

49. **În privința art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege**, se arată că prin eliminarea infracțiunii de abuz în serviciu din cuprinsul art.309 din Codul penal și, în consecință, din sfera faptelor sancționate mai sever în ipoteza în care au produs consecințe deosebit de grave se încalcă Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4

aprilie 2017, par.34, sub aspectul obligației legiuitorului de a adopta instrumentele legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestuia.

50. Se mai susține că art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1³) și (1⁴)], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c)], pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)], pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(4)], pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] și pct.53 [cu referire la art.308 alin.(4)] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa privind calitatea legii. Se fac trimiteri la Decizia Curții Constituționale nr.104 din 6 martie 2018, par.77.

51. **În privința art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1³) și (1⁴)] din lege**, se susține că forma preconizată a dispozițiilor art.5 alin.(1³) din Codul penal nu permite identificarea cu claritate nici a ipotezelor avute în vedere de legiuitor și nici a obiectului său de reglementare, existând „incongruențe” între prima și ultima parte a textului. Mai mult, din modul de redactare a textului se înțelege că se instituie un control de constituționalitate automat asupra textelor de abrogare a normelor de incriminare, ceea ce contravine art.146 din Constituție. De asemenea, se apreciază că forma preconizată a dispozițiilor art.5 alin.(1⁴) din Codul penal nu permite identificarea exactă a intenției legiuitorului, generând incertitudini în aplicarea legii penale mai favorabile. Se arată că, în cazul succesiunii în timp a legii penale, sunt aplicabile limitele de pedeapsă, precum și termenele și condițiile privind prescripția din legea penală mai favorabilă în ansamblu. Or, în măsura în care intenția legiuitorului a fost aceea de a combina aplicarea limitelor de pedeapsă dintr-o lege penală cu termenele și condițiile privind prescripția dintr-o altă lege penală, textul analizat intră în contradicție cu art.5 alin.(1) din Codul penal, care se referă la aplicarea legii penale

mai favorabile în integralitate, precum și cu Decizia Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014.

52. **În privința art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c)] din lege**, se apreciază că noile dispoziții ale art.39 alin.(1) lit.c) din Codul penal, reglementând aplicarea pedepsei celei mai grele și a unui spor de pedeapsă, până la o treime din acel maxim, în cazul concursului de infracțiuni cu privire la care s-au aplicat numai pedepse cu amendă, nu stabilesc cu claritate la ce maximă se referă legiuitorul și, în consecință, nu se poate identifica pedeapsa maximă aplicabilă în cazul concursului de infracțiuni, în ipoteza în care s-au stabilit numai pedepse cu amendă.

53. **În privința art.I pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)] din lege**, se susține că forma preconizată a dispozițiilor art.96 alin.(4) din Codul penal restrânge revocarea obligatorie a suspendării executării pedepsei sub supraveghere în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni intenționate doar la ipoteza în care pentru noua infracțiune s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an. Or, deși a operat această modificare, legiuitorul nu a reglementat soluția pe care instanța o pronunță în cazul în care pentru noua infracțiune s-a aplicat o pedeapsă de până la un an închisoare și nu a corelat modificarea realizată cu dispozițiile art.96 alin.(5) din Codul penal, potrivit cărora, fără excepție, pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară. Astfel, legiuitorul a generat incertitudini în aplicarea normelor privitoare la revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, incompatibile cu exigențele referitoare la previzibilitatea legii.

54. **Cu privire la art.I pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)] din lege**, se apreciază că noile dispozițiile ale art.112¹ alin.(2¹) din Codul penal intră în contradicție cu art.112¹ alin.(1) și (2) din același cod, de asemenea, modificate. Dacă primul text impune în privința confiscării extinse un nivel de probațiune care ar permite pronunțarea unei hotărâri de condamnare pentru participarea persoanei condamnate la activitatea infracțională producătoare de bunuri, cel de-al doilea text impune numai formarea convingerii instanței că bunurile provin din activități

infracționale de natura celor pentru care s-a dispus condamnarea. Or, în măsura în care există probe și pentru această activitate infracțională, instanța dispune condamnarea persoanei, cu luarea măsurii confiscării speciale și nu a măsurii confiscării extinse. Această contradicție determină imposibilitatea aplicării normelor în materia confiscării extinse și exclude caracterul previzibil al condițiilor în care poate fi dispusă această măsură de siguranță, contrar standardelor referitoare la previzibilitatea legii.

55. **În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(4)] din lege**, cu privire la forma preconizată a dispozițiilor art.173 alin.(2) și (3) din Codul penal, se apreciază că acestea sunt imprecise, întrucât atât deciziile de admitere pronunțate de Curtea Constituțională, cât și cele de respingere sunt general obligatorii, astfel că prin referirea pe care o face legiuitorul la obligativitatea aplicării deciziilor general obligatorii ale Curții Constituționale ca lege penală mai favorabilă nu se poate stabili cu exactitate sfera deciziilor pe care o are în vedere legiuitorul. Aceasta, mai ales pentru că în privința deciziilor de respingere nu se poate stabili modalitatea în care acestea ar putea fi aplicate ca lege penală mai favorabilă de către instanțele judecătorești. Introducerea obligației instanțelor de a analiza din oficiu hotărârile judecătorești definitive, pronunțate în baza unor norme penale supuse controlului de constituționalitate, prevăzută de noul art.173 alin.(4) din Codul penal, nu este însoțită de nicio normă de procedură corespunzătoare și nu este reglementată nicio modalitate concretă în care instanțele judecătorești ar putea realiza o asemenea verificare. În consecință, se apreciază că această omisiune de reglementare conduce la imposibilitatea aplicării textului legal analizat și este contrară standardelor de previzibilitate a legii.

56. **În privința art.I pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)] din lege**, se arată că noile dispoziții ale art.189 alin.(1) lit.i) din Codul penal modifică tratamentul sancționator în privința infracțiunii de omor calificat săvârșit împotriva unui judecător, procuror, polițist, jandarm sau militar aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, prevăzând că fapta se

pedepsește cu detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 de ani, fără însă ca legiuitorul să observe că aceeași faptă este sancționată cu alte limite de pedeapsă prin prevederile art.257 și art.279 din Codul penal, aspect care creează un paralelism legislativ. Se prevăd, astfel, pedepse diferite în norme de incriminare diferite pentru aceeași infracțiune, ceea ce încalcă exigențele privind calitatea legii în materia normelor de incriminare.

57. **În privința art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)] din lege**, se arată că, din forma preconizată a dispozițiilor art.269 alin.(4) din Codul penal – potrivit căreia anumite activități nu constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului - nu rezultă cu claritate intenția legiuitorului, întrucât toate activitățile înscrise în cadrul literelor a)-c) ale textului au caracter licit și nu pot, prin simpla lor desfășurare, în condiții de legalitate, să întrunească elementele constitutive ale unei infracțiuni. Mai mult, s-ar putea ajunge la concluzia că efectuarea unei expertize în condiții de nelegalitate, în scopul împiedicării tragerii la răspundere penală, s-ar situa în afara sferei de aplicare a normei de incriminare prevăzute de art.269 alin.(1), soluție care intră în contradicție cu art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Prin urmare, se apreciază că modul de formulare a textului legal analizat, care nu cuprinde nicio distincție, face imposibilă stabilirea efectelor asupra sferei de aplicare a normei de incriminare, ceea ce contravine cerințelor de claritate a legii.

58. **În privința art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din lege**, se susține că din norma de incriminare, care stabilește drept infracțiune încălcarea dreptului la un proces echitabil prin orice „intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor”, nu rezultă, cu claritate, sfera de aplicare a incriminării în sine, în condițiile în care anumite cereri sunt excluse de la repartizarea aleatorie. În acest sens, se face referire la cererile formulate în temeiul art.598 alin.(1) lit.c) teza întâi din Codul de procedură penală, care, conform Regulamentului de ordine interioară al instanțelor judecătorești, se soluționează de către completul care a pronunțat hotărârea, acesta fiind unicul în măsură să lămurească propria hotărâre.

Într-un astfel de caz nu se poate stabili dacă există sau nu o încălcare a noii norme de incriminare, ceea ce afectează exigența de claritate a legii.

59. **În privința art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege**, cu privire la infracțiunea de delapidare, se prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă, iar împăcarea înlătură răspunderea penală. Or, o asemenea reglementare este contradictorie, întrucât împăcarea poate interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale se face din oficiu. În consecință, se apreciază că această contradicție creează incertitudini cu privire la exercitarea acțiunii penale în cazul infracțiunii antereferite, încălcându-se exigențele referitoare la calitatea legii.

60. **În privința art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(4)] din lege**, se arată că acest text legal, potrivit căruia reducerea limitelor de pedeapsă la jumătate se aplică tuturor persoanelor care au comis împreună una dintre faptele expres indicate în cuprinsul normei, indiferent dacă plata a fost efectuată doar de unul sau o parte dintre aceștia, nu este corelat cu art.50 alin.(1) din Codul penal, conform căruia „*circumstanțele privitoare la persoana autorului sau a unui participant nu se răsfrâng asupra celorlalți*”.

61. Totodată, se susține că dispozițiile art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție încalcă art.11 alin.(1) și (2) din Constituție privind raportul existent între dreptul intern și cel internațional, cu referire la art.12 din Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, sub auspiciile Consiliului Europei, și ratificată prin Legea nr.27/2002.

62. **În privința art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege**, se susține că condiționarea reținerii infracțiunii de trafic de influență de faptul ca premisuna să fie urmată de intervenția la funcționarul public contravine obligațiilor asumate de statul român prin ratificarea Convenției penale privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, referitoare la incriminarea traficului de influență. În acest sens, se face trimitere la art.12 din Convenție, subliniindu-se că textul analizat

contravine părții finale a art.12 din aceasta. Se mai indică faptul că referirea noimei de incriminare la foloasele materiale pretinse/ primite/ acceptate contravine aceluiași art.12 din Convenție, care privește foloasele necuvenite, iar nu numai foloasele materiale necuvenite.

63. Se susține, de asemenea, că dispozițiile art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹) și (1²)], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(4)] și pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție încalcă art.147 alin.(4) din Constituție privind efectele deciziilor Curții Constituționale.

64. **În privința art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹) și (1²)] din lege**, se apreciază că forma preconizată a dispozițiilor art.5 alin.(1¹) și (1²) contravine Deciziei Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014, întrucât aplicarea legii penale mai favorabile în ansamblu este incompatibilă cu ordinea legală stabilită prin textele criticate. Determinarea legii penale mai favorabile se realizează numai pe baza evaluării tuturor criteriilor indicate în art.5 alin.(1¹), astfel încât aplicarea unui singur criteriu, cu excluderea celorlalte, nu permite determinarea legii penale mai favorabile în ansamblu. Prin aplicarea criteriilor indicate în art.5 alin.(1¹) în ordinea legală prevăzută în art.5 alin.(1²), se ajunge la situația considerării ca lege penală mai favorabilă a legii penale defavorabile, cu încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție. Se menționează, cu titlu exemplificativ, situația unei legi penale prin aplicarea căreia fapta ar fi prescrisă, dar pedeapsa rezultantă aplicată, tot în temeiul acestei legi, ar fi mai severă; în acest caz, se apreciază că instanța judecătorească, aplicând ordinea legală reglementată, va trebui să dispună condamnarea persoanei și va exclude de la aplicare, pe cale de consecință, legea penală care duce la încetarea procesului penal, ca efect al prescripției și care, în concret, ar constitui legea penală mai favorabilă. Totodată, se susține că aceste texte legale intră în contradicție cu art.5 alin.(1) din Codul penal, în forma modificată, care prevede aplicarea legii penale mai favorabile

în integralitate, ceea ce generează incoerențe legislative, incompatibile cu art.1 alin.(5) din Constituție în componenta referitoare la calitatea legii.

65. **În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(4)] din lege,** se arată că, prin Decizia nr.126 din 3 martie 2016, Curtea a stabilit intangibilitatea hotărârilor judecătorești care se bucură de autoritate de lucru judecat, acestea neputându-i-se aduce atingere decât în situații excepționale. În raport cu controlul de constituționalitate, potrivit deciziei antereferite, hotărârea judecătorească poate fi revizuită dacă excepția de neconstituționalitate admisă a fost invocată înainte de rămânerea definitivă a hotărârii, dar soluționată ulterior acestui moment. În caz contrar, recunoașterea de efecte juridice unor decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate ar înfrânge principiul securității raporturilor juridice civile, permițând repunerea în discuție într-un număr nedeterminat de cauze a tuturor hotărârilor rămase definitive anterior publicării deciziei. În acest fel, intangibilitatea hotărârilor judecătorești definitive și-ar pierde caracterul de principiu, transformându-se într-o excepție. Prin urmare, textul legal criticat, care asimilează decizia Curții Constituționale cu legea penală mai favorabilă, încalcă dispozițiile constituționale referitoare la efectele deciziilor Curții Constituționale. Se mai arată că textul analizat contravine și art.147 alin.(1) din Constituție, întrucât pe perioada suspendării de drept a aplicării normei juridice constatate neconstituționale se impune obligația instanțelor judecătorești ca, într-un termen mai scurt, de 15 zile de la publicarea deciziei, să dea efect celor statuate de Curtea Constituțională. Mai mult, într-o atare situație, s-ar putea ajunge la încălcarea principiului securității juridice, dacă hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești, în raport cu cele statuate de Curtea Constituțională, ar fi în contradicție cu actul normativ emis în termenul prevăzut de Constituție, în scopul corelării legislației cu decizia Curții.

66. **În privința art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege,** se apreciază că abrogarea textului legal care incriminează neglijența în serviciu elimină protecția penală a drepturilor și a intereselor legitime ale persoanelor fizice sau juridice, inclusiv a drepturilor prevăzute de Constituție, care pot fi încălcate prin

faptele de neglijență în serviciu. O asemenea optică legislativă încalcă Decizia Curții Constituționale nr.518 din 6 iulie 2017.

67. **Pe rol se află obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, obiecție formulată de Președintele României.**

68. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională sub nr.7075/25 iulie 2018 și constituie obiectul Dosarului nr.1192A/2018.

69. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate** au fost formulate următoarele critici de neconstituționalitate extrinsecă și intrinsecă.

Critici de neconstituționalitate extrinsecă

70. Se susține că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție contravine prevederilor art.61 alin.(2), art.75 alin.(2) și art.147 alin.(4) din Constituție, întrucât a fost adoptată de Senat, cu încălcarea termenului de 60 de zile, prevăzut la art.75 alin.(2) din Legea fundamentală. Se arată că propunerea legislativă a fost depusă la Senat, pentru dezbateri și adoptare, la data de 18 aprilie 2018, fiind înregistrată sub nr.B184/18.04.2018, dată la care Biroul permanent al Senatului a trimis propunerea legislativă Consiliului Legislativ și Guvernului, spre avizare. Se susține că, potrivit art.75 alin.(2) din Constituție și art.113 din Regulamentul Camerei Deputaților, prima Cameră sesizată se pronunță asupra codurilor și a altor legi de complexitate deosebită în termen de 60 de zile, depășirea acestui termen făcând ca respectivele propuneri legislative să fie considerate adoptate tacit. Se arată că la împlinirea termenului de 60 de zile anterior menționat încetează dreptul primei Camere sesizate de a se pronunța cu privire la propunerea legislativă în cauză și se naște dreptul Camerei decizionale de a se pronunța asupra propunerii legislative, în forma adoptată tacit de prima Cameră. Se mai susține că termenul de 60 de zile prevăzut la art.75 alin.(2) din Constituție este

un termen de drept public, motiv pentru care se calculează pe zile calendaristice, că acesta începe să curgă, conform art.113 alin.(1¹) din Regulamentul Camerei Deputaților și art.118 din Regulamentul Senatului, de la data înregistrării propunerii legislative la Biroul permanent însoțit de avizele solicitate și că acesta poate fi suspendat doar în perioada dintre sesiunile parlamentare ordinare, în condițiile în care nu a fost cerută întrunirea în sesiune extraordinară. Se arată însă că modalitatea de calcul al termenelor diferă de la o Cameră a Parlamentului la cealaltă, aspect ce conferă procedurii parlamentare un caracter neclar. Astfel, conform art.113 alin.(1¹) din Regulamentul Camerei Deputaților, aceste termene se calculează luând în calcul 4 zile pe săptămână, cu excepția sărbătorilor legale, în timp ce art.119 din Regulamentul Senatului prevede că la calculul acestor termene se au în vedere numai zilele în care Senatul lucrează în plen și în comisii. Or, programul în plen și în comisii ale Camerelor nu este cunoscut de la începutul sesiunii parlamentare, putând suferi modificări chiar și în timpul unei săptămâni de lucru. Având în vedere aceste diferențe, se susține că termenul de 60 de zile prevăzut la art.75 alin.(2) din Constituție nu poate fi calculat decât calendaristic, aceasta fiind singura interpretare de natură să confere efectivitate normei constituționale anterior menționate, respectând, pe de o parte, principiul transparenței activității parlamentare, iar, pe de altă parte, caracterul predictibil al aplicării normelor constituționale și al derulării procesului legislativ. Se conchide că termenul în care Senatul, în calitate de primă Cameră sesizată, ar fi putut să se pronunțe asupra propunerii legislative s-a împlinit la data de 16 iunie 2018 și, prin urmare, adoptarea legii de către Senat la data de 3 iulie 2018 s-a făcut cu încălcarea dispozițiilor art.75 alin.(2) coroborat art.61 alin.(1) și art.147 alin.(4) din Constituție.

71. Se susține, totodată, că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție încalcă dispozițiile art.61 alin.(2) și art.66 alin.(2) și (3) din Constituție, întrucât, pe de o parte, această lege a fost adoptată în cadrul unei sesiuni extraordinare a Camerei Deputaților neconstituțional întrunită,

iar, pe de altă parte, legea criticată nu a fost expres înscrisă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților.

72. Cu privire la faptul că legea a fost adoptată în cadrul unei sesiuni extraordinare a Camerei Deputaților neconstituțional întrunită, se arată că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a fost dezbătută și adoptată de Camera Deputaților în cadrul unei sesiuni extraordinare neconstituțional întrunite, deoarece niciunul dintre subiecții care au dreptul, potrivit art.66 alin.(2) din Constituție, de a cere întrunirea Camerelor în sesiune extraordinară nu a formulat o asemenea cerere, iar convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară s-a realizat de un alt subiect decât cel stabilit la art.66 alin.(3) din Constituție. Cu privire la titularii dreptului de a cere întrunirea, în sesiune extraordinară, a Camerei Deputaților, se arată că acest drept revine Biroului permanent al acestei Camere și se exercită prin emiterea unei decizii, însă Decizia Biroului permanent al Camerei Deputaților din 27 iunie 2018 face referire la proiectul președintelui Camerei Deputaților de a convoca sesiunea extraordinară și nu la un proiect al Biroului permanent. Mai mult, se susține că din stenograma ședinței Biroului permanent al Camerei Deputaților, din data de 27 iunie 2018, rezultă că participanții la această ședință au discutat în permanență despre o cerere a președintelui Camerei Deputaților de convocare în sesiune extraordinară și nu despre o cerere a Biroului permanent. Se mai arată că din aceeași stenogramă rezultă că, despre o cerere a Biroului permanent în vederea convocării unei sesiuni extraordinare, nu s-a discutat nici în contextul concluziilor ședinței, că proiectul de decizie nu este supus, în ansamblul său, aprobării membrilor prezenți ai Biroului permanent, fiind supusă aprobării numai ordinea de zi a viitoarei sesiuni extraordinare, și că, prin urmare, nu rezultă din acest vot o manifestare de voință a Biroului permanent în sensul formulării către președintele Camerei a cererii de convocare în sesiune extraordinară. Se susține că manifestarea de voință a Biroului permanent de a cere convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară trebuie să se concretizeze într-o cerere care,

conform art.84 alin.(9) din Regulamentul Camerei Deputaților, trebuie să îmbrace forma scrisă, cerere a cărei existență nu poate fi dedusă, pe cale de interpretare, din operațiunea aprobării unui alt act. Se susține că regula convocării în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților de către Biroul permanent al Camerei este una imperativă, nerespectarea ei lipsind de conținut dispozițiile art.66 alin.(2) și (3) din Constituție. Se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.732 din 10 iulie 2012, despre care se susține că este aplicabilă, în mod corespunzător. Se arată, de asemenea, că art.66 alin.(2) și (3) din Constituție prevede convocarea Camerelor în sesiune extraordinară de către președinții acestora, iar, conform art.35 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, vicepreședinții conduc activitatea Biroului permanent și a plenului Camerei Deputaților, la solicitarea președintelui sau, în absența acestuia, prin decizie a președintelui Camerei Deputaților. Cu toate acestea, în prezenta cauză, decizia de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară a fost semnată de unul dintre vicepreședinți, în condițiile în care nu fusese publicată, până la data de 27 iunie 2018, în Monitorul Oficial al României, Partea I, o decizie a președintelui Camerei Deputaților prin care acesta să își delege atribuțiile pentru data anterior menționată. Se arată că, în cazul Senatului, a existat o astfel de decizie, respectiv Decizia Președintelui Senatului nr.8 din 27 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.534 din 27 iunie 2018, prin care președintele Senatului și-a delegat atribuțiile unui vicepreședinte, pentru data de 28 iunie 2018, și că, numai ca o consecință a acestei delegări, Decizia nr.9/2018 de convocare a Senatului în sesiune extraordinară a fost semnată de către vicepreședintele Senatului, căruia președintele Senatului îi delegase atribuțiile. Pentru aceste motive, se susține că o atribuție constituțională expres stabilită în sarcina președintelui Camerei a fost exercitată, în numele său, de către o altă persoană, fără o justificare reală și fără vreo împuternicire legală, precum și că, în absența unei hotărâri a Biroului permanent al Camerei Deputaților, aceasta nu putea decide, din oficiu, întrunirea în sesiunea extraordinară.

73. Cu privire la faptul că legea criticată nu a fost expres înscrisă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, se susține că Legea pentru modificarea și completarea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție nu a fost înscrisă, în mod expres, pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, aspect ce rezultă din Decizia nr.5 din 27 iunie 2018, care prevede ca făcând parte din ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților doar inițiative legislative adoptate de Senat în calitate de primă Cameră sesizată și inițiative legislative înregistrate la Biroul permanent al acestei Camere. Or, la data de 27 iunie 2018, data la care decizia mai sus menționată a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, Legea pentru modificarea și completarea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție nu fusese adoptată de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, și nici nu fusese înregistrată la Biroul permanent al Camerei Deputaților. Se mai susține că, pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, au fost prevăzute două categorii generic determinabile de propuneri legislative și nu o serie de propuneri expres indicate, și că o astfel de formulare generică, fără precizarea clară și fără echivoc a unor propuneri legislative determinate, ce sunt incluse pe ordinea de zi a unei sesiuni extraordinare a Parlamentului României, încalcă caracterul extraordinar, respectiv excepțional al sesiunii, care presupune convocarea Parlamentului pentru adoptarea unor inițiative legislative în mod clar individualizate, care trebuie să fie prevăzute în cererea și în actul subsecvent de convocare.

Critici de neconstituționalitate intrinsecă

74. În privința art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)] din lege, se susține că acesta încalcă prevederile art.1 alin.(4), alin.(5) și ale art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată, în acest sens, că, la art.5 din Codul penal s-au introdus două noi alineate, iar textul propus pentru art.5 alin.(1¹) – (1⁴) din Codul penal prevede

stabilirea legii penale mai favorabile pe instituții de drept penal substanțial. Se susține că, prin obligativitatea raportării la fiecare dintre elementele enumerate de legiuitor în cuprinsul celor patru alineate anterior menționate (conținutul infracțiunii și limitele de pedeapsă, circumstanțele de agravare și atenuare a răspunderii și modul de contopire al pedepselor în caz de concurs de infracțiuni sau de stabilire a stării de recidivă, termenele de prescripție), în mod distinct și în ordinea prevăzută de acestea, se încalcă, în mod vădit, Decizia Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că dispozițiile art.5 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile. Se susține că prevederile art.I pct.2 din legea criticată duc la aplicarea unei *lex tertia*, aspect care, potrivit deciziei mai sus invocate, încalcă prevederile Legii fundamentale. Se mai susține că criteriile de stabilire a legii penale mai favorabile nu pot fi inventariate, enumerarea legală a acestora fiind de natură să piardă întotdeauna din vedere împrejurări relevante pentru diverse situații de fapt, motiv pentru care legislațiile penale nu operează cu astfel de norme. Se arată, de asemenea, că textele criticate pot duce, în situații concrete, la aplicarea legii penale mai grave, creând astfel situații de inechitate. Se susține, totodată, că textul propus pentru art.5 alin.(1³) din Codul penal este neclar, creând reale premise pentru o interpretare neunitară și, pe cale de consecință, pentru o practică judiciară având același caracter. Se mai arată că textul propus pentru art.5 alin.(1⁴) din Codul penal contravine prevederilor art.5 alin.(1) din același cod.

75. **În privința art.I pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)] din lege**, se susține că acesta încalcă prevederile art.1 alin.(3) și art.22 din Constituție. Se arată că, prin modificarea propusă pentru art.17 lit.a) din Codul penal, care exclude din cuprinsul noiei penale anterior referite obligația contractuală de a acționa, textul criticat restrânge sfera infracțiunii comise săvârșite prin omisiune, scoțând în afara ilicitului penal faptele comise constând în neîndeplinirea obligației de a acționa, atunci când această obligație este prevăzută printr-un contract. Se susține că, spre exemplu,

infracțiunile contra vieții și cele contra integrității corporale sau a sănătății pot fi săvârșite, prin omisiune, de către persoane obligate să acționeze în baza unui contract, care poate fi de muncă, de colaborare etc., și că, așa fiind, textul criticat nu oferă suficiente garanții pentru asigurarea protecției penale a dreptului la viață și la integritate fizică și psihică. Pentru același motiv, se arată că textul criticat contravine dispozițiilor constituționale ale art.1 alin.(3).

76. **În privința art.I pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1)] din lege**, se susține că acesta încalcă prevederile art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată că, prin menținerea condiției săvârșirii infracțiunii continuate împotriva aceluiași subiect pasiv, în cazul infracțiunilor contra persoanei, textul criticat încalcă Decizia Curții Constituționale nr.368 din 30 mai 2017.

77. **În privința art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)] din lege**, se susține că acesta încalcă prevederile art.1 alin.(3) și art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată că, prin noua reglementare a modului de stabilire a pedepselor în cazul concursului de infracțiuni propus pentru art.39 alin.(1) lit.b), c) și e) din Codul penal, legiuitorul a renunțat la caracterul obligatoriu al aplicării sporului și, în același timp, a redus semnificativ cuantumul sporului de pedeapsă aplicabil, atât în cazul pedepselor cu închisoarea, cât și în cazul celor cu amenda. Se susține că, prin această modificare, judecătorul este lipsit de libertatea de a sancționa în mod corespunzător perseverența infracțională deosebită, fiind avut în vedere, în mod special, cazul săvârșirii de către aceeași persoană a unui număr mare de infracțiuni, toate cu un grad ridicat de pericol social. Se arată că, în această din urmă ipoteză, aplicarea unui spor de până la 3 ani închisoare echivalează cu o nesancționare a perseverenței infracționale și a gradului sporit de pericol social pe care îl prezintă persoana infractorului. Se susține, totodată, că la elaborarea textului criticat nu au fost avute în vedere Deciziile Curții Constituționale nr.711 din 27 octombrie 2015 și nr.44 din 16 februarie 2016.

78. **În privința art.I pct.13 și pct.14 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d) și alin.(2) lit.c) și d)] din lege**, se susține că acesta încalcă art.1 alin.(5) din Constituție,

referitor la principiul legalității în componenta sa vizând calitatea și previzibilitatea legii. Se arată că modul de redactare al art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, prin textul criticat, este deficitar, întrucât folosește noțiunea de „făptuitor” care acoperă integral prejudiciul material „în cursul urmăririi penale sau al judecării”, o astfel de calitate nefiind recunoscută vreunei părți, în cursul celor două faze ale procesului penal anterior menționate. De asemenea, se susține că reglementarea ca circumstanță atenuantă legală a eforturilor depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii creează o suprapunere cu circumstanța atenuantă judiciară similară, de la art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal (text nemodificat), ce poate genera dificultăți reale de interpretare și de aplicare a prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, așadar, o practică judiciară neunitară. Se arată, totodată, că sintagma „*până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești*” conferă prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în forma propusă prin legea criticată, un caracter impredictibil în aplicare, în ipoteza în care acoperirea prejudiciului are loc după pronunțarea sentinței și până la rămânerea definitivă a acesteia, întrucât în acest interval de timp prima instanță nu mai are posibilitatea de a reveni asupra propriei soluții, deoarece intervine dezinvestirea. Se mai susține că dispozițiile art.75 alin.(2) lit.d) din Codul penal, în forma supusă controlului de constituționalitate și adoptată de Parlament, la art.I pct.14 din legea criticată, creează „un amestec de reglementare” între o circumstanță atenuantă și una agravantă. Se arată că aprecierea unei circumstanțe „în defavoarea inculpatului” conduce la schimbarea naturii juridice a acesteia din circumstanță atenuantă în una agravantă, astfel că suplimentarea reglementării cu sintagma „*fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nrecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat*” este contradictorie, îndeosebi în condițiile în care art.83 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală consacră dreptul inculpatului de a se apăra, de a-și susține nevinovăția și de a nu da nicio declarație, fără ca exercitarea acestui din urmă drept să poată fi folosită în defavoarea inculpatului.

79. **În privința art.I pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) din Constituție. Se arată că prin textul propus pentru art.96 alin.(4) din Codul penal, legiuitorul creează incertitudine în aplicarea normelor referitoare la revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, întrucât restrânge revocarea obligatorie a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, în cazul săvârșirii doar a unei noi infracțiuni intenționate și doar la ipoteza în care, pentru noua infracțiune, s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an. Se arată că legiuitorul nu a reglementat și soluția pe care instanța o va adopta în cazul în care pentru noua infracțiune s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii de până la un an și nu a corelat modificarea propusă prin art.I pct.20 din legea criticată cu dispozițiile art.96 alin.(5) Cod penal, potrivit cărora, fără excepție, pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

80. **În privința la art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și (5) și art.124 alin.(3) din Constituție. Se arată că forma pe care textul criticat o propune pentru prevederile art.100 din Codul penal nu asigură un just echilibru între protecția penală a drepturilor fundamentale ale persoanei private de libertate, drepturi restrânse prin aplicarea, în mod definitiv, a pedepsei penale, și ocrotirea interesului general al societății, acela de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice, cu consecința încălcării art.1 alin.(3) din Constituție privind statul de drept. Totodată, se susține că modificările realizate constituie o îndepărtare de la regimul sancționator stabilit deja prin hotărârea definitivă de condamnare; de aceea, o atare modificare, ulterioară pedepsei de executat, trebuie să se bazeze pe dovezi care să justifice derogarea și care să dovedească judecătorului atingerea scopului pedepsei. Astfel se explică, de altfel, dispozițiile de la alin.(5) ale aceluiași articol, care îl obligă pe judecător să prezinte motivele de fapt care au determinat acordarea liberării condiționate. Or, instituirea unei „prezumții de reeducare” este contrară acestui mecanism (care este de esența

liberării condiționate) și nu mai este de natură să justifice derogarea de la autoritatea de lucru judecat. De altfel, textul de la art.100 alin.(1) lit.d) din Codul penal vine în contradicție cu norma din alin.(5) al aceluiași articol. Prin această nouă „individualizare legală”, realizată în faza de executare a pedepsei, liberarea condiționată își pierde caracterul de vocație, devenind un drept al persoanei private de libertate potrivit unei hotărâri judecătorești definitive de condamnare. Se mai arată că, prin aceasta, se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut de art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât sunt eliminate dreptul și obligația acestora de a aprecia dacă persoana privată de libertate, aflată în executarea pedepsei închisorii, a dat dovezi temeinice de îndreptare și se poate reintegra în societate. De asemenea, soluția legislativă prevăzută la art.100 din Codul penal, în forma modificată, permite dispunerea liberării condiționate după executarea efectivă a unor fracțiuni mult reduse din pedepsele aplicate. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.356 din 30 mai 2018, paragraful 85, nr.57 din 2 februarie 2017, paragraful 16, și nr.238 din 21 mai 2013.

81. În privința art.1 pct.22, 23 și 24 [cu referire la art.112¹ alin.(1), (2), (2¹) și (3)] din lege, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3), art.147 alin.(4) și art.148 din Constituție. Se arată că, prin textul criticat, legiuitorul a menținut în cuprinsul art.112¹ alin.(2) din Codul penal prevederea potrivit căreia „confiscarea extinsă se dispune dacă (...) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit”, aspect ce încalcă principiul neretroactivității legii și vine în contradicție cu cele reținute de Curtea Constituțională prin Deciziile nr.11 din 15 iunie 2015 și nr.356 din 25 iunie 2014. Se mai arată că normele criticate introduc un standard pentru confiscarea extinsă similar celui pentru condamnare, respectiv pentru confiscarea specială, în condițiile în care confiscarea extinsă este dispusă în lipsa unei condamnări, iar condițiile dispunerii acesteia sunt diferite de cele specifice confiscării speciale. Se observă că instrumentul european

transpus prin aceste norme impune dispunerea confiscării speciale în mod distinct și în alte condiții, în raport cu confiscarea extinsă. Se susține, de asemenea, că textul propus pentru art.112¹ alin.(3) din Codul penal confundă confiscarea extinsă cu confiscarea de la terți. Aceasta, întrucât faptul de a se ține seama de valoarea bunurilor transferate la terți nu semnifică posibilitatea confiscării de la terț, ci înseamnă că bunurile în cauză sunt doar avute în vedere la stabilirea disproporției dintre veniturile licite și averea persoanei ale cărei bunuri sunt confiscate. Pentru aceste motive se susține că condiția cunoașterii de către terț a scopului transferului este lipsită de sens în cadrul instituției confiscării extinse, aceasta găsiindu-și justificarea doar în cadrul confiscării speciale. Se susține că această condiție încalcă dispozițiile Directivei nr.2014/42/UE, stabilind o cerință pentru confiscarea extinsă, pe care directiva nu o prevede, și restrângând, în acest fel, domeniul ei de aplicare.

82. **În privința art.I pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)] din lege,** se susține că acesta contravine art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.21 alin.(1) și (2) și art.124 alin.(2) din Constituție. Se arată că reducerea termenului general de prescripție a răspunderii penale în cazul infracțiunilor cu un grad sporit de pericol social (respectiv reducerea acestui termen cu câte 2 ani în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani, și în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani) reprezintă o soluție legislativă care contravine jurisprudenței Curții Constituționale și afectează echilibrul între dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, răspunzând unui interes general, și drepturile persoanelor care beneficiază de prescriptibilitatea răspunderii penale. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, nr.62 din 18 ianuarie 2007 și nr.107 din 1 noiembrie 1995. Se arată că, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, limitele de pedeapsă pentru o serie de infracțiuni au fost reduse, fiind menținute însă termenele de prescripție a răspunderii penale, pentru a nu lipsi de eficiență legea penală, dar că reducerea semnificativă a termenelor de prescripție a

răspunderii penale, în cazul infracțiunilor grave, în contextul modificărilor propuse prin textul criticat, nu este de natură să asigure un just echilibru între drepturile persoanelor inculpate pentru săvârșirea unor asemenea infracțiuni și drepturile persoanelor prejudiciate prin comiterea lor și, cu atât mai puțin, să răspundă interesului general de sancționare a acestui gen de infracțiuni. Se mai susține că reducerea termenelor de prescripție va avea ca efect îngreunarea sau împiedicarea anchetării unor cauze penale, în special a celor complexe, privind fapte care au produs prejudicii foarte mari, pentru care împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale va conduce la imposibilitatea sancționării faptuitorilor, fiindu-le creată astfel o situație mai favorabilă, aspect ce contravine dispozițiilor art.16 alin.(1) și (2) din Constituție privind egalitatea în drepturi, precum și dispozițiilor art.21 alin.(1) și (2) din Constituție privind dreptul de acces la instanță în ceea ce privește persoanele vătămate prin această categorie de infracțiuni.

83. **În privința art.1 pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și art.16 alin.(1) și (2) din Constituție. Se arată că textul propus pentru art.155 alin.(2) din Codul penal modifică, în mod radical, principiul de drept penal consacrat în legislația românească, potrivit căruia întreruperea cursului prescripției trebuie să producă efecte față de toți participanții la săvârșirea unei infracțiuni, cu consecința încălcării art.16 alin.(1) și (2) din Legea fundamentală. Se susține că două persoane aflate în situații similare, care au, spre exemplu, calitatea de coautori ai unei infracțiuni, pot fi supuse unor consecințe juridice diferite, dacă organul judiciar comunică un act de procedură doar uneia dintre ele. Se arată, de asemenea, că textul propus pentru art.155 alin.(3) din Codul penal reduce semnificativ durata termenului prescripției speciale, reducând reglementată simultan cu cea a termenelor generale de prescripție a răspunderii penale și a limitelor speciale ale pedepselor prevăzute pentru anumite categorii de infracțiuni, aspect ce determină imposibilitatea tragerii la răspundere penală a unui număr mare de persoane care săvârșesc infracțiuni, fiind afectat, în acest fel, echilibrul constituțional între

protecția drepturilor persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni și protecția intereselor generale ale societății.

84. **În privința art.I pct.28 [cu referire la art.159¹] din lege**, se susține că acesta contravine art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată că dispozițiile art.159¹, introduse în cuprinsul Codului penal prin textul criticat, care prevăd că acordul de mediere poate fi încheiat până la pronunțarea unei hotărâri definitive, contravine Deciziei Curții Constituționale nr.397 din 15 iunie 2016, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

85. **În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) și art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată că alin.(2)-(5) introduse în cuprinsul art.173 din Codul penal prin textul criticat fac ca deciziile Curții Constituționale să devină legi, care fie pot retroactiva, fie pot ultraactiva, putând constitui, de asemenea, în cazuri date, legi penale mai favorabile. Se susține că aplicarea retroactivă a deciziilor Curții Constituționale contravine Deciziei nr.126 din 2016, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că principiul neretroactivității legii este valabil pentru orice lege, indiferent de domeniul de reglementare al acesteia, singura excepție constituind-o legea penală ori contravențională mai favorabilă.

86. **În privința art.I pct.30 [cu referire la art.175 alin.(2)] din lege**, se susține că acesta contravine art.11 alin.(1) și (2), art.147 alin.(4) și art.148 din Constituție. Se arată că abrogarea alin.(2) al art.175 din Codul penal semnifică dezincriminarea faptelor de corupție și de serviciu săvârșite de categoria de funcționari publici reglementată prin textul abrogat, aspect ce contravine Deciziei Curții Constituționale nr.2 din 2014 și încalcă prevederile Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea nr.365/2004, precum și pe cele ale Directivei (UE) 1371/2017 din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor

financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal. Se mai susține că textul criticat face imposibil de stabilit conținutul dispozițiilor art.178 din Codul penal, precum și conținutul constitutiv al infracțiunilor reglementate la art.259, art.289, art.308 și art.317 din Codul penal.

87. **În privința art.I pct.32 [cu referire la art.187¹] din lege,** se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) din Constituție. Se arată că norma propusă pentru art.187¹ din Codul penal este neclară și vine în contradicție cu dispozițiile Legii nr.182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, dar și cu cele ale art.303 și 304 din Codul penal, care realizează o distincție importantă între informațiile secrete de stat, informațiile secrete de serviciu și informațiile care nu sunt destinate publicității.

88. **În privința art.I pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)] din lege,** se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) din Constituție. Se arată că circumstanța agravantă introdusă la alin.(1) lit.i) din cuprinsul art.189 din Codul penal se suprapune cu dispozițiile art.257 și art.279 din același cod, ce reglementează ultrajul și ultrajul judiciar, chiar în formele modificate prin legea criticată, motiv pentru care, în practica judiciară, nu se va putea stabili modul de aplicare a acestui concurs de texte.

89. **În privința art.I pct.39 din [cu referire la art.269 alin.(3)] din lege,** se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) și art.16 alin.(1) din Constituție. Se arată că noua reglementare a dispozițiilor art.269 alin.(3) din Codul penal extinde sfera persoanelor pentru care operează impunitatea legală, în contradicție cu prevederile art.177 din Codul penal. Se susține că în cuprinsul titlului X al Codului penal legiuitorul a definit termenii folosiți în legislația penală, în scopul asigurării coerenței și eficienței activității de interpretare și aplicare a legii și al evitării premiselor pentru instituirea unor practici judiciare nelegale, cu consecințe grave asupra calității actului de justiție. Se mai arată că, prin instituirea unor reglementări contradictorii, se creează premisele unor interpretări diferite în practica judiciară, dar și premisele unor situații inechitabile pentru destinatarii normelor legale. Se face trimitere la Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, nr.448 din 25 noiembrie 2003 și nr.449 din 6 noiembrie 2013.

90. **În privința art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)-(6)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și (5) și art.16 alin.(1) din Constituție. Se susține că dispozițiile art.269 alin.(4) din Codul penal sunt de natură să încurajeze actele de corupție în rândul demnitarilor și al magistraților, cu consecințe grave asupra procesului de legiferare și a corectitudinii înfăptuirii justiției, vulnerabilizând, totodată, cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă – în componenta constând în emiterea actelor normative – și judecătorească).

91. **În privința art.I pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(5) din Constituție. Se arată că niciuna dintre ipotezele enumerate la alin.(4) al art.273 din Codul penal nu constituie și nu poate constitui infracțiunea de mărturie mincinoasă, cu atât mai mult cu cât legiferarea înfăptuită prin simpla inventariere a unor situații particulare, fără vreo semnificație juridică proprie, este contrară normelor de tehnică legislativă, și că norma nou-introdusă ar avea sens numai în măsura în care ar deroga de la cea incriminatorie, respectiv dacă ar prevedea anumite situații în care, în lipsa norme derogatorii, fapta ar putea fi pedepsită ca mărturie mincinoasă. Se mai susține că sintagmele „exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului” și „caracterul mincinos și de rea-credință”, utilizate în cuprinsul art.273 alin.(4) lit.a)-c) din Codul penal, fără nicio explicație suplimentară din partea legiuitorului, de clarificare a contextului în care pot interveni „orice fel de presiuni asupra martorului” sau „caracterul mincinos și de rea-credință”, încalcă standardul calității legii.

92. **În privința art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(5), art.30, art.31 și art.127 din Constituție. Se arată că, potrivit art.127 din Constituție, ședințele de judecată sunt publice, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, motiv pentru care legiuitorul ar fi trebuit să facă referire doar la actele ori probele din cursul urmăririi penale, o interpretare contrară fiind de natură a încălca prevederile art.30, art.31 și art.127 din Constituție, referitoare la libertatea de exprimare, la dreptul la informație, respectiv la caracterul public al dezbatărilor. Se susține, de asemenea, că sintagma „pedeapsa se majorează cu

jumătate”, din cuprinsul art.277 alin.(3) din Codul penal, este neclară, neputându-se deduce din aceasta dacă ambele limite speciale ale pedepsei cu închisoarea se majorează cu jumătate sau dacă doar limita specială maximă a pedepsei se majorează cu jumătate ori dacă instanța urmează să individualizeze mai întâi pedeapsa și apoi să o majoreze cu jumătate, similar mecanismului de aplicare a sporului.

93. **În privința art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹)-(3²)] din lege,** se susține că acesta contravine art.1 alin.(5), art.131 alin.(1) și art.132 alin.(2) din Constituție. Se arată că norma de la art.277 alin.(3¹) din Codul penal este neclară, motiv pentru care nu permite determinarea elementului material al laturii obiective a infracțiunii și nici condițiile incriminării faptelor de compromitere a intereselor justiției. Se susține că sintagma „se referă (...) la o persoană” are, în lipsa oricărei circumstanțieri, un conținut imprecis, că expresia „ca și cum ar fi condamnată” nu este susceptibilă de a individualiza o conduită pe care destinatarul normei să o evite pentru a avea certitudinea că nu intră sub incidența normei de incriminare și că noțiunea de „*declarație*” este susceptibilă de mai multe interpretări, prin aceasta putându-se înțelege declarație de presă, relatare, afirmare a unei opinii, depoziție etc. Se arată, totodată, că simpla referire la un funcționar public, în lipsa altor precizări, nu satisface nici ea cerința de previzibilitate a legii. Se susține că din text nu rezultă că „referirea” ar trebui făcută de către subiectul activ cu prilejul exercitării funcției pe care o deține sau în legătură cu aceasta, respectiv că între atribuțiile celui care face „referirea” și situația procesuală a persoanei la care se referă trebuie să existe o legătură, așa cum ar fi rațional, textul permițând interpretarea că o atare legătură nu trebuie să existe. Este dat exemplul unei persoane care are calitatea de funcționar public și care, fiind victimă a unei infracțiuni de tâlhărie săvârșită în locuința sa, postează pe o rețea de socializare un mesaj în care „declară” că „tâlhărul a fost prins” și că suficiente date pentru ca persoana la care se referă să fie identificată. Se arată că o asemenea persoană este susceptibilă de a comite infracțiunea de la alin.(3) al art.277 din Codul penal. Se susține că o asemenea interpretare este permisă de textul criticat, aspect confirmat de ipoteza finală a normei juridice criticate, care prevede o formă

agravată a infracțiunii de compromitere a intereselor justiției, constând în realizarea declarației „în numele unei autorități publice”. Se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.489 din 30 iunie 2016. Referitor la textul introdus prin alin.(3²) al art.277 din Codul penal, se susține că acesta constituie un paralelism de reglementare cu dispozițiile art.8 alin.(2) din Codul de procedură penală, care prevăd, în forma supusă controlului de constituționalitate, aceleași drepturi ale persoanei, respectiv dreptul la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent, precum și că repartizarea tuturor cauzelor către judecători sau procurori trebuie făcută în mod aleatoriu. De asemenea, se susține că dispozițiile art.277 alin.(3²) din Codul penal încalcă art.131 alin.(1), art.132 alin.(1) și art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât restrâng garanțiile dreptului la un proces echitabil, la care fac referire, doar la faza de judecată și numai în ceea ce-l privește pe judecător, în condițiile în care acestea ar trebui să vizeze și etapa urmăririi penale și, implicit, și activitatea procurorilor. În ceea ce privește obligativitatea repartizării aleatorii a tuturor cauzelor către judecători sau procurori, se arată că această reglementare este specifică dreptului procesual penal, neputând constitui conținutul unei norme de drept substanțial, neexistând nicio rațiune pentru care această obligație să fie prevăzută atât în Codul penal, cât și în Codul de procedură penală.

94. **În privința art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Se arată că dispozițiile art.290 alin.(3) din Codul penal încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, întrucât sunt formulate negativ, și că acestea încurajează, totodată, fenomenul infracțional, întrucât impun ca denunțul să fie făcut nu mai târziu de 1 an de la săvârșirea faptei de dare de mită. Se observă că forma în vigoare a art.290 din Codul penal prevede o singură condiție pentru nepedepsirea mituitorului, respectiv împrejurarea ca denunțul să fie realizat înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la fapta de dare de mită. Se susține că textul criticat protejează persoanele care primesc mită, fără vreo justificare rezonabilă și proporțională, prin garantarea faptului că, după împlinirea termenului de 1 an de la săvârșirea faptei, nu vor mai putea fi trase la

răspundere penală. Se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.44 din 16 februarie 2016, prin care s-a statuat cu privire la necesitatea excluderii oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea fenomenului infracțional.

95. **În privința art.I pct.47 din legea criticată [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege**, se susține că acesta contravine art.11 alin.(1), art.147 alin.(4) și art.148 alin.(2) și (4) din Constituție. În privința limitării, prin textul criticat, a foloaselor necuvenite, din conținutul constitutiv al infracțiunii de trafic de influență, la foloasele de natură materială, se susține că această limitare încalcă obligațiile asumate de România prin Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, care definește traficul de influență fără a face distincție între tipurile de foloase, materiale sau nemateriale, condiția fiind ca acestea să reprezinte foloase necuvenite. Se arată că, în mod corelativ, nici definiția infracțiunii de trafic de influență, prevăzută la art.291 din Codul penal, în forma sa aflată în vigoare, nu face distincție între foloase materiale și cele nemateriale. Se susține că textul criticat că posibilitatea obținerii de foloase nemateriale prin săvârșirea unor fapte de trafic de influență, întrucât acesta scoate din sfera ilicitului penal, în mod nejustificat, multiple activități, fiind date ca exemplu oferirea unui titlu sau a unei distincții, avansarea în carieră, oferirea unui loc eligibil pe liste de candidaturi ale unui partid în cazul unor alegeri locale sau parlamentare etc. Se arată, totodată, că introducerea condiției ca promisiunea să fie urmată de intervenția pe lângă funcționarul public contravine obligațiilor asumate de România prin ratificarea Convenției penale privind corupția a Consiliului Europei, referitoare la incriminarea traficului de influență, care, la art.12, obligă statele să adopte măsuri legislative pentru a prevedea ca infracțiune faptele descrise la art.291 din Codul penal, „indiferent dacă influența este sau nu este exercitată ori dacă influența presupusă produce sau nu produce rezultatul dorit.” Se face trimitere la considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.489 din 30 iunie 2016.

96. **În privința art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și (5) și art.11 alin.(1) și (2) din Constituție.

Se arată că modificarea, prin textul criticat, a dispozițiilor art.297 alin.(1) din Codul penal, ce reglementează infracțiunea de abuz în serviciu, încalcă dispozițiile Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, care prevede, la art.19, că „*fiecare stat parte trebuie să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, faptei unui agent public de a abuza de funcțiile sau de postul său, adică de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească, în exercitiul funcțiilor sale, un act cu încălcarea legii, în scopul de a obține un folos necuvenit pentru sine sau pentru altă persoană sau entitate*”. Se arată că textul criticat restrânge nepermis de mult domeniul de aplicare a răspunderii penale a funcționarului public, prin cerința ca obținerea folosului material necuvenit să fie pentru „sine, soț, rudă sau afîn până la gradul II inclusiv”. Limitarea sferei beneficiarilor folosului material necuvenit legalizează, practic, celelalte fapte de abuz în serviciu ale funcționarului public, săvârșite în scopul obținerii unui folos material necuvenit pentru alte rude apropiate (nepoți, veri etc.) sau pentru persoane cu care a stabilit diverse înțelegeri sau parteneriate. Se susține că modificările propuse prin legea criticată reprezintă, în realitate, o dezincriminare parțială a infracțiunii de abuz în serviciu, atât prin circumstanțierea excesivă a elementelor constitutive ale acestei infracțiuni, care face ca aplicabilitatea acestora să fie mult diminuată, cât și prin modificarea regimului sancționar al infracțiunii analizate. Cu privire la acest din urmă aspect, este subliniată reducerea pedepsei principale de la 7 ani, respectiv 14 ani, la un maxim de 5 ani (închisoare), simultan cu introducerea pedepsei alternative a amenzii - cu consecințe evidente asupra reducerii termenelor de prescripție a răspunderii penale, - și eliminarea pedepsei complementare a interzicerii unor drepturi. Se susține că eliminarea pedepsei complementare a interzicerii ocupării unei funcții publice, în raport cu alte infracțiuni la care aceasta este prevăzută, este contrară principiului conform căruia situațiile similare trebuie să primească rezolvări legale similare. Se arată că, prin aceasta, legea capătă un caracter ambiguu, pierzându-și caracterul rațional și coerent, și că selectarea de către legiuitor, în mod aleatoriu, dintre

conduitele periculoase, a celor pe care le incriminează nu corespunde exigențelor legiferării în cadrul statului de drept. Se susține, de asemenea, că introducerea în conținutul constitutiv al infracțiunii a unui scop calificat, acela „de a obține (...) un folos material necuvenit”, nu are nicio justificare rațională, nu este impusă de vreo decizie a Curții Constituționale și nu este în concordanță cu nevoia protejării prin norma penală analizată a relațiilor sociale ocrotite. Se arată că există posibilitatea ca funcționarul public să urmărească obținerea unui folos nepatrimonial, prin săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu, ipoteză exclusă de către legiuitor prin modificarea adoptată, excludere ce contravine Deciziilor Curții Constituționale nr.683 din 19 noiembrie 2014 și nr.54 din 24 februarie 2015, prin care s-a statuat că legiuitorul are obligația de a adopta măsuri adecvate, necesare și care să păstreze un just echilibru între interesul colectiv și cel individual, subiectiv, dar și Deciziei nr.44 din 16 februarie 2016, prin care s-a arătat că incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale. Se mai face trimitere la Decizia nr.824 din 3 decembrie 2015 și Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014.

97. **În privința art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege**, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) din Constituție. Se arată că textul criticat exclude infracțiunea de „abuz în serviciu” din categoria infracțiunilor cu posibile consecințe deosebit de grave, care sunt sancționate cu pedepse ale căror limite speciale se majorează cu o treime. Se susține că o asemenea excludere nu are o justificare obiectivă și rațională, determinată de realizarea unor politici penale coerente, încălcând art.1 alin.(3) din Legea fundamentală, care impune legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. Se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017.

98. În privința art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(1)] din lege, se susține că acesta contravine art.1 alin.(3) și (5) și art.147 din Constituție. Se arată că prin modificările aduse dispozițiilor legale ce reglementează infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat se realizează o dezincriminare parțială a acesteia, dezincriminare ce nu reprezintă o simplă opțiune a legiuitorului primar, potrivit art.73 alin.(3) din Constituție, ci o omisiune legislativă cu relevanță constituțională. Se susține că, dacă asemenea fapte nu sunt sancționate, respectiv nu sunt descurajate prin mijloace de drept penal, are loc o încălcare a valorilor fundamentale, ocrotite de legea penală, printre care statul de drept, apărarea ordinii publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.62 din 18 ianuarie 2007 și nr.224 din 4 aprilie 2017. Se arată că prin definiția în vigoare a grupului infracțional organizat sunt acoperite toate ipotezele reglementate de legislația anterioară – respectiv – art.323 din Cod penal de la 1968 privind asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni, art.7 și 8 din Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, singura incriminare separată fiind cea prevăzută la art.35 din Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului. Se mai susține că, din coroborarea dispozițiilor art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, în care sunt prevăzute condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive, cu cele deduse controlului de constituționalitate, rezultă o lipsă de claritate în reglementarea infracțiunii prevăzute de art.367 din Codul penal, întrucât orice modificare a conținutului art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală va conduce implicit la schimbarea condițiilor de existență a acestei infracțiuni.

99. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecțiile de neconstituționalitate au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a comunica punctele lor de vedere.

100. Președintele Camerei Deputaților, în punctele de vedere comunicate, apreciază că obiecțiile de neconstituționalitate formulate sunt, în esență, neîntemeiate.

101. **Președintele Camerei Deputaților**, în Dosarul nr.1050A/2018, apreciază, pe de o parte, că, în cadrul controlului *a priori* de constituționalitate, Curtea Constituțională nu poate sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene în temeiul art.267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, motiv pentru care cererea de transmitere a întrebărilor preliminare formulate de autorii obiecției de neconstituționalitate este inadmisibilă, iar, pe de altă parte, că obiecția de neconstituționalitate este *pro parte* inadmisibilă, *pro parte* neîntemeiată.

102. Cu privire la criticile de neconstituționalitate extrinsecă, se arată că afirmațiile autorilor obiecției de neconstituționalitate sunt neîntemeiate în raport cu art.1 alin.(4) din Constituție, întrucât „nu se îndeplinesc cumulativ cele două condiții esențiale statuate de Curtea Constituțională, respectiv: existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și existența unei configurații deosebite, semnificativ diferite, între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului”. Totodată, se apreciază că legea criticată este clară, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precisă, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redacte previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Se mai arată că, potrivit art.4 din Legea nr.24/2000, „*reglementările de același nivel și având același obiect se cuprind, de regulă, într-un singur act normativ*”. Așadar, se susține că un act normativ poate cuprinde reglementări și din alte materii conexe, în măsura în care sunt indispensabile realizării scopului urmărit prin acel act, așa cum, în mod corect, a procedat legiuitorul prin abrogarea art.13² din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

103. Cu privire la criticile de neconstituționalitate intrinsecă, se reiterează faptul că legea criticată îndeplinește criteriile de calitate a legilor, prevăzute de art.1

alin.(5) din Constituție. Existența unor probleme de interpretare și aplicare a legii este inherentă oricărui sistem de drept, deoarece, în mod inevitabil, normele juridice au un anumit grad de generalitate; se face trimitere la Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 august 1998 și 24 mai 2007, pronunțate în cauzele *Hertel împotriva Elveției*, respectiv *Dragotoniș și Militaru-Pidhorni împotriva României*. Se mai indică faptul că întinderea noțiunii de previzibilitate depinde însă, într-o largă măsură, de conținutul textului respectiv, de domeniul la care se referă, precum și de numărul și de calitatea destinatarilor săi. Asemenea consecințe nu au nevoie să fie previzibile cu o certitudine absolută. O atare certitudine, oricât de dorită ar fi, este imposibil de realizat și, mai mult, poate da naștere la o rigiditate excesivă a reglementării.

104. Se menționează că, în numeroase cauze, Curtea a respins ca inadmisibile sesizările de neconstituționalitate invocate, reținând că, sub aparența unor critici referitoare la ambiguitatea și neclaritatea textelor de lege, se solicită interpretarea acestora, aspect ce excedează competenței Curții Constituționale. În repetate rânduri se pretinde că se încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție care se referă la respectarea Constituției, a supremației și a legilor, fără a se motiva în ce anume constă aceasta, susținându-se doar că nu se respectă exigențele de claritate și previzibilitate. Or, prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011).

105. Se arată că neconstituționalitatea abrogării art.175 alin.(2) din Codul penal - prin raportare la art.16 alin.(1) și (2) din Constituție - nu este motivată; or, art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impune cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011).

106. În ceea ce privește încălcarea art.30 și art.31 din Constituție, se arată că libertatea de exprimare impune respectarea cerinței înscrise la alin.(6) al art.30 din același act, și anume de a nu prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și dreptul la propria imagine. Această libertate nu poate fi absolută și, ca atare, este supusă unor coordonate juridice expres prevăzute de lege. Limitele prevăzute la art.30 alin.(6) din Constituție concordă cu noțiunea de libertate, care nu este și nu poate fi înțeleasă ca un drept absolut. Legiuitorul este cel în drept să stabilească atât condițiile, cât și situațiile în care se exceptează de la accesul liber al cetățenilor unele categorii de informații; prin urmare, actul normativ nu încalcă normele constituționale invocate de autorii obiecției. Așadar, dispozițiile art.I pct.42 și 43 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3), (3¹) și (3²)] din lege nu încalcă textele constituționale antereferite.

107. Cu privire la încălcarea art.42 din Constituție, se arată că o muncă este forțată dacă cel care o prestează este obligat la aceasta împotriva voinței sale și dacă obligația este injustă, opresivă (a se vedea Decizia Comisiei Europene a Drepturilor Omului din 9 septembrie 1998, pronunțată în cauza *Doyen împotriva Franței*). Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, ratificat prin Decretul nr.212/1974, a stabilit că „nu se consideră muncă forțată sau obligatorie” „orice muncă sau orice serviciu care face parte din obligațiile cetățenești normale”. Odată stabilită pedeapsa amenzii și dacă obligația de plată nu este posibilă, instanța judecătorească poate înlocui această obligație cu *muncă neremunerată în favoarea comunității*, aceasta având, evident, posibilitatea de a aprecia asupra capacității persoanei de a presta această muncă, respectiv cu condiția ca persoana să fie aptă de muncă. Față de aspectele invocate, se apreciază că art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), abrogarea art.64 alin.(6), art.91 alin.(1) lit.c)] nu se încadrează în sfera sintagmei „muncă forțată” și nu încalcă art.42 din Constituție.

108. Cu privire la încălcarea art.124 alin.(2) și (3) din Constituție, se arată că independența judecătorilor nu este reglementată ca un scop în sine, ci reprezintă o

garanție oferită cetățenilor. Este sarcina legiuitorului să realizeze echilibrul necesar între independența și responsabilitatea judecătorilor, cu respectarea dispozițiilor constituționale în materie și a angajamentelor pe care România și le-a asumat prin tratatele la care este parte (Decizia nr.2 din 11 ianuarie 2012). Având în vedere cele expuse, se apreciază că art.I pct.21, 26, 27 și 38 [cu referire la art.100, art.154 alin.(1) lit.b) și c), art.155 alin.(3) și art.257 alin.(4)] din lege nu încalcă textul constituțional anterefert.

109. Cu privire la invocarea art.131 alin (1) din Constituție, se arată că autorii obiecției de neconstituționalitate nu motivează contrarietatea art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(3)-(6)] din lege cu textul constituțional anterefert; or, prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011). Prin urmare, critica de neconstituționalitate nu poate fi primită.

110. Cu privire la invocarea art.146-148 din Constituție, se arată că acestea nu sunt încălcate prin art.I pct.2, 22, 23 și 24 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1³) și art.112¹ alin.(1), (2), (2¹) și (3)] din lege.

111. Analizând în mod punctual textele legale criticate, președintele Camerei Deputaților apreciază că **art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)] din lege** indică faptul că enumerarea în cuprinsul art.5 alin.(1¹) a unor criterii de stabilire a legii penale mai favorabile nu reprezintă nicio prioritizare și nicio limitare, astfel încât nu se poate susține că s-a contravenit Deciziei Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014. Se arată că nici art.5 alin.(1³) nu încalcă art.64 alin.(3) teza întâi din Legea nr.24/2009. Practic, prin modificarea art.5 s-au introdus o serie de criterii care să permită judecătorului o aplicare previzibilă și unitară pentru toți cetățenii a legii penale mai favorabile. Pentru a nu mai exista o posibilitate neunitară și neprevizibilă de interpretare, se impune reglementarea expresă a legii penale mai favorabile pe instituții, aspect care este de esența dreptului penal și a principiului

constituțional al retroactivității legii penale mai favorabile: unei persoane nu îi poate fi negată aplicarea unei norme penale favorabile care o vizează. Se mai subliniază că, în prezent, este extrem de dificil a se identifica în bloc care este legea penală mai favorabilă, atunci când vorbim de existența a două coduri penale, care s-au succedat în timp; de exemplu, este posibil ca o lege să prevadă limite de pedeapsă mai favorabile persoanei cercetate și termene de prescripție a răspunderii penale, defavorabile acesteia. Întrebarea legitimă este: care dintre cele două prevederi are prioritate de preferință în alegerea judecătorului? Actuala reglementare nu clarifică acest aspect, ca atare alegerile judecătorilor sunt discreționare. În consecință, se apreciază că prezenta modificare se impune pentru a crea o jurisprudență unitară.

112. În privința **art.I pct.4 [cu referire la art.17] din lege**, se arată că aceasta a ținut cont de faptul că actuala normă reglementează, în mod nelegal și contrar Constituției, două modalități de săvârșire a infracțiunii, una dată de o obligație legală și cealaltă dată de o obligație contractuală. Această posibilitate de a avea o conduită prohibită de înțelegeri contractuale (care sunt altele decât cele legale) este interzisă de Decizia Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016, unde se arată că, potrivit principiului legalității incriminării, este obligatoriu ca din punct de vedere penal, atunci când este vorba de infracțiune, acțiunea sau inacțiunea ce constituie conținutul acesteia să fie configurată numai de actele normative primare. Pentru acest motiv, obligațiile contractuale nu pot constitui temei al răspunderii penale, deoarece, pe de o parte, acestea nu sunt prevăzute de acte normative primare, iar, pe de altă parte, aceste obligații rezultă din înțelegeri realizate de subiecte de drept privat sau și de drept privat și ele angajează răspunderea civilă contractuală a celui care le nesocotește, sens în care există deja reglementare legală dată de legea civilă, pentru astfel de situații. Se mai subliniază că, prin Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, Curtea a statuat că norma încălcată trebuie să conțină expres în ce trebuie să conștie acțiunile sau inacțiunile subiectului și acestea să nu rezulte din raționamentul judecătorului investit cu soluționarea cauzei.

113. Se mai arată că „legiuitorul a considerat că se impune abrogarea textului de la art.17 lit.b) dată fiind lipsa de previzibilitate a acestuia, deoarece prin modul de reglementare permite includerea în cuprinsul unei infracțiuni de rezultat a actelor preparatorii, care nu au valență penală la infracțiunile pentru care nu este sancționată tentativa (cum sunt infracțiunile de prejudiciu), aspect care este nelegal și nu poate fi acceptat. Mai mult, pentru un plus de precizie (deși și în prezent trebuia reținută intenția directă ori de câte ori fapta necesita un scop pentru a fi infracțiune) se prevede expres că scopul trebuie să fie neîndoielnic și să rezulte din probele pe care se fundamentează acuzația”.

114. În privința **art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)] din lege**, se arată că modificarea operată se justifică prin faptul că actuala normă, care a intrat în vigoare la 1 februarie 2014, lipsește de predictibilitate potențiala pedeapsă pe care o riscă o persoană și astfel încalcă și scopul urmărit la aplicarea pedepsei. Prevederea unui posibil spor cuantificabil răspunde cerințelor europene în materie și jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, care stabilește faptul că o persoană trebuie să poată anticipa limitele de pedeapsă pe care le riscă atunci când decide să săvârșească anumite infracțiuni.

115. De asemenea, actuala reglementare, care normativizează un cumul aritmetic, iar nu juridic, nu reflectă o justă aplicare a pedepsei pentru comiterea unor fapte penale. De aceea, excesul de pedeapsă poate conduce la devierea acesteia de la rolul educativ și transformarea sa într-o pură execuție a persoanelor care, prin modalitatea de săvârșire a faptelor, înainte de aplicarea unor pedepse comit fapte care, în temeiul legii, întrunesc elementele constitutive ale mai multor infracțiuni, iar sporul de pedeapsă adăugat matematic îngreunează în mod periculos reintegrarea acestora în societate. Având în vedere că vechea reglementare era mult mai potrivită și că practica anterioară a dovedit o mai bună reprezentare a pedepsei în raport cu faptele săvârșite, noile dispoziții dovedindu-se un eșec în materie de reglementare, s-a apreciat că se impune revenirea la vechea reglementare a sancționării concursului de infracțiuni.

116. În privința **art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), la abrogarea art.64 alin.(6) și la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege**, se arată că s-a introdus obligativitatea efectuării unei expertize medico-legale pentru situațiile în care prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității este imposibilă din cauza unei boli, având în vedere incertitudinea cu privire la diagnosticul medical stabilit de medici de familie sau unități sanitare; totodată, a fost eliminată sintagma „*cu consimțământul acesteia*” în conformitate cu dispozițiile art.53 alin.(1) din Constituție, care prevede că există posibilitatea restrângerii unor drepturi sau libertăți numai prin lege și dacă se impune pentru „desfășurarea instrucției penale”.

117. În privința **art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege**, se arată că necesitatea modificării este determinată de faptul că, în prezent, norma este discriminatorie, deoarece ea nu permite inculpatului care a produs prejudicii în defavoarea statului să poată proceda la achitarea acestuia în schimbul unor beneficii acordate de lege sub forma circumstanțelor atenuante, decât în niște condiții deosebit de severe. Practic, prin reglementarea în vigoare se creează o discriminare între persoanele care săvârșesc infracțiuni în dauna proprietății private și care, dacă procedează la acoperirea acestuia, pot beneficia de această facilitate și persoanele care săvârșesc infracțiuni în dauna statului, care nu pot primi acest tip de avantaj, chiar dacă au același tip de conduită. Or, această abordare legislativă descurajează orice inițiativă de recuperare a prejudiciului de către stat din partea celui care a săvârșit infracțiuni în dauna sa.

118. Scopul primordial al represiunii statale, mai ales în cazul în care sunt săvârșite infracțiuni cu prejudicii îndreptate împotriva statului, este acela de a fi recuperate prejudiciile, iar nu, în principal, de a ține în detenție persoanele care au produs aceste prejudicii, date fiind cheltuielile determinate de încarcerarea acestora sau despăgubirile pe care Curtea Europeană a Drepturilor Omului le acordă acestora. De altfel, marea majoritate a infracțiunilor exceptate de textul în vigoare sunt infracțiuni de pericol, care prin natura lor nu puteau face obiectul acestei circumstanțe, și nu de rezultat, singurele care sunt cauzatoare de prejudicii materiale. Se mai arată

că, în realitate, criticile formulate nu reprezintă o veritabilă motivare astfel încât, în principal, se impune respingerea ca inadmisibilă a obiecției de neconstituționalitate.

119. În privința **art.I pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)] din lege**, se arată că s-a instituit un regim de egalitate și echilibru între toți cetățenii țării și, totodată, prin reglementarea conținutului circumstanțelor atenuante facultative se va permite o mai bună individualizare a pedepselor ce vor fi aplicate de instanțele de judecată. Faptul că actualul cod nu face nicio diferență între o persoană care a avut o bună conduită înainte de săvârșirea infracțiunii, care este infractor primar și care, poate, a ajuns accidental în fața judecătorului prin comparație cu o persoană recidivistă nu este de natură a crea o situație de echilibru și bună administrare a politicilor penale în România. Mai mult decât atât, faptul că actuala reglementare nu ține cont de conduita persoanei în cursul procesului penal, reținând că nerecunoașterea săvârșirii unei fapte penale nu numai că nu este o circumstanță atenuantă, dar este chiar o circumstanță agravantă, a impus introducerea prevederilor din Directiva Uniunii Europene 2016/343.

120. În privința **art.I pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)] din lege**, se arată că aceasta a fost necesară pentru a permite judecătorului ca prin propriile simțuri să stabilească în ce condiții și alte elemente pot duce la concluzia că se pot acorda circumstanțe atenuante. Astfel, se impune consacrarea caracterului exemplificativ al circumstanțelor facultative pentru a acorda posibilitatea judecătorului să individualizeze în mod optim pedeapsa, în raport cu toate împrejurările personale și reale ale faptei.

121. În privința **art.I pct.20 [cu referire la 96 alin.(4)] din lege**, se arată că politica penală a unui stat poate, la un moment dat, să prevadă anumite elemente de clemență. Astfel, Parlamentul României a considerat că se poate introduce și acordarea unui beneficiu pentru a se evita revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere atunci când noua infracțiune săvârșită este din culpă, și nu cu intenție, iar pedeapsa aplicată este mai mică de un an. O asemenea reglementare nu reprezintă o încălcare a prevederilor constituționale și în orice stat democratic, atunci

când se pune în discuție politica de prevenire și reeducare, se reține și acordarea de beneficii cum ar fi: executarea pedepselor prin muncă în folosul comunității, aplicarea pedepsei sub supraveghere, grațiere, circumstanțe atenuante pentru acoperirea integrală a prejudiciului etc. Acesta a fost motivul pentru care s-a considerat că o persoană poate fi reeducată atunci când, din culpă, săvârșește o infracțiune minoră, poate beneficia de menținerea măsurii de supraveghere și nu este obligatorie încarcerarea acesteia într-un penitenciar.

122. În privința **art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege**, se subliniază că autorii obiecției de neconstituționalitate se afla în eroare, întrucât, deși pretind că legiuitorul are obligația de a stabili un regim sancționator echitabil și proporțional, în realitate doresc aplicarea unui regim complet nelegal, în sensul aplicării unor pedepse minime considerând că infracțiunile nu sunt grave, dar cu mărirea fracțiilor de pedeapsă executate atunci când se pune în discuție liberarea condiționată, considerând că acestea sunt grave.

123. Se arată că Parlamentul are competența de a reglementa elemente de clemență în politica sa penală, putând acorda, astfel, unele beneficii persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală pentru ca acestea să aibă efectiv șansa unei reabilitări în societate. Reglementarea unei fracții de pedeapsă mai reduse care trebuie executate ține de competența Parlamentului, iar acestea, astfel cum au fost stabilite prin legea criticată, sunt suficiente pentru a demonstra judecătorului că persoana în cauză a înțeles consecințele faptelor sale și că este gata să se îndrepte. De altfel, condiția suplimentară impusă, că judecătorul va dispune măsura doar dacă are convingerea că cel condamnat s-a îndreptat și se poate integra în societate, este de natură a regla orice inconvenient.

124. Fracția din pedeapsă ce a fost executată sau care este considerată executată creează doar o vocație la liberare condiționată, iar nu o obligație a judecătorului, iar cel care va avea marja de apreciere necesară va fi judecătorul investit cu soluționarea cauzei, astfel că nu se poate susține încălcarea principiului independenței judecătorului care, potrivit alin.(1) al art.100 „*poate fi dispusă, dacă*

(...)"'. Rolul statului este acela de a corecta și de a reintegra în societate persoanele care au fost condamnate și nu de a le îndepărta și a le ține în închisori pentru perioade cât mai îndelungate, astfel încât să devină nerecuperabile pentru societate.

125. Se apreciază că numeroasele condamnări dispuse de Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva României pentru supraaglomerarea din închisori își pot găsi rezolvarea și în această normă, cu atât mai mult cu cât instanța de la Strasbourg a pronunțat deja Hotărârea-pilot din 25 aprilie 2017, în cauza *Rezmiveș și alții împotriva României*, prin care a obligat statul român să prezinte un calendar clar privind măsurile generale de rezolvare a supraaglomerării din închisori și de îmbunătățire a condițiilor din penitenciare. Această modificare reprezintă cea mai bună modalitate de rezolvare a acestor probleme.

126. În privința **art.I pct.22, 23 și 24 [cu referire art.112¹ alin.(1), (2), (2¹) și (3)] din lege**, se arată că, în raport cu Directiva 2014/42/UE, s-a introdus obligativitatea existenței unor probe și a unor circumstanțe de natură a stabili că pot fi confiscate și alte bunuri atunci când fapta pentru care este condamnat asigură un folos material, iar pedeapsa aplicată este de cel puțin patru ani. Modificarea prevede dreptul instanței de a aprecia asupra unei disproporții între veniturile licite și averea persoanei. Modificarea permite ca în situația în care „instanța își formează convingerea în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor administrate”, să aprecieze dacă se impune confiscarea bunurilor transferate de către persoana condamnată unui membru de familie, unei persoane fizice sau juridice care cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască faptul că scopul transferului făcut de către cel condamnat este evitarea confiscării. Nu este vorba despre bunurile dobândite prin infracțiune sau despre acelea care au provenit din activitatea infracțională, ci despre acelea care se confiscă în plus, fiind așadar extinsă confiscarea și restrânsă drastic prezumția de dobândire licită a averii, astfel că se impune o cât mai clară și mai restrictivă posibilitate de extindere a acestei sancțiuni asupra terților de bună-credință.

127. În ceea ce privește modificările operate la regimul confiscării extinse, s-au avut în vedere punerea în practică a Deciziei Curții Constituționale nr.11 din 15 ianuarie 2015 și a Directivei 2014/42/UE raportat la bunurile care pot fi confiscate, infracțiunile care pot atrage măsura confiscării extinse, procedura confiscării, cerințele minimale care trebuie avute în vedere la aplicarea confiscării, convingerea instanței că bunurile sunt dobândite din activități infracționale, precum și la existența unei diferențieri de valoare dintre averea condamnatului și veniturile lui legale.

128. Este, de asemenea, necesară reglementarea obligației instanței de a se baza pe probe certe, care să conducă la concluzia că persoana a săvârșit o faptă penală care a condus la îmbogățirea sa și care ar fi putut conduce și la obținerea celorlalte bunuri dobândite prin activități infracționale. Dacă aceste probe nu ar exista, s-ar ajunge la încălcarea principiului constituțional al dobândirii licite a averii. În măsura în care se va dispune confiscarea extinsă, se impune protejarea terțului dobânditor care a fost de bună-credință la dobândirea unor bunuri.

129. Se subliniază că nu există niciun fel de suprapunere între alin.(3) și alin.(9) din cadrul art.112¹ din Codul penal, având în vedere că alin.(3) se referă la valoarea bunurilor transferate, iar alin.(9), la persoanele către care se face transferul și condițiile pentru care aceste bunuri pot fi confiscate.

130. În privința **art.I pct.26 și 27 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c) și art.155 alin.(3) din lege**, se arată că, în realitate, critica formulată în privința acesteia nu este motivată; or, prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011). Prin urmare, aceasta apare ca fiind inadmisibilă.

131. Pe fond, se arată că a fost necesară modificarea instituției prescripției, prin introducerea unor termene rezonabile de prescriere a răspunderii penale, pentru a impulsiona activitatea de descoperire, sancționare și combatere a infracțiunilor și

pentru a evita posibilitatea ca anumite fapte penale să fie cercetate pe baza unui probatoriu precar, greu de verificat ca veridicitate.

132. Se susține că la acest moment există un stoc foarte mare de dosare, multe care stau în nelucrare și reprezintă un risc pentru constatarea intervenirii prescripției. Este foarte dificil de acceptat ideea că, deși ar putea exista probe suficiente pentru tragerea la răspundere a unor persoane, în posesia cărora s-ar afla organele judiciare timp îndelungat, aceste instituții nu ar întreprinde demersuri efective de tragere la răspundere a celor vinovați. În aceste condiții, se impune impulsivitatea activității de cercetare penală și de asigurare a respectării principiului aflării adevărului și asigurarea scopului pedepsei, de prevenție și reeducare a făptuitorului, în sensul că ea trebuie să fie aplicată cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii. Totodată, având în vedere că noul Cod penal a redus pedepsele aplicate pentru o parte din infracțiuni, însă a majorat termenele de prescripție, s-a considerat că este normal ca și aceste termene de prescripție, cu excepția infracțiunilor pentru care pedeapsa este mai mare de 20 de ani, să fie reduse.

133. Se arată că, prin modificarea art.155 din Codul penal, se urmărește stabilirea unor criterii concrete privind termenul special al prescripției, și anume obligativitatea comunicării actelor de procedură, comunicare în raport cu care se calculează termenul de prescripție. Se impune revenirea la forma inițială a textului de cod penal, dat fiind faptul că actuala reglementare a reprezentat, în ceea ce privește protecția drepturilor și libertăților fundamentale, un regres și o formă de vătămare a acestora și a condus la situații greu de imaginat.

134. Or, având în vedere că vechea reglementare și-a arătat caracterul echitabil și ponderat între protecția drepturilor și necesitatea tragerii la răspundere a unei persoane, pentru o perioadă de mai bine de 45 de ani, este mai mult decât necesară revenirea la forma anterioară a normei de prescriere specială a răspunderii penale.

135. În privința **art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)] din lege**, se arată că rațiunea acestuia o reprezintă faptul că în practică instanțele aplică în mod

total neunitar obligativitatea și întinderea obligativității aplicării dispozițiilor constituționale cu privire la punerea în aplicare, obligatorie și imediată, a elementelor cuprinse în deciziile Curții Constituționale, precum și a nepunerii în acord, pe termen foarte lung, de către Parlament, a dispozițiilor legii în vigoare cu textele declarate neconstituționale, astfel încât practica instanțelor a relevat hotărâri judecătorești total contradictorii cu privire la aceeași faptă, rezultând situații în care unele persoane au fost achitate, iar altele, condamnate.

136. Legiuitorul a considerat necesară precizarea concretă cu privire la deciziile Curții Constituționale prin care se constată că numai anumite variante de incriminare pot fi considerate constituționale, că anumite fapte penale nu au fost incriminate constituțional, că anumite norme penale sau procesual penale sunt neconstituționale și se impun a fi considerate ca fiind întocmai ca o lege penală mai favorabilă și, ca atare, acestea vor avea efect direct asupra situațiilor juridice cu care au legătură, de îndată, de la data publicării în Monitorul Oficial al legii. De asemenea, se impune a se preciza că atât dispoziitivul, cât și considerentele deciziei Curții Constituționale sunt obligatorii pentru judecătorul cauzei.

137. Aceste reglementări sunt necesare dat fiind faptul că uneori judecătorul cauzei pronunță soluții cu ignorarea acestor decizii ale instanței constituționale, astfel că după pronunțarea deciziei Curții Constituționale există persoane condamnate pentru fapte declarate neconstituționale, dar judecătorii identifică diverse impedimente procedurale pentru a împiedica eliberarea acestora. Astfel, nimeni nu poate fi condamnat în temeiul unor legi declarate neconstituționale, întrucât în acest mod cetățeanul ar fi pus în situația de a executa pedepse în temeiul unor legi penale care nu mai există (alături de dreptul la un proces echitabil și dreptul de a fi judecat potrivit normei penale mai favorabile).

138. Or, în acest context de aplicare neunitară și neprevizibilă a normei se impune adoptarea unui text care să prevadă expres că și în situația în care Curtea Constituțională apreciază că o anumită normă a fost abrogată/modificată neconstituțional se impune ca decizia să producă efecte atât pentru viitor, cât și pentru

trecut, ca lege penală mai favorabilă, atunci când efectele continuă să se producă. Se subliniază faptul că se impune, astfel, ca la analizarea legii penale mai favorabile să fie luate în calcul și deciziile Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea, totală sau parțială, a unor norme de incriminare.

139. În privința **art.I pct.31 și 32 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c) și art.187¹] din lege**, se arată că prevederile art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 impun cerința motivării sesizărilor, care implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (a se vedea Decizia nr.1313 din 4 octombrie 2011); prin urmare, având în vedere lipsa motivării obiecției de neconstituționalitate în privința textelor antereferite, se apreciază că aceasta este inadmisibilă.

140. În privința **art.I pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)] din lege**, se arată că obiecția de neconstituționalitate este nemotivată și urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, având în vedere că judecătorul are o deplină independență în aplicarea individualizată a pedepsei între limita minimă și maximă, astfel încât majorarea cu jumătate să poată fi încadrată ca explicând individualizarea atât timp cât subiectul la care se face referire este calificat, modificările intervenite referindu-se la introducerea sintagmei „militar”, iar pedeapsa fiind închisoarea. Este dreptul legiuitorului ca în anumite situații, în vederea ocrotirii unor instituții, să modifice limitele de pedeapsă.

141. În privința **art.I pct.39 și 40 [cu referire la art.269 alin.(3)-(6)] din lege**, se menționează faptul că s-a introdus limitarea până la un anumit grad de rudenie pentru a se elimina arbitrariul din deciziile instanțelor de judecată, având în vedere că textul în vigoare prevede că „*favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește*”. Astfel, nu se poate avea în vedere pretinsa încălcare a prevederilor art.1 alin.(5) referitor la previzibilitate, claritate și precizie și nici susținerea că nu se corelează cu art.177 în care se face referire la rude de gradul al treilea.

142. Cu privire la prima teză a alin.(3) privind membrul de familie, se arată că legiuitorul nu este ținut de dispoziția generală de la art.177, putând considera că o

infracțiune poate fi săvârșită sau nu și în condițiile în care gradul de rudenie se restrânge sau se mărește.

143. Se mai arată că, potrivit Deciziei Curții Constituționale nr.68 din 27 februarie 2017, care stabilește că atribuțiile fiecărei puteri a statului sunt riguros reglementate de Constituție, iar mecanismele de control și corectare a eventualelor acte emise de aceste puteri sunt cele date de legea fundamentală, astfel încât intervenția organelor judiciare în activitatea celorlalte două puteri este una neconstituțională, drept care s-a impus introducerea unui nou alineat, alin.(4), la art.269, care prevede că nu constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului emiterea, aprobarea sau adoptarea de acte normative. De asemenea, dispunerea unor măsuri de către procuror/judecător potrivit conștiinței sale și fără ca această măsură să fie determinată de diverse foloase (ceea ce constituie deja infracțiunea de luare de mită) nu poate constitui fundament pentru sancționarea penală a acestora. Dacă în procedura de instrumentare a cauzelor se constată erori sau deficiențe, se poate aplica o sancțiune disciplinară, care poate fi apreciată ca atare de către Consiliul Superior al Magistraturii, inclusiv prin excluderea din magistratură. Or, dacă pentru legiuitor nu poate constitui favorizare adoptarea de acte normative, nici pentru magistrat o opinie contrară a altuia (în speță, un procuror) nu poate atrage răspunderea penală a acestuia, întrucât actele emise de magistrați pot fi cenzurate doar în căile de atac, în cadrul procedurilor judiciare. În plus, dacă declarația unui martor sau lucrarea unui expert este mincinoasă, va fi sancționată potrivit legii care incriminează fapta de mărturie mincinoasă, astfel încât nu se justifică o dublă incriminare, cu o pedeapsă suplimentară, dacă acestea sunt favorabile unui suspect/ inculpat și nu împotriva sa.

144. Cu toate acestea, realitatea juridică românească arată faptul că în continuare unitățile de parchet investighează felul în care magistrații ori experții emit soluții bazate pe propriile lor raționamente juridice, fără conotații infracționale. În aceste condiții, se apreciază că se impune emiterea unei norme care să transpună în practică „decizia Curții Constituționale”, astfel încât aceasta să poată fi aplicată.

145. Se mai indică faptul că introducerea alineatelor (5) și (6) este necesară pentru a pune capăt controverselor jurisprudențiale în această materie și pentru a consacra la nivel legislativ o soluție care să asigure unificarea jurisprudenței.

146. În privința **art.I pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege**, se arată că, în aplicarea Directivei 2016/343, s-a intervenit la articolul privind mărturia mincinoasă, stabilindu-se că nu există această infracțiune atunci când există riscul de autoincriminare, când se refuză declararea în sensul solicitat de organele judiciare sau atunci când s-a exercitat o presiune asupra martorului. Se susține că, în conformitate cu art.7 din Directiva 2016/343, care dispune asupra „dreptului de a păstra tăcerea și de a nu se autoincrimina”, s-a extins aplicarea și pentru martorul a cărei prezență într-o cauză penală este mai mult decât edificatoare pentru stabilirea existenței unei fapte penale. Se apreciază că este clar reglementată obligația autorităților de a strânge probe independent de voința celui cercetat. Totodată refuzul de a se autoincrimina este clar stipulat și nu constituie o dovadă a săvârșirii infracțiunii de mărturie mincinoasă.

147. De asemenea, potrivit punctului de vedere comunicat, se impune a fi delimitată mărturia mincinoasă de marturii divergente în cursul unui proces. Astfel, este posibil ca în cadrul unui proces să existe declarații care se contrazic sau care sunt apreciate de către procuror a fi divergente în raport cu probatoriul, însă aceste aspecte sunt normale în cursul unor cercetări, deoarece un martor poate reține ceva și un altul altceva sau poate aprecia o situație într-un fel și un altul într-o altă manieră. Or, nu poate constitui mărturie mincinoasă simpla apreciere a procurorului că o persoană nu are declarații concordante cu unii inculpați sau cu alți martori, dacă nu există vreo probă din care să rezulte reaua-credință a acestuia.

148. În privința **art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)]**, precum și a **art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹) și (3²)] din lege**, se arată că, în aplicarea directivei privind prezumția de nevinovăție, s-a considerat că există infracțiune atunci când magistratul sau funcționarul public divulgă informații confidențiale din anchetă sau în timp ce cercetarea este în desfășurare, când se dezvăluie mijloace de probă sau înscrisuri oficiale, perioadă de timp în care persoana cercetată/judecată nu este

condamnată fiind considerată nevinovată. Dacă înainte de condamnarea definitivă a persoanei suspectate, funcționarul public face referiri la aceasta ca și cum ar fi fost condamnată, se încalcă prezumția de nevinovăție (art.4 și 5 din Directiva 2016/343). Se arată că de vreme ce o persoană beneficiază de prezumția de nevinovăție până la dovada contrarie, orice element din dosar făcut public și dezbătut poate afecta drepturile și libertățile fundamentale ale respectivei persoane.

149. Se apreciază că sunt necesare sancționarea oricărui comportament oficial care sunt de natură a înfrânge prezumția de nevinovăție și care sunt de natură a compromite judecarea în mod obiectiv a cauzei, precum și păstrarea drepturilor civile ale persoanelor acuzate de săvârșirea unor fapte penale, iar susținerea că în fața instanței, unde procedura de judecată este publică, textul nu poate fi aplicat este neîntemeiată, întrucât textul face referire expresă la magistrat sau funcționar public, precum și la situația în care interdicția de publicare este impusă de legea de procedură penală. Prin urmare, nu se poate reține nicio încălcare a Constituției.

150. În privința **art.1 pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege**, se apreciază, în principal, ca obiecția de neconstituționalitate este inadmisibilă, în considerarea prevederilor art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor și implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011). În subsidiar, cu privire la termenul de 1 an pe care îl are la dispoziție mituitorul pentru a denunța o faptă înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat, el are ca efect doar nepedepsirea celui care a dat mită. Textul a fost introdus și ca urmare a Concluziilor din Raportul de conformitate al GRECO din 12 decembrie 2014 privind „regretul efectiv”. Introducerea termenului de un an reprezintă o sancțiune firească referitor la o persoană care are cunoștință despre săvârșirea infracțiunii; în caz contrar, în lipsa termenului, se acceptă faptul că o persoană este absolvită de orice fel de vină pentru o perioadă de timp nedeterminată în care aceasta în realitate a săvârșit o infracțiune și a fost și tăinuitorul acestei infracțiuni.

151. Propunerea de modificare a art.290 alin.(3) se impune deoarece este necesar ca imunitatea absolută a „denunțatorului” să fie cenzurată de lege. Astfel, cel care oferă mită sau cumpără influență nu mai are la „dispoziție” decât 1 an pentru a denunța fapta și astfel se limitează posibilitatea acestuia de a scăpa de pedeapsă chiar dacă a săvârșit fapta prevăzută de legea penală. Aceasta deoarece în ultimii ani se constată o foarte mare dezavuare publică în privința modalității în care se procedează cu persoanele care au comis infracțiuni grave (de exemplu, dare de mită) și care rămân nepedepsite, dar și cu sumele de bani pe care acestea le au dobândit în mod abuziv din comiterea unor fapte grave. Denunțarea unor infracțiuni de mită se face de făptuitorul care regretă fapta comisă într-un anumit termen de la comiterea faptei, iar nu atunci când acesta este cercetat pentru alte fapte grave de organele de cercetare penală, caz în care seriozitatea și realitatea denunțării proprii fapte apare ca fiind extrem de discutabilă. În aceste condiții, este imoral și contrar scopului normelor de drept penal dar și statului de drept ca această categorie de infractori să denunțe propria faptă, doar cu scopul de a beneficia de o dublă protecție legală: pe de o parte, să nu răspundă pentru fapta de corupție denunțată și, pe de altă parte, să primească o reducere la jumătate a pedepsei pentru alte fapte comise. Mai mult, aceste facilități imorale pot conduce foarte ușor la situații de lezare gravă a drepturilor unor persoane care, fără a exista altfel de probe decât aceste denunțuri, pot fi cercetate penal și față de care se pot dispune măsuri preventive grave sau chiar de condamnare. Totodată, din ce în ce mai mulți denunțatori se răzgândesc pe parcursul derulării procesului penal al persoanei denunțate, iar aceste schimbări de depoziție au fost făcute publice, provocând indignare publică în legătură cu acele dosare penale în care s-au dispus și măsuri preventive. De aceea, modificarea operată are ca scop exonerarea de răspundere penală a făptuitorului doar dacă denunță fapta sa de corupție în termen de un an de la comitere, ceea ce înseamnă că dacă o denunță după acest termen nu mai beneficiază de exonerarea de răspundere penală.

152. Se susține că și în alte state există norme asemănătoare cu cele propuse. De exemplu, în Portugalia, dacă autorul, înainte de comiterea faptei, în mod voluntar,

renunță la oferta sau la promisiunea pe care a acceptat-o, sau restituie avantajul, sau, în cazul unui bun consumptibil, restituie valoarea sa, este scutit de pedeapsă. În acest stat, acordarea unui ajutor concret (deci nu denunțul, care poate fi subiectiv și nereal) în strângerea dovezilor decisive în vederea identificării sau prinderii celorlalți participanți reprezintă o cauză legală de reducere a pedepselor.

153. În același sens, de a se institui un termen rezonabil în care un mituitor este exonerat de răspundere, este și recomandarea făcută statului român de către GRECO. Astfel, în raportul de conformitate (a treia rundă pentru România), adoptat la 7 decembrie 2012 și publicat la 11 februarie 2013, s-a constatat că: „Un element de constrângere sau victimizare a denunțatorului pare să lipsească în majoritatea cazurilor și aspectul că de obicei fapta este raportată după mai multe luni sau ani de la comitere ridică serioase semne de întrebare asupra necesității acordării imunității judiciare unei persoane care a contribuit la perpetuarea culturii infracționale. Același lucru se aplică și la problema folosului necuvenit, care este restituit în mod sistematic în practică. Această împrejurare doar crește riscul de folosire greșită a dispozițiilor referitoare la regretul efectiv”. În concluzie, GRECO a apreciat că „autoritățile au analizat implementarea mecanismului regretului efectiv, dar este regretabil că nu s-au luat măsuri ulterioare pentru a revizui nepedepsirea automată, pentru a clarifica condițiile în care poate fi invocată apărarea regretului efectiv și pentru a se abroga restituirea folosului necuvenit în asemenea cazuri”. Or, fără să se implementeze cele dispuse de GRECO, forma în vigoare a Codului penal menține avantajul denunțătorilor-mituitori, indiferent de perioada de timp scursă de la data săvârșirii faptei și de inițiativa săvârșirii faptei de luare/dare de mită.

154. În privința **art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege**, se arată că modificarea operată este imperios necesară, deoarece trebuie să se realizeze o diferențiere legală între această faptă și cea de înșelăciune. Ca atare, s-a introdus o condiție nouă, și anume se cere, pentru existența infracțiunii, ca acțiunea de traficare să fi avut loc. Este o reglementare necesară deoarece la acest moment nu este clar în legislația penală când o persoană săvârșește infracțiunea a cărei modificare se propune

și când pe cea de înșelăciune, atunci când doar se laudă că poate interveni pe lângă un funcționar public și în acest fel induce în eroare terța persoană. Așadar, dacă acțiunea de traficare (influența) nu a fost consumată, simpla „lauda” care conduce la dobândirea unor foloase necuvenite, va continua să fie infracțiune, dar infracțiunea de înșelăciune. Mai mult, această modalitate de incriminare are ca scop să evite dubla incriminare, deoarece în actuala reglementare simpla afirmație că o persoană are influență asupra unui funcționar, deși această afirmație este nereală, întrunește atât elementele constitutive ale infracțiunii de înșelăciune, cât și pe cele ale infracțiunii de trafic de influență.

155. Cu referire la susținerea că prin modificarea faptelor de trafic de influență nu atrag răspunderea dacă folosul este nematerial, introducerea sintagmei „foloase materiale” a fost necesară pentru a stabili în ce condiții poate exista infracțiunea de trafic de influență, pentru că acesta trebuie să fie urmat de un folos. Nu se poate susține că există trafic de influență pentru obținerea unui „loc eligibil pe lista de candidatură a unui partid” în lipsa unui folos.

156. În privința **art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege**, se apreciază că obiecția de neconstituționalitate este inadmisibilă, în considerarea prevederilor art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor și implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (a se vedea Decizia nr.1313 din 4 octombrie 2011).

157. În privința **art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege**, se arată că, în raport cu jurisprudența Curții Constituționale, s-a adoptat o modificare la nivelul infracțiunii de abuz în serviciu, în sensul introducerii sintagmelor „legi, ordonanțe de guvern sau ordonanțe de urgență”, „obținerea unui folos material necuvenit”, cu stabilirea unui prag de salariu minim brut pe economie sau a unei vătămări a drepturilor sau intereselor legitime a unor persoane fizice sau juridice. Având în vedere că această infracțiune nu este de corupție, ea fiind o infracțiune determinată de un raport de muncă și exercitarea atribuțiilor ca urmare a raportului de muncă,

Deciziile Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016 și nr.392 din 6 iunie 2017 au indicat ca modificările să prevadă posibilitatea aplicării unor sancțiuni de drept al muncii, respectiv sancțiuni disciplinare sau materiale, sancțiuni contravenționale și, doar în cazuri deosebite, sancțiuni penale. Curtea Constituțională a considerat că există elemente de neconstituționalitate în conținutul art.297 alin.(1) din Codul penal, impunându-se modificarea, sub mai multe aspecte, respectiv a precizării actului normativ încălcat, precum și stabilirea unui grad în ceea ce privește gravitatea faptei. Se arată că în motivarea Curții Constituționale se regăsește și un punct de vedere al Comisiei de la Veneția, astfel încât s-a impus modificarea art.297.

158. Se susține că modalitatea în care a fost votat textul articolului este cea corectă, întrucât nu înseamnă că infracțiunea a fost „dezincriminată”, în schimb a fost eliminată posibilitatea abuzurilor flagrante în sensul subsumării oricărei îndepliniri a unui act de către un funcționar public noțiunii de abuz în serviciu. Eliminarea sintagmei „*pentru altul*” reprezintă o consecință firească a faptului că trebuie sancționată atitudinea infracțională de obținere pentru sine sau propria familie în gradele de rudenie indicate a foloaselor materiale necuvenite. Nu trebuie omis faptul că acest articol survine dintr-o reglementare pur comunistă a unor relații de muncă și „posibilitatea” sancționării în orice mod a acestora. Se mai susține că această infracțiune ar fi trebuit dezincriminată tocmai pentru că reprezintă o reminiscență comunistă și în realitate se poate aplica doar unor raporturi de muncă, neputând întruni elementele constitutive ale unei infracțiuni de corupție. Se concluzionează în sensul că noul Cod penal a confirmat acest aspect, menționând infracțiunea de abuz în serviciu în capitolul „infracțiuni de serviciu”, asimilarea acesteia unei infracțiuni de corupție fiind dată de legea specială, respectiv Legea nr.78/2000, cu un scop unic, darea acesteia în competența de cercetare a Direcției Naționale Anticorupție și libertatea de a sancționa penal activitatea politică.

159. Se mai susține că, din analiza convențiilor și tratatelor internaționale la care România este parte, cum ar fi Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, ratificată prin Legea nr.27/2002, rezultă fără dubiu că

fapte de corupție sunt cele prevăzute de art.2 și 3 din Convenție, respectiv: luarea de mită, darea de mită, traficul de influență, spălarea produselor obținute din infracțiunile de corupție și infracțiuni contabile. Se poate constata cu ușurință că infracțiunile de abuz în serviciu și neglijență în serviciu nu se regăsesc reglementate ca fapte de corupție. Mai mult, în virtutea principiului suveranității, statul poate aprecia asupra unor condiții concrete de sancționare a unor fapte, de abrogare a altor fapte sau de modificare a unor prevederi legale.

160. În privința **art.I pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)] din lege**, se apreciază că obiecția de neconstituționalitate este inadmisibilă, în considerarea prevederilor art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care impun cerința motivării sesizărilor și implică atât invocarea normelor constituționale pretins încălcate, cât și expunerea argumentelor pe care este întemeiată critica de neconstituționalitate (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011). Cu privire la necesitatea introducerii acestui alineat, se arată că legiuitorul a avut în vedere considerente Deciziei Curții Constituționale nr.68 din 27 februarie 2017, paragrafele 110-115.

161. În privința **art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege**, se arată că, prin Decizia nr.518 din 6 iulie 2017 (paragraful 28) și Decizia nr.405 din 15 iunie 2016 (paragrafele 68-70, 77 și 78), Curtea Constituțională a făcut aprecieri cu privire la introducerea infracțiunii de neglijență în serviciu în dreptul românesc și necesitatea ca această infracțiune să fie reconsiderată, existând un paralelism cu răspunderea din dreptul muncii, contravențională și civilă. Dispozițiile privind neglijența în serviciu au fost abrogate raportat la faptul că acestea se referă, ca și în cazul abuzului în serviciu, la raporturi stabilite în cadrul unui contract de muncă, iar neîndeplinirea sau îndeplinirea eronată este determinată de culpă și nu de intenție, ca formă a vinovăției. Mai mult, ca și abuzul în serviciu, ea se poate aplica oricărui funcționar care ar săvârși o faptă, indiferent de prejudiciul existent. Este foarte greu să se distingă între abaterea disciplinară și fapta penală, dat fiind că ambele forme

sunt reglementate în același mod. Astfel, se ajunge la incriminări discreționare, fără elemente clare de distincție.

162. În plus, față de Decizia Curții Constituționale nr. 518 din 6 iulie 2017, în care s-a configurat conținutul constitutiv al infracțiunii în aceeași manieră ca la abuzul în serviciu, devine imposibil de imaginat **cum s-ar putea încălca expres o normă**, dacă funcționarul nu ar cunoaște-o și nu ar urmări un scop ilicit. Astfel, există o contradicție: dacă funcționarul cunoaște textul de lege și îl încalcă voit, atunci forma de vinovăție a culpei nu poate fi reținută. Dacă nu îl cunoaște din motive independente de voința sa (nu are competența de a o cunoaște), atunci nu poate exista nicio formă de vinovăție a acestuia.

163. În privința **art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege**, se arată că nu se încalcă dispozițiile art.16 alin.(1) din Constituție prin faptul că s-a permis ca prejudiciul să fie achitat de o persoană, iar beneficiul pedepsei să se aplice tuturor făptuitorilor. Faptul că beneficiul poate fi al unei persoane sau al tuturor este o chestiune de opțiune a legiuitorului, pe care acesta o stabilește atunci când interesul său este de a recupera prejudiciul creat, iar relațiile dintre inculpați pot fi soluționate de aceștia în alte condiții (acțiune în desocotire). Cu privire la alin.(4), termenul prevăzut a fost stabilit tocmai pentru a asigura o posibilitate de acoperire a prejudiciului și nu are nicio legătură cu termenele stabilite în alte legi.

164. Reconfigurarea art.308 a fost necesară având în vedere că infracțiunile prevăzute la alin.(1) sunt comise și în mediul privat, iar interesul statului este de recuperare rapidă și integrală a prejudiciului creat printr-o faptă penală. Astfel, s-a dorit stimularea achitării prejudiciului de către inculpați tocmai cu scopul final menționat anterior. Pe cale de consecință, pentru a putea stimula pe cineva să îndeplinească un act s-a apreciat că este necesară acordarea unei facilități, respectiv reducerea limitelor de pedeapsă la jumătate, aceasta tocmai pentru că interesul statului este să recupereze prejudiciile produse, inclusiv prin acordarea unei anumite clemențe legale cu scopul final al recuperării integrale a prejudiciului, și nu să țină în penitenciare persoanele care au produs prejudicii. Totodată, având în vedere

necesitatea luării de măsuri în sensul sporirii interesului pentru achitarea sumelor datorate, a fost necesară introducerea unui alineat care să statueze faptul că de clauza de reducere a pedepselor beneficiază toți cei care au comis sau au participat la săvârșirea faptei, indiferent de persoana care a achitat prejudiciul provocat.

165. În privința **art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din lege**, se arată că legiuitorul a urmărit prin modificarea textului acordarea posibilității judecătorului de a diferenția participația penală și circumstanțele agravante de grupul infracțional. Legiuitorul a considerat că se impune revenirea la vechea reglementare din Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, reglementare care era mai potrivită în raport cu rațiunea incriminării acestei infracțiuni. Grupul infracțional organizat trebuie să aibă o anumită structură și un scop precis, iar în obiectul său de activitate trebuie să intre infracțiuni grave. Astfel, în condițiile unei participări ocazionale la comiterea infracțiunilor, această participație va constitui una dintre formele participației penale la comiterea faptei care formează obiectul grupului, și nu grup infracțional organizat.

166. Incriminarea faptei în noua formă este necesară pentru a da posibilitatea judecătorului, prin textul legal, să poată analiza diferențiat circumstanța agravantă de grupul infracțional, care presupune participarea mai multor persoane într-un mod organizat, pe paliere bine structurate și stabilite, astfel încât sancționarea grupului să se facă în raport cu gravitatea reală a faptei și nu doar printr-o simplă definiție lipsită de scopul pentru care a fost incriminat.

167. Având în vedere cele anterior expuse, se apreciază că dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție sunt constituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1), art.16 alin.(1) și (2), art.21 alin.(1) și (2), art.24, art.30, art.31, art.42, art.61, art.64 alin.(1), art.69 alin.(2), art.74, art.75, art.124 alin.(2) și (3), art.131 alin.(1), art.146, art.147, precum și ale art.148 din Constituție.

168. **Președintele Camerei Deputaților**, în Dosarul nr.1051A/2018, arată că legea criticată respectă cerințele constituționale privind claritatea, precizia și previzibilitatea normelor juridice, atribuite să asigure sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, prevăzute de art.1 alin.(3) și (5) din Constituția României. Pentru a fi respectată de destinatarii săi, legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de claritate și previzibilitate, astfel încât acești destinatari să își poată adapta în mod corespunzător conduita. În acest sens, este invocată jurisprudența Curții Constituționale, respectiv Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, Decizia nr.743 din 2 iunie 2011 și Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, precum și cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în cauza *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 25 noiembrie 1996, pronunțată în cauza *Wingrove împotriva Regatului Unit*, paragraful 40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în cauza *Potaru împotriva României*, paragraful 55, și Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în cauza *Leempoel & S.A. ED. Cine Revue împotriva Belgiei*, paragraful 59.

169. Se arată că legea criticată este clară, întrucât în conținutul său nu se regăsesc pasaje obscure sau soluții normative contradictorii, este precisă, fiind redactată într-un stil specific normativ dispozitiv, care prezintă norma instituită fără explicații sau justificări. Conceptele și noțiunile utilizate sunt configurate în concordanță cu dreptul pozitiv, iar stabilitatea soluțiilor normative este departe de a fi ambiguă, acestea fiind redacte previzibil și univoc, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

170. Existența unor probleme de interpretare și aplicare a legii este inerentă oricărui sistem de drept, deoarece, în mod inevitabil, normele juridice au un anumit grad de generalitate; se face trimitere la Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 august 1998 și 24 mai 2007, pronunțate în cauzele *Hertel împotriva Elveției*, respectiv *Dragotoniou și Militaru-Pidhorni împotriva României*. Se mai indică faptul că întinderea noțiunii de previzibilitate depinde însă, într-o largă măsură, de conținutul textului respectiv, de domeniul la care se referă, precum și de numărul

și de calitatea destinatarilor săi. Asemenea consecințe nu au nevoie să fie previzibile cu o certitudine absolută. O atare certitudine, oricât de dorită ar fi, este imposibil de realizat și, mai mult, poate da naștere la o rigiditate excesivă a reglementării.

171. Referitor la principiul securității juridice, care cuprinde, în principal, neretroactivitatea legii, accesibilitatea și previzibilitatea legii, asigurarea interpretării unitare a legii, se apreciază că aceste exigențe sunt îndeplinite de legea criticată.

172. Față de prevederile art.11 alin.(1) și (2) din Constituție, se subliniază faptul că, drept urmare a ratificării sau a aderării la convențiile internaționale, statul român și-a asumat obligațiile de a respecta și transpune prevederile internaționale în dreptul intern, obligații ce constituie garanții pentru protecția drepturilor și libertăților cetățenilor. Raportat la modificarea operată în privința art.291 alin.(1) din Codul penal, se arată că este în concordanță atât cu Legea fundamentală, cât și cu prevederile Convenției penale privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, ratificată prin Legea nr.27/2002. Se susține că, în considerarea art.61 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia „Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării”, competența de legiferare a acestuia nu poate fi limitată. Se concluzionează în sensul că actul normativ nu încalcă prevederile art.11 alin.(1) din Constituție.

173. În raport cu prevederile art.147 alin.(4) din Constituție, se arată că deciziile pronunțate de Curtea Constituțională sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor, adică vizează cu aceleași efecte toate autoritățile publice și toate subiectele individuale de drept. Forma preconizată a textului art.173 alin.(2)-(4) din Codul penal evidențiază caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, atât în ceea ce privește dispozitivul, cât și considerentele, astfel că prin textul nou-introdus este respectat efectul pentru viitor al acestora. În aceste condiții, se susține că, prin raportare la prevederile art.61 alin.(1) din Constituție, care stabilește că Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării, competența de legiferare a Parlamentului nu poate fi limitată, astfel că actul normativ nu încalcă prevederile art.147 alin.(4) din Constituție.

174. Având în vedere cele expuse, se concluzionează în sensul că dispozițiile legii criticate sunt constituționale prin raportare la prevederile art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1) și (2), precum și ale art.147 alin.(4) din Constituție.

175. **Președintele Camerei Deputaților**, în Dosarul nr.1192A/2018, referitor la criticile de neconstituționalitate extrinsecă, cu privire la susținerea conform căreia în procedura de adoptare a legii criticate nu a fost respectat termenul de 60 de zile, prevăzut la art.75 alin.(2) din Constituție, se arată că Legea fundamentală nu reglementează nici modalitatea de calcul al acestui termen, nici data de la care el începe să curgă. Se mai arată că acest termen, contrar susținerilor autorului sesizării, nu a fost calificat de Curtea Constituțională drept termen aplicabil în raporturile constituționale dintre autoritățile publice, jurisprudența instanței de contencios constituțional referindu-se doar la termenele prevăzute la art.15 din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Se susține că, de altfel, o astfel de calificare nu ar fi posibilă, întrucât între autoritățile publice se află Parlamentul, fără a fi incluse în această categorie fiecare dintre Camerele care îl compun. Prin urmare, modalitatea de calcul al termenelor, aplicabilă în procedura de adoptare a actelor normative, rămâne cea prevăzută la art.119 din Regulamentul Senatului, iar, conform acesteia, termenul de 60 de zile, care a început să curgă la data de 18 aprilie 2018, a fost corect calculat, potrivit dispozițiilor constituționale și regulamentare mai sus menționate.

176. În ceea ce privește respectarea procedurii de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, se face trimitere la prevederile art.61 alin.(2) și art.66 din Constituție, arătându-se că, în privința acesteia, legiuitorul constituant a dispus, în mod exclusiv, cu privire la următoarele două aspecte: subiectele de drept competente să solicite convocarea fiecărei Camere în sesiune extraordinară și subiectul de drept abilitat să procedeze la convocarea unei Camere în cauză. Referitor la primul aspect, se arată că titularii dreptului de a solicita convocarea unei Camere a Parlamentului în sesiune extraordinară sunt, în mod expres și limitativ, enumerați în cuprinsul art.66 din Constituție, aceștia fiind Președintele României, Biroul

permanent al Camerei a cărei convocare se solicită și cel puțin o treime din numărul total al membrilor respectivei Camere. Se observă că prevederile constituționale nu reglementează și modalitatea concretă în care se realizează solicitarea, aceasta fiind, prin urmare, lăsată la latitudinea subiectelor de drept abilitate să se implice în acest demers. Prin raportare la aspectele anterior menționate, se arată că susținerile autorului sesizării de neconstituționalitate sunt neîntemeiate. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.223 din 13 aprilie 2016 și nr.728 din 19 septembrie 2012. Se arată că, în conformitate cu prevederile art.66 alin.(3) din Legea fundamentală, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.534 din 27 iunie 2018, Decizia Președintelui Camerei Deputaților nr.5/2018 privind convocarea acestei Camere în sesiunea extraordinară din data de 2 iulie 2018, ora 14.00, pentru perioada 2-19 iunie 2018. În aplicarea prevederilor art.66 alin.(2) din Constituție, în ședința Biroului permanent al Camerei Deputaților din data de 27 iunie 2018, la pct.12 de pe ordinea de zi, a fost înscris proiectul de decizie privind convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară. Totodată, având în vedere dispozițiile art.21 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, conform căruia Președintele Camerei Deputaților face parte din Biroul permanent al acestei Camere și este președintele Biroului permanent, respectiv caracterul colegial al Biroului permanent și modalitatea în care se desfășoară lucrările în cadrul său, apare, în mod obiectiv, necesitatea ca cel puțin un membru să propună acestui organism colegial măsura preconizată, propunere care îmbracă forma unor acte pregătitoare, aferente etapei procedurale prealabile, pe care legiuitorul constituant nu a reglementat-o în mod expres.

177. Referitor la mecanismul de adoptare a hotărârilor în Biroul permanent, se face trimitere la Decizia Biroului permanent al Camerei Deputaților nr.2/2016 și se susține că toate documentele care urmează să fie prezentate în cadrul acestuia se depun la Secretariatul General al Camerei Deputaților, iar Secretarul General al acestei Camere, cu aprobarea prealabilă a Președintelui aceleiași Camere, întocmește proiectul ordinii de zi a Biroului permanent. Se susține că, în prezenta cauză,

respectând această procedură, Președintele Camerei Deputaților a depus un proiect de decizie privind convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, arătând ordinea de zi și perioada de desfășurare a acesteia. Această solicitare a Președintelui Camerei Deputaților, de convocare a unei sesiuni extraordinare, a fost dezbătută de Biroul permanent al Camerei Deputaților în ședința din 27 iunie 2018 și, în urma însușirii acestei propuneri de către majoritatea membrilor Biroului permanent, solicitarea Președintelui s-a transformat într-o cerere a Biroului permanent de convocare a sesiunii extraordinare.

178. Pentru aceste motive, se susține că dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție sunt constituționale în raport cu criticile de neconstituționalitate extrinsecă formulate de autorul sesizării de neconstituționalitate.

179. Referitor la criticile de neconstituționalitate intrinsecă, se susține că legea criticată respectă cerințele de claritate, precizie și previzibilitate impuse de dispozițiile art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, nr.743 din 2 iunie 2011 și nr.447 din 29 octombrie 2013, precum și la Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, din 15 noiembrie 1996, 25 noiembrie 1996, 4 mai 2000 și 9 noiembrie 2006, pronunțate în cauzele *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, *Wingrove împotriva Regatului Unit*, paragraful 40, *Rotaru împotriva României*, paragraful 55, și *Leempoel & S.A. ED. Cine Revue împotriva Belgiei*, paragraful 59. Se susține că, prin raportare la standardele de constituționalitate și convenționalitate stabilite prin jurisprudența anterior arătată, Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție este clară, nu conține soluții juridice contradictorii și este precisă, fiind redactată într-un stil specific, normativ, cu respectarea prevederilor Legii nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru adoptarea actelor normative.

180. Se arată că în orice sistem de drept legile au un caracter inerent de generalitate, dar că normele pe care le conțin nu pot prezenta o precizie absolută, legiuitorul recurgând, mai degrabă, la trimiteri la categorii generale decât la categorii exhaustive. Se arată, totodată, că întinderea noțiunii de previzibilitate derinde, într-o mare măsură de conținutul dispozițiilor legale avute în vedere, de domeniul reglementat și de numărul și calitatea destinatarilor lor și că această nevoie de previzibilitate nu trebuie să ducă la o rigiditate excesivă, fiind necesar ca legea să poată fi adaptată schimbărilor de situație. Se face trimitere, de asemenea, la Decizia Curții Constituționale nr.22 din 20 ianuarie 2016 și la Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 august 1998 și 21 mai 2007, pronunțate în cauzele *Hertel împotriva Elveției* și *Dragotoniș și Militaru-Pidhorni împotriva României*.

181. Cu privire la critica de neconstituționalitate referitoare la prevederile art.I pct.2 din legea criticată, cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴) din Codul penal, se susține că prin acestea legiuitorul a prevăzut criteriile și procedura de urmat pentru aplicarea legii penale mai favorabile, în acord cu Decizia Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014. Se mai arată că autorul obiecției de neconstituționalitate nu a motivat pretinsa încălcare, prin textul criticat, a prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție, motiv pentru care, din perspectiva acestei critici, obiecția de neconstituționalitate este inadmisibilă. Se face trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011. Se susține, totodată, că dispozițiile criticate nu contravin nici prevederilor art.11 din Legea fundamentală.

182. Referitor la abrogarea dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal și la modificarea art.297 alin.(1) din același cod, prin dispozițiile art.I pct.30 și 50 din legea criticată, se susține că aceste intervenții legislative sunt în acord atât cu prevederile Constituției, cât și cu cele ale Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003 și ratificată de România prin Legea nr.365/2004. Se arată că aceste dispoziții legale au fost adoptate de Parlament, conform art.61 alin.(1) din Constituție, că acestea nu încalcă prevederile art.16 alin.(1) din Legea fundamentală și că pretinsa încălcare, prin textele criticate, a principiului

egalității în drepturi nu a fost motivată de autorul sesizării, motiv pentru care aceasta este inadmisibilă.

183. Acest ultim aspect este susținut și cu privire la pretinsa neconstituționalitate a dispozițiilor art.155 alin.(2) și (3) din Codul penal, în forma modificată prin art.I pct.27 din legea criticată, făcându-se din nou, trimitere la Decizia Curții Constituționale nr.1313 din 4 octombrie 2011. Se arată că și aceste prevederi legale au fost adoptate conform art.61 alin.(1) din Constituție.

184. Cu privire la pretinsa neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.42 din legea criticată, referitoare la art.277 alin.(1)-(3) din Codul penal, se susține că acestea nu contravin prevederilor art.30, 31 și 127 din Constituție. Se arată că libertatea de exprimare nu este absolută, că aceasta poate fi exercitată în limitele prevăzute la art.30 alin.(6) din Constituție și că, în considerarea valorilor enumerate în cuprinsul normei constituționale anterior menționate, au fost reglementate anumite limite în calea accesului persoanelor la anumite categorii de informații.

185. De asemenea, se arată că autorul obiecției de neconstituționalitate invocă încălcarea, prin prevederile art.I pct.21 și 26 din legea criticată, a dispozițiilor art.124 alin.(2) și (3) din Constituție, fără a motiva însă pretinsa încălcare, conform cerințelor prevăzute la art.10 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Se susține că independența judecătorilor nu este un scop în sine, ci o garanție oferită cetățenilor și că sarcina legiuitorului este de a realiza echilibrul necesar între independența și responsabilitatea judecătorilor, cu respectarea dispozițiilor constituționale în această materie și a angajamentelor pe care România și le-a asumat prin tratatele la care este parte. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.2 din 11 ianuarie 2012 și nr.1 din 8 februarie 1994, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că legiuitorul are competența exclusivă de a stabili regulile de desfășurare a procedurilor judiciare, conform prevederilor art.126 alin.(2) din Constituție.

186. În fine, cu privire la pretinsa neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din legea criticată, se susține că acestea nu

contravin prevederilor art.131 alin.(1) din Constituție. Se arată, în acest sens, că, prin pronunțarea unor decizii de admitere, instanța de contencios constituțional nu devine un legiuitor pozitiv, ca efect al prevederilor art.147 alin.(4) din Legea fundamentală.

187. Se conchide că dispozițiile Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție sunt în acord cu prevederile constituționale ale art.1 alin.(3)-(5), art.11 alin.(1) și (2), art.16 alin.(1) și (2), art.21 alin.(1) și (2), art.22, art.30, art.31, art.124 alin.(2) și (3), art.131 alin.(1), art.147 alin.(4) și art.148.

188. **Președintele Senatului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere până la data pronunțării prezentei decizii.

189. Curtea, la termenul de judecată din 17 septembrie 2018, a amânat succesiv dezbaterile pentru datele de 16 și 24 octombrie 2018, când, având în vedere obiectul sesizărilor de neconstituționalitate, în temeiul art.139 din Codul de procedură civilă coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, a dispus conexarea Dosarelor nr.1051A/2018 și nr.1192A/2018 la Dosarul nr.1050A/2018, care este primul înregistrat. Prin aceeași încheiere, Curtea, având în vedere complexitatea cauzei, în temeiul art.395 alin.(1) din Codul de procedură civilă coroborat cu art.14 din Legea nr.47/1992, a dispus continuarea deliberărilor asupra cauzei pentru data de 25 octombrie 2018, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

190. La dosarul cauzei președintele Partidului Național Liberal a transmis Curții Constituționale o solicitare de suspendare a soluționării cauzelor aflate pe rolul acesteia privitoare la modificările aduse Codului penal, până la finalizarea și publicarea punctelor de vedere ale Comisiei de la Veneția, respectiv până la soluționarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a întrebărilor preliminare propuse a fi formulate, potrivit art.267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în Dosarul nr.1050A/2018. Se menționează faptul că, în data de 28 iunie 2018, Comisia de monitorizare a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei [APCE]

a sesizat Comisia de la Veneția în vederea analizării modificărilor aduse Codului penal.

191. De asemenea, la dosarul cauzei, Asociația Forumul Judecătorilor din România, cu sediul în București, a depus, în calitate de *amicus curiae*, un memoriu cu privire la obiecția de neconstituționalitate formulată. Totodată, Asociația Forumul Judecătorilor din România, cu sediul în București, printr-un înscris distinct, a adresat Curții Constituționale un apel pentru valorificarea opiniei Comisiei de la Veneția în privința modificărilor aduse Codului penal.

192. În Dosarul nr.1050A/2018, autorii obiecției de neconstituționalitate, în prealabil motivării acesteia, au solicitat Curții Constituționale formularea a cinci întrebări preliminare în baza art.267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [în continuare *TFUE*], după cum urmează:

193. **Întrebarea nr.1:** „Procedura de control prealabil al constituționalității unei legi, procedură prevăzută de art.15 din Legea nr.47/1992, reprezintă un litigiu real în sensul art.267 din *TFUE*?”

194. **Întrebarea nr.2:** „Art.2 din Tratatul privind Uniunea Europeană [în continuare *TUE*], coroborat cu art.4 din *TUE*, și principiul supremației dreptului Uniunii se opun adoptării și intrării în vigoare a unor măsuri naționale de ordin legislativ care ar avea ca efect violarea gravă a unei valori dintre cele prevăzute de art.2 din *TUE*, respectiv violarea statului de drept în ordinea juridică națională a unui stat membru al UE, (măsurile prevăzute de art.I punctul 39, punctul 40 cu privire la alin.4 și alin.6, precum și punctul 41 cu privire la alin.4, literele a, c și d din Legea nr.406/2018 adoptată de Parlament, prin care legiuitorul a restrâns în mod sever sfera de aplicare a infracțiunilor de mărturie mincinoasă și favorizare a infractorului)?”

195. **Întrebarea nr.3:** „Dispozițiile art.2 - 4 din Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 alineatul 2 litera c) din Tratatul privind Uniunea Europeană, referitoare la lupta împotriva corupției, care implică funcționari ai Comunităților Europene sau funcționari ai statelor membre ale Uniunii Europene, trebuie interpretate în sensul că se opun măsurii naționale prevăzute de art.I pct.22, 23 și 24

din Legea nr.406/2018 aprobată de către Parlamentul României, prin care legiuitorul a condiționat infracțiunea de abuz în serviciu de obținerea unui folos material necuvenit pentru făptuitor sau pentru o rudă de până la gradul al II-lea inclusiv?”

196. **Întrebarea nr.4:** „Art.5 și art.6 din Directiva 2014/42/UE trebuie interpretate în sensul în care se opun art.III și art.I pct.50 din «Legea nr.406/2018» aprobată de către Parlamentul României, prin care legiuitorul a impus cerințe mai restrictive pentru aplicarea confiscării extinse decât cele prevăzute de Directivă?”

197. **Întrebarea nr.5:** „Art.2 din TUE, coroborat cu art.4 din TUE și principiul efectivității se opun adoptării și intrării în vigoare a măsurii prevăzute de art.I, punctele 26 și 27 din «Legea nr.406/2018» aprobată de către Parlamentul României (prin care legiuitorul a redus termenele de prescripție în materie penală de o asemenea manieră încât o mare parte a proceselor penale din România nu vor mai putea fi finalizate ca urmare a intervenirii prescripției), măsură națională de ordin legislativ care ar avea ca efect violarea gravă a unei valori dintre cele prevăzute de art.2 din TUE, respectiv violarea statului de drept în ordinea juridică națională a unui stat membru al UE?”

198. Cu privire la admisibilitatea celor 5 întrebări preliminare propuse, se arată că prezenta procedură este una care are loc în fața unei instanțe cu unic grad de jurisdicție, iar Curtea Constituțională este o instanță în sensul art.267 din Tratat. Se fac trimiteri la Hotărârea din 30 septembrie 2003, pronunțată în cauza C-224/01 *Köbler împotriva Austriei*, și Hotărârea din 5 iunie 2018, pronunțată în cauza C-673/16 *Relu Adrian Coman și alții împotriva Inspectoratului General pentru Imigrări și a Ministerului Afacerilor Interne*. Având în vedere faptul că atât controlul a priori, cât și cel a posteriori de constituționalitate vizează verificarea conformității legii cu Constituția, se subliniază că în măsura în care transmiterea unei întrebări preliminare a fost declarată admisibilă de către Curtea Constituțională și de către CJUE, *mutatis mutandis* transmiterea unei întrebări preliminare este admisibilă și în cadrul controlului a priori de constituționalitate. Se indică faptul că, pentru evaluarea admisibilității cererii de trimitere a întrebărilor preliminare, trebuie analizată

îndeplinirea următoarelor condiții: (i) să fie vorba despre interpretarea tratatului sau a actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii; (ii) să nu existe jurisprudență în materia respectivă care să poată fi aplicată în cazul dat; (iii) interpretarea corectă care trebuie dată normei de drept în cauză să nu fie evidentă; (iv) întrebarea să fie pertinentă/ să aibă influență asupra soluționării cauzei (răspunsul Curții fiind necesar pentru pronunțarea unei hotărâri în cauză).

199. Raportat la cauza de față, se menționează că cererea de înaintare a unor întrebări preliminare (i) vizează interpretarea unor dispoziții din Tratat și din normele de drept derivat ale Uniunii Europene, cu privire la care (ii) nu există jurisprudență care să poată fi aplicată în cazul dat și pentru care (iii) interpretarea corectă nu este evidentă. Totodată, se susține că întrebările preliminare propuse a fi înaintate sunt pertinente, răspunsul CJUE fiind necesar pentru pronunțarea de către instanța națională a unei soluții în prezenta procedură. Potrivit art.2 din TUE, Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați. În temeiul principiului cooperării loiale, prevăzut de art.4 din TUE, trebuie arătat că încrederea reciprocă dintre statele membre și în special dintre instanțele lor se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia statele membre împărtășesc o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea, după cum se precizează la art.2 din TUE. În temeiul aceluiași principiu, le este interzis statelor membre să adopte sau să mențină dispoziții legislative care să fie contrare sau care să reprezinte un obstacol pentru îndeplinirea obiectivelor tratatelor.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților, rapoartele judecătorului-raportor, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

200. Cu privire la cererile formulate de președintele Partidului Național Liberal privind amânarea/suspendarea soluționării cauzelor până la o dată ulterioară formulării și comunicării punctului de vedere al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), plenul Curții constată că punctul de vedere despre care fac vorbire autorii cererilor vizează competența principală a Comisiei de la Veneția, aceea de a oferi statelor membre solicitante consiliere legală, sub forma opiniilor legale/avizelor exprimate cu privire la proiecte de acte normative sau legislație aflată în vigoare, care este supusă revizuirii. Aceste opinii legale/avize pot fi valorificate în cadrul procesului de legiferare, în elaboarea sau modificarea actelor normative, iar nu în cadrul controlului de constituționalitate efectuat de Curtea Constituțională, care vizează exclusiv verificarea conformității cu Constituția României a dispozițiilor legale deja adoptate de autoritatea legiuitoare. Prin urmare, plenul Curții Constituționale constată că, în analiza materiei supuse controlului de constituționalitate în prezentele cauze, punctul de vedere formulat de Comisia de la Veneția nu prezintă relevanță constituțională [a se vedea și Decizia nr.653 din 12 octombrie 2018, nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunțării prezentei decizii].

201. De asemenea, Curtea mai reține că cererea formulată a rămas fără obiect ca urmare a faptului că, între timp, Avizul nr.930/2018 privind modificările aduse Codului penal și Codului de procedură penală a fost adoptat de Comisia de la Veneția, la cea de-a 116-a sa reuniune plenară din 19- 20 octombrie 2018.

202. Curtea respinge, ca inadmisibile, cererile de sesizare a Curții de Justiție a Uniunii Europene cu întrebările preliminare formulate în Dosarul nr.1050A/2018, având în vedere că, în cadrul controlului *a priori* de constituționalitate, instanța constituțională nu poate sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene, în temeiul art.267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene [a se vedea Decizia nr.533 din 18 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.673 din 3 august 2018, par.41 și urm].

203. Curtea a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție și ale art.1, art.10, art.15, art.16 și art.18 din Legea nr.47/1992, să se pronunțe asupra constituționalității prevederilor legale criticate.

204. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie dispozițiile art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)], pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)], pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1) fraza a doua], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)], pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)], pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)], pct.20 [cu referire la art.95 alin.(4)], pct.21 [cu referire la art.100], pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1) și (2)], pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)], pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(2) și (3)], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)], pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)], pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)], pct.32 [cu referire la art.187¹], pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)], pct.39 [cu referire la art.269 alin.(3)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)-(6)], pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹) și (3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)], pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)], pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] și pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, precum și a legii în ansamblul său.

205. Autorii sesizărilor susțin că dispozițiile criticate contravin prevederilor constituționale ale art.1 alin.(3) privind statul de drept, alin.(4) referitor la statul român și alin.(5) în componenta sa privind calitatea legii, art.11 alin.(1) și (2) privind dreptul internațional și dreptul intern, art.15 alin.(2) privind retroactivitatea legii penale mai favorabile, art.16 alin.(1) și (2) privind egalitatea în drepturi, art.21 alin.(1)

și (2) referitor la accesul liber la justiție, art.22 privind dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, art.30 privind libertatea de exprimare, art.31 privind dreptul la informație, art.42 privind interzicerea muncii forțate, art.61 privind rolul și structura Parlamentului, art.64 alin.(1) privind organizarea internă a Camerelor Parlamentului, art.66 alin.(2) și (3) referitor la sesiunile parlamentare, art.74 privind inițiativa legislativă, art.75 privind sesizarea Camerelor, art.124 alin.(2) și (3) privind înfăptuirea justiției și, cu privire specială, asupra independenței judecătorilor, art.127 privind caracterul public al ședințelor de judecată, art.131 alin.(1) și (2) privind rolul Ministerului Public, art.146 privind atribuțiile Curții Constituționale, art.147 alin.(1) și (4) privind efectele deciziilor Curții Constituționale și art.148 privind obligațiile rezultate în urma aderării la Uniunea Europeană.

(1) Parcursul legislativ al legii analizate

206. Propunerea legislativă a fost inițiată de 179 de deputați și senatori, fiind înregistrată la Senat la data de 18 aprilie 2018. La data de 3 iulie 2018, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției a adoptat un raport de admitere cu amendamente. La aceeași dată, Senatul a adoptat propunerea legislativă [pentru=74, împotriva=28, abțineri=9]. Propunerea legislativă astfel adoptată a fost transmisă Camerei Deputaților.

207. La data de 3 iulie 2018, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției a adoptat un raport de admitere cu amendamente. La data de 4 iulie 2018, Camera Deputaților a adoptat propunerea legislativă [pentru=167, împotriva=97, abțineri=19, nu au votat=1].

208. La data de 4 iulie 2018 legea a fost depusă la Secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității legii și trimisă la promulgare în data de 6 iulie 2018. La data de 5 iulie 2018, respectiv 25 iulie 2018 un număr de 110 deputați [Dosar nr.1050A/2018] și Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite [Dosar nr.1051A/2018], respectiv Președintele României [Dosar

nr.1192A/2018] au sesizat Curtea Constituțională, conform art.146 lit.a) teza întâi din Constituție.

(2) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

209. Înainte de a proceda la analiza propriu-zisă a obiecției de neconstituționalitate, Curtea constată că aceasta îndeplinește condițiile prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție atât sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de un număr de 110 deputați, de Înalta Curte de Casație și Justiție – Secțiunile Unite și, respectiv, de Președintele României, cât și sub aspectul obiectului, fiind vorba de o lege adoptată, dar nepromulgată încă.

210. De asemenea, având în vedere data adoptării legii și data sesizării Curții Constituționale, precum și faptul că nu există nicio obiecție de neconstituționalitate sau cerere de reexaminare formulată anterior, Curtea constată că, în cauză, este aplicabil art.77 alin.(1) din Constituție, astfel încât prezenta obiecție de neconstituționalitate a fost formulată în termen și este admisibilă sub acest aspect.

(3) Criticile de neconstituționalitate extrinsecă

211. Prima critică de neconstituționalitate extrinsecă se referă la faptul că în procedura de adoptare a acestei legi au fost încălcate obiectivele expres și limitativ prevăzute pentru activitatea Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, cu consecința nerespectării art.1 alin.(3) din Constituție. În acest sens, se menționează că această comisie și-a extins activitatea asupra unui act normativ care nu se încadrează în niciuna dintre categoriile de legi pe care Comisia, potrivit Hotărârii Parlamentului nr.69/2017, putea să le modifice, respectiv art.13² din Legea nr.78/2000.

212. Conform art.1 alin.(1) lit.c), d), f) și g) din Hotărârea Parlamentului nr.69/2017 privind constituirea Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.776 din 29 septembrie 2017, obiectul acestei comisii în privința legilor în materie penală vizează

înglobarea în cuprinsul Legii nr.286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor introduse prin Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a modificărilor introduse prin alte legi ulterioare adoptării; punerea în acord a deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională a României prin care s-au declarat neconstituționale texte din Codul penal, în considerarea prevederilor art.147 alin.(1) și (4) din Constituția României, republicată; punerea de acord cu concluziile Raportului Comisiei de la Veneția asupra relației dintre responsabilitatea ministerială politică și cea penală din anul 2013; punerea în acord a rapoartelor GRECO cu prevederile Codului penal (Raportul de evaluare a României privind incriminările, 3 decembrie 2010, pct.23, 24, 111, 112; Raportul de conformitate privind România, 7 decembrie 2012, Regretul efectiv, caracterul total automat și obligatoriu al clauzei de nepedepsire a denunțatorului, pct.34, 37-42; Al doilea raport de conformitate a României, 12 decembrie 2014, pct.35-37, 40, 41).

213. Analizând cele anterior expuse, Curtea reține că abrogarea art.13² din Legea nr.78/2000 este, în realitate, într-un raport de complementaritate cu modificările aduse art.297 din Codul penal referitor la infracțiunea de abuz în serviciu. Astfel, din rațiuni de corelare legislativă, în măsura în care se modifică o anumită soluție legislativă din Codul penal, aflată în legătură directă cu o normă de incriminare dintr-o altă lege cu dispoziții penale, atunci Comisia specială comună poate realiza o asemenea operațiune. **Prin urmare, Curtea constată că, prin adoptarea art.III [cu referire la art.13² din Legea nr.78/2000] din lege, nu au fost încălcate prevederile art.1 alin.(3) și art.64 alin.(4) din Constituție.**

214. Se mai susține că legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, fapt care aduce atingere prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție, deoarece raportul Comisiei speciale comune, elaborat în cadrul procedurii din fața Camerei Deputaților, a fost difuzat deputaților în chiar ziua votului, așadar, cu nerespectarea termenului de cel puțin 5 zile înainte de

data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților.

215. Conform art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaților nr.8/1994, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.481 din 28 iunie 2016: „(2) *Raportul [întocmit de comisia sesizată în fond – sn] va fi imprimat și difuzat deputaților cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, în cazul proiectelor de legi și al propunerilor legislative pentru care Camera Deputaților este prima Cameră sesizată, și cu cel puțin 5 zile, în cazul celor pentru care Camera Deputaților este Cameră decizională*”.

216. Prin Decizia nr.137 din 20 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.404 din 11 mai 2017, par.36, Curtea a statuat că „Regulamentul Camerei Deputaților nu este normă de referință în exercitarea controlului de constituționalitate”. De asemenea, Curtea reține că, în conformitate cu jurisprudența sa [a se vedea Decizia nr.250 din 19 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.378 din 3 mai 2018, par.45], nerespectarea termenului de depunere a raportului constituie o problemă de aplicare a regulamentelor celor două Camere. Cu alte cuvinte, obiectul criticii de neconstituționalitate îl constituie, de fapt, modul în care ulterior prezentării raportului de către Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, au fost respectate normele și procedurile parlamentare de adoptare a legii. Or, în măsura în care dispozițiile regulamentare invocate în susținerea criticilor nu au relevanță constituțională, nefiind consacrate expres sau implicit într-o normă constituțională (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.730 din 22 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1047 din 29 decembrie 2017), aspectele invocate de autorii sesizării nu constituie probleme de constituționalitate, ci de aplicare a normelor regulamentare (a se vedea, în acest sens, și Decizia nr.307 din 28 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.293 din 4 mai 2012). Aceste considerente sunt valabile și în

prezenta cauză. Prin urmare, **Curtea constată că legea criticată nu încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, sub aspectul principiului legalității.**

217. Cu privire la critica de neconstituționalitate potrivit căreia nu a existat o cerere din partea Biroului permanent al Camerei Deputaților de întrunire a plenului Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, Curtea constată că textul Constituției impune ca cererea să provină de la unul dintre cele trei subiecte de drept expres precizate: Președintele României, Biroul permanent al fiecărei Camere ori cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor. Prin urmare, Constituția nu reglementează o anumită modalitate de desfășurare a procedurii în fața Biroului permanent și nici cu privire la tipul de act sub forma căruia se obiectivizează cererea acestuia.

218. Curtea reține că, în ședința din 27 iunie 2018, în Biroul permanent al Camerei Deputaților a fost depus un proiect de decizie de convocare a Camerelor, purtând mențiunea faptului că provine de la președintele Camerei Deputaților, însă fără a fi semnat de acesta. Acest proiect de decizie cuprindea ordinea de zi, perioada de convocare a Camerei și dispoziția de convocare a acesteia; Biroul permanent a „aprobat” proiectul de decizie, ceea ce înseamnă că a cerut întrunirea în sesiune extraordinară a Camerei. Prin urmare, Curtea constată că au fost respectate prevederile art.66 alin.(2) din Constituție, în sensul că cererea de întrunire a provenit de la unul dintre subiecții de drept îndrituiți.

219. De asemenea, Curtea reține că „aprobarea” proiectului de decizie antereferit constituie o cerere validă în sensul art.66 alin.(2) din Constituție. În acest sens, se reține faptul că oricare dintre membrii Biroului permanent are competența de a depune o solicitare, indiferent sub ce formă, astfel încât și președintele Camerei Deputaților, fiind un membru al Biroului permanent, are o asemenea competență. Din punct de vedere tehnic, modul de formulare este la aprecierea fiecărui membru. Particularitatea situației de față constă în faptul că președintele Camerei Deputaților nu a depus o solicitare propriu-zisă în acest sens, ci, în mod inform, a fost depus proiectul de decizie antereferit. Desigur, Biroul permanent nu poate aproba decizia în

sine, pentru că emiterea deciziei este de competența președintelui Camerei. Totuși, întrucât actele juridice realizate trebuie interpretate în sensul de a produce efecte juridice, și nu de a nu produce astfel de efecte, rezultă că proiectul depus trebuie calificat drept o solicitare a unui membru al Biroului permanent de întrunire în sesiune extraordinară, cu indicarea perioadei și ordinii de zi, iar aprobarea proiectului are semnificația cererii formulate de Biroul permanent de întrunire a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară.

220. Prin urmare, **Curtea constată că Biroul permanent a formulat o cerere validă de întrunire a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, ceea ce înseamnă că a fost respectat art.66 alin.(2) din Constituție.**

221. Cu privire la încălcarea art.66 alin.(3) din Constituție, Curtea constată că autorul obiecției de neconstituționalitate critică neregularitatea actului prin care a fost convocată sesiunea extraordinară a Camerei Deputaților, în sensul că decizia de convocare a fost semnată de vicepreședintele Camerei Deputaților, fără ca acesta să fie împuternicit printr-un act scris de către președintele Camerei Deputaților. Curtea reține că actul de convocare are un caracter tehnic, fiind emis în considerarea competenței legale pe care o au președinții Camerelor; astfel, chiar în condițiile în care președinții Camerelor își încalcă obligația constituțională de a emite decizia de convocare, Camerele au posibilitatea de a se întruni din proprie inițiativă.

222. Raportat la cauza de față, Curtea constată că, potrivit art.35 alin.(1) și (2) din Regulamentul Camerei Deputaților, vicepreședinții îndeplinesc atribuțiile stabilite de Biroul permanent sau încredințate de președintele Camerei Deputaților, respectiv conduc activitatea Biroului permanent și a plenului Camerei Deputaților, la solicitarea președintelui sau, în absența acestuia, prin decizie a președintelui Camerei Deputaților. Prin urmare, atât timp cât vicepreședintele are competența regulamentară să exercite atribuțiile președintelui Camerei Deputaților, în condițiile unei înțelegeri prealabile între aceștia, nu se poate reține că decizia de convocare a sesiunii extraordinare a fost semnată de un subiect de drept, care nu avea competența funcțională de a exercita atribuții ale președintelui Camerei Deputaților. Mai mult, astfel cum s-a arătat la

paragraful anterior, Camerele au posibilitatea de a se întruni din proprie inițiativă, acoperind astfel orice neregularitate referitoare la decizia de convocare.

223. În aceste condiții, Curtea reține că ceea ce se invocă în susținerea obiecției de neconstituționalitate este o chestiune care ține de aplicarea regulamentelor parlamentare. Or, nu este de competența Curții verificarea modului în care a fost aplicată această prevedere regulamentară. Constituția prevede expres că sesiunile parlamentare se convoacă de președinții Camerelor, iar modul în care aceștia îi împuternicesc pe vicepreședinți, scris/verbal, nu este o chestiune de constituționalitate. Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, a arătat că nu este competentă a se pronunța și asupra modului de aplicare a regulamentelor (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.44 din 8 iulie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.190 din 10 august 1993, Decizia nr.68 din 23 noiembrie 1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.12 din 19 ianuarie 1994, Decizia nr.22 din 27 februarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.64 din 7 aprilie 1994, Decizia nr.98 din 25 octombrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.248 din 31 octombrie 1995, Decizia nr.710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.358 din 28 mai 2009, Decizia nr.786 din 12 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.400 din 12 iunie 2009, Decizia nr.1.466 din 10 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.893 din 21 decembrie 2009, Decizia nr.209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.188 din 22 martie 2012, Decizia nr.738 din 19 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.690 din 8 octombrie 2012, Decizia nr.260 din 8 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.318 din 11 mai 2015, paragraful 18, sau Decizia nr.223 din 13 aprilie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.349 din 6 mai 2016, paragrafele 33 și 34).

224. Prin urmare, Curtea constată, pe de o parte, că decizia de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară este semnată de un vicepreședinte al acesteia, în substituirea președintelui, potrivit Regulamentului Camerei Deputaților,

iar, pe de altă parte, că nu are competența de a verifica modul de aplicare a regulamentelor parlamentare, ceea ce determină concluzia potrivit căreia **legea a fost adoptată în cadrul unei sesiuni extraordinare, cu respectarea art.66 alin.(3) din Constituție** [a se vedea, în sensul celor de mai sus, Decizia nr.583 din 25 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.845 din 4 octombrie 2018, par.111-117].

225. Totodată, Curtea constată că eventualele neregularități privind cererea de întrunire a Camerelor Parlamentului în sesiune extraordinară sau semnarea deciziei de convocare a Camerelor Parlamentului în sesiune extraordinară, se acoperă prin aprobarea de plenul Camerei respective a ordinii de zi solicitate [a se vedea și art.84 alin.(9) din Regulamentul Camerei Deputaților și art.84 alin.(4) din Regulamentul Senatului].

226. Raportat la criticile referitoare la depășirea termenului de adoptare tacită, Curtea constată că, potrivit art.75 alin.(2) din Constituție, „*Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate*”. Dispozițiile art.75 alin.(2) din Constituție nu prevăd un anumit mod de calcul al acestor termene pe care prima Cameră competentă le are la dispoziție pentru a se pronunța asupra unei inițiative legislative, drept care revine regulamentului parlamentar să stabilească acest aspect.

227. Curtea constată că, în cauza de față, procedura de adoptare a legii la Senat a durat peste 70 de zile calendaristice. Acest aspect nu poate fi însă convertit într-unul de neconstituționalitate, întrucât Regulamentul Senatului precizează, în mod expres, la art.93 alin.(8), art.118 și art.119 că pentru propunerile legislative termenele de legiferare curg de la data înregistrării acestora la Biroul permanent, însoțite de avizele necesare, iar pentru termenele procedurale ale procesului legislativ se iau în calcul numai zilele în care Senatul lucrează în plen sau în comisii permanente. De altfel, Curtea a statuat că „termenele care privesc desfășurarea raporturilor constituționale

dintre autoritățile publice și, prin urmare, în măsura în care nu se prevede altfel în mod expres, nu se calculează pe zile libere” [Decizia nr.233 din 20 decembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.638 din 28 decembrie 1999, sau Decizia nr.89 din 26 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.115 din 19 februarie 2010]; or, în cauza de față, Curtea constată că regulamentul parlamentar prevede, în mod expres, un alt mod de calcul, de excepție de la regula comună existentă în dreptul public.

228. În jurisprudența Curții Constituționale s-a statuat că autonomia regulamentară dă dreptul Camerelor Parlamentului de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare, însă aceasta nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară; normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (Decizia nr.209 din 7 martie 2012).

229. Prin urmare, eliminând numai zilele nelucrătoare, zile în care, de principiu, nu se lucrează în plen sau în comisii, din intervalul temporal cuprins între 18 aprilie și 3 iulie 2018, apare evident că termenul defipt de Constituție pentru procedura de adoptare a legii în Senat și calculat conform Regulamentului Senatului a fost respectat. Întrucât prezumția de constituționalitate atașată Regulamentului Senatului nu a fost contestată sau răsturnată în formele și termenii prevăzuți de Constituție, Curtea constată că modul de calcul al termenului de adoptare a legii se realizează potrivit acestui act.

230. De altfel, în subsidiar față de cele anterior reținute, Curtea reține că situația din prezentul dosar este diferită față de cea care a făcut obiectul Deciziei nr.646 din 16 octombrie 2018, nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I la data pronunțării prezentei decizii. În acest sens, se reține faptul că, prin această ultimă decizie, Curtea a observat că termenul de dezbatere și adoptare a legii s-a

împlinit la data de 24 februarie 2018; ca atare, la data de 26 martie 2018 nu mai putea fi modificat termenul de adoptare tacită prin prelungirea lui la 60 de zile, întrucât termenul de 45 de zile deja expirase, astfel că propunerea legislativă trebuia transmisă Camerei decizionale - Senatul - în forma inițiatorului, ca adoptată tacit. De asemenea, Curtea reține că în acea cauză legea se afla în procedura obișnuită de adoptare.

231. Curtea observă că, în cauza de față, propunerea legislativă a făcut obiectul unei proceduri de adoptare prin mijlocirea unei comisii speciale comune, care, astfel cum ilustrează și denumirea sa, impune o procedură specială, distinctă de cea generală [Decizia nr.828 din 13 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 28 februarie 2018, par.62].

232. Prin Decizia nr.828 din 13 decembrie 2017, par.50, Curtea a statuat că o comisie specială comună fie concepe o propunere legislativă care poate face obiectul unei inițiative legislative ulterioare, fie întocmește un raport asupra unui proiect/unei propuneri legislative preexistente, iar deputații și senatorii membri ai Comisiei depun amendamente care sunt admise/respinse, după caz.

233. În prima ipoteză enunțată, potrivit art.8 alin.(4) din Regulament activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului, „*propunerile legislative elaborate de comisiile speciale se depun la cele două birouri permanente, sub semnătura majorității sau a tuturor membrilor comisiei*”, ceea ce înseamnă că termenul de 45 sau 60 de zile, după caz, începe să curgă de la data depunerii la cele două birouri permanente. În schimb, în cea de-a doua ipoteză, propunerea legislativă este elaborată de către Comisia specială comună de abia prin adoptarea raportului, care, în cazul de față, a cuprins analiza propunerii legislative inițiale, a propunerilor legislative în legătură cu materia penală și a amendamentelor depuse în cadrul Comisiei, numai de la acest moment suntem în fața unei „*propuneri legislative elaborate de comisiile speciale*”. Prin urmare, în mod similar primei ipoteze enunțate, termenul de 45 sau 60 de zile prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție devine aplicabil de la data depunerii raportului la biroul permanent. De aceea, cât timp propunerea legislativă, deja înregistrată la unul dintre cele două Birouri permanente,

se află în lucru la această comisie specială, termenul de 45 sau 60 de zile prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție este inaplicabil.

234. Având în vedere cele de mai sus, Curtea reține că propunerea legislativă inițială nu rămâne în nelucrare din moment ce, cu privire la aceasta a fost angajată competența comisiei speciale comune. Din momentul în care propunerea legislativă face obiectul dezbaterii comisiei speciale comune, dispoziția constituțională analizată nu își mai găsește incidența în această etapă, ceea ce permite ca lucrările comisiei să se desfășoare într-un ritm care țină seama de criteriul coerenței, completitudinii și unității actului legislativ [Decizia nr.828 din 13 decembrie 2017, par.51] în vederea elaborării propunerii legislative; or, elaborarea presupune atât configurarea, cât și însușirea de către comisie a noii propuneri legislative rezultate prin raportul întocmit.

235. Complexitatea și varietatea domeniului ce face obiectul activității Comisiei speciale comune justifică o asemenea abordare. De altfel, Curtea a subliniat că, odată constituită o asemenea comisie, ea trebuie înzestrată cu instrumente și proceduri care să o facă funcțională și eficientă în caz contrar, ea s-ar comporta ca orice altă comisie permanentă, neputând, astfel, răspunde unei nevoi sociale însemnate care, de fapt, a stat la baza instituirii sale [Decizia nr.828 din 13 decembrie 2017, par.62]. Curtea reține că este opțiunea exclusivă a Comisiei speciale comune să aleagă proiectul/ propunerea de lege existent/ă în procedură parlamentară care va face obiectul activității sale, astfel că, odată ce această opțiune a fost realizată, proiectul/ propunerea de lege se supune art.75 alin.(2) din Constituție, sub aspectul termenelor de adoptare, însă, acesta va curge de la data depunerii raportului de către această comisie. Curtea mai reține că, pentru buna desfășurare a activității Comisiei speciale comune, se transmit acesteia toate propunerile sau proiectele de lege în legătură cu domeniul analizat aflate în diferite stadii ale procedurii parlamentare [a se vedea și Decizia nr.828 din 13 decembrie 2017, par.51], neputându-se, astfel, susține că aceste propuneri sau proiecte de legi transmise ar putea, cât timp se află în lucru la această comisie, să fie adoptate tacit, pentru că, în caz contrar, s-ar submina însăși rațiunea existenței unei asemenea comisii.

236. Prin urmare, în cele două ipoteze antereferite termenul prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție va curge fie de la data depunerii la Biroul permanent a propunerii legislative care a fost însușită de comisia specială prin conceperea acesteia, fie de la data depunerii raportului. În cauză, Curtea constată că, la nivelul Camerei de reflecție, raportul Comisiei speciale comune a fost depus la Biroul permanent al Senatului în data de 3 iulie 2018, iar **adoptarea legii s-a realizat în aceeași zi, cu respectarea, așadar, a termenului de 60 de zile, prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție.**

237. Se mai susține că legea analizată încalcă principiul bicameralismului, respectiv dispozițiile art.61 și art.75 din Constituție. În acest sens, se arată că art.216¹ și art.295 din Codul penal au fost modificate în Camera decizională, fără a fi dezbătute sub nicio formă în prima Cameră sesizată, respectiv Senatul.

238. Curtea, pe cale jurisprudențială, a stabilit două criterii esențiale pentru a se determina cazurile în care, prin procedura legislativă, se încalcă principiul bicameralismului. Acestea constau, pe de o parte, în existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, în existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Întrunirea cumulativă a celor două criterii este de natură a afecta principiul constituțional care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ (Decizia nr.710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.358 din data de 28 mai 2009, Decizia nr.413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.291 din 4 mai 2010, Decizia nr.1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.905 din 20 decembrie 2011, Decizia nr.62 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.161 din 3 martie 2017, paragraful 29, Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 13 aprilie 2017, paragraful 54, sau Decizia nr.377 din 31 mai 2017, paragraful 44).

239. Stabilind limitele principiului bicameralismului, Curtea a apreciat că aplicarea acestui principiu nu poate avea ca efect deturnarea rolului de Camera de reflecție a primei Camere sesizate, în sensul că aceasta ar fi Camera care ar fixa în mod definitiv conținutul proiectului sau propunerii legislative (și, practic, conținutul normativ al viitoarei legi), ceea ce are drept consecință faptul că cea de-a doua Cameră, Camera decizională, nu va avea posibilitatea să modifice ori să completeze legea adoptată de Camera de reflecție, ci doar posibilitatea de a o aproba sau de a o respinge. Sub aceste aspecte este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la adoptarea legilor (Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012, Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, paragraful 55). Bicameralismul nu înseamnă însă ca ambele Camere să se pronunțe asupra unei soluții legislative identice, în Camera decizională putând exista abateri inerente de la forma adoptată de Camera de reflecție, desigur, fără schimbarea obiectului esențial al proiectului de lege/propunerii legislative. A nega posibilitatea Camerei decizionale de a se îndepărta de la forma votată în Camera de reflecție ar însemna limitarea rolului său constituțional, iar caracterul decizional atașat acesteia devine iluzoriu. S-ar ajunge la un veritabil mimetism, în sensul că cea de-a doua Cameră se va identifica, în ceea ce privește activitatea sa legislativă, cu prima Cameră, neputându-se îndepărta în niciun fel de la soluțiile legislative pentru care a optat prima Cameră, ceea ce este contrar, până la urmă, chiar ideii de bicameralism. Prin urmare, nu se poate susține încălcarea principiului bicameralismului, atât timp cât legea adoptată de Camera decizională se referă la aspectele principale pe care le-a avut în vedere propunerea/proiectul de lege în forma însoțită de Camera de reflecție. În acest sens, modificările aduse formei adoptate de Camera de reflecție trebuie să cuprindă o soluție legislativă care păstrează concepția de ansamblu a acesteia și să fie adaptate în mod corespunzător, prin stabilirea unei soluții legislative alternative/complementare care nu se abate de la forma adoptată de Camera de reflecție, în condițiile în care aceasta este mai

cuprinzătoare sau mai bine articulată în cadrul ansamblului legii, cu realizarea anumitor coroborări inerente oricărei modificări (Decizia nr.765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.124 din 21 februarie 2017, paragrafele 37 și 38, sau Decizia nr.377 din 31 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.586 din 21 iulie 2017, paragraful 45).

240. Curtea a stabilit că art.75 alin.(3) din Constituție, folosind sintagma „decide definitiv” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări. Curtea a subliniat că, în acest caz, Camera decizională nu poate însă modifica substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator (Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.937 din 22 noiembrie 2016, Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 13 aprilie 2018, par.56, Decizia nr.377 din 31 mai 2017, par.46, sau Decizia nr.392 din 6 iunie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 9 iulie 2018, par.41-43).

241. Raportat la cauza de față, Curtea constată că se invocă încălcarea principiului bicameralismului datorită a două modificări aduse în Camera decizională față de textul adoptat în Camera de reflecție. Astfel, art.216¹ din Codul penal prevede că „*Întreținerea oricărui act de natură sexuală cu un minor care practică prostituția se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă*”, ceea ce înseamnă că în Camera decizională s-a eliminat pedeapsa principală alternativă a amenzii, în condițiile în care textul în vigoare prevede că „*întreține*ea oricărui act de natură sexuală cu un minor care practică prostituția se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”. Modificarea art.295 din Codul penal privește introducerea unui nou alineat la acest text de incriminare, potrivit căruia „*Acțiunea penală se pune*

în mișcare la plângerea prealabilă. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală”, eliminându-se, astfel, punerea în mișcare a acțiunii penale din oficiu.

242. Cele două modificări legislative operate în Camera Decizională vizează aceeași materie care face obiectul de reglementare a propunerii legislative, se încadrează în concepția de ansamblu a reglementării și nu aduc transformări semnificative în economia acesteia. De asemenea, Curtea constată că aceste modificări nu imprimă o diferență majoră de conținut propunerii legislative, ci dau expresie scopului urmărit de inițiatori, respectiv îmbunătățirea cadrului legislativ în materie penală. Prin urmare, Curtea constată că modificările aduse art.216¹ și art.295 din Codul penal nu sunt de natură să schimbe în mod substanțial configurația formei adoptate de Senat, drept care **nu se poate reține încălcarea art.61 alin.(2) raportat la art.75 alin.(3) din Constituție**, referitor la principiul bicameralismului, astfel cum a fost dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale.

(4) Criticile de neconstituționalitate intrinsecă

243. Deși calificată de autorii obiecției de neconstituționalitate drept critică de natură extrinsecă, în jurisprudența Curții, lipsa studiilor de impact a fost considerată o critică de neconstituționalitate intrinsecă, în sensul că reperul de constituționalitate nu îl constituie numai lipsa studiilor de impact, ci aceasta se coroborează cu natura și importanța soluțiilor legislative reglementate în corpul legii. În ceea ce privește necesitatea studiului de impact, prin prisma art.1 alin.(5) din Constituție și prin raportare la Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, este incident art.30 din această lege, care prevede următoarele: „(1) *Proiectele de acte normative trebuie însoțite de următoarele documente de motivare:[...] d) studii de impact - în cazul proiectelor de legi de importanță și complexitate deosebită și al proiectelor de legi de aprobare a ordonanțelor emise de Guvern în temeiul unei legi de abilitare și supuse aprobării Parlamentului.*” Prin Decizia nr.623 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 18 ianuarie 2016, par.110, Curtea a stabilit că

„Legea nr.77/2016 nu se încadrează în această ipoteză, ea reglementând o soluție normativă menită a rezolva o situație punctuală, respectiv impreviziunea în ipoteza intervenirii unei «crize a contractului» care nu se subsumează conținutului normativ al art.30 din Legea nr.24/2000”.

244. Curtea reține că lipsa unui studiu sau unei analize de impact, prevăzute de o lege specială, respectiv Legea-cadru a descentralizării nr.195/2006, a dus la constatarea neconstituționalității Legii privind stabilirea unor măsuri de descentralizare a unor competențe exercitate de unele ministere și organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și a unor măsuri de reformă privind administrația publică, prin Decizia Curții Constituționale nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, par.94-98. Curtea a stabilit expres că „neîndeplinirea obligației care incumba Guvernului și Parlamentului în temeiul art.5 alin.(1) din Legea-cadru nr.195/2006 de a realiza, respectiv de a adopta legea criticată pe analizele de impact necesare” se constituie într-o încălcare a dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție referitoare la obligația de respectare a legilor [par.95 și 98].

245. Raportat la prezenta cauză, Curtea constată că aceasta diferă de situația existentă în Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, în sensul că această ultimă decizie a privit procesul de descentralizare bazat pe Legea-cadru a descentralizării nr.195/2006, care impune obligații specifice autorităților statului implicate în transferul de competențe administrative. Mai mult, în Decizia nr.623 din 25 octombrie 2016, Curtea nu a fixat textul art.30 alin.(1) din Legea nr.24/2000 ca fiind unul de referință în cadrul controlului de constituționalitate, ci doar a subliniat că situația din acea cauză nu se subsumează acestui text legal, fără să realizeze o analiză de fond a acestuia. În consecință, având în vedere diferențele relevate, Curtea constată că art.30 din Legea nr.24/2000 nu are valoare constituțională și nu poate constitui normă de referință în cadrul controlului de constituționalitate. Prin urmare, Curtea reține că nemulțumirile autorilor obiecției de neconstituționalitate nu se pot converti într-o veritabilă critică de neconstituționalitate raportată la art.1 alin.(5) din Constituție,

menținându-se la nivelul unor observații cu privire la modul de derulare a procedurii parlamentare de adoptare a legilor.

(4.1.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)] din lege în raport cu art.1 alin.(5), art.146 și art.147 alin.(4) din Constituție și cu Decizia Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014

246. Art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)-(1⁴)] din lege are următorul cuprins:

„(1¹) Legea penală mai favorabilă se aplică luându-se în calcul următoarele criterii:

a) se verifică conținutul infracțiunii și limitele de pedeapsă. Dacă în urma acestei verificări se constată că limitele de pedeapsă pentru infracțiunea stabilită, urmare a acestei verificări, sunt mai favorabile într-o lege, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă;

b) se verifică circumstanțele de agravare și atenuare a răspunderii precum și modul de contopire al pedepselor în caz de concurs de infracțiuni sau de stabilire a stării de recidivă. Dacă în urma acestor verificări pedeapsa rezultantă este mai ușoară potrivit uneia dintre legile comparate, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă; c) se verifică termenele de prescripție. Dacă potrivit uneia dintre legi răspunderea penală este prescrisă, aceasta va fi considerată lege penală mai favorabilă.

(1²) Ordinea legală de verificare de la alin.(1¹) este obligatorie.

(1³) Textele de abrogare a unor norme de incriminare mai favorabile sunt supuse controlului de constituționalitate și, în cazul constatării constituționalității numai în parte sau a constatării neconstituționalității normei abrogatoare, textele abrogate sau modificate neconstituțional pot deveni normă penală mai favorabilă.

(1⁴) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, limitele de pedeapsă aplicabile sunt cele din legea mai favorabilă precum și termenele și condițiile de prescripție din legea penală mai favorabilă”;

247. **Art.5 din Codul penal în vigoare prevede:**

„(1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispozițiile alin.(1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile”

248. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că instituirea unor criterii determinate și a unei ordini legale de valorificare a acestora, în raport cu care judecătorul trebuie să stabilească legea penală mai favorabilă, încalcă art.147 alin.(4) din Constituție și Decizia nr.265 din 6 mai 2014, contravenind criteriului aprecierii globale a legii penale mai favorabile. Se mai arată că lipsa de claritate a soluției legislative care stabilește că textul abrogat poate deveni normă penală mai favorabilă dacă norma prin care se abrogă un text de incriminare este declarată neconstituțională contravine art.1 alin.(5) și art.146 din Constituție. Se mai arată că norma juridică este lipsită de previzibilitate, întrucât poate fi interpretată în sensul că, în măsura în care limitele de pedeapsă sunt mai favorabile în una dintre legile penale succesive, iar termenele și condițiile de prescripție în cealaltă dintre legile aflate în conflict temporal, judecătorul va trebui să combine prevederile din legea veche și din legea nouă, creând pe această cale o *lex tertia*, ceea ce este contrar art.1 alin.(5) și art.147 alin.(4) din Constituție și Deciziei nr.265 din 6 mai 2014.

249. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹) și (1²)] din lege contravine art.15 alin.(2) și art.147 alin.(4) din Constituție, precum și Deciziei Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014, întrucât aplicarea legii penale mai favorabile în ansamblu este incompatibilă cu ordinea legală stabilită prin textele criticate. Prin aplicarea criteriilor indicate în art.5 alin.(1¹), în ordinea legală prevăzută în art.5 alin.(1²) din lege, se poate ajunge la situația considerării ca lege penală mai favorabilă a legii penale defavorabile, cu încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție.

250. Astfel, prin Decizia nr.265 din 6 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.371 din 20 mai 2014, Curtea Constituțională a statuat că „dispozițiile art.5 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile”.

251. Curtea Constituțională, în jurisprudență sa, a statuat că prin aplicarea legii penale în timp se înțelege ansamblul de norme juridice penale ce izvorăsc din rațiuni de politică penală, prin care se reglementează modul de aplicare a principiului *mitior lex* în raport cu timpul săvârșirii infracțiunii și cu momentul tragerii la răspundere penală a celor ce au săvârșit infracțiuni (Decizia nr.841 din 2 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.723 din 25 octombrie 2007). Totodată, determinarea legii mai blânde nu presupune o activitate abstractă, ci una concretă, fiind indisolubil legată de fapta comisă și de autorul ei [Decizia nr.834 din 2 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.727 din 26 octombrie 2007, sau Decizia nr.265 din 6 mai 2014, par.31].

252. „Determinarea caracterului «mai favorabil» are în vedere o serie de elemente, cum ar fi: quantumul sau conținutul pedepselor, condițiile de incriminare, cauzele care exclud sau înlătură responsabilitatea, influența circumstanțelor atenuante sau agravante, normele privitoare la participare, tentativă, recidivă etc. Așa fiind, criteriile de determinare a legii penale mai favorabile au în vedere atât condițiile de incriminare și de trageră la răspundere penală, cât și condițiile referitoare la pedeapsă. Cu privire la aceasta din urmă pot exista deosebiri de natură (o lege prevede ca pedeapsa principală amenda, iar alta închisoarea), dar și deosebiri de grad sau quantum privitoare la limitele de pedeapsă și, evident, la modalitatea stabilirii acestora în mod concret. Cât privește determinarea concretă a legii penale mai favorabile, Curtea Constituțională a statuat că aceasta vizează aplicarea legii, și nu a dispozițiilor mai blânde, neputându-se combina prevederi din vechea și din noua lege, deoarece s-ar ajunge la o *lex tertia*, care, în pofida dispozițiilor art.61 din Constituție, ar permite judecătorului să legifereze” [Decizia nr.1.470 din 8 noiembrie 2011, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.853 din 2 decembrie 2011, sau Decizia nr.265 din 6 mai 2014, par.32].

253. Decizia Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014 a fost receptată și în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție [a se vedea, cu titlu exemplificativ, Decizia nr.5 din 26 mai 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.470 din 26 iunie 2014, Decizia nr.9 din 2 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.497 din 3 iulie 2014, Decizia nr.19 din 15 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.769 din 23 octombrie 2014, sau Decizia nr.13 din 6 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.410 din 10 iunie 2015, decizii pronunțate de *Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală*].

254. Jurisprudența Curții Constituționale demonstrează faptul că *operațiunea de determinare a legii penale mai favorabile este una complexă, care se realizează în concreto*. Prin urmare, trebuie luate în calcul *atât condițiile de incriminare și de tragere la răspundere penală, cât și condițiile referitoare la pedeapsă*. Această operațiune nu comportă doar o comparare a minimului sau maximumului special al pedepsei prevăzute de lege pentru o infracțiune dată, ci, pe lângă criteriul antementionat, prezintă relevanță, cu titlu exemplificativ, regimul juridic al concursului de infracțiuni, al recidivei, al pluralității intermediare, al modului în care norma penală este configurată [formă simplă/ calificată a infracțiunii], aspectele referitoare la individualizarea pedepselor. De aceea, *o aplicare globală a legii penale mai favorabile implică o viziune de ansamblu, în funcție de datele cauzei*.

255. În schimb, legea supusă controlului de constituționalitate în prezenta cauză *propune o aplicare secvențială a unor criterii legale* în funcție de care se apreciază caracterul mai favorabil al legii penale, aspect care implică o anumită ordine de analiză a acestora. Însă acest aspect, coroborat cu caracterul irefragabil al concluziei de lege penală mai favorabilă după fiecare secvență/ treaptă de analiză, duce la alterarea nepermisă a mecanismului de determinare a legii penale mai favorabile. Dacă s-ar accepta mecanismul propus, s-ar ajunge la situația în care

normele de drept substanțial ale legii noi referitoare la înlăturarea răspunderii penale [termenele de prescripție], deși mai favorabile, să nu poată fi valorificate dat fiind că, spre exemplu, legea nouă prevede un tratament sancționator mai aspru pentru infracțiunea respectivă.

256. De asemenea, în ipoteza concursului de infracțiuni, situație în care *exempli gratia* deși fiecare maxim special al infracțiunilor aflate în concurs din legea nouă este mai mic față de cele reglementate de legea veche, dar tratamentul concursului din legea nouă este mai sever decât cel din legea veche, ar urma ca legea nouă, legea mai aspră, să poată fi calificată, potrivit criteriilor legii supuse controlului de constituționalitate, drept lege penală mai favorabilă, iar instanța judecătorească să fie obligată, chiar împotriva evidenței, să aplice autorului infracțiunii legea penală mai aspră. Mai mult, în procesul de individualizare a pedepsei, se poate ajunge la situația în care o lege penală care, chiar dacă reglementează un maxim special al pedepsei mai mic pentru o infracțiune dată față de cel cuprins în legea nouă, să nu dea loc la aplicarea unor instituții de drept penal, precum amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, ceea ce duce la concluzia că judecătorul cauzei este, într-o atare situație, obligat să aplice o pedeapsă cu executare, cu consecința încarcerării persoanei condamnate.

257. Aceste exemple demonstrează faptul că *nu este posibilă o asemenea enumerare exhaustivă a criteriilor necesare determinării legii penale mai favorabile, întrucât ea necesită o apreciere globală a instituțiilor de drept penal, la îndemâna judecătorului*. Cu alte cuvinte, datele speței sunt de cele mai multe ori determinante pentru a stabili care dintre legile penale aflate „în concurs” sunt mai favorabile, pentru că această operațiune necesită o aplicare globală a tuturor instituțiilor de drept penal substanțial, nu numai a unora sau a altora. Mai mult, chiar dacă legiuitorul ar enumera instituțiile de drept penal incidente în evaluarea caracterului mai favorabil al legii penale, cu indicarea unei ordini în analiza realizată, ar rezulta riscul ca enumerarea limitativă să nu fie exhaustivă și să nu cuprindă toate ipotezele posibile care se nasc în practică. Indiferent de existența sau nu a acestei enumerări, judecătorul cauzei este

obligat să determine el însuși legea penală mai favorabilă. În aceleași coordonate, Curtea constată că, în măsura în care legiuitorul procedează la normativizarea instituțiilor de drept penal incidente și a ordinii de analiză a acestora în evaluarea legii penale mai favorabile, acesta nu are competența constituțională ca, în funcție de o analiză secvențială determinată de aprecierea criteriilor astfel normate într-o anumită ordine legală, să reglementeze o prevalență a criteriilor ce țin de maximul special al pedepsei, față de cele ce țin de cauzele care înlătură răspunderea penală, astfel cum s-a reglementat în legea criticată. Practic, stabilirea criteriilor de natură legală, în mod secvențial, cu o ordine de analiză în trepte, dirimantă ca natură și efecte în procesul de determinare a legii penale mai favorabile, implică riscul ca această ordine dirimantă să nu fie corect stabilită și să nu cuprindă toate situațiile posibile.

258. Având în vedere cele anterior expuse, Curtea constată că **art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1¹)] din lege** nu poate cuprinde toate situațiile posibile a fi întâlnite în procesul de aplicare a legii, pentru determinarea legii penale mai favorabile și, astfel, **crează premisa calificării unei legi penale mai aspre ca fiind mai favorabilă, ceea ce este contrar art.15 alin.(2) din Constituție. Totodată, întrucât contravine ideii de aplicare globală a legii penale, astfel cum acest concept a fost definit prin Decizia nr.265 din 6 mai 2014, Curtea constată și încălcarea art.147 alin.(4) din Constituție, cu privire la efectele general obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale.**

259. De asemenea, Curtea constată că **art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1²)] din lege**, reglementând o anumită ordine obligatorie de analiză în trepte a criteriilor de determinare a legii penale mai favorabile, indicate în art.5 alin.(1¹) din lege, încalcă art.15 alin.(2) din Constituție, întrucât ordinea impusă permite calificarea unei legi penale mai aspre ca fiind mai blânde. Totodată, întrucât contravine ideii de aplicare globală a legii penale, astfel cum acest concept a fost definit prin Decizia nr.265 din 6 mai 2014, se reține și încălcarea art.147 alin.(4) din Constituție, cu privire la efectele general obligatorii ale deciziilor Curții Constituționale.

260. Cu privire la art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1³)] din lege, Curtea reține că, din modul de redactare a textului, se înțelege că se instituie un control de constituționalitate automat asupra textelor de abrogare a normelor de incriminare, ceea ce contravine art.146 din Constituție. Este indiscutabil faptul că instanța constituțională are competența de a se pronunța asupra normelor legale abrogatoare [a se vedea, cu titlu exemplificativ, Decizia nr.62 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 12 februarie 2007], în formele prescrise de Constituție, respectiv la sesizare, pe calea controlului de constituționalitate *a priori* și *a posteriori*. Or, textul criticat, astfel cum este redactat, consacră exercitarea din oficiu a controlului de constituționalitate, soluție legislativă incompatibilă cu art.146 din Constituție.

261. De asemenea, Curtea constată că modul de formulare a textului criticat este lipsit de claritate, precizie și previzibilitate, destinatarul normei neputând înțelege ipoteza normativă avută în vedere de legiuitor. De altfel, forma preconizată a dispozițiilor art.5 alin.(1³) din Codul penal nu permite identificarea cu claritate nici a obiectului său de reglementare, existând o relație de contrarietate între prima și ultima parte a textului. Astfel se constată că teza finală a textului analizat - „*textele abrogate sau modificate neconstituționale*” - cuprinde o antinomie cu tezele anterioare ale aceluiași alineat, întrucât introduce în dispoziția normei textele modificatoare, deși ipoteza normei se referă la textele abrogatoare/ abrogate.

262. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că **art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1³)] din lege încalcă art.1 alin.(5) și art.146 din Constituție.**

263. Cu privire la art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1⁴)] din lege, Curtea constată că acest text nu permite identificarea exactă a intenției legiuitorului, generând incertitudini în aplicarea legii penale mai favorabile în condițiile în care repetă parțial noul art.5 alin.(1) din Codul penal, în forma sa preconizată, ceea ce este contrar art.1 alin.(5) din Constituție.

264. Mai mult, textul creează confuzie, întrucât, pe de o parte, acreditează ideea potrivit căreia din legea penală mai favorabilă se aplică numai limitele de

pedeapsă, respectiv termenele și condițiile de prescripție. În acest fel, pare că este contrazisă chiar ipoteza normativă din alineatul (1) și că se aplică selectiv din legea penală mai favorabilă numai anumite instituții de drept penal material, și nu legea în ansamblul său. Totodată, astfel cum arată autorii obiecției de neconstituționalitate, textul este susceptibil de a fi interpretat în sensul că, în măsura în care limitele de pedeapsă sunt mai favorabile în una dintre legi, iar termenele și condițiile de prescripție în cealaltă dintre legile aflate în conflict temporal, judecătorul va trebui să combine prevederile din legea veche și din legea nouă, creând pe această cale o *lex tertia*, ceea ce este contrar Deciziei Curții Constituționale nr.265 din 6 mai 2014 și inclusiv dispozițiilor art.5 alin.(1) din cod, cu privire la aplicarea legii penale mai favorabile în integralitate. Se încalcă astfel, și art.15 alin.(2) și art.147 alin.(4) din Constituție.

265. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1⁴)] din lege încalcă art.1 alin.(5), art.15 alin.(2) și art.147 alin.(4) din Constituție.

(4.2.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și art.22 din Constituție

266. Dispozițiile art.I pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)] din lege au următorul cuprins: „Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când: a) există o obligație expresă de a acționa prevăzută de lege”.

267. Dispozițiile art.17 lit.a) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când: a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa”.

268. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii arată, în esență, că, prin modificarea propusă pentru art.17 lit.a) din Codul penal, care exclude din cuprinsul normei penale anterior referite obligația contractuală de a acționa, textul criticat restrânge sfera infracțiunii comise săvârșite prin omisiune, scoțând în afara ilicitului

penal faptele comise constând în neîndeplinirea obligației de a acționa, atunci când această obligație este prevăzută printr-un contract. Se susține că, spre exemplu, infracțiunile contra vieții și cele contra integrității corporale sau a sănătății pot fi săvârșite, prin omisiune, de către persoane obligate să acționeze în baza unui contract, care poate fi de muncă, de colaborare etc., și că, așa fiind, textul criticat nu oferă suficiente garanții pentru asigurarea protecției penale a dreptului la viață și la integritate fizică și psihică, prevăzut la art.22 din Constituție. Pentru același motiv, se arată că textul criticat contravine dispozițiilor constituționale ale art.1 alin.(3). Se arată, de asemenea, că, în expunerea de motive a legii, inițiatorii acesteia au justificat o asemenea măsură prin prisma Deciziei nr.105 din 15 iunie 2016.

269. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că, în toate ramurile de drept, izvoarele obligațiilor sunt legea și alte acte/ fapte juridice privind raporturi juridice producătoare de drepturi și obligații în sarcina părților. Astfel, unul dintre izvoarele obligațiilor îl reprezintă și contractul (art.1165 din Codul civil), definit ca acordul de voință dintre două sau mai multe persoane, exprimat cu intenția de a constitui, de a modifica sau de a stinge un raport juridic (art.1166 din Codul civil). Având în vedere obiectul contractului, Curtea reține că acesta poate da naștere unor obligații de a acționa de natură a proteja dreptul la viață și la integritate fizică și psihică a persoanei. Cu titlu exemplificativ, Curtea reține obligația de asistență a copilului, ce rezultă din contractul încheiat de părinți cu bona acestuia, obligație care trebuie exercitată în perioada în care minorul se află sub supravegherea bonei, transferul acestei obligații în sarcina bonei are ca efect exonerarea părinților de obligația de asistență a copilului, ce rezultă din dispozițiile art.493 din Codul civil referitor la supravegherea copilului. Așa fiind, conform textului criticat, accesul minorului, ca urmare a neîndeplinirii de către bonă a obligației de a-l hrăni sau de a-l proteja, nu mai poate determina pedepsirea bonei pentru săvârșirea unei infracțiuni de omor, în condițiile eliminării din cuprinsul art.17 lit.a) din Codul penal a trimiterii la obligațiile de natură contractuală, întrucât infracțiunea de omor ar fi săvârșită prin omisiunea de a acționa, obligație ce rezultă din contractul încheiat de

către părinții minorului cu bona. Aceleași probleme le ridică răspunderea penală a medicilor din sistemul privat de sănătate, a căror activitate este organizată în sistem individual, raportat la vătămarea integrității fizice sau psihice ori decesul pacientului, ca urmare a neîndeplinirii de către medic a unei obligații de a face, prevăzută în contractul de furnizare a serviciilor medicale.

270. Prin urmare, în planul dreptului penal substanțial, Curtea reține că, în urma modificării operate prin legea supusă controlului de constituționalitate asupra art.17 lit.a) din Codul penal, obligația convențională de a acționa/ de a interveni pentru a împiedica alte forțe să producă rezultatul incriminat, nu mai poate constitui elementul material al laturii obiective a unei infracțiuni și că, în absența unei asemenea incriminări, omisiunea rămâne doar o încălcare a unei obligații civile, sociale sau morale, fără semnificație penală. Astfel, în condițiile în care legiuitorul impune, la nivel de principiu, ca săvârșirea infracțiunii să fie condiționată de o acțiune comisivă prin omisiune, aplicabilă doar unei obligații legale de a acționa, Curtea constată că, în ipoteza existenței unei obligații contractuale de a acționa, protecția drepturilor și libertăților fundamentale nu mai poate fi realizată prin mijloace de drept penal, ceea ce denotă o reducere a nivelului de protecție al acestora.

271. Având în vedere argumentele mai sus invocate, Curtea reține că modificarea dispozițiilor art.17 lit.a) din Codul penal, în sensul eliminării din cuprinsul acestora a variantei săvârșirii infracțiunii comise prin omisiune, atunci când există o obligație contractuală de a acționa, determină imposibilitatea angajării răspunderii penale pentru fapte de omor, de ucidere din culpă, de vătămare corporală ori vătămare corporală din culpă, a numeroase subiecte de drept care, prin neîndeplinirea unor obligații de a face, rezultate din contractele încheiate cu victimele, în vederea prestării unor servicii, determină moartea acestora. Prin urmare, modificarea legislativă analizată diminuează, în mod semnificativ, rolul preventiv al dispozițiilor art.17 din Codul penal, cu consecința lipirii de protecție penală a persoanelor care încheie contracte similare celor mai sus analizate, sub aspectul ocrotirii dreptului la viață și la integritate fizică și psihică al acestora. Cum relațiile

contractuale de natura celor anterior referite sunt extrem de numeroase și de diverse, modificarea legislativă analizată lipsește de protecție penală un număr extrem de mare de subiecte de drept, aspect ce semnifică neîndeplinirea de către legiuitor a obligației prevăzute la art.22 alin.(1) din Legea fundamentală, aceea de a garanta dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei.

272. Referitor la dreptul Parlamentului de a dezincrimina fapte prevăzute de legea penală, prin Decizia nr.62 din 18 ianuarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 12 februarie 2007, Curtea Constituțională a statuat că, „potrivit art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu-și poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale, decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție. De exemplu, Parlamentul nu ar putea defini și stabili ca infracțiuni, fără ca prin aceasta să încalce Constituția, fapte în conținutul cărora ar intra elemente de discriminare dintre cele prevăzute de art.4 alin.(2) din Legea fundamentală. Tot astfel, Parlamentul nu poate proceda la eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional, cum sunt dreptul la viață, libertatea individuală, dreptul de proprietate sau, ca în cazul analizat, demnitatea omului”. S-a constatat, prin aceeași decizie, că „libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în aceste cazuri se exercită prin reglementarea condițiilor de trageră la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție.”

273. De asemenea, din Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 25 mai 1993, pronunțată în *Cauza Kokkinakis împotriva Greciei*, paragraful 52, rezultă că, prin consacrarea normativă, cu caracter general, a infracțiunii comise prin omisiune (temei al angajării răspunderii penale și în cazul unui comportament omisiv) se realizează unul dintre aspectele materiale ale principiului legalității, acela al redactării textelor legale cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată ști, din modul de redactare a dispoziției pertinente și, dacă este cazul, cu ajutorul

interpretării instanțelor, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală.

274. Mai mult, argumentul invocat, de altfel, și în Exponerea de motive a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, potrivit căruia modificarea legislativă criticată rezultă, cu necesitate, din Decizia Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că elementele ce configurează conținutul constitutiv al infracțiunilor trebuie să fie reglementate prin acte normative primare, *este lipsit de relevanță* prin raportare la infracțiunile contra vieții și la infracțiunile contra integrității corporale sau a sănătății, întrucât conținutul constitutiv al acestor infracțiuni este prevăzut, într-o manieră clară, precisă și previzibilă, la capitolele I și II ale titlului I al părții speciale a Codului penal. În aceste condiții, aspectul nașterii, pe cale contractuală, a formelor concrete pe care le îmbracă, în practică, elementele ce formează conținutul constitutiv al acestor infracțiuni, respectiv concretizarea lor în obligații contractuale de acțiune, nu încalcă exigențele principiului legalității incriminării, forma în vigoare a art.17 lit.a) din Codul penal fiind în acord cu Decizia Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016.

275. De asemenea, Curtea reține că, prin decizia anterioară, nu a abordat infracțiunea comisivă prin omisiune, ci elementul material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu. În consecință, o aplicare particulară a art.17 lit.a) din Codul penal în privința art.297 din același cod nu justifică eliminarea tezei referitoare la obligația contractuală de acțiune din cuprinsul art.17 lit.a) din Codul penal, text a cărui aplicabilitate nu se rezumă numai la abuzul în serviciu.

276. Prin urmare, a elimina posibilitatea săvârșirii infracțiunii comise prin omisiune atunci când obligația de acțiune decurgea dintr-un contract înseamnă, în primul rând, o diminuare a protecției penale a unor valori sociale primordiale, precum dreptul la viață, dreptul la integritate fizică, dreptul la sănătate, libertatea individuală. O asemenea diminuare a forței de constrângere a statului echivalează cu încălcarea

obligățiilor pozitive care rezultă din art.1 alin.(3) din Constituție, respectiv stabilirea unui cadru normativ apt și capabil să protejeze drepturile și libertățile fundamentale, inclusiv prin folosirea mijloacelor de drept penal atunci când valorile sociale lezate sunt de o importanță primordială. În al doilea rând, se constată că legiuitorul și-a încălcat marja de apreciere în privința configurării normei de incriminare, având în vedere că textul analizat este de aplicabilitate generală în privința normelor din partea specială a Codului penal, conținutul său normativ neraportându-se numai la art.297 din Codul penal. Prin urmare, se încalcă și art.61 din Constituție.

277. **Curtea conchide că modificarea art.17 lit.a) din Codul penal, prevăzută la art.I pct.4 din legea supusă controlului a priori de constituționalitate, încalcă dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, motiv pentru care aceasta nu se încadrează în marja de apreciere reglementată în favoarea legiuitorului la art.61 alin.(1) din Constituție.**

(4.3.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1) fraza a doua] din lege în raport cu prevederile art.147 alin.(4) din Constituție

278. **Dispozițiile art.I pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1)] din lege au următorul cuprins:** „Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni. În cazul infracțiunilor contra persoanei, forma continuată se reține numai când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv.”

279. **Dispozițiile art.35 alin.(1) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins:** „Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.”

280. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că textul criticat încalcă prevederile art.147 alin.(4) din Constituție. Se arată că, prin menținerea condiției

săvârșirii infracțiunii continuate împotriva aceluiași subiect pasiv, în cazul infracțiunilor contra persoanei, textul criticat încalcă Decizia Curții Constituționale nr.368 din 30 mai 2017.

281. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că aceasta este întemeiată, menținerea condiției săvârșirii infracțiunii continuate împotriva aceluiași subiect pasiv, în cazul infracțiunilor contra persoanei, contravenind atât soluției, cât și considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr.368 din 30 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.566 din 17 iulie 2017.

282. Prin Decizia nr.368 din 30 mai 2017, instanța de contencios constituțional a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.35 alin.(1) din Codul penal și a constatat că sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul acestora este neconstituțională. Pentru a pronunța această soluție, Curtea a reținut, la paragrafele 21-27 din decizia anterior menționată, că sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art.35 alin.(1) din Codul penal, care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate, creează discriminare în cadrul aceleiași categorii de persoane care săvârșesc la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art.16 alin.(1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii. Curtea a constatat că apărarea prin mijloace de drept penal a ordinii constituționale ține de competența Parlamentului, dar intră în atribuțiile Curții Constituționale verificarea modului în care politica penală configurată de legiuitor se reflectă asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, în vederea respectării unui just echilibru în raport cu valoarea socială ocrotită (Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia nr.3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.71 din 29 ianuarie 2014, și Decizia nr.603 din 6 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.845 din 13 noiembrie 2015).

În acest sens, Curtea a observat că, potrivit dispozițiilor art.39 alin.(1) lit.b) din Codul penal, în cazul concursului de infracțiuni, când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor obligatoriu și fix, egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite, astfel că, în situația săvârșirii, la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, a unui număr mare de acțiuni sau inacțiuni - care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni -, chiar dacă acestea au un grad redus de pericol social, se ajunge, în practică, la aplicarea unei pedepse disproporționat de mari în raport cu necesitatea pedepsirii făptuitorului, întrucât, nefiind îndeplinită condiția unității subiectului pasiv, instanța de judecată nu poate face aplicarea dispozițiilor privind infracțiunea continuată. Curtea a constatat că imposibilitatea reținerii infracțiunii în formă continuată - dacă nu este îndeplinită condiția unității subiectului pasiv în cazul săvârșirii de către o persoană la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, a unor acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni -, având drept consecință obligarea instanței de judecată la aplicarea regulilor concursului de infracțiuni, creează discriminare între autorul faptei și o persoană care săvârșește la diferite intervale de timp, în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni ca și în cazul primului făptuitor, însă cu îndeplinirea condiției unității subiectului pasiv. Curtea a observat că persoanele în cauză se află în situații similare, din perspectiva gravității faptei săvârșite și a pericolozității făptuitorului, indiferent dacă este sau nu îndeplinită condiția unității subiectului pasiv. Cu toate acestea, autorii faptelor menționate beneficiază de un tratament juridic diferit, ce are efect asupra regimului sancționator aplicabil. *Tratamentul diferențiat nu își găsește însă nicio justificare obiectivă și rezonabilă, având în vedere că unitatea subiectului pasiv poate fi un element necunoscut făptuitorului și, prin urmare, aleatoriu și exterior voinței acestuia, astfel încât nu poate constitui un criteriu legal/obligatoriu de diferențiere între infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni.* Astfel, în timp ce unitatea rezoluției infracționale este un criteriu obiectiv, intrinsec, care ține de procesul

cognitiv specific comportamentului infracțional, fiind, implicit, controlabil de către subiectul activ, unitatea subiectului pasiv constituie un criteriu exterior voinței făptuitorului, independent de acesta, și, pentru acest motiv, nejustificat. Prin urmare, întrucât textul criticat a valorificat acest din urmă criteriu, Curtea a constatat că sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art.35 alin.(1) din Codul penal - care impune condiția unității subiectului pasiv în cazul infracțiunii continuate - creează o diferență de tratament juridic în cadrul aceleiași categorii de făptuitori, fără a exista vreo justificare obiectivă și rezonabilă, ceea ce atrage încălcarea prevederilor art.16 alin.(1) din Constituție cu privire la egalitatea cetățenilor în fața legii, fără privilegii și fără discriminări.

283. Analizând considerentele Deciziei nr.368 din 30 mai 2017, Curtea constată că acestea nu disting în privința obiectului juridic al infracțiunilor continuate pentru care art.35 alin.(1) din Codul penal prevede condiția unicității subiectului pasiv, stabilind că impunerea acestei condiții creează discriminare între subiecții activi ai diferitelor infracțiuni, care, în funcție de circumstanțele concrete ale cauzelor, pot sau nu să cunoască aspectul unicității subiectului pasiv al infracțiunilor pe care le comit la diferite intervale de timp, în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, unicitatea subiectului pasiv al infracțiunii continuate neputând constitui un criteriu obiectiv de aplicare a unui regim sancționator diferit în privința făptuitorilor.

284. Este adevărat că, la pronunțarea soluției de admitere mai sus analizate, a fost avut în vedere și regimul sancționator al concursului de infracțiuni prevăzut la art.39 alin.(1) din Codul penal, în forma aflată, în prezent, în vigoare, potrivit căruia în situația în care sunt stabilite, pentru infracțiunile săvârșite în concurs, numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite, iar în ipoteza stabilirii numai a unor pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite. Acest regim sancționator este mai sever decât cel prevăzut prin legea criticată, potrivit căruia adăugarea sporului legal este facultativă, iar cuantumul acestuia este de până la 3 ani, în cazul în care s-au stabilit

numai pedepse cu închisoare, și de până la o treime din pedeapsa cea mai grea, în situația în care au fost stabilite numai pedepse cu amenda.

285. Totuși, argumentul decisiv în analiza deciziei de admitere a Curții Constituționale nu a constatat în compararea modului de stabilire a pedepsei în ipoteza infracțiunii continuate sau în caz de concurs de infracțiuni, respectiv caracterul mai aspru sau mai blând al tratamentului penal, ci faptul că unitatea subiectului pasiv, deși poate fi un element necunoscut făptuitorului și, prin urmare, aleatoriu și exterior voinței acestuia, devine criteriu de departajare între infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni, ceea ce duce la aplicarea unui tratament diferențiat ce nu își găsește însă nicio justificare obiectivă și rezonabilă. Unitatea subiectului pasiv nu poate constitui un criteriu legal/obligatoriu de diferențiere între infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni. Astfel, în timp ce unitatea rezoluției infracționale este un criteriu obiectiv, intrinsec, care ține de procesul cognitiv specific comportamentului infracțional, fiind, implicit, controlabil de către subiectul activ, unitatea subiectului pasiv constituie un criteriu exterior voinței făptuitorului, independent de acesta și, pentru acest motiv, nejustificat [a se vedea Decizia nr.368 din 30 mai 2017, par.23]. De altfel, prin Decizia nr.368 din 30 mai 2017, par.29, Curtea a statuat *expressis verbis* că drept „urmare a constatării neconstituționalității sintagmei «și împotriva aceluiași subiect pasiv» din cuprinsul dispozițiilor art.35 alin.(1) din Codul penal unitatea subiectului pasiv încetează să mai fie o condiție esențială a infracțiunii continuate și redevine un simplu criteriu de stabilire a unității rezoluției infracționale, lăsat la aprecierea organelor judiciare”.

286. În consecință, Curtea constată că, în urma pronunțării Deciziei nr.368 din 30 mai 2017, reperul diferențiator între infracțiunea continuată și concursul de infracțiuni este, în mod exclusiv, unitatea rezoluției infracționale, și nu tratamentul sancționator sau tipologia de relații sociale ocrotite prin norma penală de incriminare, astfel că apare cu atât mai surprinzătoare opțiunea legiuitorului de a stabili, în contra deciziei Curții, reținerea formei continuate a infracțiunii când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv în cazul infracțiunilor contra persoanei. De altfel,

Curtea reține că *aspectul săvârșirii infracțiunii continuate contra persoanei nu presupune, per se, cunoașterea de către subiectul activ a identității subiectului pasiv*. Aceasta întrucât, în practică, infracțiunile contra persoanei prezintă diverse forme de comitere, identitatea victimei sau a victimelor putând fi cunoscută sau nu de către autori și de către participanții la săvârșirea acestora.

287. Prin urmare, indiferent de regimul sancționator al concursului de infracțiuni astfel cum acesta se propune a fi modificat prin art.I pct.6 din legea criticată, Curtea constată că menținerea condiției unicității subiectului pasiv pentru reținerea infracțiunii continuate, în cazul unei anumite categorii de infracțiuni, respectiv al infracțiunilor contra persoanei, este de natură a contraveni Deciziei Curții Constituționale nr.368 din 30 mai 2017.

288. Totodată, analizând expunerea de motive a legii criticate, Curtea constată că, în cuprinsul acesteia, modificarea art.35 alin.(1) din Codul penal este justificată prin trimiterea exemplificativă la diverse abuzuri de drept, despre care se susține că sunt săvârșite de organele judiciare, cu prilejul aplicării dispozițiilor legale în vigoare referitoare la infracțiunea continuată și la concursul de infracțiuni. Însă, tot prin Decizia nr.368 din 30 mai 2017, paragraful 26, Curtea Constituțională a statuat că prezumarea eludării legii de către instanțele judecătorești, cu ocazia înfăptuirii actului de justiție, nu poate fi avută în vedere la stabilirea scopului legitim al unei reglementări.

289. **Pentru aceste motive, Curtea constată că reglementarea, prin art.I pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1) fraza a doua] din lege, a condiției unicității subiectului pasiv în cazul infracțiunilor continuate săvârșite contra persoanei contravine Deciziei Curții Constituționale nr.368 din 30 mai 2017 și, prin urmare, dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție.**

(4.4.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

290. **Dispozițiile art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)] din lege au următorul cuprins:**

„(1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte și se aplică pedeapsa, după cum urmează: [...]

b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea la care se poate adăuga un spor de până la 3 ani;

c) când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se poate adăuga un spor până la o treime din cel maxim; [...]

e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa închisorii potrivit dispoziției de la lit.b), la care se adaugă pedeapsa amenzii potrivit dispoziției de la lit.c)”;

291. **Dispozițiile art.39 alin.(1) lit.b), c) și e) din Codul penal, în vigoare, au următorul cuprins:** „(1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte și se aplică pedeapsa, după cum urmează: [...]

b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;

c) când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite; [...]

e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amendă se aplică pedeapsa închisorii conform lit.b), la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii conform lit.c)”

292. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că, în condițiile diminuării în mod semnificativ a limitelor speciale de pedeapsă față de cele prevăzute în Codul penal din 1969, legiuitorul a reglementat un mod de sancționare a concursului de infracțiuni chiar mai blând decât cel reglementat în codul antereferit, ceea ce încalcă exigențele art.1 alin.(3) din Constituție.

293. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate în privința art I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b) și e), cu trimitere la lit.b)] din lege,** Curtea subliniază că în legislațiile penale sunt consacrate trei sisteme principale de sancționare a concursului de infracțiuni, și anume cumulul aritmetic, al absorbției și cumulul juridic.

294. *Sistemul cumulului aritmetic* constă în stabilirea unei pedepse pentru fiecare infracțiune, după care pedepsele se totalizează. *Sistemul absorbției* presupune faptul că instanța judecătorească stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte, iar apoi o aplică pe cea mai grea, considerându-se că aceasta le absoarbe pe celelalte. Această soluție prezintă dezavantajul că un infractor care știe că va fi condamnat pentru o infracțiune gravă, se va considera imun la orice pedeapsă pentru infracțiunile mai ușoare pe care le-ar comite. *Sistemul cumulului juridic* constă în stabilirea unei pedepse de către instanță pentru fiecare infracțiune aflată în concurs, făcând abstracție de celelalte, după care se aplică cea mai grea dintre ele ca pedeapsă rezultantă, căreia i se aplică un spor. Acest din urmă sistem cunoaște variațiuni de aplicare; astfel, există posibilitatea ca pedepsei celei mai grele să i se aplice un spor obligatoriu și fix sau un spor facultativ și variabil ori un spor obligatoriu și variabil sau facultativ și fix.

295. Din cele expuse mai sus, Curtea reține că, în prezent, art.39 alin.(1) lit.b) din Codul penal consacră, în privința concursului de infracțiuni, sistemul cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, iar noua formulă legislativă propune sistemul cumulului juridic cu spor facultativ și variabil, cu alte cuvinte, aparent se revine la formula legislativă anterioară de sancționare a concursului de infracțiuni, prevăzută de Codul penal din 1969. Se renunță, astfel, la varianta sporului obligatoriu și fix, parte a sistemului cumulului juridic, și se preconizează adoptarea variantei sporului facultativ și variabil, parte a aceluiași sistem al cumulului juridic.

296. De principiu, o asemenea opțiune legislativă ține de marja de apreciere a legiuitorului în structurarea politicii sale penale. De asemenea, ține de competența acestuia să opteze pentru un anume sistem sau altul sau pentru o anume variațiune din cadrul unui sistem. Totuși, marja de apreciere a legiuitorului nu este și nu poate fi una absolută. Astfel, trebuie ca, prin opțiunea sa, pe de o parte, să aducă o atingere proporțională libertății individuale a infractorului, ținând cont de relațiile sociale nesocotite de către acesta, iar, pe de altă parte, să protejeze ordinea și siguranța publică, precum și drepturile și libertățile fundamentale ale celorlalte persoane, ținând seama de pericolozitatea infractorului. De aceea, politica penală a statului trebuie astfel

configurată încât să creeze un just echilibru între interesele concurente; un asemenea echilibru reprezintă o garanție asociată statului de drept. În considerarea acestui aspect, Curtea a statuat că legiuitorul are obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. Astfel, dacă opțiunea pentru un anumit sistem de sancționare a concursului de infracțiuni ar duce la încurajarea acestui fenomen și punerea în pericol, pe cale de consecință, a drepturilor și libertăților fundamentale ale celorlalte persoane, ar demonstra o lipsă vădită a unui echilibru între interesele concurente, iar acest dezechilibru în sine este contrar ideii de stat de drept.

297. Prin Decizia nr.418 din 18 iulie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.664 din 26 iulie 2005, Curtea a constatat referitor la anumite infracțiuni cuprinse într-o lege cu dispoziții penale - Legea privind sănătatea reproducerii și reproducerea umană asistată medical – că acestea „nu se încadrează în politica penală a Parlamentului avută în vedere la elaborarea Codului penal”. Este de menționat că această comparație realizată s-a raportat la Legea nr.301/2004 privind Codul penal, lege care nu a intrat niciodată în vigoare. Prin urmare, Curtea a stabilit că este competentă să analizeze dacă o anumită normă penală se încadrează sau nu în politica penală a statului, fără însă a identifica textul de referință folosit în controlul de constituționalitate, pentru a determina parametrul de constituționalitate incident. Totuși, Curtea a stabilit încălcarea unor texte constituționale specifice, referitoare la drepturile și libertățile fundamentale, având în vedere relațiile sociale ce trebuiau a fi ocrotite în lipsa normelor penale de dezincriminare [art.22 din Constituție privind dreptul la viață și la integritate fizică și psihică și art.26 din Constituție referitor la viața intimă, familială și privată]. Prin urmare, în măsura în care o normă penală contravine politicii penale a statului, se poate reține încălcarea acelor drepturi și libertăți fundamentale față de care standardul constituțional de protecție a fost nesocotit. Însă, în măsura în care o soluție legislativă, în disonanță cu politica penală a statului, afectează totalitatea acestor drepturi sau libertăți fundamentale, în sensul

că fragilizează întregul sistem de protecție al acestora, urmează a se stabili drept standard de referință art.1 alin.(3) din Constituție în componenta sa referitoare la statul de drept. O asemenea măsură nu afectează doar anumite relații sociale, ci are capacitatea/ aptitudinea să submineze întregul sistem de garanții asociat drepturilor și libertăților fundamentale.

298. De aceea, analiza Curții va fi una în două trepte, respectiv stabilirea relației de vădită contrarietate între norma penală adoptată și politica penală a statului și dacă această relație de contrarietate este de natură a încălca drepturi/ libertăți fundamentale specifice [ale inculpatului sau ale celorlalte persoane] sau chiar întregul spectru al acestora.

299. Raportat la cauza de față, Curtea constată că, prin Decizia nr.711 din 27 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.913 din 9 decembrie 2015, par.26-28, a statuat că, „în actualul Cod penal, legiuitorul român are o orientare mai degrabă preventivă, decât represivă, de vreme ce a optat pentru reducerea limitelor speciale de pedeapsă pentru mai multe infracțiuni, concomitent cu înăsprirea tratamentului penal al pluralității de infracțiuni. Aceasta, în contextul în care critica principală a tendințelor legislative anterioare de majorare a limitelor maxime de pedeapsă ca principal instrument de combatere a unor infracțiuni, a fost aceea că sistemul sancționator al vechiului Cod penal nu mai reflecta în mod corect sistemul valorilor sociale pe care legea penală este chemată să le protejeze. Astfel, în expunerea de motive la proiectul Legii privind Codul penal se arată că «soluția de dorit nu este decît o majorare dusă la absurd a limitelor de pedeapsă, care nu face altceva decît să nesocotească ierarhia valorilor sociale într-o societate democratică».

300. Pe de altă parte, legiuitorul a urmărit ca noul Cod penal să ofere și instrumente mult mai eficiente pentru individualizarea și sancționarea pluralității de infracțiuni, în condițiile în care, sub imperiul fostei reglementări, pluralitatea de infracțiuni, deși un indiciu important privind pericolozitatea sporită a infractorului, rămânea practic nesancționată, cauza de agravare fiind, în foarte multe situații, ignorată de instanțe în stabilirea pedepsei rezultante, din cauza faptului că sporul de

pedeapsă prevăzut de lege avea un caracter facultativ. Așa încât noul Cod penal răspunde unei puternice exigențe sociale, de a reglementa mai sever tratamentul sancționator al celui care repetă comportamentul infracțional. Potrivit expunerii de motive la proiectul Legii privind Codul penal, «într-un stat de drept, întinderea și intensitatea represiunii penale trebuie să rămână în limite determinate. În primul rând, prin raportare la importanța valorii sociale lezate pentru cei care înfrâng pentru prima oară legea penală, urmând să crească progresiv pentru cei care comit mai multe infracțiuni înainte de a fi definitiv condamnați și cu atât mai mult pentru cei aflați în stare de recidivă. De aceea, limitele de pedeapsă prevăzute în partea specială trebuie corelate cu dispozițiile părții generale, care vor permite o agravare proporțională a regimului sancționator prevăzut pentru pluralitatea de infracțiuni». Așadar, în cazul concursului de infracțiuni, pe lângă pedeapsa cea mai grea cu închisoarea - singura sancțiune aplicată, în mod obișnuit, de către instanțe sub legea veche-, sub imperiul legii noi, este obligatorie aplicarea unui spor egal cu o treime din totalul celorlalte pedepse.

301. Având în vedere toate cele arătate, Curtea reține că, întrucât săvârșirea mai multor infracțiuni de către aceeași persoană demonstrează o perseverență pe calea infracțională a acesteia, sunt necesare sisteme de sancționare adecvate pentru asigurarea constrângerii și reeducării, iar reglementarea acestora nu trebuie să se facă decât cu respectarea Constituției și a supremației sale”.

302. De asemenea, prin Decizia nr.44 din 16 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.305 din 21 aprilie 2016, par.22, Curtea a statuat că, prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, potrivit căroră «*România este stat de drept [...]*», impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional, inclusiv a delincvenței juvenile, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen. Prin urmare, atunci când stabilește regulile referitoare la tragerea la răspundere penală a minorului, legiuitorul trebuie să asigure un just echilibru între interesul individual al minorului

și interesul general al societății de a-i găsi și a-i trage la răspundere penală pe autorii infracțiunilor și de a preveni atingerile ce pot fi aduse ordinii și siguranței publice, echilibru care este absolut necesar în scopul apărării valorilor constituționale”.

303. Din cele de mai sus rezultă că politica penală a statului, reflectată în mod primar și primordial în Codul penal, s-a axat pe ideea reducerii limitelor speciale de pedeapsă și pe pedepsirea mai aspră a pluralității de infracțiuni [aplicarea pedepsei celei mai grele, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite]. Aceasta spre deosebire de Codul penal din 1969, care a stabilit limite speciale de pedeapsă ridicate, însă a pedepsit mai blând pluralitatea de infracțiuni [aplicarea pedepsei celei mai grele, *care poate fi sporită până la maximul ei special*, iar când acest maxim nu este îndeșulător, se poate adăuga un spor de până la 5 ani].

304. Or, noua formulă legislativă vizează aplicarea, în caz de concurs de infracțiuni, atunci când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, a pedepsei celei mai grele, la care se poate adăuga un spor de până la 3 ani. Este o evidentă relaxare a regimului sancționator al concursului de infracțiuni, față de cel aflat în vigoare; deși legiuitorul, în principiu, are competența constituțională să stabilească o asemenea orientare a politicii penale, acesta trebuie să coreleze cele două axe pe care le-a avut în vedere la elaborarea Codului penal. Astfel, dacă se dorește pedepsirea mai blândă a concursului de infracțiuni, corelativ, legiuitorul are obligația constituțională de a spori limitele speciale de pedeapsă, pentru a se realiza o corelare între acestea. În caz contrar, infractorul ar fi încurajat să comită mai multe infracțiuni, pentru că știe că în principiu este pedepsit pentru o singură infracțiune comisă, iar sporul aplicat în aceste condiții devine nesemnificativ. Practic, se constată că legiuitorul, deși menține sistemul cumulului juridic în privința sancționării concursului de infracțiuni, prin reglementarea aplicării numai a unui spor facultativ, alterează sistemul cumulului juridic deplasându-l, în mod nepermis, către cel al absorbției - existent în prezent în privința ipotezei de la art.39 alin.(1) lit.a) din Cod, potrivit căruia „când s-au stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoare ori cu

amendă, se aplică pedeapsa detențiunii pe viață” -, sistem care în sine poate încuraja săvârșirea de infracțiuni concurente.

305. De asemenea, Curtea reține că există și o deosebită de substanță între textul preconizat și cel al Codului penal din 1969; astfel, în acest din urmă cod, concursul de infracțiuni, ca regim sancționator, presupunea deplasarea pedepsei celei mai grele până la maximul special al infracțiunii date, în condițiile în care limitele speciale de pedeapsă erau ridicate/ mult mai ridicate față de cele din prezent, la care se putea aplica un spor de pedeapsă de până la 5 ani. Or, forma preconizată nu reglementează nici măcar posibilitatea judecătorului de a spori pedeapsa cea mai grea până la maximul special al acesteia, ci îl limitează să aplice pedeapsa cea mai grea, în condițiile în care cuantumul pedepselor este mult diminuat. Mai mult, s-a instituit, ca și în vechea reglementare, un spor facultativ și variabil, dar nu de 5 ani, ci de 3 ani. Or, în aceste condiții, Curtea constată că politica penală a statului devine contradictorie: dacă inițial s-a dorit ca acest Cod penal să aibă mai degrabă o funcție preventivă, în forma preconizată se ajunge la încurajarea săvârșirii a cât mai multor infracțiuni în concurs pentru că cele mai multe dintre ele rămân nepedepsite. O asemenea concepție afectează fundamentul statului de drept, fiind de netăgăduit faptul că perseverența infracțională trebuie descurajată și mai aspru pedepsită.

306. Din cele de mai sus, rezultă fără tăgadă faptul că această măsură alterează politica penală a statului, astfel cum a fost promovată și normativizată prin Codul penal în vigoare, încercând revenirea la o formulă consacrată de Codul penal din 1969, denaturând-o, în schimb, și pe aceea, sub aspectul tratamentului sancționator. Nimic nu împiedică legiuitorul să modifice/ să schimbe politica penală a statului, însă aceasta trebuie să fie corelată cu concepția de ansamblu a Codului penal și în conformitate cu exigențele Constituției; aceasta înseamnă ca statul să asigure un just echilibru între protecția libertății individuale a infractorului și drepturile și libertățile fundamentale ale celorlalte persoane.

307. Astfel cum s-a arătat, legiuitorul are competența de a reveni la sistemul cumulului juridic cu spor facultativ și variabil și nimic nu îl împiedică să facă acest

lucru, însă aceasta presupune majorarea limitelor speciale de pedeapsă, precum și a cuantumului sporului de pedeapsă, pentru a nu se ajunge la alterarea sistemului cumulului juridic și adoptarea, în realitate, a sistemului absorbției, ceea ce ar echivala cu nepedepsirea celorlalte infracțiuni aflate în concurs.

308. Rezultă că măsura analizată nu reconfigurează politica penală a statului, ci se constituie într-un element de alterare a acesteia, care afectează drepturile și libertățile fundamentale în ansamblul lor, fapt pentru care se constituie nu numai într-o amenințare punctuală în privința unui drept sau a unei libertăți fundamentale, ci în privința statului de drept, astfel cum acesta este consacrat la art.1 alin.(3) din Constituție.

309. În fine, cele de mai sus sunt aplicabile *mutatis mutandis* și în privința formei preconizate a art.39 alin.(1) lit.e) cu trimitere la lit.b) din Codul penal.

310. Aspectele mai sus analizate nu se aplică însă în privința modificărilor preconizate prin textul criticat, pentru art.39 alin.(1) lit.c) și lit.e) cu trimitere la lit.c) din Codul penal. Aceasta întrucât, spre deosebire de regimul sancționator prevăzut pentru ipoteza stabilirii doar a unor pedepse penale cu închisoarea, în situația în care, pentru infracțiunile ce formează concursul de infracțiuni, sunt stabilite numai pedepse cu amenda, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se poate adăuga un spor de până la o treime din acel maxim. Astfel, în ipoteza reglementată prin art.I pct.6 din lege, pentru art.39 alin.(1) lit.e) din Codul penal, sporul prevăzut de legiuitor este de o treime din maximul special al pedepsei celei mai grele aplicate, cuantum care, astfel determinat, este adecvat situației comiterii unui concurs de infracțiuni pentru care se aplică pedeapsa amenzii penale, prin urmare unor infracțiuni care prezintă pericol mai scăzut pentru valorile sociale ocrotite prin norma penală față de infracțiunile pentru care sunt aplicate doar pedepse cu închisoarea, reglementate la art.39 alin.(1) lit.b) din Codul penal, și, totodată, proporțional cu scopul urmărit de legiuitor, acela al descurajării perseverenței infracționale.

311. De asemenea, Curtea constată că, prin modul său de formulare, textul criticat respectă cerințele de claritate, precizie și previzibilitate, în sensul că, în mod

rezonabil, se poate determina faptul că sintagma „din acel maxim” trebuie raportată la maximul special al pedepsei celei mai grele aplicate. Prin urmare, nu se poate reține încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa de calitate a legii.

312. Curtea reține că aceleași considerente sunt aplicabile *mutatis mutandis* și pentru art.39 alin.(1) lit.e) din Codul penal, cu privire la trimiterea pe care o face la lit.c) din același alineat.

313. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b) și e) cu trimitere la lit.b)] din lege încalcă art.1 alin.(3) din Constituție, în timp ce art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și e) cu trimitere la lit.c)] nu contravine prevederilor art.1 alin.(3) și (5) din Constituție.

(4.5.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), la abrogarea art.64 alin.(6) și la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege în raport cu art.42 din Constituție

314. Dispozițiile art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), la abrogarea art.64 alin.(6) și la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege au următorul cuprins:

- Art.I pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)] din lege:

„(1) În cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, instanța înlocuiește obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, afara de cazul în care, din cauza stării de sănătate stabilite prin expertiză medico-legală, persoana nu poate presta această muncă. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității”;

- Art.I pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)] din lege:

„La articolul 64, alineatele (2) și (6) se abrogă”;

- Art.I pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege:

„La articolul 91 alineatul (1), litera c) se abrogă”.

315. **Dispozițiile art.64 alin.(1) și (6) și art.91 alin.(1) lit.c) din Codul penal, în vigoare, au următorul cuprins:**

- Art.64 alin.(1) și (6): „(1) În cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, cu consimțământul acesteia, instanța înlocuiește obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității. [...]

(6) Dacă persoana condamnată, aflată în situația prevăzută în alin.(1), nu își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, amenda neexecutată se înlocuiește cu pedeapsa închisorii conform art.63”.

- Art.91 alin.(1) lit.c): *Condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere*

„(1) Instanța poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere dacă sunt întrunite următoarele condiții: [...]

c) infractorul și-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității”.

316. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că eliminarea condiției existenței consimțământului persoanei condamnate sau a infractorului, după caz, la înlocuirea obligației de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, respectiv la dispunerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere contravine art.42 din Constituție, referitor la interzicerea muncii forțate.

317. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că acordul manifestat de infractor pentru a presta o muncă neremunerată în folosul comunității reflectă voința acestuia de a se reintegra în comunitate, în mijlocul și în folosul căreia va presta o muncă neremunerată, acesta constituind totodată scopul pedepsei. Textele criticate elimină obligativitatea consimțământului persoanei condamnate/infractorului pentru aplicarea măsurii înlocuirii pedepsei amenzii sau

pentru accesul la măsura amânării aplicării pedepsei/ suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, dând posibilitatea instanței judecătorești să aplice măsurile antereferite în lipsa consimțământului persoanei vizate. Cu alte cuvinte, o autoritate publică impune în sarcina persoanei vizate obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, fără ca aceasta să-și fi manifestat consimțământul în acest sens.

318. Pentru a analiza constituționalitatea textelor criticate, Curtea urmează a avea în vedere art.42 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia „Munca forțată este interzisă”, coroborat cu art.42 alin.(2) lit.b) din Constituție, în accepțiunea căruia „Nu constituie muncă forțată: [...] b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de libertate condiționată”. Similar dispozițiilor constituționale precitate, Curtea se va raporta și la art.4 par.2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care stabilește că „Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie”, par.3 lit.a) al articolului menționat statuând că „Nu se consideră <muncă forțată sau obligatorie> în sensul prezentului articol: a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de articolul 5 din prezenta Convenție sau pe durata libertății condiționate ;[...]”. Totodată, potrivit art.4 par.2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, „Nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie”, iar par.3 lit.a) al articolului menționat prevede că „Nu se consideră «muncă forțată sau obligatorie» în sensul prezentului articol: a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de articolul 5 din prezenta Convenție sau pe durata libertății condiționate [...]”. De asemenea, dispozițiile art.8 par.3 lit.a) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, ratificat prin Decretul nr.212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr.146 din 20 noiembrie 1974, prevăd că „Nimeni nu va putea fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie”, lit.c) (i) a par.3 al art.8 stabilind că „c) nu se consideră «muncă forțată sau obligatorie» în sensul prezentului paragraf: (i) orice muncă sau serviciu, neindicate în alineatul b), cerute în mod

normal unui individ deținut în virtutea unei decizii legale a justiției sau eliberat condiționat în urma unei asemenea decizii”. „Munca forțată sau obligatorie”, potrivit art.2 par.1 din Convenția nr.29/1930 privind munca forțată sau obligatorie, adoptată de Organizația Internațională a Muncii, ratificată prin Decretul nr.213/1957, publicat în Buletinul Oficial nr.4 din 18 ianuarie 1958, „va însemna orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare, și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bună voie”, totodată, „termenul «munca forțată sau obligatorie» nu va cuprinde, în sensul prezentei convenții: c) orice muncă sau serviciu pretins unui individ ca urmare a unei condamnări pronunțate printr-o hotărâre judecătorească, cu condiția ca această muncă sau serviciu să fie executat sub supravegherea și controlul autorităților publice și ca numitul individ să nu fie cedat sau pus la dispoziția unor particulari, societăți sau unor persoane morale private.” [art.2 par.2 lit.c) din Convenția nr.29/1930].

319. Curtea reține că obligarea infractorului să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, fără acordul acestuia, prin înlocuirea obligației de plată a amenzii neexecutate sau prin dispunerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere este contrară dispozițiilor art.42 alin.(1) din Constituție, art.4 par.2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, art.8 par.3 lit.a) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și art.2 par.1 din Convenția nr.29/1930 privind munca forțată sau obligatorie, întrucât munca prestată nu se încadrează în cele două ipoteze reglementate expres în art.42 alin.(2) lit.b) din Constituție, în art.4 par.3 lit.a) din Convenție, art.8 par.3 lit.c) (i) din Pact și art.2 par.2 lit.c) din Convenția nr.29/1930, respectiv munca unei persoane condamnate prestată în perioada de detenție sau de liberare condiționată.

320. Astfel, Curtea constată că în niciuna dintre cele două situații premisă reglementate la art.64 alin.(1) și art.91 alin.(1) din Codul penal, persoana condamnată nu se află în detenție, nefiind privată de libertate, astfel că munca neremunerată în folosul comunității nu este prestată în perioada de detenție. Prin urmare, situația de

excepție referitoare la munca prestată în perioada de detenție nu este incidentă în cauză.

321. Curtea reține că noțiunea de „*libertate condiționată*” folosită în art.42 alin.(1) lit.b) din Constituție este sinonimă cu cea de „*liberare condiționată*” cuprinsă în art.99-106 din Codul penal. Prin urmare, munca neremunerată a unei persoane condamnate nu poate fi considerată ca fiind forțată în termenul de supraveghere stabilit ca urmare a dispunerii liberării condiționate. În aceste condiții, cele două situații premisă reglementate la art.64 alin.(1) și art.91 alin.(1) din Codul penal nu vizează liberarea condiționată, ci înlocuirea obligației de plată a amenzii neexecutate sau dispunerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, astfel încât situația de excepție referitoare la munca prestată în perioada de libertate condiționată nu este incidentă în cauză. Prin urmare, Curtea constată că, în ipoteza înlocuirii obligației de plată a amenzii neexecutate sau dispunerii suspendării executării pedepsei sub supraveghere, orice muncă neremunerată în folosul comunității trebuie să fie calificată ca fiind forțată, în lipsa consimțământului persoanei.

322. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.10, 11 și 17 [cu referire la art.64 alin.(1), la abrogarea art.64 alin.(6) și la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege încalcă art.42 alin.(1) din Constituție.

(4.6.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.13, 14 și 15 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d), alin.(2) lit.d) și (3)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

323. Dispozițiile art.I pct.13, 14 și 15 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d), alin.(2) lit.d) și (3)] din lege au următorul cuprins:

- Art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege:

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale: [...]

d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în

cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni, dacă au produs un prejudiciu material: tâlhărie, piraterie, furt calificat, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice”;

- Art.I pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)] din lege:

„Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare: [...]

d) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal, fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă aceasta a adoptat o poziție de nrecunoaștere a săvârșirii infracțiunii; deoarece s-a considerat nevinovat”;

- Art.I pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)] din lege:

„(3) Împrejurările enumerate în alin.(2) [circumstanțele atenuante judiciare – sn.] au caracter exemplificativ”.

324. Dispozițiile legale modificate, în forma în vigoare, au următorul cuprins:

- Art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal:

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale: [...]

d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor

financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor.”

- Art.75 alin.(2) din Codul penal:

„Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;

b) împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.”

- Art.75 alin.(2) din Codul penal nu conține în prezent lit.c) și d).

- Art.75 din Codul penal nu conține în prezent alin.(3).

325. **Critici de neconstituționalitate.** Se susține că art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege este deficitar redactat, întrucât folosește noțiunea de „făptuitor”, care acoperă integral prejudiciul material „în cursul urmăririi penale sau al judecării”, o astfel de calitate nefiind recunoscută vreunei părți, în cursul celor două faze ale procesului penal anterior menționate. Se susține, totodată, că eliminarea infracțiunilor exceptate de la aplicarea circumstanței atenuante prevăzute în art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în vigoare, va conduce la situații inechitabile, absurde, de reducere obligatorie a limitelor de pedeapsă în situații nejustificate. În forma adoptată, norma permite aplicarea circumstanței atenuante în cazul acoperirii prejudiciului material cauzat printr-o infracțiune care are alt obiect juridic decât

relațiile sociale de ordin patrimonial. Se mai susține că modificarea operată, prin acesta, asupra dispozițiilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal determină un paralelism între aceste din urmă dispoziții legale și prevederile art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal (text nemodificat), ce poate genera dificultăți reale de interpretare și de aplicare a prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, putând genera o practică judiciară neunitară. Se arată, totodată, că sintagma „*până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești*” conferă prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în forma propusă prin legea criticată, un caracter impredictibil în aplicare, în ipoteza în care acoperirea prejudiciului are loc după pronunțarea sentinței și până la rămânerea definitivă a acesteia, întrucât în acest interval de timp prima instanță nu mai are posibilitatea de a reveni asupra propriei soluții, deoarece intervine dezinvestirea.

326. Cu privire la art.I pct.14 din lege, se susține că dispozițiile art.75 alin.(2) lit.d) din Codul penal, în forma supusă controlului de constituționalitate și adoptată de Parlament, la art.I pct.14 din legea criticată, creează „*un amestec de reglementare*” între o circumstanță atenuantă și una agravantă. Se arată că aprecierea unei circumstanțe „*în defavoarea inculpatului*” conduce la schimbarea naturii juridice a acesteia din circumstanță atenuantă într-una agravantă, astfel că suplimentarea reglementării cu sintagma „*fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat*” este contradictorie, îndeosebi în condițiile în care art.83 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală consacră dreptul inculpatului de a se apăra, de a-și susține nevinovăția și de a nu da nicio declarație, fără ca exercitarea acestui din urmă drept să poată fi folosită în defavoarea inculpatului. Se mai arată că formularea normei de la art.75 alin.(2) lit.d) din Codul penal este deficitară, textul nestabilind care este conduita susceptibilă de a atrage aplicarea circumstanței atenuante. Se mai arată că, potrivit art.74 alin.(1) lit.f) din Codul penal, conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal constituie un criteriu general de individualizare a pedepsei, astfel că dispoziția nou-introdusă duce la valorificarea, în procesul de individualizare judiciară a pedepsei, a

aceleiași împrejurări de două ori. Totodată, sintagma „*fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului, dacă acesta a adoptat o poziție de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat*” este neclară, putând fi interpretată în sensul că în cazul în care inculpatul nu recunoaște săvârșirea faptei, dă declarații neadevărate și face toate demersurile pe care le are la dispoziție pentru a nu se afla adevărul dar susține că a efectuat toate aceste demersuri întrucât s-a considerat nevinovat, trebuie să i se acorde o reducere a pedepsei. În consecință, se apreciază că textul legal criticat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

327. Cu privire la art.I pct.15 din lege, se susține că individualizarea judiciară trebuie să se bazeze pe criterii clare și previzibile, referirea la caracterul exemplificativ al circumstanțelor atenuante judiciare dând naștere la impredictibilitate și la interpretări subiective în procesul de individualizare. În consecință, se apreciază că textul legal criticat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

328. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că, în cuprinsul art.I pct.13 din lege, care modifică art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal - potrivit căruia constituie circumstanță atenuantă legală acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei – legiuitorul a utilizat noțiunea de „făptuitor”, prin raportare la două dintre etapele procesului penal, respectiv cea a urmăririi penale și cea a judecății. Potrivit art.29 din Codul de procedură penală, participanții la procesul penal sunt organele judiciare, avocatul, părțile, subiecții procesuali principali, precum și alți subiecți procesuali. Conform art.32 alin.(1) din Codul de procedură penală, părțile sunt subiecții procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită acțiunea penală, iar, potrivit alin.(2) al aceluiași art.32, acestea sunt inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente. De asemenea, la art.33 alin.(1) din Codul de procedură

penală sunt prevăzuți subiecții procesuali principali, ca fiind suspectul și persoana vătămată, care, conform alin.(2) al art.33 din Codul de procedură penală au aceleași drepturi și obligații ca și părțile, cu excepția celor pe care legea le acordă numai acestora. În fine, la art.34 din Codul de procedură penală sunt prevăzuți alți subiecți procesuali, respectiv martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale.

329. Curtea Constituțională, prin Decizia nr.362 din 30 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.780 din 3 octombrie 2017, paragrafele 23-24, a stabilit că „făptuitorul” nu este reglementat de Codul de procedură penală ca participant la procesul penal, această noțiune fiind utilizată în cuprinsul acestui cod, în lipsa unei definiții legale, spre exemplu, la art.44 referitor la competența în caz de reunire a cauzelor, art.48 cu privire la competența în caz de schimbare a calității inculpatului, art.61 referitor la actele încheiate de unele organe de constatare, art.62 privind actele încheiate de comandanții de nave și aeronave, art.146¹ cu privire la obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane, art.147 referitor la reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale și art.148 cu privire la utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor. Din interpretarea dispozițiilor legale enumerate, Curtea a reținut că prin „făptuitor” se înțelege persoana care nu are calitatea de suspect, dar în legătură cu care sunt realizate acte de cercetare penală. Astfel, pot avea calitatea de făptuitor persoanele împotriva cărora a fost înregistrată o plângere penală sau persoanele avute în vedere în desfășurarea urmăririi penale *in rem*, conform art.305 alin.(1) din Codul de procedură penală, dar în privința cărora nu este atins standardul de probațiune necesar pentru a putea fi încadrate în categoria suspectilor, începându-se urmărirea penală față de acesta, conform art.305 alin.(3) din Codul de procedură penală, sau a inculpaților. Prin urmare, în privința acestor persoane, probatoriul administrat furnizează indicii care să sugereze o eventuală formă de vinovăție în săvârșirea faptelor ce fac obiectul urmăririi penale. Din această perspectivă, Curtea a constatat că procesul penal

parcurge mai multe etape, caracterizate prin nivele diferite ale probării vinovăției persoanelor care săvârșesc fapte de natură penală. Această evoluție graduală debutează cu existența unor suspiciuni rezonabile că persoana în cauză a săvârșit o infracțiune, suspiciuni a căror constatare îi conferă respectivei persoane calitatea de suspect, continuă cu formarea, pe baza probelor administrate, a unei presupuneri rezonabile că persoana avută în vedere a săvârșit o infracțiune, etapă ce determină punerea în mișcare a acțiunii penale, conform art.15 din Codul de procedură penală, și dobândirea calității de inculpat și se finalizează cu demonstrarea vinovăției acesteia, dincolo de orice îndoială rezonabilă, fapt ce transformă inculpatul în persoană condamnată (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.198 din 23 martie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.515 din 4 iulie 2017, par.27).

330. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că dispozițiile art.305 alin.(1) din Codul de procedură penală, astfel cum sunt redactate, permit folosirea noțiunii de „făptuitor” în contextul reglementării urmăririi penale *in rem*, astfel că această noțiune își găsește o justificare în coordonatele date. Cu toate acestea, pentru rigoarea redactării textului criticat, este necesară folosirea în cuprinsul său a noțiunilor de „suspect” sau de „inculpat” ori a noțiunii generale de „infractor”, astfel cum aceasta din urmă se regăsește la art.75 alin.(2) din Codul penal.

331. În ceea ce privește critica referitoare la o eventuală suprapunere a circumstanței atenuante legale prevăzute la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal cu circumstanța atenuantă judiciară prevăzută la alin.(2) lit.a) al aceluiași articol, Curtea apreciază că aceasta nu poate fi reținută.

332. Într-adevăr, circumstanțele atenuante care fac obiectul comparației prezintă trăsături comune. Acestea presupun o atitudine nouă, pozitivă a infractorului în raport cu consecințele infracțiunii, atitudine ce denotă regretul acestuia și care a fost denumită „pocăință activă”, manifestată prin preocuparea de a înlătura urmele faptei comise, prin acoperirea integrală a prejudiciului material sau prin depunerea unor eforturi în vederea înlăturării sau diminuării consecințelor infracțiunii. Cu toate acestea între cele două circumstanțe atenuante există diferențe semnificative. Pe de o

parte, norma juridică de la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal are în vedere *îndeplinirea de către infractor a unei obligații de rezultat*, aceea a acoperirii integrale a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, pentru a putea beneficia de aplicarea circumstanței atenuante legale astfel reglementate, în timp ce dispozițiile art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal fac trimitere la *îndeplinirea unei obligații de mijloace*, constând în depunerea unor eforturi pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii. Pe de altă parte, eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, la care fac referire prevederile art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal, pot îmbrăca forme variate, în acest caz putând fi vorba de prejudicii de orice natură, inclusiv materiale. De altfel, chiar dacă s-ar accepta teza contrară, potrivit căreia consecințele infracțiunii se reduc la prejudiciile materiale cauzate, prin evaluarea în bani a celor dintâi, din interpretarea gramaticală a celor două norme juridice, comparate de autorul sesizării, rezultă faptul că între acestea nu există un paralelism juridic, circumstanța atenuantă legală prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal fiind aplicabilă doar în situația acoperirii integrale a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în timp ce circumstanța atenuantă judiciară, prevăzută la art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal, este aplicabilă și în ipoteza depunerii de către infractor a unor eforturi pentru diminuarea consecințelor infracțiunii, prin urmare pentru acoperirea lor parțială.

333. Având în vedere aceste considerente, Curtea reține că nu există un paralelism între dispozițiile preconizate ale art.75 alin.(1) lit.d) și forma în vigoare a art.75 alin.(2) lit.a) din Codul penal, din această perspectivă, prevederile art.I pct.13, fiind conforme cu dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție.

334. Referitor la critica privind caracterul imprevizibil al sintagmei „*până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești*” din cuprinsul art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, Curtea reține că momentul rămânerei definitive a unei hotărâri judecătorești penale trebuie analizat după cum aceasta este pronunțată în primă instanță, în apel sau în soluționarea unei contestații. *Rămânerea definitivă a hotărârii primei instanțe* este reglementată la art.551 din Codul de procedură penală, potrivit

căruia aceasta coincide cu una dintre următoarele date: 1. data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului; 2. data expirării termenului de apel sau de introducere a contestației, când nu s-a declarat apel sau contestație în termen sau când apelul sau, după caz, contestația declarată a fost retrasă înăuntrul termenului; 3. data retragerii apelului sau, după caz, a contestației, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestației; 4. data pronunțării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația. Totodată, conform art.552 alin.(1) din Codul de procedură penală *hotărârea instanței de apel rămâne definitivă* la data pronunțării acesteia, atunci când apelul a fost admis și procesul a luat sfârșit în fața instanței de apel, iar, potrivit art.552 alin.(2) din Codul de procedură penală, *hotărârea pronunțată în calea de atac a contestației rămâne definitivă* la data pronunțării acesteia, atunci când contestația a fost admisă și procesul a luat sfârșit în fața instanței care a judecat-o. Așa fiind, momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești este reglementat, de o manieră previzibilă, în Codul de procedură penală, părțile procesului penal putând să își adapteze conduita procesuală la exigențele dispozițiilor legale mai sus determinate.

335. În aceste condiții, se invocă ipoteza acoperirii integrale a prejudiciului material cauzat prin infracțiune ulterior pronunțării sentinței și până la data rămânerii sale definitive în condițiile nedeclarării apelului, arătându-se că, potrivit normei criticate, intervalul de timp anterior menționat a fost inclus de legiuitor în interiorul termenului până la a cărui împlinire inculpatul poate proceda la îndeplinirea condiției reglementate, în favoarea sa, ca circumstanță atenuantă legală, la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, dar, cu toate acestea, exercitarea acestui drept în ipoteza analizată este lipsită de eficiență, instanța de fond neputând fi reînvestită, pentru aplicarea normei penale anterior menționate. Se susține, prin urmare, că, în situația neacoperirii integrale a prejudiciului material cauzat prin infracțiune anterior rămânerii definitive a sentinței, aplicarea dispozițiilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal devine lipsită de previzibilitate.

336. Curtea constată că argumentul de neconstituționalitate astfel formulat este neîntemeiat, problema invocată fiind una, mai degrabă, artificială. În acest sens, Curtea reține că momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești este stabilit, cu claritate, la art.551 din Codul de procedură penală. Potrivit dispozițiilor legale anterior menționate, hotărârile primei instanțe rămân definitive, după cum urmează: la data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului; la data expirării termenului de apel sau de introducere a contestației (când nu s-a declarat apel sau contestație în termen; când apelul sau, după caz, contestația declarată a fost retrasă înăuntrul termenului); la data retragerii apelului sau, după caz, a contestației, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestației; la data pronunțării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația. Așa fiind, este evident faptul că, pentru a putea beneficia de circumstanța atenuantă analizată, autorul infracțiunii trebuie să acopere prejudiciul anterior pronunțării hotărârii judecătorești de către prima instanță, chiar dacă aceasta va rămâne definitivă doar la data expirării termenului în care poate fi declarat apelul, întrucât doar în aceste condiții instanța de fond poate reține circumstanța atenunată prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal. În cazul în care inculpatul nu acoperă, însă, prejudiciul cauzat până la data pronunțării sentinței, ci ulterior momentului anterior referit, pentru a beneficia de circumstanța atenunată supusă analizei, acesta poate formula apel, urmând ca instanța de apel să ia act de acoperirea prejudiciului.

337. Prin urmare, forma preconizată a dispozițiilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal nu este lipsită de claritate, precizie și previzibilitate, aplicarea acesteia urmând a fi făcută potrivit considerentelor mai sus invocate.

338. Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal în vigoare, acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune urmează a fi făcută până la primul termen de judecată, iar prin prevederile art.I pct.14 din legea supusă controlului de constituționalitate s-a procedat la extinderea acestui termen, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești. **Această modificare**

legislativă este în beneficiul subiectului activ al infracțiunii și a fost adoptată de legiuitor, conform politicii sale penale, potrivit prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acestea, fiind în acord cu dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție.

339. În ceea ce privește extinderea sferei infracțiunilor cărora li se aplică circumstanța atenuantă legală, Curtea constată că o asemenea soluție legislativă ține de politica penală a legiuitorului. Astfel, în conștientizarea legiuitorului, individualizarea pedepsei trebuie să se raporteze în mod *sine qua non* la acoperirea integrală a prejudiciului, pentru că, pe lângă acțiunea penală promovată, statul are interesul ca și latura civilă a procesului penal să fie în mod corespunzător satisfăcută. De aceea, este la alegerea legiuitorului să conceapă un sistem de justiție penală care să realizeze un just echilibru între cele două laturi ale procesului penal.

340. Curtea reține că legiuitorul are opțiunea de a reglementa un sistem de individualizare a pedepselor care ține cont de repararea prejudiciului material produs prin infracțiunea săvârșită tocmai pentru recuperarea daunelor produse prin fapta prevăzută de legea penală. Faptul că, prin prevederile legale criticate, au fost extinse atât sfera infracțiunilor pentru care se poate aplica circumstanța atenuantă legală referitoare la acoperirea prejudiciului material produs, cât și intervalul de timp în care se poate realiza acoperirea acestuia pentru a beneficia de circumstanța anterioară pune în prim plan necesitatea recuperării prejudiciului material realizat și încurajarea inculpatului de a avea o atitudine activă în acest sens, din moment ce acoperirea prejudiciului material are efecte în privința realizării operațiunii de individualizare a pedepsei. De asemenea, Curtea reține că o asemenea reglementare poate constitui premisa soluționării mai rapide a laturii civile a procesului penal și a adoptării de către inculpat a unei atitudini de cooperare cu organele judiciare în ceea ce privește latura penală a procesului penal.

341. Curtea reține că legiuitorul are competența de a extinde sfera de aplicare a circumstanței atenuate legale prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, chiar dacă aceasta are drept consecință reducerea limitelor speciale ale pedepsei în privința

unei game mai mare de infracțiuni. Mai mult, Curtea reține că extinderea sferei infracțiunilor pentru care se aplică circumstanța atenuantă prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal denotă faptul că, potrivit politicii penale a statului, investigarea infracțiunilor enumerate are ca finalitate și acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin comiterea acestora, legiuitorul înțelegând că acest aspect se circumscrie scopului aplicării legii penale, în cazul infracțiunilor analizate. Totodată, ține tot de competența legiuitorului stabilirea intervalului temporal în interiorul căruia trebuie acoperit prejudiciul material suferit pentru a beneficia de prevederile art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal.

342. Curtea subliniază faptul că nu are competența să își asume ea însăși politica penală a statului, drept care legiuitorul are o largă marjă de apreciere în acest domeniu. Intervenția Curții este legitimă numai în măsura în care este afectată capacitatea statului de a combate fenomenul infracțional sau atunci când nu sunt respectate drepturile și libertățile fundamentale. Or, norma analizată nu pune în discuție aceste valori constituționale, drept care Curtea nu poate decât să constate că aceasta reprezintă o măsură de politică penală adoptată în marja de apreciere a legiuitorului.

343. Cu privire la criticile de neconstituționalitate aduse art.I pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)] din lege, Curtea constată că acesta reglementează o circumstanță atenuantă judiciară, care se suprapune cu un criteriu general de individualizare a pedepsei, respectiv cel prevăzut la art.74 alin.(1) lit.f), potrivit căruia un asemenea criteriu este reprezentat de „*conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal*”.

344. Criteriile generale de individualizare a pedepsei caracterizează sau sunt de natură să ajute la caracterizarea faptelor penale și a infractorilor și au rolul de a orienta instanțele de judecată în aprecierea gravității infracțiunii săvârșite și a pericolozității infractorului, în vederea stabilirii în concret a duratei sau a cuantumului pedepsei.

345. Curtea observă că, dacă art.72 alin.1 din Codul penal din 1969 prevedea că „la stabilirea și aplicarea pedepselor se ține seama de *dispozițiile părții generale a acestui cod, de limitele de pedeapsă fixate în partea specială, de gradul de pericol social al faptei săvârșite, de persoana infractorului și de împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală*”, în prezent legiuitorul a realizat o diferență între circumstanțele de atenuante/ agravante și criteriile generale de individualizare a pedepsei. Gradul de pericol social al faptei săvârșite și persoana infractorului sunt evaluate în prezent prin prisma criteriilor generale de individualizare a pedepsei, în schimb, împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală nu își mai găsesc o reglementare în cadrul acestora. Astfel, deși atât circumstanțele atenuante/ agravante cât și criteriile generale de individualizare a pedepsei fac parte din capitolul V – *Individualizarea pedepselor* al titlului III - *Pedepsele* din cadrul cărții generale a Codului penal, ele trebuie deosebite prin prisma efectelor pe care le produc în procesul de individualizare a pedepselor. Dacă criteriile generale de individualizare orientează judecătorul spre stabilirea corectă a duratei/ cuantumului pedepsei fiind parte a aprecierii acestuia, circumstanțele atenuante/ agravante odată întrunite duc automat la reducerea/ înăsprirea pedepsei potrivit legii [a se vedea art.76 sau art.78 din Codul penal].

346. În aceste condiții, Curtea reține că un criteriu general de individualizare a pedepsei, potrivit noii norme preconizate a art.75 alin.(2) lit.d) din Codul penal, devine, în realitate, o circumstanță atenuantă judiciară sau, din contră, circumstanța atenuantă judiciară nou-introdusă devine, în mod implicit, parte a criteriilor generale de individualizare, revenindu-se, astfel, în mod parțial, la concepția Codului penal din 1969 potrivit căreia circumstanțele apăreau numai ca o parte a criteriilor generale de individualizare și, totodată, ca o parte a împrejurărilor care atenuează sau agravează răspunderea penală, împrejurări care formau substanța ultimului criteriu general de individualizare din cuprinsul fostului art.72 alin.1. O asemenea calificare contravine art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât legiuitorul realizează o confuziune între criteriile

generale de individualizare și circumstanțele atenuante, deși, la adoptarea codului, le-a despărțit, dându-le efecte diferite.

347. De asemenea, Curtea reține că este inadmisibil ca o circumstanță atenuantă să fie formulată într-un mod atât de larg și vag precum s-a realizat în textul analizat. Practic, indiferent de conduita inculpatului, instanța o poate reține drept circumstanță atenuantă; or, numai dacă a cooperat sau s-a manifestat activ pentru aflarea adevărului [a se vedea art.5 din Codul de procedură penală] ea poate fi valorificată ca circumstanță atenuantă. Poziția de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii se poate manifesta atât printr-o poziție pasivă, cât și printr-una activă, de zădărniciere a aflării adevărului, de inducere în eroare a organelor judiciare etc. Or, textul nu este clar sub aspectul comportamentului/conduitei care constituie/ poate constitui circumstanță atenuantă; **prin urmare, textul criticat încalcă art.1 alin.(5) din Constituție. De altfel, o aplicare alea a textului, astfel cum este redactat, duce la concluzia că, indiferent de conduita inculpatului, aceasta în sine poate constitui o circumstanță atenuantă judiciară, ceea ce, în aceste coordonate, este contrar art.1 alin.(3) din Constituție.**

348. Totodată, în privința sintagmei „fără a se aprecia această circumstanță în defavoarea inculpatului dacă acesta a adoptat o poziție de nerecunoaștere a săvârșirii infracțiunii, deoarece s-a considerat nevinovat”, din cuprinsul art.75 alin.(2) lit.d) din Codul penal, dispoziție legală introdusă prin art.I pct.14 din legea criticată, se reține că aceasta apare ca fiind o aplicație directă a prezumției de nevinovăție, reglementată la art.23 alin.(11) din Constituție, precum și a dreptului inculpatului, prevăzut la art.83 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, acestuia atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar, dacă va da declarații, ele vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa. Cu toate acestea, *introducerea sintagmei mai sus enunțate în cuprinsul prevederilor art.75 alin.(2) din Codul penal conferă textului criticat un caracter ambiguu*, întrucât, prin însăși natura lor, dispozițiile legale referitoare la *circumstanțele atenuante nu pot fi*

aplicate decât în favoarea inculpatului. Prin urmare, o astfel de precizare și-ar putea găsi utilitatea doar în cuprinsul normelor ce reglementează circumstanțele agravante. Or, reglementarea acestei reguli de aplicare a circumstanței agravante referitoare la conduita subiectului activ după săvârșirea infracțiunii, în cursul procesului penal, lipsește de claritate, precizie și previzibilitate norma penală analizată, conferindu-i un sens specific circumstanțelor agravante. Prin urmare **și din această perspectivă, dispozițiile art.I pct.14 din legea criticată sunt contrare prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție referitoare la calitatea legii.**

349. Cu privire la exigențele impuse de norma constituțională anterior precizată, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă și să instituie norme clare, previzibile și accesibile, a căror aplicare să nu permită arbitrarul sau abuzul, și, de asemenea, că norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar și uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi (a se vedea Decizia nr.637 din 13 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.906 din 8 decembrie 2015, paragraful 34). De asemenea, făcând trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, referitoare la calitatea legii penale, condiție impusă de principiul legalității incriminării și a pedepsei, reglementat la art.7 paragraful 1 din Convenție, instanța de contencios constituțional a reținut că acesta obligă la definirea, în mod clar, prin lege, a infracțiunilor și pedepselor aplicabile, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora. Totodată, Curtea a statuat că același principiu presupune anumite cerințe calitative, îndeosebi cele ale accesibilității și previzibilității [a se vedea Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în *Cauza Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 22 iunie 2000, pronunțată în *Cauza Coeme și alții împotriva Belgiei*, paragraful 145, Hotărârea din 7 februarie 2002, pronunțată în *Cauza E.K. împotriva*

Turciei, paragraful 51, Hotărârea din 29 martie 2006, pronunțată în *Cauza Achour împotriva Franței*, paragrafele 41 și 42, Hotărârea din 24 mai 2007, pronunțată în *Cauza Dragotoniou și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragrafele 33 și 34, Hotărârea din 12 februarie 2008, pronunțată în *Cauza Kafkaris împotriva Ciprului*, paragraful 140, Hotărârea din 20 ianuarie 2009, pronunțată în *Cauza Sud Fondi SRL și alții împotriva Italiei*, paragrafele 107 și 108, Hotărârea din 17 septembrie 2009, pronunțată în *Cauza Scoppola împotriva Italiei* (nr.2), paragrafele 93, 94 și 99, Hotărârea din 21 octombrie 2013, pronunțată în *Cauza Del Rio Prada împotriva Spaniei*, paragrafele 78, 79 și 91], și că semnificația noțiunii de previzibilitate depinde într-o mare măsură de conținutul textului despre care este vorba și de domeniul pe care îl acoperă (a se vedea hotărârile pronunțate în *Cauzele Cantoni împotriva Franței*, paragraful 35, *Dragotoniou și Militaru-Pidhorni împotriva României*, paragraful 35, *Sud Fondi SRL și alții împotriva Italiei*, paragraful 109).

350. Cu privire la criticile de neconstituționalitate aduse art.I pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)] din lege, prin prisma faptului că datorită caracterului exemplificativ al enumerării circumstanțelor atenuante judiciare sunt încălcate prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, Curtea constată că acestea sunt neîntemeiate. Circumstanțele atenuante judiciare, prin natura lor, sunt stări, situații, împrejurări, caracteristice fiecărei cauze penale, care denotă periculozitatea scăzută a autorului sau a participanților la săvârșirea infracțiunii ori a faptelor săvârșite, care însă nu pot fi prevăzute și inventariate de legiuitor, întrucât depind de particularitățile cauzelor. În aceste condiții, enumerarea exhaustivă, în cuprinsul legii penale, a circumstanțelor atenuante judiciare este practic imposibilă, caracterul atenuant al unei circumstanțe neputând fi stabilit *ex lege*. Pentru acest motiv, definirea circumstanțelor atenuante poate fi făcută doar într-o manieră generală sau apelând la precizări exemplificative. De altfel, diversitatea împrejurărilor în care sunt comise infracțiunile a determinat nevoia reglementării de către legiuitor, alături de circumstanțele atenuante legale, a circumstanțelor atenuante judiciare, în vederea unei cât mai bune valorificări de către organele judiciare a particularităților cauzelor penale. Doar o analiză coroborată a

tuturor acestor elemente poate duce la o corectă individualizare a pedepselor penale și, în consecință, la atingerea scopului pentru care ele au fost reglementate.

351. De asemenea, Curtea constată că art.74 alin.2 din Codul penal din 1969 prevedea expres caracterul exemplificativ al enumerării împrejurărilor care pot constitui circumstanțe atenuante judiciare. Forma aflată în vigoare, deși nu prevede acest aspect, de fapt, nici nu îl exclude, drept care s-a considerat că și în prezent această enumerare are caracter exemplificativ. În consecință, normativizarea expresă a caracterului exemplificativ al acestor circumstanțe atenuante judiciare nu duce la lipsa de previzibilitate a normei, care, până la urmă, consacră în mod expres interpretarea acceptată a acestui text legal. **Prin urmare, Curtea constată că art.I pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)] din lege nu încalcă art.1 alin.(5) din Constituție.**

(4.7.) Critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

352. **Art.I pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)] din lege are următorul cuprins:**

„(4) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, cu intenție descoperită până la împlinirea termenului și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei”.

353. **Art.96 alin.(4) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:**

„(4) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere cel condamnat a săvârșit o nouă infracțiune, descoperită până la împlinirea termenului și pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea și dispune executarea pedepsei”.

354. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că noua soluție legislativă este neconstituțională, întrucât comiterea unei noi infracțiuni intenționate denotă o periculozitate crescută a infractorului prin perseverența sa în continuarea

activității infracționale, *chiar dacă pedeapsa aplicată este mai mică sau egală cu un an*, astfel că nu se justifică menținerea suspendării pedepsei sub supraveghere. De asemenea, în cazul comiterii unei noi infracțiuni din culpă, interzicerea necircumstanțiată a posibilității de revocare a suspendării executării pedepsei nu este proporțională și are potențialul de a crea o stare de pericol pentru o serie de valori constituționale, precum viața sau integritatea fizică și psihică sau proprietatea privată.

355. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că legiuitorul a restrâns revocarea obligatorie a suspendării executării pedepsei sub supraveghere în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni intenționate doar la ipoteza în care pentru noua infracțiune s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an. Totodată, legiuitorul a menținut pentru infracțiunile săvârșite din culpă revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere prevăzută de alin.(6) al art.96 din Codul penal, conform căruia „*Dacă infracțiunea ulterioară este săvârșită din culpă, instanța poate menține sau revoca suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. În cazul revocării, dispozițiile alin.(1), alin.(4) și alin.(5) se aplică în mod corespunzător*”. Din aceste dispoziții legale rezultă că, în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție, pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii de cel mult 1 an, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu se mai revocă. De asemenea, Curtea observă că s-a menținut norma de trimitere din cuprinsul art.96 alin.(6) teza a doua la alin.(4) din Codul penal, modificat prin prezenta lege supusă controlului de constituționalitate. Prin urmare, întrucât, pe de o parte, norma de trimitere preia în mod ideal conținutul normei la care trimite, iar pe de altă parte, norma de trimitere, din moment ce folosește sintagma „*în mod corespunzător*”, reia acel conținut normativ din textul la care trimite care este compatibil cu prevederile sale normative proprii, rezultă că art.96 alin.(6) din Codul penal nu are a reglementa faptul că instanța *poate menține* suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în situația săvârșirii unei infracțiuni din culpă, indiferent de pedeapsa aplicată, în schimb, în situația săvârșirii unei infracțiuni din culpă cu privire la care s-a aplicat pedeapsa închisorii mai mare de 1 an, având în vedere

incidența art.96 alin.(6) teza a doua din Codul penal, instanța *poate revoca* suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. În aceste condiții în situația săvârșirii unei infracțiuni din culpă cu privire la care s-a aplicat pedeapsa închisorii de cel mult 1 an, instanța *poate menține* suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, *dar nu o poate revoca*. Curtea constată, așadar, că textul suferă din punctul de vedere al tehnicii legislative, în sensul că acordă instanței *posibilitatea* menținerii măsurii, dar îi refuză revocarea. Prin urmare se poate constata că, în realitate, instanța nu poate decât să mențină suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, astfel că reglementarea *posibilității* de menținere a acesteia este un nonsens din moment ce nu o poate revoca. Rezultă că legiuitorul trebuia să reglementeze *posibilitatea* menținerii sau revocării numai în situația săvârșirii unei infracțiuni din culpă cu privire la care s-a aplicat pedeapsa închisorii mai mare de 1 an. În rest, în situația săvârșirii unei infracțiuni din culpă cu privire la care s-a aplicat pedeapsa închisorii de cel mult 1 an, instanța este obligată să mențină suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

356. Intenția legiuitorului nu reiese însă clar din reglementarea analizată, astfel că fie textul criticat nu a fost corelat cu art.96 alin.(6) din Codul penal, în sensul unei necesare modificări a tezei sale finale în privința *trimiterii la condiția închisorii „mai mare de un an”*, fie, dacă intenția legiuitorului a fost aceea de a menține norma de trimitere de la art.96 alin.(6) din cod, acesta nu a adus modificările necesare art.96 alin.(6) din cod în sensul reglementării obligației, și nu a posibilității instanței de a menține suspendarea executării pedepsei sub supraveghere în privința pedepsei închisorii mai mică de 1 an.

357. Mai mult, chiar dacă s-ar fi reglementat obligația instanței de a menține suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, Curtea constată că nu este normat modul în care instanța judecătorească va proceda în ipoteza în care, în urma contopirii realizate prin reținerea pluralității intermediare, se ajunge la o pedeapsă mai mare de 3 ani și astfel nu se poate aplica suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, nefiind întrunită condiția de la art.91 alin.(1) lit.a) din Codul penal. Astfel, instanței

judecătorești fie îi este interzis ca în urma contopirii să ajungă la o pedeapsă rezultantă mai mare de 3 ani, ceea ce este inadmisibil, fie, dacă ajunge la o atare situație, neavând posibilitatea de a revoca suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, va trebui să o mențină indiferent de pedeapsa aplicată ca urmare a contopirii, ceea ce este, de asemenea, inadmisibil.

358. Astfel, Curtea constată că modificarea realizată indică o lipsă de viziune legislativă în ansamblu asupra ipotezelor de dispunere/ menținere/ revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, ceea ce a dus la crearea unei antinomii intralegale – mai exact între art.91 alin.(1) lit.a), art.96 alin.(4)-(6) din Codul penal. Prin urmare, se reține încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție.

359. În altă ordine de idei, se pune problema modului în care se va aplica menținerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere în situația săvârșirii unei infracțiuni *cu intenție* cu privire la care s-a aplicat pedeapsa închisorii de cel mult 1 an. Pentru că, prin aplicarea regulilor de la recidivă sau pluralitate intermediară, pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată/ se contopesc, după caz, iar unei persoane aflate într-o atare situație nu i se mai poate aplica nici amânarea aplicării pedepsei și nici suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, astfel că, în mod logic, ar trebui să execute pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune în condițiile în care subzistă suspendarea executării pedepsei sub supraveghere pentru infracțiunea anterior săvârșită. Or, nu se poate imagina un sistem în care, în mod simultan, persoana condamnată să execute o pedeapsă privativă de libertate și să fie în libertate prin mijlocirea suspendării executării pedepsei sub supraveghere.

360. Curtea observă că în privința infracțiunilor săvârșite din culpă în termenul de încercare nu se poate aplica amânarea aplicării pedepsei, în schimb, având în vedere art.91 alin.(1) lit.b) din Codul penal, se poate aplica, în urma contopirii realizate ca urmare a reținerii pluralității intermediare, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. În aceste condiții, în mod corect, reglementarea

în vigoare stabilește că se poate menține suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

361. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că, prin condiționarea revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere de condamnarea la o pedeapsă cu închisoarea mai mare de 1 an, era necesară realizarea unor corelări tehnice de drept substanțial în privința regimului executării pedepsei cu închisoarea de cel mult 1 an aplicate, pentru ca și aceasta, mai exact pedeapsa rezultantă, să poată intra sub incidența suspendării executării sub supraveghere. Practic, deși a operat această modificare, legiuitorul nu a reglementat soluția pe care instanța o pronunță în cazul în care pentru noua infracțiune s-a aplicat o pedeapsă de până la un an închisoare și nu a corelat modificarea realizată cu dispozițiile art.96 alin.(5) din Codul penal, potrivit căroră, fără excepție, pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

362. În consecință, Curtea reține că, prin omisiunea de reglementare și prin necorelarea cu textele anterioare, legiuitorul a generat incertitudini în aplicarea normelor privitoare la revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, incompatibile cu exigențele referitoare la previzibilitatea legii pe care le impune art.1 alin.(5) din Constituție.

(4.8.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și art.124 alin.(3) din Constituție

363. Art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege are următorul cuprins:

„Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin două treimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 15 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) nu există probe din care instanța să aprecieze că persoana condamnată nu s-ar fi îndreptat și nu s-ar putea reintegra în societate.

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin.(1) lit.b)–d).

(3) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(1) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o pătrime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin o treime, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționale sau care au condus la respingerea acesteia și, în cazul admiterii, atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.”

364. **Art.100 din Codul penal, în vigoare,** are următorul cuprins:

„(1) Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin.(1) litro)-d);

(3) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(1) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin două treimi, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate și atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și

a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat”.

365. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că, în contextul în care concepția avută în vedere de legiuitor la adoptarea Codului penal în vigoare a fost tratarea cu indulgență a infractorilor aflați la prima abatere, materializată prin scăderea semnificativă a limitelor de pedeapsă, reducerea fracției minime din pedeapsă ce trebuie executată efectiv, prin care se relaxează și mai mult tratamentul sancționator de drept penal, tinde să golească de conținut instituția pedepsei și, în mod inerent, să o deturneze de la scopul preventiv al acesteia.

366. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate în privința art.I pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a)-c), alin.(2)-(6)] din lege,** Curtea reține că liberarea condiționată, în cazul pedepsei închisorii, este un mijloc de natură legală prin intermediul căruia are loc o individualizare a pedepselor privative de libertate în cursul executării lor. Liberarea condiționată este acordată prin hotărârea definitivă a instanței de judecată, care are convingerea că cel condamnat s-a îndreptat, ca urmare a îndeplinirii condițiilor referitoare la conduita sa pe parcursul executării fracției obligatorii din pedeapsă.

367. Textul criticat relaxează regimul liberării condiționate, în sensul că reduce fracțiile obligatorii a fi executate din durata pedepsei aplicate, pentru ca persoanele condamnate să poată fi liberate condiționat, legiuitorul apreciind că executarea noilor fracții de pedeapsă, în regim de detenție, este suficientă pentru aplicarea instituției liberării condiționate.

368. Curtea reține însă că executarea fracțiilor de pedeapsă analizate nu este singura condiție supusă verificării instanței pentru a fi dispusă liberarea condiționată, fiind necesar ca persoana condamnată să îndeplinească și restul condițiilor prevăzute și art.100 alin.(1) din Codul penal, respectiv ca cel condamnat, aflat în executarea

pedepsei în regim semideschis sau deschis, să își fi îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, iar instanța să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate. Așa fiind, condițiile reglementate pentru aplicarea liberării condiționate trebuie îndeplinite cumulativ, iar, una dintre aceste condiții este ca instanța învestită cu soluționarea cererii de liberare condiționată să își formeze convingerea că executarea fracției de pedeapsă prevăzută la art.100 alin.(1) lit.a) din Codul penal a determinat îndreptarea persoanei condamnate și capacitatea acesteia de a se reintegra social.

369. Curtea mai reține că este atributul exclusiv al legiuitorului de a stabili condițiile în care poate fi acordată liberarea condiționată a condamnaților în vederea îndeplinirii scopurilor pedepsei, liberarea condiționată nefiind un drept al acestora, ci doar o vocație pe care o au, prin voința legiuitorului, toți condamnații care, după ce au executat fracțiunile de pedeapsă stabilite de lege îndeplinesc, de asemenea, și celelalte condiții prevăzute de lege. De altfel, în cazul reglementării unor beneficii, legiuitorul este îndrituit să stabilească condițiile acordării acestora [Decizia nr.6 din 14 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.259 din 6 aprilie 2016, par.16]

370. Așa fiind, Curtea constată că reducerea fracțiilor de pedeapsă reglementate la art.100 alin.(1) lit.a) din Codul penal nu afectează scopul aplicării pedepsei penale, condițiile prevăzute la alin.(1) lit.b) și c) al aceluiași articol constituind garanții ale realizării acestuia.

371. Prin urmare, Curtea reține că mărimea acestor fracții ce trebuie să fie executate într-un loc de detenție din pedepsele dispuse, pentru ca persoanele condamnate să poată fi liberate condiționat, trebuie să fie suficient, pe de o parte, pentru ca persoana condamnată să realizeze gravitatea faptei săvârșite și să se îndrepte în perioada de detenție, iar, pe de altă parte, ca judecătorul care soluționează cererea să poată evalua criteriul prevăzut de art.99 alin.(1) lit.d) din Codul penal. Această reducere denotă o continuare a politicii penale a legiuitorului referitoare la

reglementarea unui regim juridic mai blând al pedepsei închisorii, în ipoteza analizată, sub aspectul individualizării executării pedepsei, regim juridic ce demonstrează o anumită orientare legislativă de natură a îmbunătăți situația persoanelor condamnate care se află în executarea unor pedepse penale privative de libertate.

372. **Reducerea fracțiilor ce urmează a fi executate din pedepsele penale cu închisoarea, în scopul dispunerii liberării condiționate, nu afectează însă caracterul persuasiv al legii penale, ci reprezintă o măsură de politică penală a legiuitorului, adoptată conform atribuției sale constituționale prevăzute la art.61 alin.(1) din Legea fundamentală și în marja de apreciere prevăzută de acesta. Pentru aceste motive, Curtea reține că dispozițiile art.I pct.21 sunt constituționale.**

373. Curtea reține că **art.I pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.d)] din lege** condiționează posibilitatea instanței de judecată de a dispune liberarea condiționată de inexistența probelor din care aceasta să aprecieze că persoana condamnată nu s-ar fi îndreptat și nu s-ar putea reintegra în societate. Potrivit art.97 alin.(1) din Codul de procedură penală, *„constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal”*. Or, condiționarea vocației de liberare condiționată, în faza de executare a hotărârii de condamnare, de inexistența unor *probe din care instanța să aprecieze că persoana condamnată nu s-ar fi îndreptat și nu s-ar putea reintegra în societate* relevă o neînțelegere a noțiunii de probă. Din textul analizat rezultă că liberarea condiționată nu s-ar acorda decât dacă s-a săvârșit vreo infracțiune, sens în care la dosarul cauzei având ca obiect liberarea condiționată trebuie administrate probe, care se obțin prin mijloace de probă, care, la rândul lor, se obțin prin intermediul procedurilor probatorii. Obiectul probațiunii nu se confundă cu aprecierea îndreptării persoanei condamnate și a capacității sale de reintegrare în societate. Astfel, potrivit art.98 din Codul de procedură penală, *„constituie obiect al probei: existența infracțiunii și săvârșirea ei*

de către inculpat; faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă; faptele și împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii; și orice împrejurare necesară pentru justa soluționare a cauzei”, în timp ce îndreptarea persoanei și capacitatea sa de reintegrare în societate se stabilesc prin intermediul unor elemente de fapt/ împrejurări care trebuie, în mod obligatoriu, corelate cu un demers subiectiv al judecătorului cauzei, care exprimă ideea de apreciere judiciară a conduitei persoanei condamnate. Acest demers subiectiv, deși se sprijină pe elemente factuale, nu se confundă cu acestea, ci prin intermediul acestuia sunt evaluate elementele/ împrejurările, tocmai pentru că judecătorul nu poate opera cu certitudini în privința conduitei sociale viitoare a persoanei condamnate.

374. Prin urmare, folosirea noțiunii de „probe” în contextul dat este nepotrivită și poate crea confuzii în aplicarea normei penale. Este îndeobște admis ca în legi să se folosească noțiuni cu un înțeles autonom, însă, dacă s-a dorit acest lucru, legiuitorul trebuie să definească noțiunea respectivă. Raportat la cauza de față, Curtea constată că noțiunea de „probe” nu poate avea un sens autonom în Codul penal, față de cel de procedură penală. Rezultă, astfel, că textul criticat este contrar art.1 alin.(5) din Constituție referitor la calitatea legii.

375. Totodată, forma preconizată a art.100 alin.(1) lit.d) din Codul penal instituie prezumția că persoana condamnată este reintegrată social, în mod automat, iar la împlinirea fracției are loc, de fapt, o nouă individualizare a pedepsei în faza de executare, liberarea condiționată devenind un drept, și nu o vocație. Astfel, se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, întrucât se elimină dreptul acestora de a aprecia dacă persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

376. Curtea reține că textul de la art.100 alin.(1) lit.d) din Codul penal vine în contradicție cu norma din alin.(5) al aceluiași articol, care îl obligă pe judecător să prezinte motivele de fapt care au determinat acordarea liberării condiționate. Or, instituirea unei „prezumții de reeducare” este contrară acestui mecanism - care este de esență liberării condiționate - și nu mai este de natură să justifice derogarea de la

autoritatea de lucru judecat. Se ajunge, astfel, la alterarea naturii jurisdicției de liberă condiționate, aceasta transformându-se dintr-o vocație într-un drept al persoanei condamnate, care este opus autorității de lucru judecat al hotărârii judecătorești.

377. Prin urmare, Curtea constată că art.I pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.d)] din lege încalcă art.1 alin.(3) din Constituție, prin crearea în favoarea persoanei condamnate a unui drept legal care limitează și fragilizează efectele hotărârii judecătorești de condamnare.

(4.9.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.22, 23 și 24 [cu referire la art.112¹ alin.(1), (2), (2¹) și (3)] din lege în raport cu art.1 alin.(3), art.147 alin.(4) și art.148 din Constituție

378. Dispozițiile legale criticate au următorul cuprins:

- Art.I pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1) și (2)] din lege:

„(1) Sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele prevăzute la art.112, când față de o persoană se dispune condamnarea pentru o faptă susceptibilă să îi procure un folos material și pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare, iar instanța își formează convingerea, în baza circumstanțelor cauzei inclusiv a elementelor de fapt și a probelor administrate, că bunurile respective provin din activități infracționale. Convingerea instanței se poate baza inclusiv pe disproporția dintre veniturile licite și averea persoanei.

(2) Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit;

b) din probele administrate rezultă că bunurile provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1)”;

- Art.I pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹)] din lege:

„(2¹) Decizia instanței trebuie să se bazeze pe probe certe, dincolo de orice îndoială, din care să rezulte implicarea persoanei condamnate în activitățile infracționale producătoare de bunuri și bani”;

- **Art.I pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3)] din lege:**

„(3) Pentru aplicarea dispozițiilor alin.(2) se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei, dacă acesta a cunoscut că scopul transferului este evitarea confiscării sau unei persoane juridice asupra căreia persoana condamnată deține controlul. Confiscarea se va dispune în limita bunurilor transferate, în momentul în care transferul ilicit poate fi dovedit prin probe certe dincolo de orice îndoială;”

379. Dispozițiile art.112¹ alin.(1), (2) și (3) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins:

„(1) Sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele menționate la art.112, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea uneia dintre următoarele infracțiuni, dacă fapta este susceptibilă să îi procure un folos material și pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare:

- a) infracțiuni privind traficul de droguri și de precursori;
- b) infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile;
- c) infracțiuni privind frontiera de stat a României;
- d) infracțiunea de spălare a banilor;
- e) infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea pornografiei;
- f) infracțiuni din legislația privind combaterea terorismului;
- g) constituirea unui grup infracțional organizat;
- h) infracțiuni contra patrimoniului;
- i) nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați;
- j) falsificarea de monede, timbre sau de alte valori;
- k) divulgarea secretului economic, concurența neloială, nerespectarea dispozițiilor privind operații de import sau export, deturnarea de fonduri, infracțiuni

privind regimul importului și al exportului, precum și al introducerii și scoaterii din țară de deșeuri și reziduuri;

l) infracțiuni privind jocurile de noroc;

m) infracțiuni de corupție, infracțiunile asimilate acestora, precum și infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene;

n) infracțiuni de evaziune fiscală;

o) infracțiuni privind regimul vamal;

p) infracțiuni de fraudă comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice;

q) traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană.

(2) Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit;

b) instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1).

(3) Pentru aplicarea dispozițiilor alin.(2) se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei sau unei persoane juridice asupra căreia persoana condamnată deține controlul.”

380. Dispozițiile art.112¹ alin.(1) și (2) din Codul penal, în forma în vigoare, nu conțin alin.(2¹).

381. Criticile de neconstituționalitate. Autorii arată că, prin textul criticat, legiuitorul a menținut, în cuprinsul art.112¹ alin.(2) din Codul penal, prevederea potrivit căreia „confiscarea extinsă se dispune dacă (...) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței,

depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit”, aspect ce încalcă principiul neretroactivității legii și vine în contradicție cu cele reținute de Curtea Constituțională prin Deciziile nr.11 din 15 iunie 2015 și nr.356 din 25 iunie 2014. Se mai arată că normele criticate introduc un standard pentru confiscarea extinsă similar celui pentru condamnare, respectiv pentru confiscarea specială, în condițiile în care confiscarea extinsă este dispusă în lipsa unei condamnări, iar condițiile dispunerii acesteia sunt diferite de cele specifice confiscării speciale. Se susține, de asemenea, că textul propus pentru art.112¹ alin.(3) din Codul penal confundă confiscarea extinsă cu confiscarea de la terți, întrucât faptul de a se ține seama de valoarea bunurilor transferate la terți nu semnifică posibilitatea confiscării de la terț, ci înseamnă că bunurile în cauză sunt doar avute în vedere la stabilirea disproporției dintre veniturile licite și averea persoanei ale cărei bunuri sunt confiscate. Pentru aceste motive se susține că această condiție a cunoașterii de către terț a scopului transferului este lipsită de sens în cadrul instituției confiscării extinse, aceasta găsindu-și justificarea doar în cadrul confiscării speciale. Se susține că această condiție încalcă dispozițiile Directivei nr.2014/42/UE, stabilind o cerință pentru confiscarea extinsă, pe care directiva nu o prevede.

382. Se mai susține că dispozițiile art.112¹ alin.(1) și cele ale art.112¹ alin.(2) lit.a) și b), respectiv alin.(2¹) sunt contradictorii. Astfel, pe de o parte, potrivit tezei finale a alin.(1) și alin.(2) lit.a), confiscarea extinsă poate fi dispusă dacă instanța și-a format convingerea, pe baza disproporției dintre veniturile licite și averea persoanei, că bunurile provin din activități infracționale, iar, pe de altă parte, potrivit alin.(2) lit.b) și alin.(2¹) confiscarea extinsă poate fi dispusă doar dacă proveniența bunurilor din activități infracționale este dovedită prin probe. Or, din jurisprudența Curții Constituționale, pe de o parte, rezultă că o asemenea deficiență de redactare a textului legal este contrară art.1 alin.(3) din Constituție, iar, pe de altă parte, că, în ipoteza confiscării extinse nu trebuie probat fiecare act infracțional din care provin bunurile, în caz contrar ajungându-se la confiscarea specială a acestora și la inutilitatea măsurii confiscării extinse. Prin urmare, art.112¹ alin.(2) lit.b) și alin.(2¹) încalcă art.1 alin.(3)

din Constituție, referitor la statul de drept, prin neasigurarea unui just echilibru între interesele legitime ale persoanei vizate de măsură și cele ale societății, în general. În același sens, se arată că noile dispoziții ale art.112¹ alin.(2¹) din Codul penal intră în contradicție cu art.112¹ alin.(1) și (2) din același cod, de asemenea, modificate. Dacă dispozițiile art.112¹ alin.(2¹) din Codul penal impun, în privința confiscării extinse, un nivel de probațiune care ar permite pronunțarea unei hotărâri de condamnare pentru participarea persoanei condamnate la activitatea infracțională producătoare de bunuri, prevederile art.112¹ alin.(1) și (2) din același cod impun numai formarea convingerii instanței că bunurile provin din activități infracționale de natura celor pentru care s-a dispus condamnarea. Or, în măsura în care există probe și pentru această activitate infracțională, instanța dispune condamnarea persoanei, cu luarea măsurii confiscării speciale, și nu a măsurii confiscării extinse. Această contradicție determină imposibilitatea aplicării normelor în materia confiscării extinse și exclude caracterul previzibil al condițiilor în care poate fi dispusă această măsură de siguranță, contrar standardelor referitoare la previzibilitatea legii.

383. Se mai susține că art.112¹ alin.(1) și (2) încalcă și dispozițiile art.148 din Constituție. Astfel, art.112¹ alin.(2) lit.b) și alin.(2¹) nu sunt conforme cu Directiva 2014/42/UE, care prevede că judecătorul apreciază pe baza probelor. Or, textul de „transpunere” prevede un nivel mult mai strict de condiții, respectiv „*din probele administrate rezultă*”. Aceleași considerații se impun și în privința sintagmei „*probe dincolo de orice îndoială*” prin valorificarea cărora judecătorul ia măsura confiscării extinse. De asemenea, se mai indică faptul că, în acest caz, se introduc în Codul penal instituții ale Codului de procedură penală, pentru că dispozițiile referitoare la aprecierea probelor se referă la soluționarea în întregime a raportului de drept penal.

384. Se arată, de asemenea, că prevederile art.I pct.24 din lege dau naștere unui paralelism legislativ, având în vedere art.112¹ alin.(9) din Codul penal, introduse prin art.I pct.25 din legea analizată, contrar art.16 alin.(1) și (2) din Legea nr.24/2000, ceea ce încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa referitoare la calitatea legii. Se mai apreciază că teza finală a alin.(3) contravine considerentelor reținute de

Curte în Decizia nr.356 din 25 iunie 2014, potrivit căreia „dacă s-ar accepta teza caracterului absolut al prezumției dobândirii licite a averii, contrar prevederilor constituționale, s-ar ajunge la negarea intereselor legitime ale societății în ansamblu, căreia statul este ținut să îi acorde ocrotire, cu consecința ruperii echilibrului ce trebuie să existe între interesul general al societății și interesele legitime ale fiecărei persoane”. Prin urmare, textul legal criticat încalcă și prevederile constituționale ale art.1 alin.(3) referitor la statul de drept și ale art.147 alin.(4) privind efectul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

385. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate** în privința prevederilor art.I pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(2) lit.a)] cu raportare la Deciziile Curții Constituționale nr.356 din 25 iunie 2014 și nr.11 din 15 iunie 2015 și, prin aceasta, la dispozițiile art.147 alin.(4) din Constituție, Curtea reține că, prin deciziile invocate de autorul sesizării, a constatat că dispozițiile art.118² alin.2 lit.a) din Codul penal din 1969 și, respectiv, dispozițiile art.112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care confiscarea extinsă nu se aplică asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr.286/2009 privind Codul penal. Pentru a pronunța aceste soluții, prin deciziile anterior menționate, Curtea a reținut că dreptul penal cuprinde ansamblul normelor juridice care stabilesc faptele care constituie infracțiuni, sancțiunea ce urmează a fi adoptată (aplicată) în cazul săvârșirii infracțiunii, condițiile în care statul poate trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, precum și condițiile în care urmează să fie executate pedepsele și măsurile ce se pot lua în cazul săvârșirii unor fapte penale. S-a subliniat, de asemenea, că prin *lege penală* se înțelege o normă de drept substanțial sau material cu un conținut normativ propriu-zis, adică o normă care stabilește conduite, fapte, acțiuni ale subiecților într-un raport juridic, în timp ce în dreptul procesual ori procedural se exprimă categoria normelor juridice care cuprind în conținutul lor proceduri, modalități sau mijloace prin care se aplică normele dreptului substanțial. Curtea a constatat că măsura de siguranță a confiscării extinse este o normă de drept

penal material. Pentru aceste motive, Curtea a constatat că prevederile legale criticate nu pot retroactiva cu privire la confiscarea bunurilor dobândite înainte de intrarea ei în vigoare (a Legii nr.63/2012 -s.n.), chiar dacă infracțiunile pentru care s-a dispus condamnarea sunt comise după această dată. S-a observat că, dacă s-ar dispune măsura confiscării extinse pentru bunurile dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.63/2012, s-ar încălca principiul neretroactivității legii consacrat de art.15 alin.(2) din Constituție.

386. Prevederile art.I pct.22 din legea criticată mențin neschimbate dispozițiile art.112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal, așa încât acestora le sunt aplicabile atât soluția, cât și considerentele Deciziei nr.11 din 15 iunie 2015, măsura confiscării extinse neputând fi dispusă, pe baza acestora, asupra bunurilor dobândite înainte de intrarea în vigoare a Legii nr.63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr.286/2009 privind Codul penal. Prin urmare, în aplicarea prevederilor art.I pct.22 din legea supusă controlului de constituționalitate, perioada de 5 ani dinaintea săvârșirii infracțiunii, prevăzută în cuprinsul art.112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal, nu poate fi calculată așa încât să fie depășită, în timp, data intrării în vigoare a Legii nr.63/2012. Cum dispozițiile art.112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal în vigoare sunt identice cu cele propuse prin art.I pct.22 pentru aceeași normă, incidența Deciziei nr.11 din 15 iunie 2015 nu semnifică aplicarea acesteia prin analogie. Așa fiind, lipsa precizării în cuprinsul textului criticat a limitei temporare stabilite de Curtea Constituțională prin decizia antereferită nu determină neconstituționalitatea textului criticat, ci aplicabilitatea Deciziei nr.11 din 15 iunie 2015, iar soluția pronunțată prin aceasta este una interpretativă, prin ea fiind arătată modalitatea în care prevederile art.112¹ alin.(2) lit.a) din Codul penal pot fi aplicate cu respectarea dispozițiilor constituționale ale art.15 alin.(1). De altfel, în același sens sunt și prevederile art.II din legea criticată, care prevăd soluția aplicabilității confiscării extinse asupra bunurilor dobândite ulterior intrării în vigoare a Legii nr.63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr.286/2009 privind Codul penal.

387. Cu toate acestea, Curtea constată că ipoteza juridică analizată este una strict ipotetică, perioada de 5 ani de la intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012 fiind, în prezent, depășită. Prin urmare, din această perspectivă, nu se încalcă art.147 alin.(4) raportat la art.15 alin.(2) din Constituție.

388. În privința art.I pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1), sintagma „probele administrate”], Curtea constată că sintagma criticată este folosită, în cuprinsul textului propus pentru art.112¹ alin.(1) din Codul penal, în sensul de probe de natură a demonstra faptul că bunurile cu privire la care se pune problema confiscării extinse provin din activități infracționale. Cu alte cuvinte, aceste probe nu sunt administrate pentru a proba fiecare activitate infracțională comisă până la atingerea nivelului de probațiune necesar pentru înlăturarea prezumției de nevinovăție și, prin urmare, pentru inculparea inculpatului, întrucât într-o astfel de ipoteză este aplicabilă instituția confiscării speciale, însă, ele trebuie să vizeze în mod direct actele infracționale în considerarea cărora au fost dobândite bunurile respective și să convingă că respectivele bunuri provin din acele activități infracționale. Prin urmare, în măsura în care, în lipsa probării pe deplin a săvârșirii activităților infracționale de către inculpat, dacă din aceste probe, se desprinde și se formează convingerea judecătorului că bunurile care fac obiectul confiscării extinse provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la art.112¹ alin.(1) teza întâi, acesta poate dispune măsura antereferită. Așa fiind, sintagma „probele administrate” din cuprinsul normei propuse pentru art.112¹ alin.(1) din Codul penal este constituțională, nefiind de natură a contraveni prevederilor art.1 alin.(3) și art.148 din Legea fundamentală.

389. În schimb, Curtea constată că art.I pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹) sintagma „probe certe, dincolo de orice îndoială”] și pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3) sintagma „probe certe, dincolo de orice îndoială”] încalcă prevederile art.1 alin.(3) și art.148 din Constituție. De asemenea, întrucât art.II [cu referire la sintagma „probe certe”] din lege nu poate fi disociat, în mod necesar și evident, de textele legale antereferite, Curtea urmează să își extindă

controlul asupra acestuia, prin aplicarea art.18 alin.(1) din Legea nr.47/1992, și să constate că la rândul său încalcă art.1 alin.(3) și art.148 din Constituție.

390. Astfel, referitor la critica de neconstituționalitate conform căreia legea criticată confundă confiscarea extinsă cu confiscarea specială, Curtea reține că pot fi confiscate, potrivit art.112 din Codul penal: bunurile produse prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală; bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor; bunurile folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor; bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor; bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia; bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală. De asemenea, potrivit art.112¹ din Codul penal, sunt supuse confiscării și alte bunuri decât cele menționate la art.112, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea uneia dintre infracțiunile enumerate de textul de lege, dacă fapta este susceptibilă să îi procure un folos material și pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare și sunt îndeplinite cumulativ condițiile prevăzute de art.112¹ alin.(2), printre care aceea că instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1). Din analiza dispozițiilor Codului penal, rezultă că art.112 prevede posibilitatea confiscării nu doar a bunurilor obținute din infracțiuni, ci și a bunurilor care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor sau a căror deținere este interzisă de legea penală. Mai mult, în ceea ce privește confiscarea extinsă, această măsură poate fi dispusă, cu respectarea condițiilor stabilite de lege, dacă instanța are

convingerea că bunurile respective provin din anumite activități infracționale, prevăzute expres de lege. Așadar, ceea ce ține de particularitatea acestei măsuri, este faptul că instanța nu trebuie să aplice măsura confiscării extinse în considerarea unor „probe sau indicii temeinice că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”, ci, din ansamblul coroborat de condiții pe care legea le cere a fi îndeplinite (inclusiv cea referitoare la valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, care depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit), trebuie să rezulte „convingerea” că bunurile provin din activitățile infracționale expres prevăzute. În acest sens sunt și prevederile art.5 – Confiscarea extinsă din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, potrivit căreia „Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a permite confiscarea, totală sau parțială, a bunurilor unei persoane condamnate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice, atunci când, în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”.

391. În privința textelor de lege analizate, Curtea constată că legiuitorul a operat cu noțiunea de probă pentru ca instanța să își întemeieze hotărârea prin care aplică măsura de siguranță a confiscării extinse pe „probe certe, dincolo de orice îndoială”. Rezultă că instanța trebuie să administreze probe distincte pentru a putea dispune această măsură; or, administrând astfel de probe, se ajunge la probarea actului infracțional în sine, ipoteză în care ar urma să se aplice confiscarea specială, și nu cea extinsă. Astfel, folosirea sintagmei „dincolo de orice îndoială”, în cuprinsul art.112¹ alin.(2¹) și (3) din Codul penal, face inutilă reglementarea instituției confiscării extinse, întrucât instituie un standard de probă ce presupune soluționarea

în întregime a raportului juridic penal de conflict, cu consecință aplicabilității instituției confiscării speciale, dar și a instituirii unei condiții mai severe decât cele prevăzute în Directiva 2014/42/UE în privința regimului probelor.

392. Cu privire la măsura de siguranță a confiscării extinse, Curtea reține că aceasta a fost reglementată, prin dispozițiile art.II din Legea nr.63/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României și a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, ca temei juridic al dispunerii măsurii confiscării și asupra altor bunuri decât cele care pot face obiectul confiscării speciale, reglementate la art.112 din Codul penal, a căror legătură cu săvârșirea infracțiunii a fost dovedită. Așa fiind, aplicabilitatea confiscării extinse subzistă câtă vreme legătura bunurilor ce fac obiectul său cu săvârșirea infracțiunii nu a fost, pe deplin, probată. În acest sens, prevederile art.5 paragraful (1) din Directiva 2014/42/UE utilizează, în privința confiscării extinse, sintagma „în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile [...] o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale”, în timp ce, în legătură cu confiscarea specială, art.4 din aceeași directivă face referire la existența unei hotărâri definitive de condamnare.

393. Referitor la standardul aprecierii probelor, Curtea reține că, prin adoptarea noului Cod de procedură penală, legiuitorul a optat pentru un sistem procesual mixt, ce îmbină elemente ale sistemului de drept continental cu elemente de *common law*. Această viziune a dus printre altele la adoptarea unui alt standard de apreciere a probelor, convingerea judecătorului, prevăzută la art.100 alin.2 teza finală și la art.103 alin.2 teza a II-a din Codul de procedură penală din 1968, fiind înlocuită cu cerința dovedirii vinovăției „dincolo de orice îndoială rezonabilă”, ce reprezintă o transpunere în legislația națională a standardului „*proof beyond any reasonable doubt*” specific sistemului *common law*. Acesta semnifică aptitudinea probelor de a înlătura orice dubiu rezonabil cu privire la temeinicia acuzației, iar probele sunt valorizate în funcție de capacitatea acestora de a răsturna prezumția relativă de nevinovăție. În plus, standardul probării vinovăției dincolo de orice îndoială

rezonabilă constituie o componentă esențială a dreptului la un proces echitabil, care instituie obligația organelor de urmărire penală de a proba elementele vinovăției de o manieră aptă să înlăture dubiul.

394. Aceste aspecte se regăsesc și în jurisprudența Curții Constituționale, respectiv în Decizia nr.362 din 30 mai 2017 și Decizia nr.198 din 23 martie 2017. Prin aceasta din urmă, la paragraful 27, Curtea a constatat că sub aspectul stabilirii vinovăției inculpatului pentru săvârșirea faptelor în legătură cu care acesta este cercetat și, implicit, pentru răsturnarea prezumției de nevinovăție, procesul penal parcurge mai multe etape caracterizate prin nivele diferite de probațiune, *de la bănuiala rezonabilă la dovedirea vinovăției dincolo de orice îndoială rezonabilă*. Pe tot acest parcurs, anterior ultimului moment procesual, mai sus referit, prezumția de nevinovăție subzistă, fiind aplicabile prevederile art.23 alin.(11) din Constituție. Astfel, dobândirea calității de suspect presupune administrarea unui probatoriu din care să rezulte bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o faptă prevăzută de legea penală. La rândul său, calitatea de inculpat este dobândită în urma administrării unui probatoriu din care să rezulte posibilitatea ca o persoană să fi săvârșit o anumită infracțiune; în fine, *calitatea de condamnat poate fi stabilită pe baza unor probe din care să rezulte, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că inculpatul a săvârșit infracțiunea pentru care este cercetat*.

395. În aceste condiții, textele criticate prevăd, pe de o parte, că decizia instanței referitoare la dispunerea confiscării extinse trebuie să se bazeze pe probe, dincolo de orice îndoială, din care să rezulte implicarea persoanei condamnate în activități infracționale producătoare de bunuri și bani (art.I pct.23 din lege), iar, pe de altă parte, că instanța va dispune confiscarea extinsă, în limita bunurilor transferate, în momentul în care transferul ilicit poate fi dovedit din probe certe dincolo de orice îndoială (art.I pct.24 din lege).

396. Or, prin raportare la cele reținute de instanța de contencios constituțional prin Decizia nr.198 din 23 martie 2017, *dovedirea, dincolo de orice îndoială, a unor conduite infracționale echivalează cu administrarea unui probatoriu care să*

răstoarne prezumția de nevinovăție, până la înlăturarea oricărei forme de subzistență a acesteia.

397. De asemenea, *Codul de procedură penală* face referințe, în toate situațiile ce privesc soluționarea cauzelor penale, respectiv la dovedirea săvârșirii unor fapte prevăzute de legea penală sau a altor aspecte ale cauzelor penale, la probarea acestora „dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Sunt relevante, în acest sens, prevederile art.396 alin.(2) din *Codul de procedură penală*, ce reglementează rezolvarea acțiunii penale, potrivit căreia *condamnarea se pronunță dacă instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat.*

398. Totodată, *Codul de procedură penală* folosește noțiunile de „*suspiciune rezonabilă*” și „*presupunere rezonabilă*”, atunci când reglementează aspecte precum cele referitoare la dovedirea calității de suspect sau de inculpat, la punerea în mișcare a acțiunii penale, la dispunerea măsurilor asigurătorii etc. Astfel, mai multe articole din cuprinsul *Codului de procedură penală* fac trimitere la sintagmele anterior menționate, precum art.15 referitor la condițiile de punere în mișcare sau de exercitare a acțiunii penale, art.61 alin.(1) cu privire la actele încheiate de unele organe de constatare, art.77 cu privire la suspect, art.139 alin.(1) lit.a) referitor la supravegherea tehnică, art.140 alin.(2) cu privire la procedura de emitere a mandatului de supraveghere tehnică, art.146¹ alin.(1) lit.a) cu privire la obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane, art.147 alin.(1) lit.a) referitor la reținerea, predarea și percheziționarea trimiterilor poștale, art.148 alin.(1) lit.a) privind utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor, art.150 alin.(1) lit.a) cu privire la participarea autorizată la anumite activități, art.152 alin.(1) lit.a) privind obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, art.154 alin.(1) referitor la conservarea datelor informatice, art.157 alin.(1) cu privire la percheziția domiciliară, art.158 alin.(1) lit.b) referitor la procedura de emitere a mandatului de percheziție domiciliară,

art.165 alin.(2) cu privire la cazurile și condițiile în care se efectuează percheziția corporală, art.170 alin.(1) cu privire la predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice, art.185 alin.(1) privind autopsia medico-legală, art.202 alin.(1) cu privire la scopul, condițiile generale de aplicare și categoriile măsurilor preventive, art.215 alin.(7) privind conținutul controlului judiciar, art.217 alin.(9) referitor la conținutul cauțiunii, art.218 alin.(3) privind condițiile generale de luare a măsurii arestului la domiciliu, art.221 alin.(1) cu privire la arestul la domiciliu, art.223 alin.(1) referitor la condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive etc.

399. Analizând dispozițiile Codului de procedură penală, Curtea reține că acesta utilizează, în toate ipotezele mai sus invocate, sintagma „*dincolo de orice suspiciune rezonabilă*”, și nu expresia „*dincolo de orice suspiciune*”.

400. Prin urmare, *legiuitorul a considerat suficient standardul de probațiune dincolo de orice îndoială rezonabilă, chiar în cazul soluționării laturii penale a cauzelor. Cu atât mai mult, în situația măsurii de siguranță a confiscării extinse, acest standard trebuie să fie unul suficient pentru ca, pe baza lui, să poată fi întemeiată decizia instanței de dispunere a unei astfel de măsuri.* O interpretare contrară ar lipsi de coerență prevederile art.112¹ alin.(2¹) și (3) din Codul penal prin raportare la ansamblul dispozițiilor acestui cod, incoerență de natură a încălca exigențele de claritate, precizie și previzibilitate a textelor criticate.

401. De asemenea, cerința probării unor aspecte specifice cauzelor penale, *dincolo de orice îndoială*, constituie o condiție a cărei îndeplinire poate fi, în majoritatea cazurilor, imposibilă, echivalând cu o *probatio diabolica* impusă organelor judiciare, pentru a putea proceda la dispunerea confiscării extinse. Or, aceasta presupune instituirea unui nivel de garantare a prezumției dobândirii licite a averii, prevăzute la art.44 alin.(8) din Constituție, de natură a împiedica realizarea interesului public în situația dobândirii unor bunuri prin activități ilicite și, implicit, afectează grav echilibrul ce trebuie să existe între protejarea interesul individual și a celui public, în aplicarea prevederilor art.112¹ din Codul penal.

402. Mai mult, *sarcina dovedirii acuzațiilor dincolo de orice îndoială - sau chiar dincolo de orice îndoială rezonabilă -, pentru a putea fi dispusă măsura confiscării extinse, presupune, de fapt, soluționarea de către organele judiciare a raportului juridic penal de conflict, anterior luării acestei măsuri.* Însă aceasta înseamnă, de fapt, soluționarea laturii penale a cauzei și stabilirea legăturii bunurilor supuse confiscării cu activitățile infracționale ale persoanei condamnate, condiții care permit însă instanței să dispună confiscarea specială a bunurilor. Or, într-o astfel de situație, *reglementarea măsurii de siguranță a confiscării extinse nu mai este necesară, fiind lipsită de finalitate.*

403. Aceste din urmă aspecte au fost constatate de Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, prin Decizia nr.356 din 25 iunie 2014, paragrafele 39 și 40, instanța de contencios constituțional arătând că, în ceea ce privește măsura confiscării extinse, în vederea stabilirii standardului de probă, nu trebuie plecat de la premisa că prezumția dobândirii licite a averii poate fi răsturnată doar prin probe, respectiv prin probarea faptului că bunurile în cauză provin din comiterea de infracțiuni, întrucât, dacă aceasta ar fi abordarea, *confiscarea extinsă ar fi lipsită de orice rațiune de a exista, căci dacă se ajunge la probarea fiecărui act infracțional din care provin anumite bunuri, se va ajunge și la condamnarea autorului pentru aceste acte și deci la confiscarea specială a bunurilor astfel obținute, nemaigăsindu-și utilitatea măsura confiscării extinse.* Prin urmare, Curtea a reținut că o prezumție legală relativă poate fi răsturnată nu doar prin probe, ci și prin prezumții simple. De altfel, prin Decizia nr.85 din 3 septembrie 1996, Curtea a statuat că prezumția instituită de alin.(8) al art.44 din Constituție nu împiedică cercetarea caracterului ilicit al dobândirii averii, ceea ce înseamnă că această prezumție nu este una absolută. Totodată, *Curtea a arătat că, dacă s-ar accepta teza caracterului absolut al prezumției dobândirii licite a averii, contrar prevederilor constituționale, s-ar ajunge la negarea intereselor legitime ale societății în ansamblu, căreia statul este ținut să îi acorde ocrotire, cu consecința ruperii echilibrului ce trebuie să existe între interesul general al societății și interesele legitime ale fiecărei persoane.* De asemenea, Curtea a observat că măsura

confiscării extinse se poate dispune în legătură cu săvârșirea unor infracțiuni grave, susceptibile să procure și să genereze foloase materiale ilicite, infracțiuni a căror săvârșire reprezintă scopul grupurilor infracționale organizate și care se înscriu în fenomenul criminalității organizate. Curtea a conchis că, în acest context, absolutizarea prezumției dobândirii licite a averii ar presupune o veritabilă „*probatio diabolica*” în sarcina organelor judiciare.

404. Referitor la inversarea sarcinii probei, în cazul dispunerii confiscării, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în Hotărârea din 23 septembrie 2008, pronunțată în Cauza *Grayson și Barnham împotriva Regatului Unit*, par.46, că „nu era incompatibilă, în principiu sau în practică, cu noțiunea de proces echitabil prevăzut de art.6 din Convenție, plasarea în sarcina reclamanților, odată ce aceștia erau condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni grave de trafic de droguri, a dovedirii faptului că sursa banilor sau bunurilor arătate ca fiind deținute anterior condamnării era legitimă”. De asemenea, prin Decizia din 4 septembrie 2001, pronunțată în Cauza *Riela și alții împotriva Italiei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că confiscarea constituie o ingerință în dreptul de proprietate al reclamanților, care trebuie să fi considerată o reglementare a folosinței lucrurilor și nu o privare de proprietate, că dispozițiile Convenției nu interzic prezumțiile de fapt și că reclamanților le-a fost oferită o ocazie adecvată de a-și susține cauza în fața autorităților competente, câtă vreme cauza a fost examinată de către trei instanțe, în urma unor proceduri contradictorii. În plus, instanțele sesizate au examinat faptele într-o modalitate obiectivă, fără să se bazeze pe o simplă bănuială, analizând situația financiară a reclamanților, pentru a concluziona că bunurile confiscate nu puteau fi cumpărate decât grație folosirii unor profituri ilicite. Astfel, ținând cont de marja de apreciere a statelor în ceea ce privește reglementarea folosinței bunurilor în conformitate cu interesul general, în speță în cadrul politicii penale vizând combaterea fenomenului mafiot, Curtea a considerat că ingerința în dreptul de proprietate privată, provocată prin dispunerea măsurii confiscării, nu a fost disproporționată în raport cu scopul vizat. Totodată, prin Hotărârea din 13 noiembrie 2007, pronunțată în Cauza

Bocellari și Rizza împotriva Italiei, par.40, Curtea a reținut că „acest gen de procedură urmărește aplicarea confiscării bunurilor și capitalurilor, fapt ce pune direct și substanțial în discuție situația patrimonială a justițiabilului. Raportat la o asemenea miză, nu s-ar putea afirma că acest control public nu este o condiție necesară pentru a garanta respectarea drepturilor celui interesat.”

405. Prin urmare, în privința confiscării extinse se operează cu prezumții care să formeze convingerea instanței, iar garanțiile asociate trebuie să vizeze următoarele: evaluarea trebuie făcută de către o instanță în cadrul unei proceduri judiciare, ce include o audiere publică; apărarea trebuie să aibă acces la dosarul cauzei/comunicarea în avans a argumentelor acuzării; persoanele în cauză trebuie să aibă posibilitatea să administreze probe, să ridice obiecțiile și să prezinte dovezile (fie ele mărturii documentare sau verbale) pe care le consideră necesare; prezumțiile pe care acuzarea se bazează să nu fie absolute, astfel încât ele să poată fi răsturnate de inculpat.

406. **Astfel, introducerea în cuprinsul art.112¹ alin.(2) lit.b), alin.(2¹) și alin.(3) din Codul penal, astfel cum acestea sunt modificate și completate prin art.I pct.22, 23 și 24 din legea supusă controlului de constituționalitate, a sintagmelor „probe administrate” și „probe certe, dincolo de orice îndoială” lipsește de coerență dispozițiile legale referitoare la confiscarea extinsă, contravenind, totodată, celor reținute de Curtea Constituțională prin Decizia nr.356 din 25 iunie 2014, și, în acest fel, prevederilor art.147 alin.(4) din Constituție, potrivit cărora deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor de la data publicării lor în Monitorul Oficial al României.**

407. Aceleași observații, mai sus formulate, sunt valabile și pentru art.II din legea criticată, care, de asemenea, face referire la probele a căror existență este necesară pentru dispunerea confiscării extinse, impunând condiția existenței unor „probe certe că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1) al art.112¹ din Legea 286/2009”. De altfel, Curtea mai reține că formularea normei de trimitere din cuprinsul acestui articol, care vizează *activitățile*

infracționale de natura celor prevăzute la alin.(1) al art.112¹ din Legea 286/2009, este și inexactă, pentru că pare că textul la care trimite ar reglementa aplicarea măsurii de siguranță numai în privința unor infracțiuni determinate; or, noua reglementare nu mai consacră aplicarea acestei măsuri de siguranță numai cu privire la anumite infracțiuni expres enumerate ca în prezent, ci vizează orice infracțiune pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de cel puțin 4 ani.

408. În fine, reglementarea condiției probei „*dincolo de orice îndoială*”, în cuprinsul alin.(2¹) și (3) ale art.112¹ din Codul penal, creează o contradicție între dispozițiile legale anterior precizate și prevederile alin.(1) teza a doua ale aceluiași articol, conform cărora *convingerea instanței* se poate baza inclusiv pe disproporția dintre veniturile licite și averea persoanei.

409. Nu în ultimul rând, *este întemeiată și susținerea autorului sesizării, conform căreia prevederile art.112¹ din Codul penal instituie o sarcină a probei mai rigidă decât cea prevăzută de Directiva 2014/42/UE*. Curtea reține, în acest sens, că prevederile art.5 paragraful (1) din directiva anterior menționată fac referire la faptul că „*în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor de fapt și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale*”. Or, **prin raportare la dispozițiile directivei, prevederile art.I pct.23 și 24 din legea criticată – prin conținutul lor, mai sus analizat - restrâng, în mod semnificativ, aplicabilitatea dispozițiilor acestei directive, cu consecința încălcării prevederilor art.148 din Constituție, în special ale alin.(2) și (4).**

410. Cu privire la art.I pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3) sintagma „*dacă acesta a cunoscut că scopul transferului este evitarea confiscării*”], Curtea constată că prevederile art.112¹ alin.(3) din Codul penal, astfel cum sunt modificate prin textul criticat, reglementează dispunerea confiscării extinse asupra valorii bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei. Din interpretarea gramaticală a acestei norme, Curtea constată că intenția legiuitorului a

fost aceea de a substitui bunurilor înstrăinate valoarea acestora, în scopul confiscării acestei valori de la persoana condamnată, și nu de la terțul dobânditor, prevederile alin.(3) al art.112¹ din Codul penal fiind reglementate în vederea asigurării atingerii scopului instituției confiscării extinse în situația înstrăinării bunurilor care fac obiectul acesteia.

411. Prin urmare, textul criticat nu reglementează o variantă a confiscării extinse care să poată fi aplicată terților, ci reglementează modul de determinare a sumelor de bani reprezentând echivalentul bunurilor care ar trebui să facă obiectul confiscării. În aceste condiții, *nu prezintă relevanța aspectul cunoașterii de către terți sau de către membrul de familie a faptului că scopul transferului a fost cel al evitării confiscării bunurilor, iar impunerea de către legiuitor a condiției anterior menționate restrânge, în mod nejustificat, aplicabilitatea prevederilor art.112¹ alin.(3) din Codul penal*, făcând imposibilă corecta determinare a valorii bunurilor provenite din infracțiuni și, în consecință, împiedicând, în final, aplicarea confiscării extinse asupra sumelor de bani dobândite de persoană condamnată prin operațiuni de înstrăinare, realizate de ea sau de către un terț, către un membru al familiei, a bunurilor susceptibile de a fi confiscate, *în condițiile necunoașterii de către aceștia a scopului transferului de proprietate astfel realizat, acela al evitării confiscării*. Faptul că o asemenea precizare este introdusă în acest articol generează confuzie cu privire la modul de calcul al valorii bunurilor provenite din infracțiuni, până la concurența căreia se poate dispune măsura confiscării extinse, confuzie care se repercutează asupra capacității statului de a reprima fenomenul infracțional.

412. **În aceste condiții, forma preconizată a art.112¹ alin.(3) sintagma „dacă acesta a cunoscut că scopul transferului este evitarea confiscării” încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție cu privire la statul de drept și calitatea legilor.**

413. Totodată, din interpretarea sistematică a dispozițiilor alin.(3) al art.112¹ din Codul penal, în ansamblul reglementării instituției confiscării extinse, astfel cum aceasta este modificată și completată prin prevederile criticate, Curtea reține că *ipoteza dispunerii confiscării extinse asupra bunurilor aflate în proprietatea unor*

terțe persoane este reglementată, în mod distinct, la alin.(9) al art.112¹ din Codul penal. Astfel, conform art.112¹ alin.(9) lit.a) din Codul penal, sunt supuse confiscării extinse bunurile transferate de către persoana condamnată unui membru de familie, potrivit lit.b) a aceluiași alin.(1) al art.112¹ din Codul penal, pot fi confiscate bunurile transferate de către persoana condamnată unei persoane juridice asupra căreia deține controlul, iar, conform art.112¹ alin.(9) lit.c) din Codul penal, pot face obiectul confiscării extinse bunurile transferate de persoana condamnată către un terț. **Prin urmare, Curtea constată că cele două texte legale cuprind ipoteze normative distincte, astfel încât nu se poate reține existența unui paralelism legislativ între formele preconizate al art.112¹ alin.(3) și (9) din Codul penal.**

(4.10.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.27 [cu referire la art.155 alin.(2)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și art.16 alin.(1) și (2) din Constituție

414. **Art.I pct.27 [cu referire la art.155 alin.(2)] din lege** are următorul cuprins:

„(2) După fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție față de persoana în favoarea căreia curge prescripția de la momentul la care s-a comunicat actul de procedură”.

415. **Art.155 alin. (2) și (3) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:**

„(2) După fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție.

(3) Întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre ei”.

416. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin, în esență, că textul propus modifică, în mod radical, principiul de drept penal consfințit în legislația românească, potrivit căruia întreruperea cursului prescripției trebuie să producă efecte față de toți participanții la săvârșirea unei infracțiuni.

417. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că acesta, pe de o parte, preia în conținutul său normativ prevederile actuale

ale art.155 alin.(2) din Codul penal, iar, pe de altă parte, modifică soluția legislativă cuprinsă în alineatul (3) al aceluiași articol, optând pentru o soluție legislativă contrară acestuia. Prin înglobarea celor două ipoteze normative, soluția legislativă preconizată la art.155 alin.(2) din Codul penal stabilește o nouă concepție asupra curgerii termenului de prescripție după fiecare întrerupere. O atare reconfigurare normativă este, însă, contrară art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2) și art.147 alin.(4) din Constituție.

418. Prin Decizia nr.443 din 22 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.839 din 24 octombrie 2017, par.22-25, Curtea a reținut, cu privire la problema efectelor întreruperii termenului de prescripție, în situația comiterii unei infracțiuni, în participație, de către mai multe persoane, că, potrivit textului în vigoare al art.155 alin.(3) din Codul penal, „întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre aceștia.

419. Soluția juridică anterior menționată este determinată de însăși natura instituției prescripției, care, [...], semnifică diminuarea rezonanței sociale a săvârșirii infracțiunii, până la uitarea ei de către membrii societății. Aceasta presupune o perspectivă de ansamblu asupra tuturor faptelor comise, indiferent de aspectul săvârșirii lor de către o singură persoană sau de către mai multe persoane, în calitate de coautori, instigatori sau complici. Prin urmare, prescripția răspunderii penale produce efecte *in rem*, prin raportare la faptele de natură penală săvârșite, și nu *in personam*, în mod diferit pentru fiecare participant în parte. De altfel, soluția contrară ar fi de natură a afecta însăși substanța instituției prescripției, aceea de consecință a atenuării impactului social al faptelor de natură penală comise, și ar transforma-o pe aceasta într-un mijloc juridic ce ar avea ca scop o absolvire a persoanei de aplicarea pedepsei penale, înlocuind, astfel, semnificația instituției prescripției răspunderii penale cu unul dintre efectele acesteia. În cazul infracțiunilor săvârșite în participație, o astfel de soluție ar determina acordarea, în mod diferit, de la un participant la celălalt, a unei forme de iertare socială, după cum în privința acestora au fost făcute sau nu au fost făcute acte de procedură în cauză. Or, aceasta ar reprezenta o încălcare a

principiului egalității în drepturi, prin crearea unui regim juridic mai favorabil pentru persoanele care au luat parte la săvârșirea infracțiunii, dar cu privire la care nu au fost realizate acte de procedură în cauză, care, însă, se află în aceeași situație juridică cu persoanele care, având aceeași calitate, de participanți la săvârșirea infracțiunii, au fost supuse unor astfel de acte. [...] termenul de prescripție reprezintă intervalul de timp în care organele judiciare își pot exercita dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni și de a aplica pedepse pentru faptele comise, privite obiectiv, în ansamblul lor, și nu subiectiv, din perspectiva persoanelor care au participat la comiterea acestora. Prin urmare, împlinirea acestui termen are ca efect decăderea organelor judiciare din dreptul anterior menționat. Așa fiind, este firesc ca îndeplinirea oricărui act de procedură în privința faptelor comise să aibă ca efect debutul unui nou termen de prescripție cu privire la ansamblul faptelor care, împreună, formează infracțiunea sau infracțiunile urmărite, până la împlinirea termenului prescripției speciale, conform art.155 alin.(4) din Codul penal. În cazul în care aceste infracțiuni au fost săvârșite în participație, același efect se va produce, independent de persoanele care le comit sau își aduc aportul la săvârșirea lor. Doar în acest fel poate fi atinsă finalitatea procesului penal, care constă în aflarea adevărului, principiu prevăzut la art.5 din Codul de procedură penală.

420. Având în vedere aceste considerente, Curtea reține că dispozițiile art.155 alin.(5) din Codul penal nu contravin prevederilor constituționale ale art.16 referitoare la egalitatea în drepturi, ci constituie o aplicație a acestora în domeniul dreptului penal substanțial”.

421. Din cele de mai sus rezultă că instanța constituțională a constatat că, prin natura sa, prescripția semnifică diminuarea rezonanței sociale a săvârșirii infracțiunii, până la uitarea ei de către membrii societății, ceea ce înseamnă că ea produce efecte *in rem* prin raportare la faptele de natură penală săvârșite, și nu *in personam*, în mod diferit pentru fiecare participant în parte. Or, textul legal criticat nu face decât să altereze natura juridică a prescripției, înlocuind semnificația instituției prescripției răspunderii penale în ipoteza comiterii unei infracțiuni în participație cu unul dintre

efectele acesteia. Prin urmare, întreruperea cursului prescripției trebuie să producă efecte față de toți participanții la săvârșirea unei infracțiuni, și nu cu privire numai față de persoana în favoarea căreia curge prescripția de la momentul la care s-a comunicat actul de procedură. Prin urmare, întrucât, prin prisma instituției prescripției răspunderii penale, comunicarea actului de procedură prevăzut de lege autorului sau unuia dintre participanții la săvârșirea infracțiunii semnifică o menținere a rezonanței sociale a faptei, ceea ce înseamnă că fapta nu a fost uitată și este în atenția societății, efectul acesteia vizează fapta, și nu persoanele. Prin urmare, întreruperea termenului de prescripție, cu consecința curgerii unui nou termen de prescripție, nu poate fi raportată la persoană, ci la faptă, acesta din urmă fiind criteriul care ține de natura prescripției.

422. Nesocotirea acestei exigențe constituționale derivate din art.1 alin.(3) din Constituție și obiectivizată în decizia anterior menționată a Curții Constituționale, pe de o parte, alterează instituția prescripției, iar, pe de altă parte, ignoră efectul general obligatoriu al deciziei instanței constituționale. Mai mult, soluția legislativă preconizată, întrucât nu ține cont de un criteriu intrinsec asociat naturii juridice a prescripției, consacră situații de evidentă discriminare, cu consecința încălcării art.16 alin.(1) și (2) din Constituție. Astfel, două persoane aflate în situații similare, care au, spre exemplu, calitatea de coautori ai unei infracțiuni, pot fi supuse unor consecințe juridice diferite, dacă organul judiciar comunică un act de procedură doar uneia dintre ele.

423. Având în vedere cele expuse, Curtea reține încălcarea art.1 alin.(3), art.16 alin.(1) și (2) și art.147 alin.(4) din Constituție.

(4.11.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.26 și 27 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c) și art.155 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și art.124 alin.(3)

424. Art.I pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)] din legea criticată are următorul cuprins:

„(1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: [...]

b) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 6 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;”

- **Art.I pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)] din legea criticată are următorul cuprins:**

„(3) Prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut în art.154 este depășit cu încă jumătate”.

425. **Art.154 alin.(1) lit.b) și c) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:**

„(1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: [...]

b) 10 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani”.

- **Art.155 alin.(4) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:**

„Termenele prevăzute la art.154, dacă au fost depășite cu încă o dată, vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni”.

426. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin, în esență, că diminuarea termenelor de prescripție a răspunderii penale pentru infracțiuni cu pericol social ridicat, concomitent cu reducerea termenelor speciale de prescripție a răspunderii penale pune la îndoială aptitudinea sancțiunilor penale de a-și atinge scopul preventiv.

427. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că legiuitorul a redus, pe de o parte, durata termenelor de prescripție a răspunderii penale, respectiv în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 de ani, precum și în privința în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani, iar, pe de altă parte, durata termenului prescripției speciale, astfel că dacă termenele de prescripție a răspunderii

penale au fost depășite cu jumătate [și nu încă o dată], vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni.

428. Prin Decizia nr.297 din 26 aprilie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.518 din 25 iunie 2018, paragrafele 15-17, Curtea a reținut că prescripția răspunderii penale constă în stingerea raportului juridic penal de conflict și, prin aceasta, în stingerea dreptului statului de a trage la răspundere penală persoana care săvârșește o infracțiune, după trecerea unui anumit interval de timp de la data comiterii acesteia, respectiv după scurgerea termenului de prescripție. În acest sens, termenele de prescripție sunt reglementate la art.154 din Codul penal, în funcție de natura și gravitatea pedepselor prevăzute de lege pentru infracțiunile în cazul cărora se aplică. De asemenea, Curtea a reținut că, pentru a avea ca efect înlăturarea răspunderii penale, termenul de prescripție trebuie să curgă fără intervenția vreunui act de natură a readuce în conștiința publică fapte comisă. Altfel spus, orice activitate ce are ca efect readucerea în atenția societății a faptului săvârșirii infracțiunii întrerupe cursul prescripției și amână producerea efectelor sale. În acest sens, art.155 alin.(1) din Codul penal prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, iar, conform dispozițiilor alin.(2) al aceluiași art.155, după fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție. Prin aceeași decizie, Curtea a mai reținut că termenul de prescripție reprezintă intervalul de timp în care organele judiciare își pot exercita dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni și de a aplica pedepse pentru faptele comise. Prin urmare, împlinirea acestui termen are ca efect decăderea organelor judiciare din dreptul anterior menționat.

429. Prin aceeași decizie, Decizia nr.297 din 26 aprilie 2018, paragrafele 22-23, Curtea a mai reținut că instituția prescripției răspunderii penale se impune a fi analizată dintr-o dublă perspectivă, întrucât aceasta instituie, pe de o parte, un termen de decădere a organelor judiciare din dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, iar, pe de altă parte, un termen, apreciat de legiuitor ca fiind suficient de mare, pentru ca societatea să uite faptele de natură penală

săvârșite și efectele acestora, ca urmare a diminuării treptate a impactului lor asupra relațiilor sociale. Astfel, prescripția răspunderii penale este, din punctul de vedere al naturii sale juridice, o cauză de stingere a răspunderii penale și, prin urmare, a acțiunii de tragere la răspundere penală, cauză determinată și justificată de efectele trecerii timpului asupra nevoii societății de tragere la răspundere penală. Aceasta, întrucât, după trecerea unui anumit interval de timp, de la momentul săvârșirii infracțiunii, aplicarea unei pedepse penale nu mai contribuie la realizarea scopului legii penale, nemaexistând necesitatea social-politică ce determină mecanismul juridic al angajării răspunderii penale. Așa fiind, analiza dispozițiilor legale ce reglementează întreruperea cursului termenului de prescripție a răspunderii penale trebuie făcută din aceeași dublă perspectivă, ea reprezentând, pe de o parte, o soluție juridică de repunere a organelor judiciare într-un nou termen, integral, de prescripție, în care își poate exercita rolul activ, conferit de dispozițiile art.5 din Codul de procedură penală, de stabilire a adevărului, în cauzele penale, pe baza probelor administrate, iar, pe de altă parte, o manieră prin care societatea, prin intermediul organelor statului, aduce la cunoștința suspectului sau a inculpatului că fapta de natură penală pe care a săvârșit-o nu și-a pierdut rezonanța socială avută în momentul comiterii sale.

430. În aceste condiții, reducerea termenelor de prescripție a răspunderii penale, prin art.I pct.26 din lege, denotă o reapreciere de către legiuitor a intervalului de timp în care se consideră că are loc uitarea de către societate a faptelor de natură penală pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani și, respectiv a celor pentru care legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani. Totodată, prin modificarea adoptată, legiuitorul a prevăzut reducerea termenelor la împlinirea cărora intervine decăderea organelor judiciare din dreptul de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni din categoriile anterior menționate.

431. Curtea reține însă că prescripția răspunderii penale este o instituție de drept penal substanțial, a cărei reglementare este expresia politicii penale a statului. Pentru acest motiv, modificarea termenelor de prescripție a răspunderii penale mai

sus analizate nu constituie o problemă de constituționalitate, ea fiind de competență exclusivă a Parlamentului, în calitate de unică autoritate legiuitoare a țării, reglementată la art.61 alin.(1) din Constituție, și în marja de apreciere prevăzută de acestea.

432. **Pentru aceste motive, Curtea conchide că art.I pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)] din lege nu sunt contrare art.I alin.(3), art.16 alin.(1) și (2), art.21 alin.(1) și (2) și art.124 alin.(2) din Constituție.**

433. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)] din lege, Curtea reține că reducerea termenului prescripției speciale la termenele prevăzute la art.154 din Codul penal plus încă jumătate din acestea, față de actuala reglementare de la art.155 alin.(4) din Codul penal, conform căreia termenul de prescripție specială este egal cu dublul termenelor de prescripție prevăzute la art.154 din Codul penal, constituie o opțiune a legiutorului, exprimată în acord cu politica penală a a statului și în marja de apreciere prevăzută la art.61 alin.(1) din Constituție. Așa fiind, Curtea constată că prevederile art.I pct.27 din lege nu contravin dispozițiilor constituționale invocate de autorii sesizării. De altfel, Curtea constată că aceeași soluție legislativă a fost prevăzută și la art.124 din Codul penal din 1969, conform căruia „*prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție [...] este depășit cu încă jumătate*”.

(4.12.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.28 [cu referire la art.159¹] din lege în raport cu art.147 alin.(4) din Constituție

434. **Dispozițiile art.I pct.28 [cu referire la art.159¹] din lege au următorul cuprins:** „Acordul de mediere produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit și dacă are loc până la pronunțarea unei hotărâri definitive”. **Codul penal, în forma în vigoare, nu cuprinde art.159¹.**

435. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin, în esență, că dispozițiile art.159¹, introduse în cuprinsul Codului penal prin textul criticat, care prevăd că acordul de mediere poate fi încheiat până la pronunțarea unei hotărâri definitive,

contravin Deciziei Curții Constituționale nr.397 din 15 iunie 2016, prin care instanța de contencios constituțional a statuat că încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

436. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că, prin Decizia nr.397 din 15 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.532 din 15 iulie 2016, a stabilit că dispozițiile art.67 din Legea nr.192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, în interpretarea dată prin Decizia nr.9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței. Pentru a pronunța această soluție, instanța de contencios constituțional a constatat, la paragrafele 28-37 ale deciziei anterior menționate, că, potrivit art.16 alin.(1) lit.g) din Codul de procedură penală, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu poate fi exercitată dacă a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii. Din dispozițiile art.396 alin.(6) din Codul de procedură penală reiese că, în cazurile prevăzute la art.16 alin.(1) lit.g) din acest cod, instanța pronunță încetarea procesului penal. În ceea ce privește împăcarea, Curtea a statuat că aceasta constituie înțelegerea intervenită între persoana vătămată/parte civilă și suspect/inculpat și, dacă este cazul, partea responsabilă civilmente, de a pune capăt conflictului născut din săvârșirea infracțiunii și de a renunța la punerea în mișcare a acțiunii penale sau la continuarea procesului penal. S-a reținut, totodată, că instituția împăcării este reglementată prin dispozițiile art.159 din Codul penal, articol ce încheie sediul materiei rezervat ansamblului cauzelor care înlătură răspunderea penală. S-a arătat, de asemenea, că, fiind un act bilateral caracterizat prin acordul de voință dintre persoanele între care intervine, împăcarea

este o cauză care - în privința anumitor infracțiuni - înlătură răspunderea penală și stinge acțiunea civilă, efecte care se produc dacă împăcarea are loc până la citirea actului de sesizare a instanței [art.159 alin.(1), (2) și (3) din Codul penal]. S-a constatat, de asemenea, că conținutul instituției împăcării din noul Cod penal a fost substanțial reconsiderat față de cel din Codul penal din 1969 (art.132) prin instituirea unor noi condiții și introducerea de dispoziții exprese privind funcționarea instituției în cazul persoanei juridice, remarcându-se, totodată, restrângerea sferei infracțiunilor în cazul cărora este aplicabilă. Astfel, Curtea a constatat că, prin noul Cod penal, s-a produs răsturnarea regulii valabile în reglementarea anterioară, împăcarea putând interveni numai în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu și numai dacă legea o prevede în mod expres [art.159 alin.(1) din Codul penal]. S-a mai reținut că instituția împăcării este incidentă în cazul următoarelor infracțiuni prevăzute de Codul penal: furtul - art.228; furtul calificat săvârșit în condițiile art.229 alin.(1) și alin.(2) lit.b) și c); furtul de folosință - art.230; însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor - art.243; înșelăciunea - art.244; înșelăciunea privind asigurările - art.245. De asemenea, în materia violenței în familie, potrivit art.199 alin.(2) din Codul penal, în cazul infracțiunilor de lovire sau alte violențe - art.193 și de vătămare corporală din culpă - art.196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu, caz în care împăcarea înlătură răspunderea penală. Curtea a reținut, de asemenea, că, un alt element de noutate a fost introdus de dispozițiile art.159 alin.(3) teza a doua din Codul penal și vizează momentul procesului până la care poate interveni împăcarea, și anume până la citirea actului de sesizare a instanței, ceea ce înseamnă că împăcarea poate interveni în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară și în fața instanței de fond, dar numai până la citirea actului de sesizare. În vechea reglementare cuprinsă în art.132 alin.2 din Codul penal din 1969, împăcarea părților producea efecte dacă intervenea până la rămânerea definitivă a hotărârii. Referitor la momentul procesual până la care poate interveni împăcarea în situațiile tranzitorii generate de intrarea în vigoare a noului Cod penal, prin Decizia nr.508 din 7 octombrie 2014, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr.843 din 19 noiembrie 2014, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.159 alin.(3) din Codul penal sunt constituționale în măsura în care se aplică tuturor inculpaților trimiși în judecată înaintea datei intrării în vigoare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal și pentru care la acea dată momentul citirii actului de sesizare a instanței fusese depășit. Pentru a răspunde exigențelor principiului constituțional al aplicării legii penale mai favorabile, prevăzut la art.15 alin.(2) din Constituție, așa cum acesta a fost detaliat în jurisprudența sa, Curtea a statuat că, până la încetarea situațiilor tranzitorii generate de intrarea în vigoare a noului Cod penal, împăcarea poate interveni până la primul termen de judecată stabilit ulterior datei publicării Deciziei nr.508 din 7 octombrie 2014 în Monitorul Oficial al României, Partea I (paragrafele 23 și 25). Totodată, prin Decizia nr.508 din 7 octombrie 2014, menționată anterior, Curtea a reținut că reglementarea de către legiuitor a termenului citirii actului de sesizare a instanței, ca ultim moment până la care poate interveni împăcarea, este pe deplin justificată prin finalitatea urmărită, constând în limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice și în restrângerea posibilității de exercitare abuzivă a acestui drept. În acest sens, prin Decizia nr.1470 din 8 noiembrie 2011, Curtea a constatat că instituirea de către legiuitor a unor termene procesuale asigură ordinea de drept, indispensabilă pentru valorificarea drepturilor proprii, cu respectarea atât a intereselor generale, cât și a drepturilor și intereselor legitime ale celorlalți titulari, cărora statul este ținut, în egală măsură, să le acorde ocrotire (Decizia nr.508 din 7 octombrie 2014, citată anterior, paragraful 21). Revenind la mediere, Curtea a reținut că, prin art.84 pct.6-9 din Legea nr.255/2013 (pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale), au fost modificate toate articolele secțiunii a 2-a - „Dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale” din cap. VI – „Dispoziții speciale privind medierea unor conflicte” al Legii nr.192/2006, și anume art.67-70, printre modificări numărându-se și înlocuirea termenului „împăcare” cu acela de „înțelegere”, fără însă ca această schimbare de terminologie să clarifice

problema naturii juridice a medierii în cauzele penale, în sensul că încheierea unui acord de mediere ar constitui o cauză sui-generis care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare. Astfel, Curtea a reținut că, dincolo de o serie de diferențe de regim juridic între încheierea unui acord de mediere și împăcare, evidențiate în considerentele Deciziei nr.9 din 17 aprilie 2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, faptul că împăcarea constă în înțelegerea intervenită între persoana vătămată/parte civilă și suspect/inculpat și, dacă este cazul, partea responsabilă civilmente de a pune capăt conflictului născut din săvârșirea infracțiunii și de a renunța la punerea în mișcare a acțiunii penale sau la continuarea procesului penal - spre deosebire de retragerea plângerii prealabile, care este un act unilateral de voință - poate duce la concluzia că încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea nu este, în esență, altceva decât o modalitate de realizare a împăcării, ca și cauză de înlăturare a răspunderii penale. Curtea a constatat că efectul juridic al interpretării date dispozițiilor art.67 din Legea nr.192/2006 prin Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr.9 din 17 aprilie 2015 - potrivit căreia încheierea unui acord de mediere constituie o cauză sui generis care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare, ce poate interveni în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale -, este acela că în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care poate interveni împăcarea, odată ce a fost depășit momentul procesual al citirii actului de sesizare a instanței, inculpatul și persoana vătămată/parte civilă, deși nu se mai pot împăca în fața instanței de judecată [art.159 alin.(3) din Codul penal], pot recurge la mediere, iar instanța care soluționează cauza, în primă instanță sau în apel, este obligată să ia act de acordul de mediere și să înceteze procesul penal ca urmare a medierii realizate de mediator, în condițiile în care aceeași instanță judecătorească nu mai poate să ia act, în mod nemijlocit, de voința inculpatului și a persoanei vătămate/părții civile de a stinge litigiul penal. Pe această cale se ajunge la eludarea finalității urmărite de legiuitorul noului Cod penal prin reglementarea termenului citirii actului de sesizare a instanței ca ultim moment până la care poate interveni împăcarea - finalitate care vizează, așa cum s-a arătat mai sus

(paragraful 34), limitarea în timp a stării de incertitudine în derularea raporturilor juridice - aducându-se atingere prevederilor art.124 alin.(2) din Constituție care consacră unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției. Astfel, în ceea ce privește termenul până la care poate interveni încheierea unui acord de mediere cu privire la latura penală a cauzei, deși art.67 din Legea nr.192/2006 nu prevede un anumit stadiu procesual, Curtea a reținut că *acordul de mediere nu poate fi încheiat oricând în cursul procesului penal, ci doar atât timp cât poate interveni și împăcarea, și anume până la citirea actului de sesizare a instanței, așa cum prevede art.159 alin.(3) teza a doua din Codul penal.*

437. Așa fiind, introducerea unei ~~noi~~ posibilități de încetare a procesului penal, în plus față de împăcarea părților generează discriminări între subiecții procesuali care își exprimă voința de a se împăca în fața unui mediator, și cei care o fac în fața organelor judiciare.

438. În aceste condiții, prevederile art.I pct.28 din legea criticată introduc, în cuprinsul Codului penal, după art.159, un nou articol, art.159¹, conform căruia acordul de mediere produce efecte dacă are loc până la pronunțarea unei hotărâri definitive.

439. Având în vedere aceste aspecte, precum și faptul că, prin efectele produse, deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii, potrivit art.147 alin.(4) din Constituție, inclusiv pentru legiuitor, orice modificare legislativă poate fi realizată doar cu respectarea soluției și a considerentelor Deciziei nr.397 din 15 iunie 2016.

440. Prin urmare, pentru a fi în acord cu Decizia nr.397 din 15 iunie 2016 și, totodată, cu dispozițiile art.147 alin.(4) din Constituție, prevederile art.159¹ din Codul penal trebuie să prevadă ca termen limită pentru încheierea acordului de mediere momentul citirii actului de sesizare a instanței. Așa fiind, în forma adoptată prin legea ce face obiectul prezentei obiecții de neconstituționalitate, **dispozițiile art.I pct.28 [cu referire la art.159¹ sintagma „până la pronunțarea unei hotărâri definitive”] sunt neconstituționale, fiind contrare prevederilor art.147 alin.(4) din**

Constituție, dar și dispozițiilor constituționale ale art.124 alin.(2) a căror încălcare a fost constatată prin decizia mai sus menționată.

(4.13.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) și art.147 alin.(4) din Constituție

441. Art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)] din lege are următorul cuprins:

„(2) Sunt asimilate legii în sensul alin.(1) *(legii penale – s.n.)* și deciziile Curții Constituționale care au caracter general obligatoriu.

(3) Obligatorietatea aplicării deciziilor Curții Constituționale ca lege penală mai favorabilă, prevăzute la alin.(2), se referă atât la dispozitiv, cât și la considerentele acestora.

(4) Executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii supuse controlului de constituționalitate prevăzut la alin.(2), precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte se analizează din oficiu, în regim de urgență, în maximum 15 zile de la publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(5) Analiza prevăzută la alin.(4) va fi făcută și la cererea persoanei condamnate, care poate solicita acest lucru oricând”.

442. Art.173 din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins: „Prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

443. Critici de neconstituționalitate. Autorii susțin, în esență, pe de o parte, că asimilarea deciziilor Curții Constituționale cu legea penală este contrară art.147 alin.(4) din Constituție, iar, pe de altă parte, că formula redacțională preconizată în privința art.173 alin.(4) și (5) din Codul penal încalcă principiul securității raporturilor juridice, consacrat la art.1 alin.(5) din Constituție.

444. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că legiuitorul, în mod eronat, asimilează decizia Curții Constituționale cu legea penală.

445. Curtea reține că o lege penală presupune o activitate de creare și generare de norme, or, decizia Curții Constituționale nu numai că nu generează norme, nici civile, nici penale ori de altă natură, ci elimină din fondul activ al legislației normele legale neconstituționale. Prin numeroase decizii (Decizia nr.949 din 12 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.675 din 22 septembrie 2011, Decizia nr.110 din 5 martie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.341 din 11 iunie 2013, Decizia nr.573 din 24 septembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.723 din 25 noiembrie 2013, sau Decizia nr.755 din 16 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.101 din 9 februarie 2015, par.27), Curtea a stabilit faptul că rolul său este cel al unui legiuitor negativ sau cvasi-negativ, ceea ce înseamnă că nu poate emite noi norme juridice, fie ele și numai cu rol complinitor, și nici să le modifice pe cele existente într-un sistem normativ, ea poate doar să constate incompatibilitatea care, eventual, ar exista între o normă de reglementare primară și Legea fundamentală.

446. Normele de reglementare primară, în accepțiunea Constituției, sunt legile și ordonanțele iar, în ceea ce privește materia penală, numai legea organică și ordonanța de urgență. Numai Parlamentul și Guvernul, ca legiuitor delegat, pot reglementa norme juridice. Faptul că printr-o decizie Curtea Constituțională constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare sau constituționalitatea numai a unui înțeles al acesteia, cu consecința eliminării din legislație a înțelesului neconstituțional, nu înseamnă că decizia se confundă cu o lege penală.

447. În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că deciziile sale nu intră în vigoare, precum actele normative, ci produc efecte juridice de la data publicării lor. Astfel, prin Decizia nr.738 din 19 septembrie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.690 din 8 octombrie 2012, Curtea a statuat, referitor la o soluție legislativă care opera cu sintagma „data intrării în vigoare a deciziei [Curții

*Constituționale – s.n.] anterioare”, „este imprecisă și în vădit dezacord cu prevederile constituționale cuprinse în art.147 alin.(4), potrivit căroră «Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor», și cu dispozițiile art.11 alin.(1) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, care prevăd că «în vederea intrării lor în vigoare, legile și celelalte acte normative adoptate de Parlament, hotărârile și ordonanțele Guvernului, deciziile primului-ministru, actele normative ale autorităților administrative autonome, precum și ordinele, instrucțiunile și alte acte normative emise de conducătorii organelor administrației publice centrale de specialitate se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.» Deciziile Curții Constituționale nu se regăsesc în lista actelor care intră în vigoare în urma publicării în Monitorul Oficial al României, Constituția consacrand expres efectele pe care le produce publicarea acestora, și anume obligativitatea *erga omnes* și puterea numai pentru viitor”.*

448. Rațiunea art.173 din Codul penal este aceea de a defini noțiunea de lege penală. Prin Decizia nr.265 din 6 mai 2014, par.47, Curtea a statuat că „art.1 alin.(1) din Codul penal stabilește că «Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni», motiv pentru care în absența unei incriminări nu se poate vorbi de o lege penală. De aceea, înțelesul noțiunii de lege penală consacrat de art.173 [din Codul penal – s.n.] are în vedere alte acte normative care prevăd fapte ce constituie infracțiuni, *legiuitorul urmărind a face legătura materială dintre Codul penal și alte legi speciale care, deși nu sunt penale, reglementând cu privire la alt tip de relații sociale, cuprind și dispoziții cu caracter penal*. Calificarea caracterului penal al acestor dispoziții le scoate din sfera domeniului principal de reglementare (fiscal, vamal etc.) cu scopul de a înlătura orice fel de obiecții potrivit căroră faptele antisociale respective ar putea urma numai regimul juridic respectiv, în acest mod fiind exclusă o eventuală sustragere de la răspunderea penală”.

449. Așadar, rațiunea acestui text legal este aceea de a indica actele normative care cuprind dispoziții cu caracter penal. Reglementarea unei dispoziții cu caracter penal presupune, în mod axiomatic, o activitate generatoare de norme, așadar, de legislator pozitiv. Faptul că un act jurisdicțional, prin efectele sale, duce la încetarea de drept a normei juridice nu înseamnă că acest act este unul normativ, din contră, reprezintă o expresie a dimensiunii atributive de competență a Constituției în accepțiunea căreia actul unei autorități poate duce la încetarea actului unei alte autorități, fără însă a se substitui acesteia. Constituția, prin natura sa, implică, pe de o parte, o dimensiune constitutivă, care vizează stabilirea/înstituirea puterilor statului și a autorităților publice fundamentale, și, pe de altă parte, o dimensiune atributivă, care vizează conferirea și definirea atribuțiilor/competențelor autorităților publice antereferite [a se vedea Decizia nr.358 din 30 mai 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.473 din 7 iunie 2018, par.66]. A asimila o decizie a Curții Constituționale cu o lege penală echivalează cu preluarea de către Curtea Constituțională a unor atribuții de natură legislativă. Practic, legiuitorul confundă natura actului cu efectele acestuia. Indiscutabil, în ipoteza constatării neconstituționalității unui text de incriminare, efectele deciziei Curții Constituționale sunt similare celor ale unei legi penale de dezincriminare, aspect deja tranșat prin Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunțării prezentei decizii, par.1015-1019, însă, aceasta este deja o problemă distinctă față de cea analizată în prezenta cauză, unde ceea ce este în discuție este asimilarea deciziei Curții Constituționale cu o lege penală.

450. Curtea constată că, în realitate, textul criticat reconfigurează rolul instituțional al Curții Constituționale în arhitectura Constituției, care, prin decizia pronunțată, preia o competență a legiuitorului [original/ delegat]. În aceste condiții, înseamnă că treptat Curtea Constituțională, prin competența sa de verificare a constituționalității legilor, se transformă într-un corp legiuitor, ceea ce contravine însăși ideii de jurisdicție constituțională.

451. Or, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în România [art.1 alin.(2) din Legea nr.47/1992], cu plenitudine de jurisdicție în privința atribuțiilor sale. Prin urmare, actul său are caracter jurisdicțional, și nu legislativ. Evident, decizia Curții Constituționale face parte din ordinea juridică normativă [a se vedea Decizia nr.847 din 8 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.605 din 14 august 2008], fără a se identifica, în sens formal, cu norma juridică. Totodată, întrucât nu poate fi separată de efectele de drept constituțional pe care aceasta le produce, decizia se prezintă ca un tot unitar sub aspectul naturii și efectelor sale juridice. În acest context, Curtea subliniază că deciziile simple (sau extreme) de admitere a sesizărilor de neconstituționalitate sau cele sub rezervă de interpretare constituie un izvor formal distinct al dreptului constituțional, preiau forța juridică a normelor constituționale pe care le interpretează și se adresează tuturor subiecților de drept. Prin urmare, deși are caracter jurisdicțional, art.147 alin.(4) din Constituție conferă deciziei antereferite forța normelor constituționale, pe care nu o limitează la cazul dat, ci îi atribuie un caracter *erga omnes*, ceea ce înseamnă că ea trebuie respectată și aplicată de către toate subiectele de drept cărora li se adresează. De aceea, Curtea apreciază că, deși decizia sa nu se identifică cu norma/actul legislativ, efectele sale sunt similare acestuia, astfel că, prin intermediul acestora, decizia stabilește reguli de conduită ce se impun a fi urmate, drept care face parte din ordinea normativă a statului.

452. **Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)] din lege încalcă art.15 alin.(2), art.61 alin.(1), art.142 alin.(1) și art.147 alin.(4) din Constituție.**

453. În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(3)] din lege, Curtea constată că acest text este redactat în considerarea și dezvoltarea alineatului (2) al art.173, ceea ce *ab initio* atrage neconstituționalitatea acestora. Astfel, odată stabilit faptul că decizia Curții Constituționale nu poate fi asimilată cu o lege penală, este evident că nici o parte a deciziei, așadar, al actului jurisdicțional nu poate fi considerată lege.

454. În privința art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(4)-(5)] din lege, Curtea reține că acesta este redactat într-un mod lipsit de claritate, întrucât nu se poate determina natura juridică a „analizării din oficiu” a hotărârii judecătorești definitive pronunțate în baza unei norme penale supuse controlului de constituționalitate. Destinatarul normei nu poate determina dacă, în cauză, este vorba de o contestație la executare, o formă atipică de acțiune de înlăturare/ modificare a pedepsei sau doar de o simplă analiză. De asemenea Curtea observă că introducerea obligației instanțelor de a analiza din oficiu hotărârile judecătorești definitive pronunțate în baza unor norme penale supuse controlului de constituționalitate, prevăzută de noul art.173 alin.(4) din Codul penal, nu este însoțită de nici o normă de procedură corespunzătoare și nu este reglementată nici o modalitate concretă în care instanțele judecătorești ar putea realiza o asemenea verificare. În consecință, o asemenea omisiune de reglementare conduce la imposibilitatea aplicării textului legal analizat și este contrară standardelor de previzibilitate a legii. În aceleași coordonate, se mai reține că aceste dispoziții sunt norme de procedură - și nu de drept material -, astfel încât, de principiu, nu pot fi normativizate în Codul penal.

455. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.29 [cu referire la art.173 alin.(3)-(5)] din lege încalcă, pe lângă art.15 alin.(2), art.61 alin.(1), art.142 alin.(1) și art.147 alin.(4) din Constituție, și art.1 alin.(5) din aceasta, în componenta sa de claritate a legilor.

(4.14.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.30 [cu referire la art.175 alin.(2)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1) și (2), art.16 alin.(1) și (2), art.147 alin.(4) și art.148 din Constituție

456. Dispozițiile art.I pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)] din lege au următorul cuprins: „La articolul 175, alineatul (2) se abrogă”.

457. Dispozițiile art.175 alin.(2) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost

investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.”

458. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că abrogarea alin.(2) al art.175 din Codul penal semnifică dezincriminarea faptelor de corupție și de serviciu săvârșite de categoria de funcționari publici reglementată prin textul abrogat, aspect ce contravine Deciziei Curții Constituționale nr.2 din 15 ianuarie 2014 și încalcă prevederile Convenției Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea nr.365/2004, precum și pe cele ale Directivei (UE) 1371/2017 din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal. Se mai susține că textul criticat face imposibil de stabilit conținutul dispozițiilor art.178 din Codul penal, precum și conținutul constitutiv al infracțiunilor reglementate la art.259, art.289, art.308 și art.317 Cod penal. Se arată, totodată, că abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal este nejustificată, calitatea de funcționar public neputând fi legată doar de apartenența respectivei persoane la una din entitățile sau funcțiile de la alin.(1), ci și de îndeplinirea unor servicii publice a căror exercitare este adusă la îndeplinire de un număr diversificat de persoane, asupra cărora autoritățile publice exercită o anumită formă de control. Această modificare vine să avantajeze o serie de grupuri profesionale ce își desfășoară activitatea în mediul privat ori în cadrul unor profesii liberale (notari, executori judecătorești, funcționari bancari, lichidatori, experți judiciari) față de care instituirea unui tratament penal preferențial nu se justifică. Și aceste categorii profesionale sunt executanți ai unor servicii de interes general și beneficiari sau gestionari ai unor fonduri publice, cum sunt sumele avansate din bugetul statului sau fondurile europene, politica penală în domeniu fiind în sensul înăspririi regimului juridic sancționator al faptelor săvârșite de acești funcționari. În acest sens, se fac referiri extensive la Decizia nr.2/2014, concluzionându-se că textul legal criticat contravine art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1), precum și art.16 alin.(1) și (2) din Constituție.

459. Se susține, prin urmare că abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect dezincriminarea unei game largi de fapte săvârșite de persoanele care exercită un serviciu de interes public pentru care au fost învestite de autoritățile publice sau care sunt supuse controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Sunt incluse în categoria faptelor dezincriminate, de exemplu, faptele de luare de mită, delapidare, abuz în serviciu, folosire abuzivă a funcției în scop sexual sau uzurpare a funcției săvârșite de funcționarii publici prevăzuți în art.175 alin.(2) din Codul penal. De asemenea, abrogarea acestui text are ca efect dezincriminarea unei game largi de fapte săvârșite în legătură cu persoanele incluse în sfera de aplicare a dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal. Fac parte din categoria faptelor dezincriminate, de exemplu, darea de mită, traficul de influență sau cumpărarea de influență săvârșite în legătură cu funcționarii publici prevăzuți în art.175 alin.(2) din Codul penal. Se susține că o asemenea opțiune legislativă conduce la eliminarea protecției penale a persoanelor fizice și juridice în cadrul relațiilor sociale legate de exercitarea atributelor de autoritate publice delegate. Or, abrogarea dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect eliminarea acestei protecții penale, ceea ce contravine și considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr.2 din 15 ianuarie 2014.

460. În continuare se arată că legiuitorul nu a modificat în mod corespunzător art.178 alin.(2) din Codul penal, care definește noțiunea de „înscriș oficial”, art.259 alin.(1) din Codul penal, care incriminează sustragerea sau distrugerea de înscrisuri, ori art.317 alin.(1) din Codul penal referitor la falsificarea de instrumente oficiale. Omisiunea legiuitorului de a realiza corelările impuse de abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal are ca efect imposibilitatea delimitării sferei de aplicare a normelor de incriminare, care utilizează noțiunea de „înscriș oficial” și a normelor de incriminare menționate, contrar standardelor de previzibilitate impuse de art.1 alin.(5) din Constituție în materia normelor de incriminare. Mai mult, deși a abrogat art.175 alin.(2) din Codul penal, legiuitorul nu a modificat art.308 alin.(1) din Codul penal. Necorelarea dintre abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal și menținerea art.308

alin.(1) din Codul penal, nemodificat, conduce la imposibilitatea stabilirii sferei de aplicare a normelor de incriminare la care se referă art.308 alin.(1) din Codul penal, cu încălcarea exigențelor impuse de art.1 alin.(5) din Constituție privind previzibilitatea normelor de incriminare.

461. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că dispozițiile art.175 din Codul penal reglementează noțiunea de funcționar public, a cărei sferă de aplicabilitate a fost analizată în jurisprudența Curții Constituționale, ținându-se seama de autonomia conceptuală a dreptului penal, care face ca sensul acestei sintagme să nu se suprapună cu cel specific dreptului administrativ. Astfel, prin Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.71 din 29 ianuarie 2014 și Decizia nr.717 din 29 octombrie 2015, paragraful 25, a constatat că, potrivit legii penale, noțiunile de „*funcționar public*” și de „*funcționar*” au un înțeles mai larg decât acela din dreptul administrativ, datorită atât caracterului relațiilor sociale apărute prin incriminarea unor fapte socialmente periculoase, cât și faptului că exigențele de apărare a avutului și de promovare a intereselor colectivității impun o cât mai bună ocrotire prin mijloacele dreptului penal.

462. Prevederile art.175 alin.(2) din Codul penal, a căror abrogare este prevăzută la art.I pct 30 din lege, reglementează ca fiind funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

463. Cu privire la această categorie de funcționari publici, denumiți „*funcționari publici asimilați*”, Curtea constată că sfera art.175 alin.(2) din Codul penal vizează acei funcționari care nu pot fi încadrați în una din categoriile reglementate la art.175 alin.(1) din Codul penal, dar care au fost investiți de autoritățile publice să exercite un serviciu de interes public, sau care, exercitând un astfel de serviciu, chiar fără să fi fost necesară investirea de către o autoritate publică în acest scop, sunt supuse controlului sau supravegherii autorităților publice, în ceea ce privește îndeplinirea serviciului public în cauză. În această categorie au fost

încadrați, spre exemplu, notarul public, executorul judecătoresc, mediatorii autorizați și medicii cu drept de liberă practică care își desfășoară activitatea pe cont propriu în cadrul unor cabinete medicale private. De altfel, chiar Expunerea de motive a Legii nr.286/2009 privind Codul penal încadrează, cu titlu exemplificativ, în categoria funcționarilor publici reglementată la art.175 alin.(2) din Codul penal, notarii publici și executorii judecătorești. Referindu-se la această categorie de persoane asimilate funcționarilor publici, expunerea de motive precizează că „deși aceste persoane nu sunt propriu-zis funcționari publici, ele exercită atribuții de autoritate publică, ce le-au fost delegate printr-un act al autorității statale competente, și sunt supuse controlului acesteia”.

464. Aceleași dispoziții legale au făcut și obiectul analizei Înaltei Curți de Casație și Justiție care, în pronunțarea unor hotărâri prealabile sau în soluționarea unor recursuri în interesul legii, s-a pronunțat cu privire la apartenența persoanelor care exercită anumite profesii la categoria funcționarilor publici asimilați. Astfel, prin Decizia nr.26 din 3 decembrie 2014 a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a stabilit că medicul angajat cu contract de muncă într-o unitate spitalicească din sistemul public de sănătate are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art.175 alin.(1) lit.b) teza a II-a din Codul penal, soluție a cărei interpretare *per a contrario* a determinat concluzia că medicul care își desfășoară activitatea în sistemul privat de sănătate se încadrează în categoria funcționarilor publici reglementată la art.175 alin.(2) din Codul penal. De asemenea, prin Decizia nr.8 din 15 martie 2017, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a decis că profesorul din învățământul preuniversitar de stat are calitatea de funcționar public în accepțiunea dispozițiilor art.175 alin.(1) lit.b) teza a II-a din Codul penal, prin aplicarea aceleiași metode de interpretare rezultând că profesorul din învățământul preuniversitar privat are calitatea de funcționar public potrivit dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal. Se mai reține Decizia nr.20 din 29 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.766 din

22 octombrie 2014, și Decizia nr.18 din 30 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.545 din 11 iulie 2017, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, prin care aceasta a stabilit că expertul tehnic judiciar și, respectiv, funcționarul bancar, angajat al unei societăți bancare cu capital integral privat, autorizată și aflată sub supravegherea Băncii Naționale a României, sunt funcționari publici, în accepțiunea dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal.

465. Curtea reține că determinarea sferei de aplicare a prevederilor art.175 din Codul penal, prezintă relevanță prin raportare la dispozițiile Titlului V al Părții speciale a Codului penal, ce reglementează infracțiunile de corupție și de serviciu. Acestea sunt infracțiuni care au ca subiect activ calificat funcționarul public. Prin urmare, abrogarea alin.(2) al art.175 din Codul penal, prin textul criticat, are ca efect restrângerea incidenței normelor penale de la art.289-309 din Codul penal, prin restrângerea categoriilor de persoane în sarcina cărora pot fi reținute aceste infracțiuni. La acestea se adaugă infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale, în varianta agravată prevăzută la alin.(2) al art.320 din Codul penal, care, de asemenea, poate fi comisă doar de un funcționar public în sensul legii penale.

466. De asemenea, Curtea constată că art.289 din Codul penal, ce reglementează infracțiunea de luare de mită, prevede, la alin.(2), că faptele de luare de mită incriminate la alin.(1) al aceluiași articol, constituie infracțiune numai când sunt comise în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndeplinirea sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri, în ipoteza săvârșirii lor de către una dintre persoanele prevăzute la art.175 alin.(2) din Codul penal.

467. Mai mult, Curtea reține că, având în vedere natura relațiilor sociale ocrotite prin dispozițiile art.289-309 din Codul penal, săvârșirea infracțiunilor de corupție și de serviciu a fost apreciată de legiuitor ca prezentând un grad de pericol mai redus atunci când sunt săvârșite de funcționari din mediu privat, aspect subliniat și de către Curtea Constituțională, și prin Decizia nr.603 din 6 octombrie 2015, prin

care a fost constatată neconstituționalitatea incriminării infracțiunii de conflict de interese, atunci când aceasta este săvârșită de funcționari din cadrul „*oricărei persoane juridice*”, la care se face trimitere prin dispozițiile art.308 alin.(1) din Codul penal. S-a reținut, cu acest prilej, la paragrafele 34-36 ale deciziei citate, că, prin dispozițiile art.308 alin.(1) din Codul penal, sancționând penal fapte ce contravin unor interese pur private, legiuitorul le-a calificat pe acestea din urmă ca având caracter public, ceea ce a dus la o limitare disproporționată a dreptului la muncă și a libertății economice ale persoanelor care își desfășoară activitatea în mediul privat. În aceste condiții, protecția penală astfel reglementată, deși adecvată sub aspectul finalității, aceea a protejării unor valori sociale chiar și private, nu este necesară și nu respectă un raport just de proporționalitate între severitatea măsurii ce poate fi luată și interesul individual al persoanelor. Așa fiind, Curtea a constatat că, dacă faptele persoanelor din mediul privat sunt cauzatoare de prejudicii, împotriva acestora poate fi angajată răspunderea civilă, de dreptul muncii sau alte forme de răspundere, care nu implică forța de constrângere a statului prin mijloace de drept penal. Prin urmare, Curtea a reținut că este greu de identificat o valoare socială ce trebuie protejată în cazul sancționării conflictului de interese în mediul privat, dat fiind că eventualele cazuri concrete de incompatibilitate pot fi eficient soluționate astfel cum s-a arătat cu ajutorul mijloacelor de drept civil, dreptul muncii sau prin alte reguli, care nu implică răspunderea penală. Astfel, Curtea a constatat că incriminarea conflictului de interese în mediul privat reprezintă o încălcare nejustificată a libertății economice și a dreptului la muncă al persoanelor care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în cadrul oricărei persoane juridice, drepturi fundamentale prevăzute la art.41 alin.(1) și art.45 din Constituție.

468. În aceste condiții, Curtea constată că se impune să analizeze dacă dezincriminarea faptelor de corupție și de serviciu, atunci când acestea sunt săvârșite de către un funcționar public dintre cei prevăzuți la art.175 alin.(2) din Codul penal este în acord cu dispozițiile Legii fundamentale. Altfel spus, este necesar ca instanța de contencios constituțional să stabilească dacă dispozițiile art.I pct.30 din lege,

corespunzând noii politici penale a statului, au fost adoptate de către legiuitor cu respectarea prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în mărja de apreciere prevăzută de acestea.

469. În acest sens, Curtea reține că, prin Legea nr.356/2004, România a ratificat Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției adoptată la New York la 31 octombrie 2003. Aceasta prevede, la art.2 lit.a), noțiunea de „agent public”, prin care se înțelege: „(i) orice persoană care deține un mandat legislativ, executiv, administrativ sau judiciar al unui stat parte, care a fost numită ori aleasă, cu titlu permanent sau temporar, care este remunerată ori neremunerată, și oricare ar fi nivelul său ierarhic; (ii) orice persoană care exercită o funcție publică, inclusiv pentru un organism public sau o întreprindere publică, ori care prestează un serviciu public, așa cum acești termeni sunt definiți în dreptul intern al statului parte și aplicați în domeniul pertinent al dreptului acestui stat; (iii) orice persoană definită ca „agent public” în dreptul intern al unui stat parte”. Aceeași convenție prevede, la art.21 referitor la corupția în sistemul privat, că fiecare stat parte urmărește să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție în cadrul activităților economice, financiare sau comerciale: faptei de a promite, de a oferi ori de a da, direct sau indirect, un folos necuvenit oricărei persoane care conduce o entitate din sectorul privat ori care lucrează pentru o asemenea entitate, orice calitate ar avea, pentru sine sau pentru un altul, în scopul de a îndeplini ori de a se abține de la îndeplinirea unui act, cu încălcarea obligațiilor sale; faptei oricărei persoane care conduce o entitate a sectorului privat sau care lucrează pentru o astfel de entitate, orice funcție ar avea, de a solicita ori de a accepta, direct sau indirect, un folos necuvenit, pentru sine ori pentru altul, cu scopul de a îndeplini sau de a se abține să îndeplinească un act, cu încălcarea obligațiilor sale.

470. De asemenea, Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg, la 27 ianuarie 1999, ratificată de România, prin Legea nr.27/2002, reglementează, la art.7 și 8, corupția activă și corupția pasivă în sistemul privat. În acest sens, art.7

anterior menționat, prevede că fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a incrimina ca infracțiune, conform dreptului sau intern, dacă s-a săvârșit cu intenție, în cadrul unei activități comerciale, fapta de a promite sau de a da, direct ori indirect, orice folos necuvenit oricărei persoane care conduce sau lucrează pentru o entitate din sectorul privat, pentru aceasta sau pentru o alta persoana, cu scopul ca aceasta să îndeplinească sau să se abțină să îndeplinească un act, cu încălcarea obligațiilor sale. De asemenea, potrivit art.8 din Convenția penală privind corupția, fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a incrimina ca infracțiune, conform dreptului sau intern, dacă s-a săvârșit cu intenție, în cadrul unei activități comerciale, fapta oricărei persoane care conduce sau lucrează pentru o entitate din sectorul privat de a solicita sau de a primi, direct ori prin intermediul terților, un folos necuvenit sau de a accepta oferta ori promisiunea, pentru aceasta sau pentru o alta persoana, cu scopul ca aceasta să îndeplinească sau să se abțină să îndeplinească un act, cu încălcarea obligațiilor sale.

471. Prin urmare, atât Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, cât și Convenția penală privind corupția, obligă la incriminarea faptelor de corupție, nu doar a celor săvârșite în domeniul public, ci și a celor săvârșite în domeniul privat, neîndeplinirea acestei obligații de către statul român constituind o încălcare a prevederilor constituționale ale art.11.

472. Totodată, prin Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014, Curtea Constituțională - analizând constituționalitatea restrângerii sferei de aplicare a tuturor normelor de incriminare care prevăd, ca subiect activ al infracțiunii, persoana care are calitatea de „funcționar public” sau „funcționar”, în sensul art.147 din Codul penal, sau calitatea de „funcționar public”, în accepțiunea art.175 din noul Cod penal, operată prin excluderea incidenței acestei categorii de norme de incriminare în cazul anumitor categorii de persoane, care urmau a fi exceptate de la dispozițiile art.147 din Codul penal și art.175 din noul Cod penal – a statuat că, prin modificările operate, legiuitorul a afectat protecția penală acordată unor valori sociale deosebit de importante. S-a

reținut, în acest sens, că fenomenul corupției este considerat a fi una dintre cele mai grave amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială, cu efecte negative asupra activității autorităților și instituțiilor publice și asupra funcționării economiei de piață. S-a reținut, de asemenea, că corupția se constituie într-un obstacol al dezvoltării economice a statului și compromite stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății, motiv pentru care, în ultima perioadă, politica penală declarată a statului a fost aceea de a intensifica eforturile în scopul adoptării unor acte normative în materia combaterii corupției, care, printre altele, să prevadă incriminarea coordonată a tuturor infracțiunilor de corupție la toate nivelurile autorităților și instituțiilor statului. Curtea a constatat că, în condițiile în care mandatul prezidențial și mandatul parlamentar sunt definite ca funcții de demnitate publică, astfel cum fac referire dispozițiile art.16 alin.(3) din Constituție, persoanele care ocupă aceste funcții exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul Constituției și al legii, în scopul realizării prerogativelor de putere cu care sunt învestite, la nivelul cel mai înalt în statul român. Prin urmare, Curtea a constatat că, având în vedere sfera atribuțiilor ce intră în competența funcțiilor aflate exceptate de la dispozițiile art.147 din actualul Cod penal și de la dispozițiile art.175 din noul Cod penal, care, prin excelență, au conotații de putere publică, este justificată vocația acestora la calitatea de subiect activ pentru infracțiunile de serviciu și pentru infracțiunile de corupție. *Însă consacrand la nivel normativ cauza de impunitate a acestor persoane cu privire la infracțiuni care aduc atingere instituțiilor fundamentale ale statului de drept, legiuitorul reglementează un regim juridic distinct, de natură să le confere un statut privilegiat față de restul persoanelor care exercită funcții și demnități publice, și care rămân circumscrise noțiunii de „funcționar public”. Așa fiind, Curtea a reținut că, în mod paradoxal, legiuitorul extrage din aria de incidență a răspunderii penale tocmai persoanele care ocupă funcții reprezentative în stat și care exercită prerogative de putere reală, persoane ale căror fapte de natură penală produc consecințe grave asupra bunei funcționări a autorităților publice, asupra actului decizional care privește interesul*

general al societății și, nu în ultimul rând, asupra încrederii cetățenilor în autoritatea și prestigiul instituțiilor statului. Curtea a apreciat că, dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ar conduce la încălcarea valorilor fundamentale, ocrotite de Codul penal, valori de rang constituțional, precum statul de drept, democrația, respectarea Constituției și a legilor, care sunt consacrate prin art.1 alin.(3) și (5) din Legea fundamentală printre valorile supreme. Pe de altă parte, Curtea a constatat că statutul juridic distinct, privilegiat sub aspectul răspunderii penale, contravine principiului egalității în drepturi a cetățenilor consacrat de art.16 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia „cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”. Mai mult, Curtea a reținut că dispozițiile legale criticate contravin și prevederilor art.16 alin.(2) din Constituție, statuând că, într-adevăr, în măsura în care anumite subiecte de drept sunt excluse, prin efectul unei dispoziții legale adoptate în considerarea lor și aplicabile numai în ceea ce le privește, incidenței unei reglementări legale constituind dreptul comun în materie, dispozițiile legale în cauză nescotesc principiul constituțional potrivit căruia „nimeni nu este mai presus de lege”. În același sens, s-a pronunțat Curtea Constituțională prin Decizia nr.532 din 20 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.731 din 21 septembrie 2016, par.23-25.

473. De asemenea s-a reținut, că excluderea persoanelor care exercita profesii liberale din sfera de incidență a răspunderii penale în materia infracțiunilor de serviciu și de corupție nu constituie un criteriu obiectiv în funcție de care se poate justifica intervenția legiului. Așa fiind, Curtea a apreciat ca determinante pentru includerea sau excluderea persoanelor de la incidența normei penale sunt criterii precum *natura serviciului prestat, temeiul juridic în baza căruia care se prestează respectiv activitate sau raportul juridic dintre persoana în cauză și autoritățile publice, instituțiile publice, instituțiile sau alte persoane juridice de interes public*. În plus, Curtea a constatat că statutul juridic privilegiat creat persoanelor care ocupă funcțiile alese exceptate de la dispozițiile art.147 din actualul Cod penal și de la dispozițiile art.175 din noul Cod penal contravine și prevederilor art.11 alin.(1) din

Constituție, potrivit căreia „Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.” Astfel, ratificând sau aderând la convențiile internaționale menționate în prealabil, statul român și-a asumat obligația de a respecta și transpune întocmai prevederile internaționale în dreptul său intern, și anume obligația de a incrimina corupția activă și corupția pasivă a persoanelor care se circumscriu categoriilor „agent public”/ „membru al adunărilor publice naționale”/ „funcționar național”/ „ofiter public”, noțiuni care au corespondență, în dreptul penal român, în noțiunile de „funcționar public”/ „funcționar”. *Mutatis mutandis*, Curtea reține aceleași argumente și în ceea ce privește cauza de impunitate a persoanelor care ocupă funcții sau demnități publice obținute prin numire sau alegere în cadrul autorităților publice, instituțiilor publice, instituțiilor sau altor persoane juridice de interes public, cu privire la infracțiunea de conflict de interese. Având în vedere toate aceste considerente, Curtea a reținut că, potrivit art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu și poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale, decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție. De altfel, Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa (Decizia Curții Constituționale nr.62/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 12 februarie 2007) că „Parlamentul nu ar putea defini și stabili ca infracțiuni, fără ca prin aceasta să încalce Constituția, fapte în conținutul cărora ar intra elemente de discriminare dintre cele prevăzute de art.4 alin.(2) din Legea fundamentală. Tot astfel, Parlamentul nu poate proceda la eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional. Libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în aceste cazuri se exercită prin reglementarea condițiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție”. Prin urmare, ținând seama de argumentele expuse mai sus, Curtea a constatat că dispozițiile legale criticate contravin prevederilor art.1 alin.(3) și (5), art.11 alin.(1) și ale art.16 alin.(1) și (2) din Constituție.

474. Curtea constată că o parte însemnată a considerentelor Deciziei nr.2 din 15 ianuarie 2014 sunt aplicabile, în mod corespunzător, și în prezenta cauză.

475. *Având în vedere toate aceste considerente, Curtea reține că, într-adevăr funcționarul public, în sensul dispozițiilor art.175 alin.(2) din Codul penal, are un statut diferit de cel al funcționarului public reglementat la art.175 alin.(1) al aceluiași articol, dar, cu toate acestea, funcția publică ce i-a fost încredințată se caracterizează prin faptul că persoanele care o dețin exercită un serviciu de interes public, fiind investite de autoritățile publice sau supuse controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Așa fiind, chiar în lipsa prerogativelor specifice funcționarului public definit la art.175 alin.(1) din Codul penal, cu privire la activitățile desfășurate de funcționarul public reglementat la art.175 alin.(2) din Codul penal, subzistă un interes major al societății, câtă vreme aceste funcții implică exercitarea unui serviciu de interes public. Prin urmare, desfășurarea activităților funcționarilor publici asimilați în condiții de corectitudine și de probitate profesională reprezintă un deziderat important, iar neîndeplinirea acestor criterii provoacă prejudicii însemnate înregii societăți. În aceste condiții, garantarea de către stat a acestui interes public major, impune protejarea relațiilor sociale formate în legătură cu îndeplinirea activității funcționarilor publici prevăzuți la art.175 alin.(2) din Codul penal, inclusiv prin mijloacele specific dreptului penal. Per a contrario, dezincriminarea faptelor de corupție și renunțarea la reglementarea infracțiunilor de serviciu săvârșite de persoanele care dețin funcțiile publice analizate, prin abrogarea prevederilor art.175 alin.(2) din Codul penal, provoacă prejudicii însemnate intereselor societății, afectând valorile democratice ale statului de drept.*

476. Curtea constată, așadar, că, prin abrogarea art.175 alin.(2) din Codul penal, legiuitorul nu numai că a „extras”, astfel cum s-a întâmplat în anul 2014 sau 2016, profesiile liberale/ notarii din sfera funcționarului public asimilat, dar a eliminat întregul text ce privește funcționarul public asimilat, aspect ce lezează în mod vădit valorile fundamentale care decurg din exigențele statului de drept. Or, astfel cum Curtea Constituțională a statuat în jurisprudența sa, Parlamentul nu poate proceda la

eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional, libertatea de reglementare pe care acesta o are în astfel cazuri, putând fi exercitată doar prin reglementarea condițiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.62 din 7 februarie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.104 din 12 februarie 2007).

477. În același sens, prin Decizia nr.619 din 11 octombrie 2014, par.44, Curtea a statuat, în ceea ce privește exigențele materiale de care este ținut legiuitorul în materie penală, că legiuitorul are competența de a incrimina fapte care prezintă o amenințare la adresa valorilor sociale ocrotite prin textul Constituției, expresie a caracterului de stat de drept și democratic, sau de a dezincrimina infracțiuni atunci când nu se mai justifică necesitatea folosirii mijloacelor penale, însă este evident că marja de apreciere a acestuia nu este una absolută (a se vedea și Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014). Astfel, măsurile de politică penală trebuie să fie promovate în respectul valorilor, exigențelor și principiilor consacrate prin Constituție și asumate în mod expres și neechivoc de către Parlament. De aceea, Curtea subliniază permanent în deciziile sale faptul că „incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale” (Decizia nr.683 din 19 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.47 din 20 ianuarie 2015, paragraful 16, și *ad similes* Decizia nr.54 din 24 februarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.257 din 17 aprilie 2015). Tot în același sens, Curtea a subliniat că marja de apreciere a legiuitorului, atunci când pune în discuție limitarea unui drept constituțional, în speță art.23 din Constituție (Decizia nr.603 din 6 octombrie 2015, paragraful 23), sau nesanționarea încălcării unor relații sociale ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială (Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014) este una limitată, fiind supusă unui control strict al Curții Constituționale.

478. Nu în ultimul rând, Curtea reține că textul criticat nu este corelat nici măcar cu art.178 alin.(2), art.259 alin.(1), 289 alin.(2), art.317 alin.(1) din Codul penal, care, în continuare, prevăd următoarele: „Înscris oficial este orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art.176 ori de la persoana prevăzută în art.175 alin.(2) sau care aparține unor asemenea persoane”; „Sustragerea ori distrugerea unui înscris care se află în păstrarea ori în deținerea unei persoane dintre cele prevăzute în art.176 sau art.175 alin.(2) se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani”; „Fapta prevăzută în alin.(1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art.175 alin.(2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri”; „Falsificarea unui sigiliu, a unei stampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc persoanele prevăzute în art.176 sau persoanele fizice menționate în art.175 alin.(2) se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă”. Prin urmare, Curtea constată și încălcarea **art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa privind calitatea legii**.

479. Având în vedere toate aceste considerente, Curtea conchide că **dispozițiile art.I pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)] din lege contravin prevederilor art.1 alin.(3) și (5) și art.11 din Constituție**.

480. În ceea ce privește pretinsa încălcare, prin textul criticat, a dispozițiilor art.16 alin.(1) și (2) din Constituție, Curtea constată că aceasta nu poate fi reținută, întrucât, astfel cum rezultă din analiza mai sus realizată, între cele două categorii de funcționari publici, în sensul legii penale, respectiv cea prevăzută la art.175 alin.(1) din Codul penal și cea prevăzută la art.175 alin.(2) din Codul penal, există diferențe semnificative, aspect ce justifică reglementarea, în privința acestora, a unui regim juridic diferit, sub aspectul răspunderii penale. În acest sens, Curtea Constituțională a reținut, în repetate rânduri, în jurisprudența sa, că principiul egalității presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite (a se vedea Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul

Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994) și, de asemenea, că principiul egalității nu interzice reguli specifice, în cazul unei diferențe de situații, inegalitatea reală, ce rezultă din această diferență, putând justifica reguli distincte, în funcție de scopul legii care le conține (a se vedea Decizia nr.107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.85 din 26 aprilie 1996).

481. Desigur că, în ipoteza abrogării prevederilor art.175 alin.(2) din Codul penal, prin art.I pct.30 din lege, în privința funcționarilor publici reglementați prin dispozițiile legale anterior menționate poate fi angajată răspunderea contravențională, răspunderea civilă sau răspunderea disciplinară pentru faptele săvârșite, în funcție de specificul acestora și de dispozițiile legale încălcate, forme ale răspunderii juridice care, de altfel, nu sunt excluse de tragerea la răspundere penală a funcționarului public. Având în vedere, însă, importanța valorilor sociale ocrotite și pericolul săvârșirii unor fapte de corupție sau de serviciu de către persoanele care exercită funcții dintre cele prevăzute la art.175 alin.(2) din Codul penal, Curtea constată că posibilitatea angajării uneia sau a mai multor forme de răspundere juridică dintre cele mai sus enumerate, nu este suficientă pentru a asigura protecția juridică necesară valorilor sociale referitoare la exercitarea funcțiilor publice.

(4.15.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

482. **Dispozițiile art.I pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)] din lege au următorul cuprins:**

„(1) Prin membru de familie se înțelege: [...]

b) soțul sau fostul soț;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care au conviețuit sau conviețuiesc.”

483. **Dispozițiile art.177 alin.(1) lit.b) și c) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „(1) Prin membru de familie se înțelege: [...]**

b) soțul;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc.”

484. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii arată că textul criticat definește noțiunea de membru de familie și, deși pare că pune în acord dispozițiile art.177 din Codul penal cu Decizia Curții Constituționale nr.562 din 19 septembrie 2017, se subliniază faptul că la stabilirea calității de membru de familie sunt avute în vedere și situațiile trecute de conviețuire, aspect care ridică probleme sub aspectul previzibilității normei. Astfel, cu titlu de exemplu, se va reține forma agravată a infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută la art.199 prin raportare la art.193 din Codul penal, inclusiv în situația în care făptuitorul își lovește fosta concubină, după 20 de ani de la separare. Prin urmare, textul legal criticat contravine principiului securității juridice, prevăzut la art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa referitoare la claritatea, precizia și previzibilitatea legii.

485. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că, prin Decizia nr.562 din 19 septembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.537 din 23 octombrie 2017, a constatat că soluția legislativă cuprinsă în art.117 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Codul de procedură penală, care exclude de la dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți, este neconstituțională. În argumentarea acestei soluții de admitere, Curtea a constatat că rațiunea dreptului de a se abține de la declarații, în cazul persoanelor enumerate în art.117 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Codul de procedură penală, constă în oferirea unei opțiuni martorului de a evita una dintre următoarele situații - fie să spună adevărul cu riscul periclitării vieții de familie, fie să nu spună adevărul, în scopul protejării vieții de familie, dar cu riscul condamnării pentru măturie mincinoasă. Așadar, prin aceste reglementări legiuitorul a urmărit să ocrotească sentimentele de afecțiune pe care soțul, fostul soț, ascendenții sau descendenții, frații și surorile suspectului sau inculpatului le pot avea față de aceștia din urmă. De asemenea, Curtea a observat că persoana care are cu suspectul/inculpatul o relație asemănătoare acelor dintre soți - fără a fi oficializată -

nu beneficiază de dreptul de a refuza să fie martor, cu toate că, din punct de vedere moral, afectiv și al dreptului la întemeierea familiei, nu există nicio diferență relevantă între partenerii de viață căsătoriți legal și cei implicați într-o uniune consensuală, iar audierea acestora din urmă în cauza partenerului lor creează aceleași posibile probleme în cuplu ori aceleași îndoieli justificate asupra sincerității declarației, ca și în cazul declarației soțului legitim. De asemenea, Curtea a constatată nici vechiul cod și nici noul Cod de procedură penală nu au prevăzut dreptul concubinului sau concubinei suspectului sau inculpatului de a refuza să dea declarații, iar această situație nu este cu nimic modificată de reglementarea instituției logodnei în art.266 și următoarele din noul Cod civil, întrucât numai noul Cod de procedură penală reglementează administrarea probelor în cadrul procesului penal. Totodată, Curtea a reținut – făcând referire la aspecte de drept comparat - că legislația procesual penală a unor state europene recunoaște partenerilor de viață de facto ai acuzatului dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martori, dar că, în esență, statele europene au modalități variate de reglementare a dreptului anumitor persoane de a refuza să dea declarații în calitate de martor în procesul penal. Unele dintre acestea limitează categoria persoanelor cărora li se recunoaște acest drept la „rudele apropiate” ale acuzatului, soțul/fostul soț al acestuia, ori persoane aflate într-o altă formă de uniune legală cu acuzatul (logodnici/parteneri civili). Alte state europene, reglementând mai larg acest beneficiu, recunosc și persoanelor cu care acuzatul are o relație de fapt echivalentă căsătoriei/persoanelor aflate în relații similare căsătoriei/persoanelor care coabitează sau au coabitat cu acuzatul/persoanelor care au o relație deosebit de apropiată cu acuzatul/concubinului/persoanei cu care inculpatul conviețuiește în fapt/persoanei care conviețuiește stabil cu inculpatul dreptul de a refuza să dea declarații în calitate de martor.

486. Prin aceeași decizie, cu privire la noțiunea de „membru de familie”, Curtea a constatat că art.177 din Codul penal, definind această sintagmă, stabilește în alin.(1) că „prin membru de familie se înțelege: a) ascendenții și descendenții, frații

și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; b) soțul; c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc. Potrivit Expunerii de motive a Legii nr.286/2009 privind Codul penal „noțiunea de membru de familie a fost în egală măsură vizată de o modificare, în condițiile renunțării la paralelismul de reglementare din codul în vigoare, care operează atât cu noțiunea de rude apropiate, cât și cu cea de membru de familie. Sensul dat de proiect noțiunii de membru de familie vine să absoarbă integral în conținutul său noțiunea de rude apropiate, dar cuprinde, în egală măsură, și persoanele care au stabilit legături asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, cu condiția conviețuirii. Soluția este pe deplin justificată în condițiile numărului mare de cupluri care trăiesc astăzi în uniune liberă, neexistând niciun temei pentru a refuza acestora o protecție penală similară cu cea acordată cuplurilor căsătorite. În acest fel, noțiunea de membru de familie folosită de Codul penal este armonizată cu cea deja consacrată de Legea nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, dar și cu reglementări existente în alte coduri penale europene [a se vedea art.173 alin.(2) din Codul penal spaniol, art.152 alin.(2) din Codul penal portughez]”. Așadar, Curtea a constatat că, potrivit art.177 alin.(1) lit.c) din Codul penal, prin membru de familie se înțelege, printre alții, nu numai soțul, ci și persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți, în cazul în care conviețuiesc. Art.177 din Codul penal indică două categorii de persoane care compun conceptul de „membru de familie”, respectiv membrii propriu-ziși (formali) ai unei familii [art.177 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Codul penal] și persoanele asimilate acestora [art.177 alin.(1) lit.c) din Codul penal]. Rațiunea care determină legiuitorul să lege diverse efecte de tip negativ sau pozitiv ale unor instituții juridico-penale de constatarea calității de membru de familie se regăsește, în egală măsură, în ipotezele în care existența relației în cauză este legal și formal fixată într-o formă oficială (precum căsătoria), precum și atunci când este vorba despre o situație de fapt, implicând însă aceeași dinamică cotidiană efectivă. De altfel, Curtea a observat că legea penală utilizează în numeroase ocazii conceptul de „membru de

familie” astfel definit, integrându-l fie în structura unor norme penale generale, fie a unora speciale ori procesual penale care dau expresie unor instituții de drept prezentând naturi juridice eterogene. În acest sens, s-a reținut reglementarea, în legea penală în vigoare, a cauzelor speciale de nepedepsire, în cazul infracțiunilor de nedenunțare [art.266 alin.(2) din Codul penal], favorizarea infractorului [art.269 alin.(3) din Codul penal], tănuire [art.270 alin.(3) din Codul penal] și nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale [art.410 alin.(2) din Codul penal], atunci când fapta este săvârșită de un „membru de familie”, care, potrivit art.177 din Codul penal, include și „persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți, în cazul în care conviețuiesc”. Totodată, Curtea a reținut că, potrivit art.119 alin.(2) din Codul de procedură penală, având denumirea marginală „întrebări privind persoana martorului”, în cazul audierii martorului, acestuia i se comunică obiectul cauzei și apoi „este întrebat dacă este membru de familie” sau fost soț al suspectului, inculpatului, persoanei vătămate ori al celorlalte părți din procesul penal, dacă se află în relații de prietenie sau de dușmănie cu aceste persoane, precum și dacă a suferit vreo pagubă în urma săvârșirii infracțiunii. Or, Curtea a reținut că rațiunea reglementării unei astfel de proceduri preliminare audierii martorului este și aceea de a da posibilitatea persoanelor ce urmează a declara în calitate de martor de a invoca dispozițiile art.117 din Codul de procedură penală, în fața organului judiciar. Având în vedere considerentele anterioare invocate, Curtea a constatat o lipsă de corelare între normele procesual penale cuprinse în art.117 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Codul de procedură penală și cele cuprinse în art.119 din Codul de procedură penală raportat la definiția legală a „membrului de familie” stabilită în art.177 din Codul penal, în condițiile în care această din urmă normă penală este necesar a se reflecta și în legea procesual penală în vigoare, având în vedere că, potrivit art.602 din Codul de procedură penală, „Termenii sau expresiile al căror înțeles este anume explicat în Codul penal au același înțeles și în Codul de procedură penală.” Așadar, Curtea a constatat că legislația procesual penală română se numără printre cele care au reglementat un drept de refuz al audierii pentru anumite categorii de persoane, însă

legiuitorul român nu a reglementat acest drept într-o manieră clară, accesibilă și previzibilă.

487. În aceste condiții, prevederile art.1 pct.31 din legea criticată, modifică dispozițiile art.177 alin.(1) lit.b) și c) din Codul penal, în sensul prevederii, printre „membrii de familie”, în sensul legii penale, a fostului soț [la art.177 alin.(1) lit.b) din Codul penal] și a persoanelor care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care au conviețuit [la art.177 alin.(1) lit.c) din Codul penal].

488. Această soluție legislativă este criticată de autorii sesizării pentru motivul că introducerea, în cuprinsul art.177 alin.(1) lit.c) din Codul penal, a situațiilor trecute de conviețuire afectează principiul stabilității raporturilor juridice, conferind dispoziției legale modificate un caracter neclar, imprecis și imprevizibil. În acest sens, este dat exemplul posibilității reținerii, conform textului criticat, a infracțiunii de lovire sau alte violențe, prevăzută la art.199 din Codul penal, raportat la art.193 din același cod, în situația în care autorul infracțiunii își lovește o fostă concubină, după 20 de ani de la încetarea stării de concubinaj.

489. Curtea constată că argumentele reținute în cuprinsul Deciziei nr.562 din 19 septembrie 2017 nu sunt aplicabile în privința sintagmei „membru de familie” definită la art. 177 din Codul penal. Aceasta întrucât extinderea, prin decizia mai sus referită, a sferei persoanelor care, conform art.117 alin.(1) lit.a) și b) din Codul de procedură penală, au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor, la persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți, în condițiile în care au conviețuit, a fost determinată de considerente specifice desfășurării procesului penal și de imperativul atingerii scopului acestuia, acela al descoperirii adevărului. Pentru acest motiv, în considerarea relațiilor de natură socială sau privată ce se formează între persoanele care au conviețuit, având relații asemănătoare celor dintre soți, s-a apreciat că este oportună lăsarea la aprecierea acestor persoane a participării lor la audieri, în calitate de martori, în procesele penale în care persoanele cu care au stabilit respectivele relații au calitatea de suspect sau inculpat.

490. *Aceste rațiuni nu subzistă, însă, în privința definirii noțiunii de „membru de familie”, în sensul legii penale substanțiale, întrucât incidența sintagmei analizate, prin raportare la ansamblul dispozițiilor Codului penal, este una mult mai amplă, iar introducerea în cuprinsul ei a persoanelor care au stabilit relații asemănătoare celor dintre soți, în condițiile în care au conviețuit, determină modificări ale incidenței unor instituții de drept penal, a mai multor norme de incriminare sau chiar a unor circumstanțe agravante sau atenuante, reglementate în cuprinsul Codului penal.*

491. *Astfel, art.112¹ alin.(3) din Codul penal, referitor la confiscarea extinsă - atât în forma în vigoare, cât și în cea propusă prin legea supusă controlului de constituționalitate, - prevede că, în aplicarea dispozițiilor legale ce reglementează această instituție, se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei. Or, în urma modificării propuse prin textul criticat, ar urma ca, în aplicarea instituției confiscării extinse, să fie avute în vedere și bunurile transferate de către inculpat unor persoane cu care acesta, în trecut, a stabilit relații asemănătoare celor dintre soți, în condițiile în care au conviețuit, aspect care ar îndepărta prevederile art.112¹ alin.(3) din Codul penal de la scopul avut în vedere de legiuitor. De asemenea, sfera subiecților pasivi ai infracțiunii de violență în familie, prevăzută la art.199 din Codul penal [din cuprinsul capitolului III al titlului I al părții speciale a Codului penal, intitulat „Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie”] va fi extinsă la persoanele cu care, în trecut, subiectul activ al acestei infracțiuni a stabilit relații asemănătoare celor dintre soți, în condițiile conviețuirii, cu consecința majorării cu o pătrime a maximului special al pedepsei prevăzute de lege, și în cazul în care subiectul pasiv are calitatea anterior menționată. Totodată, sfera incriminării infracțiunii de șantaj, în varianta infracțiunii prevăzută la art.207 alin.(2) din Codul penal, este extinsă la faptele de amenințare cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromițătoare pentru o persoană cu care persoana amenințată a stabilit în trecut o relație similară celei dintre soți, în condițiile în care au conviețuit. Or, o astfel de extindere a incriminării este disproporționată în raport cu obiectul juridic generic al infracțiunilor*

reglementate la capitolul VI din titlul I al părții speciale a Codului penal, care constă în libertatea persoanei și care are în vedere protecția unor drepturi fundamentale – cum sunt libertatea individuală și dreptul la viață intimă, familială și privată - ale subiectul activ și ale persoanelor cu care acesta se află în relații foarte apropiate, de rudenie, sau similare căsătoriei ori filiației, neputând viza persoane cu care subiectul activ a stabilit relații din categoriile anterior menționate în trecut, relații care, în momentul săvârșirii infracțiunii de șantaj, nu mai subzistă. Totodată, sfera incriminării *infracțiunii de ultraj, în varianta agravată, prevăzută la art.257 alin.(3) din Codul penal, va fi extinsă, în mod nejustificat*, prin includerea printre subiecții pasivi ai acesteia a persoanelor cu care funcționarul public, care îndeplinește o funcție ce implică exercitiul autorității de stat, vizat de faptele de ultraj, în trecut, a conviețuit, stabilind relații asemănătoare celor dintre soți. Or, la fel ca și în cazul infracțiunii de șantaj, incriminare unor asemenea fapte este în discordanță cu obiectul juridic generic al infracțiunii, care constă în relațiile sociale referitoare la autoritatea statului. De asemenea, textul criticat, va determina *extinderea sferei de aplicare a cauzelor de nepedepsire a faptelor de favorizare a făptuitorului și de tăinuire*, întrucât art.269 alin.(3) din Codul penal - atât în forma sa în vigoare, cât și în forma modificată prin legea criticată, - și art 270 alin (3) din Codul penal, prevăd că favorizarea și, respectiv, tănuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

492. *Având în vedere aceste considerente, Curtea reține că introducerea în categoria membrilor de familie, în sensul dispozițiilor art.177 alin.(1) lit.c) din Codul penal, a persoanelor care au stabilit relații asemănătoare celor dintre soți în cazul în care au conviețuit, este de natură a modifica, în mod substanțial, incidența dispozițiilor legale din cuprinsul Codului penal care fac trimitere la calitatea de membru de familie. Aceste modificări realizate, atât asupra conținutului instituției confiscării extinse, cât și asupra sferei normelor de incriminare prevăzute la art.199, art.207, art.257, art.269 și art.270 din Codul penal, îndepărtează normele juridice penale anterior enumerate de la scopul avut în vedere de legiuitor, fiind, totodată, fie*

disproporționate, fie necorelate cu natura instituției de drept penal substanțial și, respectiv, a infracțiunilor supuse modificării.

493. Curtea constată, totodată, că textul criticat are un caracter foarte general și că acesta nu prevede criterii de determinare a relațiilor asemănătoare celor dintre soți care intră sub incidența dispozițiilor art.177 din Codul penal, singurul criteriu fiind acela al conviețuirii. Așa fiind, conform textului criticat, pot fi considerați membrii de familie toți cei care au avut asemenea relații interpersonale, indiferent de durata lor și de considerentele care au stat la baza acestora. Însă, având în vedere realitățile sociale existente la nivel național, relațiile similare celor dintre soți sunt, de multe ori, de scurtă durată, existând persoane care, în timp, stabilesc numeroase astfel de relații cu un număr însemnat de parteneri. Prin urmare, sfera de aplicare a normelor penale mai sus arătate ajunge să fie una greu determinabilă, aspect ce conferă acestor norme un caracter ambiguu, ce pune în discuție chiar respectarea principiului legalității incriminării și a pedepsei, astfel cum acesta este prevăzut la art.23 alin.(12) din Constituție și la art.7 din Convenție

494. Curtea reține că aceleași considerente sunt aplicabile și în privința sintagmei „fost soț”, întrucât legea civilă nu prevede un număr maxim de căsătorii care pot fi încheiate, aspect ce conferă același caracter ambiguu dispozițiilor legale criticate.

495. Pentru acest motiv, Curtea **constată că art.I pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) sintagma „fostul soț” și lit.c) sintagma „au conviețuit”] din lege încalcă principiul securității juridice**, concept care se definește ca un complex de garanții de natură sau cu valențe constituționale inerente statului de drept, în considerarea căroră legiuitorul are obligația constituțională de a asigura atât o stabilitate firească dreptului, cât și valorificarea în condiții optime a drepturilor și libertăților fundamentale”- a se vedea, în acest sens, Decizia nr.454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.836 din 1 octombrie 2018, par.68, **fiind, prin urmare, contrar prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție.**

496. În fine, Curtea reține că, prin Legea nr.30/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.224 din 25 martie 2016, România a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, convenție care, la art.3 lit.b), definește „*violența domestică*” ca însemnând „*toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care se produc în mediul familial sau domestic ori între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima*”. Totodată, convenția obligă la incriminarea unor fapte de violență domestică [a se vedea, art.33 și următoarele] și stabilirea unor agravante la infracțiunile astfel normate [a se vedea art.46]. Prin urmare, actul internațional anterior menționat asimilează mediului familial și relațiile între foștii parteneri, indiferent de aspectul conviețuirii în același domiciliu, abordare ce presupune o sferă mult mai largă de persoane față de conținutul normativ al noțiunii de „*membru de familie*”. Cu privire la acest aspect, Curtea reține că nimic nu împiedică legiuitorul ca, în cazul unor infracțiuni expres determinate comise împotriva fostului soț/ partener, să reglementeze un regim de protecție penală similară celui aplicabil „*membrilor de familie*”, astfel cum acest concept este definit la art.177 din Codul penal în vigoare, fără, însă, a-i include în sfera sa normativă, din moment ce aplicabilitatea acestuia, astfel cum s-a arătat, vizează o sferă mai largă de relații sociale, și nu doar unele punctuale.

(4.16.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.32 [cu referire la art.187¹] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

497. **Art.I pct.32 [cu referire la art.187¹] din lege** are următorul cuprins:

„*Prin informații nedestinate publicității se înțelege acea categorie de informații clasificate, potrivit legii, ca secrete de stat sau de serviciu și care sunt cuprinse într-un document având inscripționare în acest sens, dacă nu au fost declassificate în mod legal*”;

498. **Art.187¹ din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.**

499. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că modul de definire a informațiilor nedestinate publicității încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa privind claritatea, precizia și previzibilitatea legii, având în vedere terminologia diferită de cea din Legea nr.182/2002.

500. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că acesta își propune definirea noțiunii de „*informații nedestinate publicității*”. Norma propusă este, însă, neclară și în contradicție cu dispozițiile Legii nr.182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.248 din 12 aprilie 2002, dar și cu cele ale art.303 și art.304 din Codul penal, care realizează o distincție importantă între informațiile secrete de stat, informațiile secrete de serviciu și informațiile care nu sunt destinate publicității. Prin urmare, Curtea observă că definirea noțiunii este inexactă, cu consecințe deosebite asupra sferei subiecților activi ai infracțiunii prevăzute la art.304 din Codul penal.

501. Astfel, potrivit art.15 lit.b) din Legea nr.182/2002, noțiunea de „*informații clasificate*” se definește ca fiind informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate [a se vedea, pentru dezvoltări, Decizia Curții Constituționale nr.21 din 18 ianuarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.175 din 23 februarie 2018, par.37 și urm.]. Clasele de secretizare sunt: secrete de stat și secrete de serviciu; *informațiile secrete de stat* sunt informațiile care privesc securitatea națională, prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării, în timp ce *informațiile secrete de serviciu* sunt informațiile a căror divulgare este de natură să determine prejudicii unei persoane juridice de drept public sau privat [art.15 lit.c)-e) din Legea nr.182/2002].

502. Curtea constată că art.303, art.407 și art.304 din Codul penal reglementează *Divulgarea informațiilor secrete de stat*, *Divulgarea secretului care periclitizează securitatea națională* și *Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau*

nepublice. Potrivit art.178 alin.(1) din Codul penal, informații secrete de stat sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii, iar divulgarea acestora este incriminată prin art.303 sau art.407 din Codul penal, după caz.

503. Prin urmare, numai informațiile secrete de stat sunt definite prin raportare la noțiunea explicitată prin Legea nr.182/2002. Dacă noțiunea de secret de serviciu, nedefinită de Codul penal, poate fi interpretată prin prisma art.15 lit.e) din Legea nr.182/2002, ca fiind parte a informațiilor clasificate, informațiile nepublice nu sunt informații clasificate în sensul Legii nr.182/2002. Potrivit Legii nr.182/2002, informațiile clasificate sunt fie informațiile secrete de stat, fie cele secrete de serviciu. Prin urmare, art.304 din Codul penal are în vedere și o altă categorie distinctă de informații care, fără a fi clasificate, nu sunt destinate publicității.

504. În aceste condiții, definirea informațiilor nedestinate publicității ca fiind o categorie de informații clasificate apare ca fiind contradictorie, din moment ce aceste informații nu sunt nici informații secrete de stat, nici secrete de serviciu în sensul Legii nr.182/2002. Curtea reține că art.304 din Codul penal, în vigoare, a fost astfel redactat, tocmai pentru că s-au abrogat și nu au fost reluate alte infracțiuni, precum divulgarea secretului economic [fostul art.298 din Codul penal din 1969], divulgarea unor informații referitoare la martorul protejat [fostul art.20 din Legea nr.682/2002 privind protecția martorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.288 din 18 aprilie 2014] etc. De aceea, *informațiile nedestinate publicității au o altă sferă de cuprindere și nu au legătură cu informațiile clasificate*.

505. Mai mult, întrucât o asemenea viziune asupra conceptului de informații nedestinate publicității duce la identificarea acestuia cu cel de informații clasificate, art.304 din Codul penal, care incriminează divulgarea atât a informațiilor secrete de serviciu – informații clasificate –, cât și a informațiilor nedestinate publicității, devine inaplicabil în această ultimă ipoteză. Rezultă că, prin modul de definire a acestui concept, legiuitorul a creat o antinomie intralegală, ceea ce este contrar art.1 alin.(5) din Constituție. Mai mult, dacă se pune semnul egalității între informațiile nedestinate publicității și cele clasificate, s-ar ajunge la limitarea sferei de aplicare a art.304 din

Codul penal, prin raportare la art.308 alin.(1) din același cod, potrivit căruia „Dispozițiile art.289-292, 295, 297-300 și art.304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art.175 alin.(2) ori în cadrul oricărei persoane juridice”, astfel încât de cele mai mult ori faptele săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art.175 alin.(2) ori în cadrul oricărei persoane juridice, care se referă la divulgarea informațiilor nedestinate publicității, și nu a celor secrete de serviciu, nu vor putea face obiectul normei de incriminare. Prin urmare, datorită modalității defectuoase de definire a noțiunii de informații nedestinate publicității se ajunge la o reconfigurare a laturii obiective, prin modificarea unei cerințe esențiale, a infracțiunii prevăzute la art.304 din Codul penal, privit în mod singular, precum și în corelare cu art.308 din același cod, ceea ce echivalează cu o dezincriminare implicită a unor variante alternative de săvârșire a acestei infracțiuni.

506. Pentru aceste motive, Curtea reține că definiția oferită noțiunii de „informații nedestinate publicității”, cuprinsă în art.I pct.2 [cu referire la art.187¹] din lege, încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa de calitate a legii, întrucât este contradictorie și nu se coroborează cu Legea nr.182/2002.

(4.17.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

507. Dispozițiile art.I pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)] din lege au următorul cuprins: „i) împotriva unui judecător, procuror, polițist, jandarm sau militar, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții”.

508. Dispozițiile art.189 alin.(1) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „(1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări: [...] se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și

interzicerea exercitării unor drepturi”. **Dispozițiile art.189 alin.(1) din Codul penal, în forma în vigoare, nu conțin lit.i).**

509. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că circumstanța agravantă introdusă la alin.(1) lit.i) din cuprinsul art.189 din Codul penal se suprapune cu dispozițiile art.257 și art.279 din același cod, ce reglementează ultrajul și ultrajul judiciar, chiar în formele modificate prin legea criticată, motiv pentru care, în practica judiciară, nu se va putea stabili modul de aplicare a acestui concurs de texte.

510. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că, prin prevederile art.I pct.33 din legea supusa controlului de constituționalitate, legiuitorul introduce, în cuprinsul art.189 alin.(1) din Codul penal, o nouă circumstanța agravantă a infracțiunii de omor, care califică fapta de ucidere a unei persoane, aceasta devenind infracțiune de omor calificat atunci când este săvârșită împotriva unui judecător, procuror, polițist, jandarm sau militar, aflat în exercitarea acestor atribuții. Aceste fapte urmează a fi sancționate cu detențiunea pe viață sau cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

511. Curtea constată însă, că aceleași fapte sunt incriminate și la art.257 și art.279 din Codul penal, ce reglementează infracțiunile de ultraj și de ultraj judiciar. Astfel, conform art.257 alin.(1) și (4) din Codul penal, amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul săvârșite asupra unui polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate, iar, potrivit art.279 alin.(1) din Codul penal, amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

512. Mai mult, prin prevederile art.I pct.38 și 44 din legea critică, au fost adoptate forme similare pentru infracțiunile de ultraj și ultraj judiciar. Astfel, prin prevederile legale anterior menționate, în cazul infracțiunii de ultraj, a fost introdus un nou subiect pasiv calificat, având funcția de militar, iar limitele speciale ale pedepsei prevăzute pentru forma tip a infracțiunii au fost modificate - de la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, ale cărei limite se majorează cu o treime, potrivit formei în vigoare a art.257 din Codul penal - la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, ale cărei limite se majorează cu jumătate. În cazul infracțiunii de ultraj judiciar, prevăzută la art.279 alin.(2) din Codul penal, a fost menținută doar pedeapsa cu închisoarea, prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

513. În aceste condiții, *conținutul constitutiv al infracțiunii de omor calificat, în varianta agravată prevăzută la art.189 alin.(1) lit.i) din Codul penal, adoptată prin art.I pct.33 din legea analizată, se regăsește în conținutul constitutiv al infracțiunilor de ultraj și ultraj judiciar, atât în formele în vigoare, cât și în cele adoptate prin aceeași lege, atât infracțiunea de omor calificat, cât și cele de ultraj și, respectiv ultraj judiciar, presupunând săvârșirea faptei de omor asupra unei persoane care deține una dintre calitățile de judecător, procuror, polițist, jandarm sau militar, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.*

514. Așa fiind, prin prevederile art.I pct.33 din legea criticată, a fost creat un paralelism între infracțiunea de omor calificat, în varianta propusă pentru art.189 alin.(1) lit.i) din Codul penal, și cele de ultraj și ultraj judiciar. Acesta permite organelor judiciare să aleagă, în mod arbitrar, potrivit unor criterii subiective, între încadrarea faptelor de omor, săvârșite asupra unei persoane care are una dintre calitățile anterior enumerate, potrivit art.189 alin.(1) lit.i) din Codul penal, sau conform art.257 alin.(4) ori art.279 alin.(2) din Codul penal, cu consecința unor pedepse penale diferite, în cazul infracțiunii de omor calificat putând fi aplicată și pedeapsa detențiunii pe viață.

515. Această manieră de reglementare încalcă principiul legalității incriminării și a pedepsei, care presupune, printre altele, reglementarea într-o manieră clară, precisă și previzibilă a elementelor constitutive ale infracțiunilor. În acest sens, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că ilicitul penal este cea mai gravă formă de încălcare a unor valori sociale, iar consecințele aplicării legii penale sunt dintre cele mai grave, astfel că stabilirea unor garanții împotriva arbitrarului prin reglementarea de către legiuitor a unor norme clare și predictibile este obligatorie. S-a constatat, de asemenea, că, în sistemul continental, jurisprudența nu constituie izvor de drept, așa încât înțelesul unei norme să poată fi clarificat pe această cale, deoarece, într-un asemenea caz, judecătorul ar deveni legiuitor (a se vedea Decizia nr.392 din 6 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.504 din 30 iunie 2017, paragraful 36). Cu privire la respectarea aceluiași principiu constituțional și convențional, Curtea Constituțională, făcând trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, a constatat că legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile, această cerință fiind îndeplinită atunci când un justițiabil are posibilitatea de a cunoaște, din însuși textul normei juridice pertinente, la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe și în urma obținerii unei asistențe judiciare adecvate, care sunt actele și omisiunile ce pot angaja răspunderea sa penală și care este pedeapsa pe care o riscă în virtutea acestora (a se vedea Decizia nr.717 din 29 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.216 din 23 martie 2016, paragraful 30).

516. Totodată, Curtea reține că, potrivit art.16 din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, în procesul de legiferare este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative, iar, în cazul existenței unor paralelisme acestea vor fi înlăturate fie prin abrogare, fie prin concentrarea materiei în reglementări unice. Curtea Constituțională a statuat, în jurisprudența sa că autoritatea legiuitoare, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile referitoare la claritate, precizie,

previzibilitate și predictibilitate (de exemplu, Decizia Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia Curții Constituționale nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, și Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 23 ianuarie 2012). Totodată, instanța de control constituțional a constatat că, deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare (Decizia nr.26 din 18 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.116 din 15 februarie 2012, și Decizia nr.445 din 16 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.790 din 30 octombrie 2014).

517. Așadar, agravanta nou introdusă se suprapune cu dispozițiile art.257 din Codul penal referitoare la ultraj și cu cele ale art.279 din Codul penal, referitoare la ultrajul judiciar, astfel că nu se va putea stabili modul de aplicare al acestui concurs de texte. Astfel, prin dispozițiile art.189 alin.(1) lit.i) din Codul penal, pe de o parte, și prin dispozițiile art.257 și art.279 din Codul penal, pe de altă parte, se creează un paralelism legislativ, fiind prevăzute pedepse diferite, în nome de incriminare diferite, pentru aceeași infracțiune, aspect ce încalcă exigențele privind calitatea legii în materia normelor de incriminare, impuse de art.1 alin.(5) din Constituție.

518. De asemenea, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, previzibilitatea legii presupune ca cetățeanul să dispună de informații suficiente și prealabile asupra normelor juridice aplicabile unei situații concrete, iar, prin raportare la cerința previzibilității, redactarea legilor nu poate prezenta o precizie absolută, din cauza caracterului de generalitate al normelor juridice (Hotărârea din 26

aprilie 1979, pronunțată în Cauza *Sunday Times împotriva Regatului Unit*, paragraful 49). Conform aceleiași jurisprudențe, imprecizia termenilor legali poate fi acoperită de o interpretare constantă realizată de instanțele naționale (Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza *Rotaru împotriva României*, paragrafele 56-62), iar persoana trebuie să poată prevedea, într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele concrete ale cauzei, consecințele unui act determinat de conduită (Hotărârea din 25 ianuarie 2017, pronunțată în Cauza *Sissanis împotriva României*).

519. Or, paralelismul legislativ nu corespunde exigențelor de calitate a legii, prin raportare la standardele jurisprudențiale anterior arătate, lipsa de claritate a prevederilor legale analizate neputând fi acoperită prin interpretarea instanțelor naționale și neoferind destinatarilor legii penale posibilitatea de a cunoaște, într-o manieră rezonabilă, conținutul acestor dispoziții legale și de a prevedea consecințele juridice ale faptelor pe care le săvârșesc, aspect ce nu le permite acestora să își adapteze conduita la exigențele normelor penale criticate.

520. Totodată, lipsa de claritate, precizie și previzibilitate a dispozițiilor legale a fost asociată, atât în jurisprudența Curții Constituționale, cât și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu nevoia de asigurare a securității raporturilor juridice. Astfel, prin Deciziile nr.404 din 10 aprilie 2008, nr.26 din 18 ianuarie 2012, nr.570 din 29 mai 2012 și nr.615 din 12 iunie 2012, Curtea Constituțională a statuat că, deși nu este în mod expres consacrat în Constituție, principiul securității raporturilor juridice se deduce din prevederile constituționale ale art.1 alin.(3), conform cărora România este stat de drept, democratic și social și că existența unor soluții legislative contradictorii și anularea unor dispoziții legale prin intermediul altor prevederi cuprinse în același act normativ conduc la încălcarea securității raporturilor juridice, ca urmare a lipsei de claritate și previzibilitate a normei, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept, astfel cum acesta este consacrat prin art.1 alin.(3) din Constituție. În același sens, este și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia principiul securității raporturilor juridice decurge implicit din Convenția pentru apărarea

drepturilor omului și a libertăților dale fundamentale și constituie unul dintre principiile fundamentale ale statului de drept (Hotărârile din 2 octombrie 2009, 10 octombrie 2011 și 16 iulie 2013, pronunțate în cauzele *Iordanov și alții împotriva Bulgariei*, paragraful 47, *Nedjet Şahin și Perihan Şahin împotriva Turciei*, paragraful 56, și *Remuszko împotriva Poloniei*, paragraful 92).

521. Pentru motivele mai sus arătate, Curtea constată că dispozițiile art.I pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)] din lege contravin prevederilor constituționale ale art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, dar și dispozițiilor constituționale și convenționale referitoare la principiul legalității incriminării și a pedepsei, prevăzut la art.23 alin.(1) din Legea fundamentală și la art.7 din Convenție.

(4.18.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)] din lege în raport cu art.124 alin.(3) din Constituție

522. Dispozițiile art.I pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)] din lege au următorul cuprins: „(4) Faptele prevăzute la alin.(1)-(3) [ultraj – s.n.] comise asupra unui polițist, jandarm sau militar, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa cu închisoarea prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate”.

523. Prevederile art.257 alin.(4) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „Faptele prevăzute în alin.(1)-(3), comise asupra unui polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate.”

524. Critici de neconstituționalitate. Autorii arată că textul impune aplicarea pedepsei cu închisoarea în privința ultrajului realizat asupra unui polițist, jandarm sau militar aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, chiar dacă norma de incriminare a infracțiunii, care dobândește caracter calificat prin efectul prezentei dispoziții, prevede pedeapsa închisorii alternativ cu

pedeapsa amenzii. Or, astfel se încalcă principiul independenței judecătorilor, prevăzut la art.124 alin.(3) din Constituție, prin eliminarea dreptului acestora de a realiza o veritabilă individualizare judiciară a pedepsei, în raport de circumstanțele concrete ale cauzei, privitoare la faptă și la făptuitor.

525. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că, într-adevăr, la art.257 din Codul penal, în forma adoptată prin art.I pct.38 din legea criticată, este prevăzută pentru infracțiunea de ultrai, în forma calificată, reglementată la alin.(4) al art.257 anterior menționat, doar pedeapsa închisorii, ale cărei limite se majorează cu jumătate, fiind exclusă, astfel, aplicarea de către instanțele judecătorești a pedepsei amenzii, în cazul săvârșirii acestei forme infracționale a ultrajului, chiar dacă, pentru infracțiunea de bază săvârșită, legea prevede posibilitatea aplicării amenzii penale. De altfel, analizând infracțiunile enumerate la art.257 alin.(1) din Codul penal, Curtea constată că doar în cazul infracțiunii de amenințare (prevăzută la art.206 din Codul penal) și în cel al infracțiunii de lovire sau alte violențe (prevăzută la art.193 din Codul penal), pedeapsa închisorii este reglementată alternativ cu pedeapsa amenzii.

526. Această manieră de reglementare a infracțiunii de ultraj, în forma calificată, prevăzută la art.257 alin.(4) din Codul penal, reprezintă o formă de recunoaștere, pe cale legislativă, a pericolului sporit, pe care faptele de amenințare sau de violență fizică, respectiv lovire sau alte violențe, săvârșite asupra unui polițist, jandarm, sau militar, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, îl prezintă pentru relațiile sociale referitoare la protecția autorității statului, ocrotite prin normele juridice de incriminare din cuprinsul capitolului I al titlului III din partea specială a Codului penal.

527. Curtea constată însă că acest regim juridic sancționator nu este unul disproportionat având în vedere importanța respectării de către persoanele responsabile penal a valorilor sociale protejate prin dispozițiile art.257 alin.(4) din Codul penal, fiind expresia politicii penale a statului, motiv pentru care dispozițiile art.I pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)] din legea criticată reprezintă opțiunea

legiuitorului, exprimată conform prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acestea.

(4.19.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.39 [cu referire la art.269 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) și art.16 alin.(1) din Constituție

528. **Dispozițiile art.I pct.39 din lege [cu referire la art.269 alin.(3)] din lege au următorul cuprins:** „(3) Favorizarea săvârșită de un membru de familie sau afîn până la gradul II nu se pedepsește”.

529. **Dispozițiile art.269 alin.(3) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins:** „Favorizarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.”

530. **Critici de neconstituționalitate** Autorii arată că noua reglementare a dispozițiilor art.269 alin.(3) din Codul penal extinde sfera persoanelor pentru care operează impunitatea legală, în contradicție cu prevederile art.177 Cod penal. Se susține că, în cuprinsul titlului X al Codului penal, legiuitorul a definit termenii folosiți în legislația penală, în scopul asigurării coerenței și eficienței activității de interpretare și aplicare a legii și al evitării premiselor pentru instituirea unor practici judiciare nelegale, cu consecințe grave asupra calității actului de justiție. Se mai arată că, prin instituirea unor reglementări contradictorii, se creează premisele unor interpretări diferite în practica judiciară, dar și premisele unor situații inechitabile pentru destinatarii normelor legale. Prin urmare, se susține că modul de redactare a dispozițiilor art.269 alin.(3) referitoare la favorizarea făptuitorului încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la previzibilitate, claritate și precizie, nefiind corelat cu art.177 din Codul penal, care în definiția noțiunii de membru de familie ajunge până la rude de gradul III. O asemenea lipsă de corelare este contrară normelor de tehnică legislativă reglementate prin Legea nr.24/2000.

531. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că, potrivit art.269 alin.(3) din Codul penal, în forma adoptată prin prevederile art.I pct.39 din legea criticată, infracțiunea de favorizare a făptuitorului, săvârșită de către

un membru de familie sau afin până la gradul II nu se pedepsește. Prin această soluție juridică, legiuitorul a extins sfera persoanelor în privința cărora se aplică cauza de impunitate, prevăzută la art.269 alin.(3) din Codul penal, incluzând în categoria acestora și afinii până la gradul II.

532. Noțiunea de „*membru de familie*” este definită la art.177 din Codul penal, care, potrivit formei în vigoare, prevede ca făcând parte din sfera membrilor de familie, ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude, soțul și persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc. La acestea au fost adăugate, prin prevederile art.I pct.31 din legea criticată, care modifică art.177 alin.(1) lit.b) și c) din Codul penal, fostul soț și persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care au conviețuit. Potrivit ambelor reglementări, conform art.177 alin.(2) din Codul penal, dispozițiile din legea penală privitoare la „membrul de familie”, în limitele prevăzute în alin.(1) lit.a) al art.177 din Codul penal, se aplică, în caz de adopție, și persoanelor adoptate ori descendenților acesteia în raport cu rudele firești. În condițiile în care, a fost constatată neconstituționalitatea art.I pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) și c)] din lege în privința modificărilor aduse definiției membrului de familie, prin raportare la fostul soț și persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelor dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care au conviețuit împreună, rezultă că textul analizat va viza numai membrul de familie astfel cum acesta este normativizat în prezent.

533. Codul penal nu definește și noțiunea de „*afin*”. Acest aspect semnifică faptul că aceasta este folosită de legiuitor în cuprinsul Codului penal cu sensul său general, fără a dobândi un înțeles specific acestei ramuri de drept. Termenul „*afin*” beneficiază însă de o definiție legală, fiind reglementat la art.407 din Codul civil, care prevede că afinitatea este legătura dintre un soț și rudele celuiilalt soț, rudele soțului fiind, în aceeași linie și același grad, cu afinii celuiilalt soț.

534. Aşa fiind, legiuitorul a introdus, în sfera persoanelor care beneficiază de impunitate, sub aspectul comiterii infracţiunii de favorizare a făptuitorului, afiii soţului, până la gradul II. Această modificare nu semnifică o lipsă de corelare a prevederilor art.269 alin.(3) din Codul penal, cu cele ale art.177 alin.(1) din acelaşi cod, incidenţa acestora din urmă în ipoteza comiterii infracţiunii de favorizare a făptuitorului rezultând, în mod direct, din maniera de reglementare a dispoziţiei legale criticate. Dimpotrivă, textul de lege completează categoria subiecţilor în cazul cărora nu poate fi angajată răspunderea penală pentru săvârşirea infracţiunii reglementate la art.269 din Codul penal cu afiii până la gradul II. Această extindere a sferei persoanelor cărora le sunt aplicabile dispoziţiile art.269 alin.(3) din Codul penal a fost adoptată în considerarea relaţiilor apropiate care se stabilesc între un soţ şi rudele celui alt soţ. Aceste relaţii pot justifica, în cazul comiterii de către una dintre ele a unor infracţiuni, acordarea ajutorului având ca scop împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor într-o cauză penală, a tragerii la răspundere penală, a executării unei pedepse sau a unei măsuri privative de libertate, astfel că legiuitorul poate extinde această cauză de nepedepsire şi în privinţa afiilor de până la gradul al doilea.

535. Modificarea analizată nu imprimă normei penale de la art.269 alin.(3) din Codul penal un caracter neclar, imprecis sau imprevizibil, noţiunile folosite în cuprinsul acesteia fiind, în mod expres, definite prin lege, aspect ce exclude interpretarea diferită şi reunitară a acestora de către organele judiciare. Totodată, alegerea gradului de afinitate reprezintă opţiunea legiuitorului, potrivit politicii sale penale, fiind rezultatul aprecierii de către acesta a caracterului apropiat al relaţiilor ce se stabilesc între anumite categorii de persoane pentru a beneficia de impunitate în situaţia comiterii unor acte de favorizare a făptuitorului.

536. Această alegere nu este de natură a crea discriminare în privinţa persoanelor între care se stabilesc diferite grade de afinitate, conform art.407 din Codul civil, sub aspectul nepedepsirii acestora, potrivit art.269 alin.(3) din Codul penal, întrucât gradul diferit de afinitate cu făptuitorul face ca persoanele în cauză să se afle în situaţii diferite, care justifică acordarea de către legiuitor a unui regim juridic

diferit din perspectiva aplicării prevederilor art.269 alin.(1) din Codul penal. Or, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că principiul egalității în drepturi nu implică tratarea juridică uniformă a tuturor infracțiunilor, iar reglementarea unui regim sancționator diferențiat în funcție de conduita persoanelor cercetate este expresia firească a principiului constituțional menționat, care impune ca la aceleași situații juridice să se aplice același regim juridic, iar în cazul unor situații juridice diferite, tratamentul juridic să fie diferențiat (a se vedea Decizia nr.666 din 18 mai 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.398 din 16 iunie 2010).

537. Referitor la pretinsa încălcare, prin dispozițiile legale criticate a prevederilor art.16 din Constituție, Curtea constată că, aceasta nu poate fi reținută, întrucât categoriile de afini analizate, respectiv cea a afinilor de gradul II și categoria afinilor de gradul III, se află în situații juridice diferite prin raportare la scopul dispozițiilor art.269 din Codul penal, relațiile dintre soț și afinii de gradul III nemaifiind atât de puternice precum în cazul celor de gradul II. Acest criteriu de diferențiere este unul obiectiv și rezonabil, pe care legiuitorul îl poate aplica în contextul normei analizate. Totodată, nu se poate pune același semn de egalitate între rudele de gradul III [copiii sorei sau fratelui] cu afinii de gradul III [copiii sorei sau fratelui soțului], pentru că în genere, ca regulă, rudenția reflectă o apropiere mult mai puternică decât afinitatea prin urmare, legiuitorul nu este obligat să impună același tratament penal în funcție de gradul de rudenie/ afinitate. Or, potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, principiul egalității obligă la stabilirea aceleiași regim juridic doar în situații similare și nu exclude reglementarea unor reguli specifice pentru situații diferite (a se vedea Decizia nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994, și Decizia nr.107 din 1 noiembrie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.85 din 26 aprilie 1996).

538. Având în vedere aceste argumente, Curtea reține că prevederile art.I pct.39 [cu referire la art.269 alin.(3)] din lege au fost adoptate conform prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de

acestea și nu contravin dispozițiilor constituționale ale art.1 alin.(5) și art.16 alin.(1).

(4.20.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)-(6)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5), art.16 alin.(1) și art.131 alin.(1) din Constituție

539. Dispozițiile art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4)-(6)] din lege au următorul cuprins: „(4) Nu constituie infracțiunea prevăzută la alin.(1) următoarele:

- a) emiterea, aprobarea sau adoptarea de acte normative;
- b) pronunțarea sau dispunerea soluțiilor sau măsurilor de către organele judiciare în cauzele cu care acestea sunt învestite;
- c) mărturia depusă în cadrul unor proceduri judiciare ori modalitatea de efectuare a unor expertize în cauze judiciare.

(5) Dacă prin același act material și în aceeași împrejurare se acordă ajutor mai multor făptuitori, în scopurile menționate la alin.(1), fapta va constitui o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului.

(6) Infracțiunea de favorizare a făptuitorului are caracter subsidiar în raport cu alte infracțiuni și va fi reținută ori de câte ori elementul său material nu constituie o altă infracțiune prevăzută de Codul penal sau de legile speciale”;

540. Dispozițiile art.269 din Codul penal, în forma în vigoare, nu conțin alin.(4)-(6).

541. Critici de neconstituționalitate. Autorii susțin că dispozițiile art.269 alin.(4) din Codul penal sunt de natură să încurajeze actele de corupție în rândul demnitarilor și al magistraților, cu consecințe grave asupra procesului de legiferare și a corectitudinii înfăptuirii justiției, vulnerabilizând, totodată, cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă – în componenta constând în emiterea actelor normative – și judecătorească). Se mai arată că noul art.269 alin.(4) creează o imunitate absolută pentru reprezentanții autorităților executive, legislative sau judiciare, imunitate care, în mod evident, ar trebui limitată doar la aspecte privind

oportunitatea emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative, interpretarea și aplicarea actelor normative, respectiv aprecierea probelor și încadrarea juridică a faptelor. Întrucât obligația martorului de a declara adevărul este prevăzută de lege, are caracter personal și netransferabil, iar infracțiunea de favorizare a infractorului este comisă cu intenție directă, calificată de un scop, rezultă că „mărturia depusă în cadrul unei proceduri judiciare” în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate nu poate constitui o cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei. Astfel, aceste dispoziții încurajează actele de corupție la nivelul demnitarilor și magistraților, afectează activitatea și imaginea publică a autorităților statului și încrederea cetățenilor în autoritățile statului și au repercusiuni grave asupra procesului de legiferare și de justiție. Prin urmare, se încalcă principiul statului de drept și principiul supremației Constituției și a obligativității respectării legilor, consacrate de art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. De asemenea, se susține că dispozițiile art.269 alin.(4) lit.b) și c), prin eliminarea răspunderii penale pentru o serie de fapte comise în activitatea de justiție, încalcă principiul aflării adevărului, „adică dreptul la un proces echitabil al părții interesate în luarea în considerare a tuturor probelor administrate care contribuie la aflarea adevărului, și principiul dreptății, consacrat de art.1 alin.(3) din Constituție ca o valoare supremă a statului de drept” (Decizia nr.54 din 14 ianuarie 2009), precum și dispozițiile referitoare la rolul Ministerului Public în apărarea ordinii de drept, prevăzute la art.131 alin.(1) din Constituție. Noile dispozițiile ale art.269 alin.(5) și (6) încalcă art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta referitoare la claritate, precizie și previzibilitate, întrucât cuprind norme care nu sunt prevederi specifice părții speciale a Codului penal. Se apreciază că introducerea de cauze de limitare a răspunderii penale, precum cea prevăzută la alin.(5), potrivit căruia dacă prin același act material și în aceeași împrejurare se acordă ajutor mai multor făptuitori, fapta va constitui o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului, încalcă art.1 alin.(3) din Constituție privind statul de drept și separația puterilor, de vreme ce stabilirea elementelor specifice răspunderii penale

în concret aparține organelor judiciare. Se arată că din forma preconizată a dispozițiilor art.269 alin.(4) din Codul penal – potrivit căreia anumite activități nu constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului - nu rezultă cu claritate intenția legiuitorului, întrucât toate activitățile înscrise în cadrul literelor a)-c) ale textului au caracter licit și nu pot, prin simpla lor desfășurare, în condiții de legalitate, să întrunească elementele constitutive ale unei infracțiuni. Mai mult, s-ar putea ajunge la concluzia că efectuarea unei expertize în condiții de nelegalitate, în scopul împiedicării tragerii la răspundere penală, s-ar situa în afara sferei de aplicare a normei de incriminare prevăzute de art.269 alin.(1), soluție care intră în contradicție cu art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. Prin urmare, se apreciază că modul de formulare a textului legal analizat, care nu cuprinde nici o distincție, face imposibilă stabilirea efectelor asupra sferei de aplicare a normei de incriminare, ceea ce contravine cerințelor de claritate a legii.

542. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea reține că dispozițiile art.269 alin.(4) din Codul de procedură penală prevăd trei ipoteze exceptate de la aplicarea normei de incriminare a favorizării făptuitorului, constând în emiterea, aprobarea sau adoptarea de acte normative, pronunțarea sau dispunerea soluțiilor sau măsurilor de către organele judiciare în cauzele cu care acestea sunt învestite și în mărturia depusă în cadrul unor proceduri judiciare ori modalitatea de efectuare a unor expertize în cauze judiciare. Prin acestea, legiuitorul a încercat crearea unei imunități în favoarea persoanelor care desfășoară activitățile enumerate, în scopul asigurării unui cadru juridic care să le permită acestora ca, în îndeplinirea atribuțiilor specifice funcțiilor în care au fost învestite, să ia și să pună în aplicare deciziile pe care le consideră necesare, fără teama că ar putea fi formulate, în mod abuziv, împotriva lor, plângeri penale, potrivit art.269 din Codul penal, care să le îndepărteze de realizarea scopurilor propuse.

543. În privința dispozițiilor art.269 alin.(4) lit.a) din Codul penal, cauza de nepedepsire astfel normată este o reflectare la nivel legal a imunității parlamentare, prevăzută la art.72 din Constituție, în componenta sa referitoare la iresponsabilitate.

În jurisprudența sa [a se vedea Decizia nr.261 din 8 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 17 aprilie 2015, par.41], Curtea a statuat că imunitatea parlamentară a fost definită ca fiind un mijloc de protecție, menit să apere deputații și senatorii de eventuale presiuni, abuzuri și procese șicanatorii îndreptate împotriva lor în exercitarea mandatului pe care îl au de îndeplinit, având drept scop garantarea libertății de exprimare și protejarea împotriva urmăririlor judiciare abuzive. Imunitatea presupune o dublă protecție: iresponsabilitatea și inviolabilitatea. Iresponsabilitatea este protecția pe care o are parlamentarul de a nu răspunde juridic pentru opiniile sale politice exprimate în exercitarea atribuțiilor mandatului. Domeniul său cuprinde protecția împotriva sancțiunilor privind actele și faptele săvârșite în exercitarea mandatului, apărându-i libertatea de exprimare. Iresponsabilitatea parlamentarului este reglementată expres de dispozițiile art.72 alin.(1) din Constituție. Totodată, reglementarea constituțională a imunității parlamentare este justificată de necesitatea protecției mandatului parlamentar, ca garanție a îndeplinirii prerogativelor constituționale și, totodată, o condiție a funcționării statului de drept. În activitatea sa, parlamentarul trebuie să se bucure de o reală libertate de gândire, expresie și acțiune, astfel încât să își exercite mandatul în mod eficient [a se vedea, în acest sens, Decizia nr.799 din 17 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.440 din 23 iunie 2011].

544. Raportat la cauza de față, Curtea constată că rațiunea reglementării criticate este determinată de nevoia desfășurării în bune condiții a unor activități specifice adoptării actelor normative. Curtea observă că această cauză de nepedepsire are în vedere activitățile de *emitere, aprobare sau adoptare a actelor normative*, în condițiile în care noțiunea de act normativ nu se referă numai la lege, ordonanță de urgență sau ordonanță, ci și la actele normative emise de autoritățile administrației publice centrale și locale. Cu privire la actele de reglementare primară, Curtea a statuat, în jurisprudența sa [Decizia nr.68 din 27 februarie 2017, par.112 și 113], că, în virtutea imunității care însoțește actul decizional de legiferare, aceasta este aplicabilă *mutatis mutandis* și membrilor Guvernului, niciun parlamentar sau ministru

nu poate fi tras la răspundere pentru opiniile politice sau acțiunile exercitate în vederea elaborării ori adoptării unui act normativ cu putere de lege. A admite contrariul înseamnă a lăsa, indirect, posibilitatea intruziunii în procesul legislativ a unei alte puteri, cu consecința directă a încălcării separației puterilor în stat. *Lipsa răspunderii juridice pentru activitatea de legiferare este o garanție a exercitării mandatului față de eventuale presiuni sau abuzuri ce s-ar comite împotriva persoanei care ocupă funcția de parlamentar sau de ministru, imunitatea asigurându-i acesteia independența, libertatea și siguranța în exercitarea drepturilor și a obligațiilor ce îi revin potrivit Constituției și legilor.*

545. În același sens, reglementele și Codul penal, în cadrul titlului V - *Infracțiuni de corupție și de serviciu*, capitolul II - *Infracțiuni de serviciu*, infracțiunea de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane, prevăzută de art.301. Dispozițiile alin.(2) al acestui articol stabilesc o condiție negativă, și anume că *dispozițiile incriminatoare de la alin.(1) nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative*. Curtea reține că rațiunea acestei formulări a fost aceea de a evita riscul pentru legiuitor să fie acuzat de conflict de interese, în condițiile în care actele normative emise, aprobate sau adoptate produc, de regulă, efecte asupra tuturor persoanelor, fiind astfel posibil ca și persoane apropiate emitenților actului normativ să beneficieze de acele acte.

546. Curtea reține că această cauză de nepedepsire vizează nu numai activitatea de legiuitor primar sau delegat, ci și alte categorii de acte normative, respectiv actele de reglementare secundară, întrucât actul normativ, indiferent de nivelul său [primar/ secundar], stabilește dispoziții, reguli, proceduri și conduite cu caracter general și obiectiv. Desigur, în acest caz, emitentul actului de reglementare secundară nu are aceeași marjă de apreciere precum legiuitorul sau legiuitorul delegat. Astfel, spre deosebire de parlamentari/ membri ai Guvernului când acționează ca legiuitor delegat, emitentul/ membri autorității administrative emitente a actului normativ secundar trebuie să respecte actul normativ primar, activitatea lor normativă subsumându-se acestuia. Curtea reține, de asemenea, că, dacă în privința

parlamentarilor/ membrilor Guvernului când acționează ca legiuitor delegat, legiuitorul a implementat la nivel legal o exigență constituțională derivată din art.72 alin.(1) din Constituție, în privința emitentului/ membrilor autorității administrative emitente a actului normativ secundar, legiuitorul și-a folosit marja sa de apreciere în materie penală, cu respectarea art.61 alin.(1) din Constituție. Prin urmare, textul criticat este justificat de interesul public al asigurării desfășurării activității de emitere a actelor normative în condiții care să garanteze persoanelor implicate posibilitatea de a-și exprima, așa cum consideră că se impune, opțiunile normative, în transpunerea politicilor/ legilor statului.

547. Curtea mai reține că tocmai caracterul de generalitate a actului normativ, aplicabilitatea sa asupra unui număr nedefinit de persoane distinge actul normativ de actul individual, *singurul care poate fi susceptibil de a produce faloase, avantaje, ajutor, în sensul prevăzut de legea penală*. De aceea, numai adoptarea actelor cu caracter individual este vizată de legea penală, în sensul că numai acestea pot realiza elementul material al unei infracțiuni date [a se vedea în acest sens, Decizia nr.68 din 27 februarie 2017, par.111, sau Decizia nr.757 din 23 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33 din 15 ianuarie 2018, par.67 și 68], drept care acestea nu intră sub incidența cauzei de nepedepsire analizată.

548. **Pentru aceste motive, Curtea reține că art.I pct.40 [cu referire la art.209 alin.(4) lit.a)] din lege nu contravine art.1 alin.(3) și (5) și art.16 din Constituție.**

549. Cu privire la cauza de nepedepsire referitoare la pronunțarea sau dispunerea soluțiilor sau măsurilor de către organele judiciare în cauzele cu care acestea sunt investite, se constată că aceasta, în sine, nu poate face obiectul unei reglementări cu caracter de impunitate. Art.30 din Codul de procedură penală, cu titlu marginal *Organele judiciare*, stabilește că organele specializate ale statului care realizează activitatea judiciară sunt: a) organele de cercetare penală; b) procurorul; c) judecătorul de drepturi și libertăți; d) judecătorul de cameră preliminară; e) instanțele judecătorești.

550. Curtea, în jurisprudența sa [Decizia nr.249 din 25 aprilie 2017, par.21], a constatat că, potrivit dispozițiilor art.269 din Codul penal, constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului săvârșirea faptelor concretizate în ajutorul dat făptuitorului, sub aspectul laturii subiective presupunând intenția directă calificată prin scop, și anume în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Având în vedere acest aspect, Curtea a constatat că nu orice faptă ce se concretizează într-un ajutor dat făptuitorului întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de favorizare a făptuitorului. Astfel, doar dacă se constată că scopul prevăzut de lege - împiedicarea sau îngreunarea cercetărilor într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea unei pedepse sau măsuri privative de libertate - a fost urmărit prin realizarea faptei, se va reține săvârșirea infracțiunii de favorizare a făptuitorului. În realizarea elementului material al infracțiunii de favorizare a făptuitorului, autorul acesteia își va fi prefigurat efectul pe care realizarea acestuia îl va avea asupra făptuitorului unei fapte prevăzute de legea penală. Astfel, favorizatorul va avea o reprezentare reală a activității desfășurate de cel favorizat, altfel nu s-ar realiza conceptual activitatea sub forma ajutorului dat făptuitorului.

551. Raportat la cauza de față, Curtea reține că norma penală analizată vizează ipoteza favorizării făptuitorului printr-o anumită soluție pronunțată/ dată cu încălcarea legii, *in toto sensu*, în condițiile în care organul judiciar a acționat cu intenție directă. A accepta o atare cauză de nepedepsire ar echivala cu o impunitate fără precedent acordată unor persoane investite cu autoritatea de stat, iar, în condițiile în care fapta nu a fost rezultatul unei luări/ dări de mită sau trafic de influență, etc., ci a fost determinată mai degrabă de afinitățile personale ale reprezentantului statului, s-ar ajunge la nepedepsirea penală a acestuia. Mai mult, o asemenea cauză de nepedepsire încalcă art.16 alin.(1) și (2) din Constituție, creând un privilegiu nepermis reprezentanților organelor judiciare în raport, pe de o parte, cu ceilalți funcționari ai statului, iar, pe de altă parte, cu ceilalți cetățeni.

552. Curtea, în jurisprudența sa [Decizia nr.755 din 16 decembrie 2014, par.23] a reținut că nesocotirea principiului egalității în drepturi are drept consecință neconstituționalitatea privilegiului sau a discriminării care a determinat, din punct de vedere normativ, încălcarea principiului; în acest sens, Curtea a constatat că discriminarea se bazează pe noțiunea de excludere de la un drept, iar remediul constituțional specific, în cazul constatării neconstituționalității discriminării, îl reprezintă acordarea sau accesul la beneficiul dreptului, în schimb, privilegiul se definește ca un avantaj sau favoare nejustificată acordată unei persoane/categorii de persoane; în acest caz, neconstituționalitatea privilegiului nu echivalează cu acordarea beneficiului acestuia tuturor persoanelor/categoriilor de persoane, ci cu eliminarea sa, respectiv cu eliminarea privilegiului nejustificat acordat.

553. Prin urmare, măsura de favoare prevăzută pentru reprezentanții organelor judiciare prin forma preconizată a art.269 alin.(4) lit.b) din Codul penal este contrară art.16 alin.(1) din Constituție, întrucât reprezintă un privilegiu și, ca atare, trebuie eliminată, pentru a se restabili starea de egalitate. Totodată, se încalcă și art.16 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia nimeni nu este mai presus de lege.

554. De asemenea, cu privire la cauza de nepedepsire propusă la art.269 alin.(4) lit.c) din Codul penal, și anume depunerea mărturiei în cadrul procedurilor judiciare, chiar dacă poate fi efectuată de orice persoană, produce, în mod direct, efecte asupra soluționării cauzelor judiciare și, prin urmare, asupra înfăptuirii justiției. În privința modalității de efectuare a unor expertize în cauze judiciare, Curtea constată că aceasta trebuie să fie caracterizată de un maxim de corectitudine, rigoare și profesionalism, iar aceste standarde pot fi asigurate, pe deplin, doar prin reglementarea unor sancțiuni corespunzătoare. A accepta că nu constituie infracțiunea de favorizare a făptuitorului faptul că o mărturie sau o expertiză, în cadrul unei proceduri judiciare, a fost depusă/ efectuată cu intenția de a favoriza un făptuitor constituie în sine o lezare a valorilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției. Or, legiuitorul prin normele juridice penale pe care le edictează nu poate încuraja sau permite nerespectarea legii cu consecința discreditării funcției justiției de tragere la

răspundere penală a celor vinovați de împiedicarea bunului mers al procedurilor judiciare. Prin urmare, soluția legislativă analizată este contrară art.1 alin.(3) din Constituție cu referire la obligațiile pozitive care incumbă legiuitorului în materializarea conceptului de stat de drept.

555. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că faptele de favorizare a făptuitorului săvârșite prin dispunerea soluțiilor sau măsurilor de către organele judiciare sau prin modalitatea de efectuare a unor expertize în cauzele judiciare prezintă un pericol major pentru valorile sociale protejate prin norma de incriminare prevăzută la art.269 din Codul penal, valori referitoare la înfăptuirea justiției. Mai exact, *textul criticat creează riscul săvârșirii unor fapte de favorizare a făptuitorului de un pericol însemnat, fără ca acestea să poată fi sancționate corespunzător. Totodată, având în vedere importanța relațiilor sociale afectate prin săvârșirea unor asemenea fapte și aspectul punerii în pericol a înfăptuirii justiției chiar de către persoane chemate, în mod expres, ex lege, să participe, în mod direct sau indirect, la realizarea ei – ipoteză ce sporește pericolul faptelor analizate – Curtea apreciază că regimul sancționator aplicabil nu poate fi decât unul specific dreptului penal, cel puțin similar celui prevăzut pentru forma de bază a infracțiunii de favorizare a făptuitorului, formă ce poate fi săvârșită de orice persoană. Doar în astfel de condiții, caracterizate prin reglementarea unor norme penale disuasive, care să prevadă sancțiuni penale proporționale cu pericolul faptelor incriminate, poate fi asigurată înfăptuirea corectă a justiției, ca cerință a asigurării securității raporturilor juridice și, prin urmare, a respectării principiului statului de drept.*

556. **Pentru aceste motive, Curtea constată că dispozițiile alin.(4) lit.b) și c) introduse în cuprinsul art.269 din Codul penal, prin textul criticat, reprezintă o reglementare disproporționată ce contravine prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) și art.124 din Legea fundamentală.**

557. Referitor la prevederile alin.(5) al art.269 din Codul penal, introduse în cuprinsul art.269 din Codul penal prin textul criticat - conform cărora, dacă prin același act material și în aceeași împrejurare, se acordă ajutor mai multor făptuitori,

în scopurile menționate la alin.(1) al aceluiași art.269, fapta constituie o singură infracțiune de favorizare a făptuitorului – Curtea constată că acestea constituie o unitate legală de infracțiune, concepută de legiuitor pentru a exclude aplicarea, în ipoteza reglementată prin textul criticat, a dispozițiilor art.38 alin.(2) din Codul penal referitoare la concursul formal de infracțiuni. **Prin urmare, Curtea reține că soluția juridică prevăzută, prin textul criticat, pentru alin.(5) al art.269 din Codul penal, reprezintă opțiunea legiuitorului, exprimată conform politicii sale penale, potrivit dispozițiilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acestea.**

558. De asemenea, dispozițiile art.I pct.40 [cu referire art.269 alin.(6)] din lege reglementează caracterul subsidiar al infracțiunii de favorizare a infractorului, care determină imposibilitatea reținerii acesteia în concurs cu alte infracțiuni. Infracțiunea analizată protejează un anumit segment al valorilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției, astfel încât nu poate avea *de plano* un caracter subsidiar nici față de incriminările care protejează aceleași valori sociale, dar care au o altă rațiune de reglementare, și nici față de cele care protejează alte valori sociale. Astfel, valorile sociale referitoare la înfăptuirea justiției în componenta protejată de art.269 din Codul penal – privind funcția statului de tragere la răspundere penală - nu pot fi considerate ca fiind implicit protejate de alte texte de incriminare. Curtea nu poate accepta nici caracterul lor subsidiar față de alte valori sociale, tocmai pentru că, în realitate, vulnerabilizează exercitarea în condiții optime a funcției statului de tragere la răspundere penală prin eliminarea unei incriminări care are menirea de a descuraja conduite cu caracter distonant față de aceasta. În caz contrar, valorile sociale referitoare la înfăptuirea justiției ar fi puse într-un plan secund față de alte valori sociale de asemenea protejate. Or, înfăptuirea justiției în mod independent și imparțial este o valoare a statului de drept, iar protecția acordată ei nu poate fi diminuată. **În consecință, se încalcă art.1 alin.(3) și (5) și art.124 din Constituție.**

559. Pentru aceste considerente, Curtea **conchide că prevederile art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4) lit.b) și c) și (6)] din legea criticată sunt**

neconstituționale, fiind contrare art.1 alin.(3), alin.(5), art.16 alin.(1) și (2) și art.124 din Constituție, în timp ce prevederile art.I pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4) lit.a) și alin.(5)] din lege sunt constituționale.

(4.21.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) și art.124 alin.(3) din Constituție

560. Art.I pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege are următorul cuprins:

„(4) Nu constituie infracțiunea prevăzută la alin.(1) [mărturia mincinoasă – s.n.] următoarele:

- a) refuzul de a face declarații prin care persoana se autoincriminează;
- b) refuzul de a declara în sensul solicitat de organele judiciare;
- c) modificarea și retractarea declarației care a fost dată prin exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului;
- d) simpla divergență de mărturie în cadrul unui proces, dacă nu există probe directe din care să rezulte caracterul mincinos și de rea-credință al acestora”;

561. Art.273 alin.(4) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.

562. Critici de neconstituționalitate. Autorii susțin că textul criticat, întrucât stabilește că nu constituie infracțiunea de mărturie mincinoasă refuzul de a face declarații prin care persoana se autoincriminează, realizează o confuzie între calitățile de suspect/ inculpat și martor, extinzând dreptul la tăcere și cu privire la martori. Totodată, textul conferă o impunitate în favoarea martorilor și, având în vedere redactarea defectuoasă a acestuia, se pot ajunge la situații absurde, precum exonerarea martorului de răspundere din cauza insistențelor depuse de organele judiciare pe lângă acesta pentru a spune tot ce știe cu privire la fapta care face obiectul procesului. Totodată, se arată că simpla divergență de mărturie în cadrul procesului nu poate fi considerată mărturie mincinoasă decât dacă există probe directe din care să rezulte „caracterul mincinos și de rea-credință al acestora”; or, această din urmă sintagmă

este în sine o eroare logică, neputând exista caracter mincinos fără ca acesta să nu implice și reaua-credință.

563. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că acesta exclude din sfera infracțiunii de mărturie mincinoasă *refuzul de a face declarații prin care persoana se autoincriminează; refuzul de a declara în sensul solicitat de organele judiciare; modificarea și retractarea declarației care a fost dată prin exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului; simpla divergență de mărturii în cadrul unui proces, dacă nu există probe directe din care să rezulte caracterul mincinos și de rea-credință al acestora.*

564. Este de observat că ipotezele reglementate nu pot constitui în sine infracțiunea de mărturie mincinoasă, astfel încât este redundantă o asemenea prevedere inserată în cuprinsul art.273 din Codul penal. Un asemenea text ar fi avut sens numai dacă, prin excepție de la incriminarea de bază, legiuitorul fie exclude din sfera de cuprindere a normei de incriminare anumite fapte, deși se încadrează în ipoteza incriminării de bază, fie stabilește că faptele săvârșite nu se pedepsesc.

565. Or, cele patru ipoteze înscrise în alineatul 4 al art.273 din Codul penal nu au nici o legătură cu mărturia mincinoasă. Refuzul de a face declarații prin care persoana se autoincriminează este un drept de procedură, consacrat la art.118 din Codul de procedură penală potrivit căruia „*Declarația de martor dată de o persoană care, în aceeași cauză, anterior declarației a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligația să menționeze, cu ocazia consemnării declarației, calitatea procesuală anterioară*”. O asemenea garanție este parte a conceptului de proces echitabil; în acest sens, Curtea, prin Decizia nr.519 din 6 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.879 din 8 noiembrie 2017, par.14, a statuat că „dreptul unui acuzat de a păstra tăcerea cu privire la faptele ce îi sunt reproșate și de a nu contribui la propria sa incriminare reprezintă o garanție implicită, aspecte esențiale ale unei proceduri echitabile în procesul penal. Astfel, Curtea observă că instanța de la Strasbourg a decis în mod constant că, deși art.6 din Convenția pentru apărarea

drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu menționează expres aceste drepturi, ele reprezintă norme general recunoscute, aflate în centrul noțiunii de «proces echitabil», consacrat de acest text. Rațiunea recunoașterii lor constă, în special, în necesitatea protejării persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni de exercitarea unor presiuni din partea organelor judiciare, pentru a se evita erorile judiciare și pentru a se permite atingerea scopurilor art.6 din Convenție (în acest sens, Hotărârea pronunțată în 25 februarie 1993, în Cauza *Funke împotriva Franței*, paragraful 44, Hotărârea din 8 februarie 1996, pronunțată în Cauza *John Murray împotriva Regatului Unit*, paragraful 45, Hotărârea din 17 decembrie 1996, pronunțată în Cauza *Saunders împotriva Regatului Unit*, paragraful 68, Hotărârea din 20 octombrie 1997, pronunțată în Cauza *Serves împotriva Franței*, paragraful 46, Hotărârea din 21 decembrie 2000, pronunțată în Cauza *Heaney și McGuinness împotriva Irlandei*, paragraful 40). Când instanța de la Strasbourg examinează dacă procedura a încălcat privilegiul de a nu se autoincrimina, aceasta procedează la examinarea naturii și gradului de constrângere utilizate, existența unei garanții corespunzătoare în cadrul procedurii și modul în care materialul probator astfel obținut este utilizat (Hotărârea din 21 decembrie 2000, pronunțată în Cauza *Heaney și McGuinness împotriva Irlandei*, paragrafele 54-55). Totodată, Curtea de la Strasbourg a decis că dreptul de a nu contribui la propria incriminare este strâns legat de prezumția de nevinovăție, înscrisă în art.6 paragraful 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În acest sens s-a statuat că prezumția de nevinovăție tinde a proteja o persoană învinuită de săvârșirea unei fapte penale împotriva unui verdict de culpabilitate ce nu a fost stabilit în mod legal și privește ansamblul procedurii penale litigioase, fiind inclus, astfel, și modul de administrare a probelor. Așadar, prezumția de nevinovăție privește și regimul probator, fiind un element esențial al dreptului la un proces echitabil”. Curtea a mai reținut că „admiterea probelor autoincriminatoare în procesul penal în raport cu o persoană care depune mărturie și care, anterior sau ulterior acestei declarații, a avut sau a dobândit calitatea de suspect ori inculpat, ca și excluderea declarațiilor

autoincriminante ale martorului în raport cu un alt acuzat, ar fi de natură a afecta corectitudinea procesului penal și a discredita activitatea de înțepănare a justiției” [par.17]. Prin urmare, textul analizat nu are legătură cu infracțiunea de mărturie mincinoasă și, astfel, nu se poate regăsi în cuprinsul art.273 din Codul penal.

566. Refuzul de a declara în sensul solicitat de organele judiciare sau modificarea și retractarea declarației care a fost dată prin exercitarea unor presiuni de orice fel asupra martorului reprezintă, în planul dreptului material, aplicații ale cauzelor de neimputabilitate prevăzute la art.24 și 25 din Codul penal [*Constrângerea fizică și Constrângerea morală*]. Acestea reflectă, din perspectivă procesuală, abateri de la art.101 din Codul de procedură penală, referitor la principiul loialității administrării probelor, text potrivit căruia „este oprit a se întrebuința violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri în scopul de a se obține probe”. Prin urmare, în acest caz, în plan procesual, este incident art.102 alin.(2) din Codul de procedură penală, conform căruia „Probele obținute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal”, iar în plan material art.280 alin.(2) din Codul penal, potrivit căruia „Cu aceeași pedeapsă [de la 2 la 7 ani] se sancționează producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător”. Proba astfel obținută nu poate fi folosită în procesul penal în care martorul a fost audiat, iar cel ce l-a determinat pe martor să declare în felul menționat urmează el însuși să răspundă penal. De aceea, în ipoteza dată nu mai trebuie să existe o prevedere care să indice faptul că declarația astfel dată este sau nu mărturie mincinoasă, din moment ce martorul săvârșește fapta prevăzută de legea penală în condițiile celor două cauze de neimputabilitate. Aceasta pentru că, potrivit art.23 din Codul penal, o asemenea faptă comisă în condițiile date nu constituie infracțiune. Prin urmare, aspectele normativizate sunt mai degrabă aspecte de interpretare a legii penale, fără conținut normativ novator.

567. Simpla divergență de mărturii în cadrul unui proces, dacă nu există probe directe din care să rezulte caracterul mincinos și de rea-credință al acestora, în mod evident nu întrunește elementele de tipicitate ale infracțiunii de mărturie mincinoasă.

Astfel, art.273 alin.(1) trebuie coroborat cu art.16 alin.(6) din Codul penal [„Fapta constând într-o acțiune sau inacțiune constituie infracțiune când este săvârșită cu intenție. Fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres”]; or, simplele divergențe de mărturii nu implică o intenție în sensul de a face afirmații mincinoase ori de a nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat. Curtea constată că din textul criticat nu rezultă dacă noțiunea de „probe” folosită, chiar în ipoteza lit.d), presupune o urmărire penală deja declanșată față de martor.

568. Din cele de mai sus, rezultă că textul criticat nu are legătură cu infracțiunea de mărturie mincinoasă, astfel încât nu poate fi introdus în cadrul textului art.273 din Codul penal. Eventualele dificultăți întâlnite în practică cu privire la aplicarea art.273 din Codul penal nu justifică deturnarea sensului acestuia. Ipotezele normativizate în mod logic nu țin de mărturia mincinoasă, ci de garanțiile procesuale ce însoțesc calitatea de martor și, în cazul încălcării acestora de către organele de urmărire penală/ instanța de judecată, urmează a se aplica atât remedii procesuale specifice, cât și remedii de drept substanțial pentru tragerea la răspundere penală, în condițiile legii, a celor ce se fac vinovați de încălcarea acestor garanții.

569. Având în vedere cele expuse mai sus, Curtea constată că art.I pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)] din lege încalcă art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa privind calitatea legii.

(4.22.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(5), art.30, art.31 și art.127 din Constituție

570. Art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)] din lege are următorul cuprins:

„(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare în primă instanță a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. Dacă fapta este săvârșită de un magistrat sau de un reprezentant al organului de urmărire penală, pedeapsa se majorează cu jumătate”.

571. **Art.277 alin.(1)-(3) din Codul penal, în vigoare, având titlul marginal Compromiterea intereselor justiției, are următorul cuprins:**

„(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă”.

572. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că incriminarea faptei de compromitere a intereselor justiției a divulgării/ dezvăluirii de informații confidențiale/ mijloace de probă sau înscrisuri oficiale/ alte informații, este constituțională doar în măsura în care mijloacele de probă sau înscrisurile oficiale

dezvăluite nu au fost prezentate și dezbătute în fața instanței. De asemenea, întrucât textul incriminează fapte care sunt susceptibile de sancționare disciplinară potrivit statutelor profesionale, se apreciază că acesta încalcă art.1 alin.(5) din Constituție.

573. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că, față de textul de incriminare în vigoare, a fost eliminată sintagma „*dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală*”, ceea ce a modificat situația premisă a infracțiunii, care constă în existența unei cauze penale aflate în fază de urmărire penală, cauză pentru a cărei soluționare a fost stabilită atât necesitatea administrării unei probe, cât și data, locul, modul sau mijloacele de administrare a acesteia, aspecte pe care făptuitorul le divulgă fără drept. Ca urmare a modificării criticate, elementul material al infracțiunii poate fi realizat pe toată durata procesului penal. De asemenea, această reglementare elimină și elementul de subiectivism reprezentat de sintagma „*dacă prin aceasta poate îngreunată sau împiedicată urmărirea penală*”. Se instituie, astfel, un standard de protecție obiectiv în ceea ce privește ocrotirea relațiilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției, cu respectarea, în același timp, a prezumției de nevinovăție și a dreptului la viață privată a persoanei supuse procedurii. În consecință, Curtea constată că forma preconizată a textului de lege incriminează orice acțiune de divulgare de către subiecții activi calificați a unor informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, garantează un nivel necesar de protecție a drepturilor substanțiale și procedurale a persoanei pe tot parcursul procesului penal și, prin urmare, constituie o garanție pentru corecta desfășurare a procesului penal. De altfel, Curtea constată că norma de incriminare analizată este preponderent incidentă în etapa urmăririi penale, întrucât are în vedere informații cu caracter confidențial referitoare la administrarea probatoriului. Or, etapa judecății este una, de regulă, publică, cu excepțiile reglementate de legea procesual penală. Prin urmare, prin formularea foarte generală a textului propus pentru art.277 alin.(1) din Codul penal, legiuitorul a înțeles să acopere atât etapa urmăririi penale, cât și excepțiile anterior menționate.

574. În ceea ce privește critica conform căreia faptele prevăzute la art.277 alin.(2) și (3) din Codul penal constituie, în realitate, fapte sancționabile disciplinar, Curtea reține că prin incriminarea lor, conform textului criticat, aceste fapte vor constitui infracțiuni, de la data intrării în vigoare a legii ce face obiectul prezentului control de constituționalitate, iar incriminarea constituie opțiunea legiuitorului, conform politicii sale penale și în acord cu dispozițiile constituționale ale art.61 alin.(1) din Constituție. Așa fiind, angajarea răspunderii penale pentru una dintre faptele enumerate la art.277 alin.(2) și (3) din Codul penal va exclude angajarea răspunderii disciplinare a autorului infracțiunii pentru comiterea aceluiași fapt.

575. **Prin urmare, modificările aduse art.277 alin.(1), (2) și (3) teza întâi din Codul penal nu încalcă prevederile Constituției.**

576. În ceea ce privește forma preconizată a art.277 alin.(3) teza a doua din Codul penal, Curtea reține că modul de formulare a textului este imprecis, întrucât stabilește că, în situația în care fapta este săvârșită de un magistrat sau de un reprezentant al organului de urmărire penală, „pedeapsa se majorează cu jumătate”. Or, Curtea reține că nu se poate cunoaște dacă este vorba de majorarea limitelor speciale ale pedepsei prevăzute de lege sau de majorarea cu jumătate a pedepsei care ar fi fost aplicată în varianta de bază a infracțiunii, ca urmare a individualizării pedepsei. Având în vedere aceste imprecizii ale legii, **Curtea constată că art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(3) teza a doua cuvântul „pedeapsă”] din lege contravine art.1 alin.(5) din Constituție.**

(4.23.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹) și (3²)] din lege în raport cu art.1 alin.(5), art.30 și art.31 din Constituție

577. **Art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹) și (3²)] din lege are următorul cuprins:**

„(3¹) Fapta funcționarului public care înainte de pronunțarea unei hotărâri de condamnare definitive se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca și cum aceasta ar fi fost condamnată se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. Dacă

declarația se face în numele unei autorități publice, pedeapsa se majorează cu o treime.

(3²) *Încălcarea dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani”;*

578. **Art.277 alin.(3¹) și (3²) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.**

579. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii apreciază că soluția legislativă adoptată reprezintă o abatere disproporționată de la Directiva (UE) 2016/343. Interdicția instituită prin norma de incriminare este vagă, generală și de natură să nască dificultăți de interpretare și de aplicare, suferind prin lipsa de previzibilitate și constituindu-se într-o măsură disproporționată cu scopul urmărit prin directivă, inclusiv sub aspectul severității tipului de sancțiune, respectiv închisoarea. Se mai subliniază că, din formularea textului, rezultă că funcționarul public va săvârși infracțiunea de compromitere a intereselor justiției inclusiv atunci când aduce la cunoștința publică faptul că o persoană este condamnată printr-o hotărâre nedefinitivă. Se mai indică faptul că noile infracțiuni reglementate au fost plasate în titlul referitor la infracțiunile contra înfăptuirii justiției, ceea ce afectează sistematizarea și coerența legislației penale, întrucât prin conținut, obiectul juridic al acestor infracțiuni constă în relațiile sociale referitoare la onoarea și demnitatea persoanei, și nu la cele referitoare la înfăptuirea justiției.

580. Referitor la textul introdus la alin.(3²) al art.277 din Codul penal, se mai susține că acesta constituie un paralelism de reglementare cu dispozițiile art.8 alin.(2) din Codul de procedură penală, care prevăd, în noua redactare preconizată, aceleași drepturi ale persoanei, respectiv dreptul la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent, precum și că repartizarea tuturor cauzelor către judecători sau procurori trebuie făcută în mod aleatoriu. Se mai susține că din norma de incriminare, care stabilește drept infracțiune încălcarea dreptului la un proces echitabil prin orice „*intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a*

dosarelor”, nu rezultă, cu claritate, sfera de aplicare a incriminării în sine, în condițiile în care anumite cereri sunt excluse de la repartizarea aleatorie. De asemenea, se susține că dispozițiile art.277 alin.(3²) din Codul penal încalcă art.131 alin.(1), art.132 alin.(1) și art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât restrâng garanțiile dreptului la un proces echitabil, la care fac referire, doar la faza de judecată și numai în ceea ce-l privește pe judecător, în condițiile în care acestea ar trebui să vizeze și etapa urmăririi penale și, implicit, și activitatea procurorilor. În ceea ce privește obligativitatea repartizării aleatorii a tuturor cauzelor către judecători sau procurori, se arată că această reglementare este specifică dreptului procesual penal, neputând constitui conținutul unei norme de drept substanțial, neexistând nicio rațiune pentru care această obligație să fie prevăzută atât în Codul penal, cât și în Codul de procedură penală.

581. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹)] din lege incriminează fapta funcționarului public care înainte de pronunțarea unei hotărâri de condamnare definitive se referă la o persoană suspectată sau acuzată ca și cum aceasta ar fi fost condamnată. Dacă declarația se face în numele unei autorități publice, pedeapsa se majorează cu o treime. Curtea reține că textul criticat este neclar atât sub aspectul subiectului activ, cât și al elementului material al laturii obiective. Astfel, pentru ca un funcționar public să fie subiect activ al infracțiunii, acesta trebuie să săvârșească o faptă în legătură cu atribuțiile sale de serviciu. Or, formularea generică a textului ar putea conduce la ideea că un angajat al unei autorități publice ar putea săvârși această infracțiune dacă se „referă” la o persoană suspectată sau acuzată ca și cum aceasta ar fi fost condamnată, fără însă a săvârși „infracțiunea” în considerarea calității sale de „funcționar public” în sensul legii penale. **Prin urmare, lipsa de claritate a textului duce la încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție.**

582. Curtea constată că numai teza a doua a textului criticat are sens, pentru că în cazul acesteia funcționarul public acționează în numele autorității publice, folosindu-se de funcția sa. Numai că și această teză suferă cu privire la sintagma

„pedeapsa se majorează cu o treime”; or, nu se poate cunoaște dacă este vorba de majorarea limitelor speciale ale pedepsei prevăzute de lege sau de majorarea cu o treime a pedepsei care ar fi fost aplicată în varianta de bază a infracțiunii, ca urmare a individualizării pedepsei. **Prin urmare, din această perspectivă, și teza a doua a textului criticat este contrară art.1 alin.(5) din Constituție.**

583. Curtea reține că este neclară și sintagma „*persoană suspectată sau acuzată*”, întrucât calitatea procesuală în discuție poate fi de suspect sau inculpat în sensul Codului de procedură penală; în caz contrar, orice persoană poate suspecta pe oricine sau acuza pe oricine, fără a se referi la noțiunile specifice cuprinse în Codul de procedură penală. S-ar putea înțelege că persoana acuzată este o persoană față de care se formulează o acuzație verbală, neformalizată în vreun act de sesizare a organelor de urmărire penală. Or, textul trebuie să se refere la o persoană care are calitatea de suspect sau inculpat. În caz contrar, ar putea rezulta că este vorba despre o persoană suspectată sau acuzată de opinia publică. De asemenea, Curtea subliniază faptul că noțiunea de „*persoană acuzată*” folosită în cuprinsul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale are un înțeles autonom și trebuie interpretată în contextul Convenției, și nu în funcție de sensul pe care îl are în dreptul intern [a se vedea Hotărârea din 26 martie 1982, pronunțată în cauza *Adolf împotriva Austriei*, par.30]. Prevederile art.73 alin.(3) lit.h) din Constituție indică autoritatea competentă să reglementeze infracțiunile – Parlamentul, respectiv Guvernul pe calea delegării legislative constituționale, relațiile sociale reglementate, procedura și majoritatea de vot necesare incriminării, dispozițiile art.23 alin.(12) din Constituție implică exigența ca infracțiunile și pedepsele să fie stabilite numai printr-un act normativ cu forță de lege – „în temeiul legii”, iar prin trimiterea la „condițiile legii” trebuie realizată coroborarea cu art.1 alin.(5) din Constituție care consacră principiul legalității și care impune obligația ca normele adoptate să fie precise, clare și previzibile [a se vedea Decizia Curții Constituționale nr.363 din 7 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.495 din 6 iulie 2015]. O noțiune autonomă, care se configurează pe cale jurisprudențială și nu are un conținut

normativ exact, nu poate determina conținutul constitutiv al unei infracțiuni, întrucât legiuitorul național trebuie să folosească termeni preciși, clari și previzibili în configurarea normei de incriminare. **Prin urmare, Curtea constată încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție și din această privință.**

584. În schimb, din perspectiva art.30 din Constituție, Curtea constată că, întrucât limitele impuse libertății de exprimare sunt ele însele de rang constituțional, stabilirea conținutului acestei libertăți este de strictă interpretare, nicio altă limită nefiind admisă decât cu încălcarea literei și spiritului art.30 din Constituție [a se vedea Decizia nr.629 din 4 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.932 din 21 decembrie 2014, par.48]. În aceste condiții, **Curtea reține că textul criticat se subsumează limitei libertății de exprimare stabilită prin art.30 alin.(6) din Constituție**, potrivit căruia „*libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine*”. De asemenea, având în vedere și critica de neconstituționalitate raportată la art.31, Curtea observă că art.31 alin.(2) din Constituție prevede obligația autorităților publice de a asigura corectă informare a cetățenilor, astfel încât, în mod evident, și reprezentanții acestora, atunci când angajează autoritatea publică, prin declarațiile lor, trebuie să se supună acestor exigențe constituționale.

585. Cu privire la art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din lege, Curtea constată că acesta incriminează „*încălcarea dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor*”. Textul criticat este clar, precis și previzibil sub aspectul elementului material al laturii obiective, aceasta constituind-o intervenția asupra procesului de repartizare aleatorie a dosarelor. Odată realizat elementul material, legiuitorul prezumă în mod absolut încălcarea dreptului la un proces echitabil. Prin urmare, instanțele judecătorești nu sunt puse să analizeze dacă în urma intervenției realizate s-a încălcat sau nu dreptul la un proces echitabil, aceasta fiind prezumată.

586. Referitor la critica de neconstituționalitate potrivit căreia nu rezultă, cu claritate, sfera de aplicare a incriminării în sine, în condițiile în care anumite cereri sunt excluse de la repartizarea aleatorie, Curtea reține că textul criticat, în mod evident, se referă numai la cauzele care sunt supuse repartizării aleatorii, astfel încât sancționează intervenția persoanei asupra procesului de repartizare a acestor cauze. De asemenea, Curtea nu poate reține critica potrivit căreia se instituie un paralelism legislativ între textul analizat și art.8 din Codul de procedură penală. Acest din urmă text reprezintă o normă de procedură, pe când textul analizat este o normă de drept material, de incriminare, așadar, de sancționare a încălcării unei garanții a dreptului la un proces echitabil. Or, ține de competența legiuitorului să incrimineze faptele care aduc atingere diverselor valori sociale, inclusiv a celor referitoare la dreptul la un proces echitabil. Prin urmare, norma de incriminare nu ocrotește onoarea sau demnitatea persoanei, ci înfăptuirea justiției, astfel că ea a fost corect plasată în titlul referitor la infracțiunile contra înfăptuirii justiției.

587. În ceea ce privește susținerea potrivit căreia textul criticat restrânge garanțiile dreptului la un proces echitabil, la care fac referire, doar la faza de judecată și numai în ceea ce-l privește pe judecător, în condițiile în care acestea ar trebui să vizeze și etapa urmăririi penale și, implicit, și activitatea procurorilor, Curtea reține că elementul material al laturii obiective vizează intervenția asupra procesului de repartizare aleatorie; or, în ceea ce privește procurorii, nu există o repartizare aleatorie a cauzelor, după ce art.8 alin.(2) în forma propusă spre modificare a Codului de procedură penală a fost constatat ca fiind neconstituțional prin Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, astfel că norma de incriminare nu poate privi, în mod conceptual, activitatea acestora. Totodată, Curtea reține marja largă de apreciere a legiuitorului în privința configurării normelor penale. Prin urmare, critica de neconstituționalitate formulată nu poate fi reținută.

588. **În aceste condiții, Curtea nu poate reține, în privința art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din lege, criticile de neconstituționalitate raportate la art.1 alin.(5), art.131 alin.(1) și art.132 alin.(1) din Constituție.**

(4.24.) Critica de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) din Constituție

589. **Art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din legea criticată** are următorul cuprins:

„(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, dar nu mai târziu de 1 an de la data săvârșirii acesteia”.

590. **Art.290 alin.(3) din Codul penal, în vigoare**, are următorul cuprins:

„Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta”.

591. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că textul criticat este lipsit de claritate, precizie și previzibilitate, întrucât poate fi interpretat în sensul că mituitorul este pedepsit dacă denunțarea săvârșirii faptei de luare de mită are loc începând cu prima zi după împlinirea termenului de un an de la săvârșirea acesteia. Se susține că o astfel de interpretare nu este de natură a motiva denunțarea comiterii infracțiunii, deoarece, în foarte puține cazuri, denunțătorii anunță organele de urmărire penală imediat după consumarea acesteia, în perioada imediat următoare săvârșirii faptei de luare de mită aceștia fiind mulțumiți de folosul primit în schimb.

592. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată că textul în cauză consacră o cauză specială de nepedepsire, care înlătură răspunderea penală a mituitorului dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, însă reduce aplicarea acesteia la un termen de 1 an de la data săvârșirii faptei. Astfel, dacă până în prezent nu există normativizată o asemenea limitare temporală, legiuitorul, în noua formulă redacțională, introduce termenul de 1 an.

593. Această variantă de reglementare a cauzei de nepedepsire prevăzută la art.290 alin.(3) din Codul penal a fost corelată de legiuitor cu termenul de 1 an prevăzut la art.290 alin.(1¹) din Codul de procedură penală, prin art.I pct.189 din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de

procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară, conform căruia „*pentru ca o persoană să beneficieze de dispozițiile referitoare la reducerea limitelor de pedeapsă, denunțul trebuie să fie depus într-un termen de maximum 1 an de la data la care persoana a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii*”. Referitor la dispoziția legală anterior menționată, prin Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, Curtea a reținut că legiuitorul limitează acordarea beneficiului referitor la reducerea limitelor pedepsei prevăzute de lege doar la situația în care denunțul este depus într-un termen de maximum 1 an de la data la care persoana denunțătoare a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii. Cu alte cuvinte, legiuitorul condiționează aplicarea regimului sancționator mai blând de conduita responsabilă, cooperantă, adoptată în scopul realizării interesului general al societății în descoperirea și pedepsirea faptelor penale. Așadar, legiuitorul vine să gratifice un comportament care valorizează atât interesul public, general, al aflării adevărului, cât și interesul particular al denunțătorului. Noua reglementare nu împiedică persoana care are cunoștință de săvârșirea unei fapte penale de a denunța persoanele făptuitoare și după expirarea termenului de un an de la data la care a aflat de comiterea infracțiunii, în acest caz însă ea acționând exclusiv în valorizarea interesului general, nemaiputând cere acordarea beneficiului legal. Prin aceeași decizie, Curtea a reținut că adoptarea acestei soluții legislative constituie opțiunea legiuitorului în reglementarea instituției denunțului, opțiune care respectă marja de apreciere în interiorul căreia acesta are libertatea de a dispune, astfel că dispozițiile art.I pct.189 referitoare la art.290 alin.(1¹) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport de criticile invocate. Or, considerentele Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018 anterior invocate sunt aplicabile *mutatis mutandis* și cu privire la prevederile art.I pct.46 din lege referitoare la art.290 alin.(3) din Codul penal.

594. Mai mult, Curtea reține că prevederile art.I pct.46 din lege sunt de natură a completa politica penală a statului în domeniul descoperirii și sancționării faptelor de corupție, acestea reprezentând, totodată, opțiunea legiuitorului, exprimată conform dispozițiilor art.61 alin.(1) din Codul penal și

în marja de apreciere prevăzută de acestea, nefiind contrare art.1 alin.(3) și (5) din Constituție.

(4.25.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

595. Art.I pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)] din lege are următorul cuprins:

„(1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase materiale, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta, promisiune urmată de intervenția la acel funcționar pentru a îl determina să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani”.

596. Art.291 alin.(1) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:

„(1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani”.

597. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că modificarea operată în privința infracțiunii de trafic de influență condiționează reținerea acestei infracțiuni de obținerea de foloase materiale. O asemenea modificare legislativă nu respectă nevoia de a proteja în mod eficient valori sociale importante; de asemenea, se menționează că această modificare nu este o cerință a vreunei decizii a Curții Constituționale și, în plus, încalcă Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva

corupției și Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, adoptată sub auspiciile Consiliului Europei.

598. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate**, Curtea constată faptul că sfera de incidență a infracțiunii de trafic de influență a fost redusă, întrucât, pe de o parte, elementul material al laturii obiective se va putea reține numai dacă vizează un folos material, iar, pe de altă parte, una dintre cerințele esențiale a fost reconfigurată, în sensul că ea *nu mai privește promisiunea persoanei de a-l determina pe funcționarul public să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenceze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale, ci faptul că promisiunea astfel realizată trebuie să fie urmată de intervenția efectivă la acel funcționar pentru a-l determina să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenceze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale.*

599. Cu privire la prima limitare relevată, se constată că, prin Decizia nr.584 din 25 septembrie 2018, nepublicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, la data pronunțării prezentei decizii, Curtea a reținut că o exigență a statului de drept o reprezintă combaterea fenomenului corupției și că legiuitorul nu are competența de a limita sfera de cuprindere a infracțiunii de corupție doar în funcție de natura materială a folosului obținut, în condițiile în care intensitatea lezării relațiilor sociale ocrotite este aceeași, indiferent ca folosul obținut este unul patrimonial sau nepatrimonial. O asemenea diferențiere realizată în funcție de natura folosului, pe de o parte, duce la o dezincriminare a unei categorii de acte de corupție care produc un folos nepatrimonial, iar, pe de altă parte, relevă faptul că legiuitorul, în mod implicit, acceptă și tolerează categoriile de acte de corupție care nu implică un folos patrimonial, ci nepatrimonial, ceea ce este contrar exigențelor statului de drept.

600. În jurisprudența sa, Curtea a arătat că noțiunea de „alte foloase” are, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, sensul de avantaj, beneficiu, câștig, profit. Banii pot fi efectivi (monede) sau sub formă de valori ori titluri de orice fel echivalând bani, iar prin expresia „alte foloase” se poate înțelege orice fel de avantaje patrimoniale (de pildă, bunuri, comisioane, împrumuturi, premii, amânarea plății unei

datorii, folosința gratuită a unei locuințe, prestațiuni de servicii în mod gratuit, promovarea în serviciu), dar și nepatrimoniale (de pildă, acordarea unui titlu sau a unui grad, ori a altei distincții onorifice), toate acestea nefiind legal datorate (foloase necuvenite), deci având caracter de retribuție, de plată (răsplata). Foloasele obținute reprezintă un contraechivalent al conduitei lipsite de probitate a persoanei [Decizia nr.489 din 30 iunie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.661 din 29 august 2016, par.49, cu referire la infracțiunea de trafic de influență].

601. Prin urmare, condiționarea elementului material al infracțiunii de foloase materiale pretinse/ primite/ acceptate reprezintă o restrângere nepermisă a condițiilor de incriminare a traficului de influență, din moment ce sunt excluse foloasele nemateriale – nepatrimoniale. Se ajunge la sustragerea unui act de corupție din sfera incriminării, ceea ce este contrar art.1 alin.(3) din Constituție.

602. Prin aceeași decizie precitată, Curtea, la par.48, a statuat că noua lege penală a preluat textul referitor la infracțiunea de trafic de influență din Codul penal anterior cu unele modificări. În timp ce, potrivit art.257 din Codul penal din 1969, elementul material al faptei trebuia să se realizeze de către o persoană care avea influență sau lăsa să se creadă că are influență asupra unui funcționar pentru a-l determina să facă ori să nu facă un act ce intra în atribuțiile sale de serviciu, noua lege penală prevede că elementul material trebuie să se realizeze de către o persoană care are influență sau lăsa să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Curtea a observat că legiuitorul a descris mai bine modalitățile de incriminare pentru a evita arbitrariul în aplicarea legii penale, ținând cont de faptul că, în practică, se întâlnesc asemenea modalități de săvârșire a faptei. Curtea a reținut, de asemenea, că elementul material al faptei de trafic de influență cuprinde trei modalități normative, respectiv primirea (intrarea efectivă în posesia sumei de bani, a unui folos), pretinderea (formularea de către făptuitor nemijlocit, în mod expres sau tacit, a solicitării unei sume de bani, a unui

bun sau alte valori), acceptarea de promisiuni (manifestarea acordului cu privire la promisiunile făcute sau banii/foloasele oferite de către cumpărătorul de influență), aceste noțiuni având înțelesul din vorbirea curentă și nu diferă de sensul termenilor utilizați la infracțiunea de luare de mită. Curtea a observat că infracțiunea de trafic de influență este una comisivă și se realizează prin cel puțin una dintre modalitățile normative precitate, acestea fiind alternative, toate referindu-se la bani sau „alte foloase”, pentru existența elementului material și decizia infracțiunii de trafic de influență, *nefiind necesar ca pretinderea banilor sau folosului, acceptarea promisiunii de foloase ori a darurilor să fi fost urmată de executare, adică de satisfacerea pretenției sau de respectarea promisiunii de foloase*. De asemenea, Curtea a reținut că nu este necesar ca actul ce intră în atribuțiile funcționarului sau altui salariat să fi fost efectuat, este suficient să s-au primit ori pretins foloase sau că s-au acceptat promisiuni de foloase în vederea determinării funcționarului sau altui salariat, fiind indiferent faptul că inițiativa aparține traficantului sau persoanei interesate ca influența să fie exercitată.

603. Curtea a mai observat [par.52 al aceleiași decizii] că *pentru existența infracțiunii de trafic de influență nu are relevanță dacă pretinderea folosului a fost satisfăcută, nici dacă acceptarea promisiunii unor foloase a fost urmată de prestarea acestora, nu interesează dacă intervenția pe lângă un funcționar sau alt salariat s-a produs sau nu, nici dacă prin intervenție (reală sau presupusă) se urmărește determinarea unei acțiuni licite (efectuarea corectă de către un funcționar sau alt salariat a unui act ce intră în atribuțiile sale de serviciu) sau a unei acțiuni ilicite (efectuarea incorectă a actului) ori determinarea unei inacțiuni licite (abținerea de la efectuarea unui act abuziv) sau a unei inacțiuni ilicite (neîndeplinirea unei îndatoriri de serviciu)*, de vreme ce dezaprobarea exprimată prin incriminarea faptei de trafic de influență privește scopul urmărit de infractor, nu ca un rezultat, ci ca o caracterizare a acțiunii de traficare a influenței reale sau presupuse.

604. Prin aceeași decizie [par.55], Curtea a observat că, în ipoteza în care făptuitorul lasă să se creadă că are influență, deși nu are, este vorba și de inducerea în

eroare, de o înșelăciune pe care traficul de influență o absoarbe în conținutul său. Curtea a reținut că, potrivit practicii judiciare, prevalarea de o influență inexistentă în realitate asupra unui funcționar sau pretinderea sau primirea de bani urmată de neexercitarea ulterioară a influenței pentru îndeplinirea actului, deși constituie o prezentare ca adevărată a unei fapte mincinoase, realizează elementul material al infracțiunii de trafic de influență, aceasta având un alt obiect juridic (relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu) față de infracțiunea de înșelăciune (relațiile sociale referitoare la patrimoniu), infracțiunea de trafic de influență existând independent de producerea unei pagube materiale, așa cum este cazul infracțiunii de înșelăciune. Pe cale jurisprudențială s-a reținut însă că, dacă actul a fost îndeplinit fără să se fi făcut nicio intervenție și totuși se pretind bani sau alte foloase, fapta constituie înșelăciune. S-a mai statuat că nu există trafic de influență dacă inculpatul nu s-a prevalat de vreo influență pe lângă vreun funcționar, ci a luat suma de bani pentru serviciile pe care el personal putea să le facă celor care au dat banii, existând în acest caz infracțiunea de luare de mită.

605. Curtea a reținut în par. 60 al aceleiași decizii, că, potrivit jurisprudenței, pentru existența infracțiunii de trafic de influență, *nu are relevanță dacă pretinderea folosului a fost satisfăcută, nici dacă acceptarea promisiunii unor foloase a fost urmată de prestarea acestora*. Nu este relevant dacă intervenția s-a produs ori nu, precum și momentul în care aceasta s-a realizat, raportat la momentul săvârșirii uneia din acțiunile ce constituie elementul material al infracțiunii, deoarece *producerea intervenției nu este o condiție pentru existența traficului de influență*.

606. Cele de mai sus demonstrează faptul că infracțiunea analizată vizează, *ca cerință esențială, promisiunea intervenției, nu producerea intervenției*. Obiectul juridic al infracțiunii îl reprezintă relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în legătură cu ocrotirea funcționarilor publici sau a altor persoane asimilate împotriva actelor de suspiciune că ar putea fi corupți de către autorii traficului de influență. Incriminarea este menită, așadar, să protejeze funcționarul public de bănuielile sau

suspiciunile de corupție, asigurându-se, astfel, serviciului public o necesară apărare și bună reputație.

607. *Deplasând centrul de greutate al infracțiunii care producerea de rezultate, legiuitorul nu face decât să îi altereze natura sa juridică; s-ar înțelege că o persoană își poate trafica influența, însă, această faptă devine infracțiune de abia când realizează actul de intervenție. Or, Curtea observă că probitatea funcționarilor publici nu se asigură, prin tolerarea unui complex de fapte care se repercutează negativ asupra serviciului public, ci printr-o incriminare care să risipească suspiciunile rezultate din astfel de fapte. Prin urmare, legiuitorul nu face altceva decât să slăbească standardul de protecție al funcționarilor publici, expunându-i unor situații care duc la decredibilizarea acestora și crearea unei stări de neîncredere în activitatea acestora.*

608. **În consecință, eliminându-se un mijloc de natură penală care să apere integritatea și probitatea funcționarilor publici, rezultă o încălcare a obligațiilor pozitive rezultate din art.1 alin.(3) din Constituție în sarcina statului.**

609. De asemenea, Curtea constată încălcarea art.11 alin.(1) din Constituție, prin raportare la art.12 din Convenția penală cu privire la corupție, adoptată de Consiliul Europei la 27 ianuarie 1999, la Strasbourg, ratificată de România prin Legea nr.27/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.65 din 30 ianuarie 2002, care prevede că „Fiecare parte adoptă măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc necesare pentru a incrimina ca infracțiune, conform dreptului său intern, dacă s-a săvârșit cu intenție, fapta de a propune, de a oferi sau de a da, direct ori indirect, orice folos necuvenit, cu titlu de remunerație, oricui afirmă sau confirmă că este capabil să exercite o influență în luarea unei decizii de către oricare dintre persoanele vizate de art.2, art.4-6 și de art.9-11, indiferent dacă folosul necuvenit este pentru sine sau pentru altcineva, precum și fapta de a solicita, de a primi sau de a accepta oferta ori promisiunea, cu titlu de remunerație, pentru o astfel de influență, indiferent dacă influența este sau nu este exercitată ori dacă influența presupusă produce sau nu produce rezultatul dorit”.

(4.26.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

610. Dispozițiile art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege au următorul cuprins: „(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă. Împăcarea părților înlătură răspunderea penală”.

611. Dispozițiile art.295 din Codul penal, în forma în vigoare, nu conțin alin.(3).

612. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii arată că, potrivit art.159 alin.(1) din Codul penal, împăcarea poate interveni numai în cazul în care acțiunea penală s-a pus în mișcare din oficiu. Prin urmare, împăcarea nu operează în privința infracțiunilor cu privire la care punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează prin plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Pentru acest motiv, se susține că textul criticat încalcă prevederile art.1 alin.(5) din Constituție în componenta sa referitoare la principiul securității raporturilor juridice.

613. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea reține că textul criticat introduce, în cuprinsul art.295 din Codul penal, un nou alineat, alin.(3), conform căruia acțiunea penală, în cazul infracțiunii de delapidare, se pune în mișcare la plângerea prealabilă, iar împăcarea părților înlătură răspunderea penală. Instituția împăcării este reglementată la art.159 din Codul penal, ca fiind una dintre cauzele care înlătură răspunderea penală. Potrivit alin.(1) al art.159 anterior menționat, împăcarea poate interveni doar în cauzele în care punerea în mișcare a acțiunii penale se face din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.

614. La rândul său, plângerea prealabilă este reglementată, la art.295 din Codul de procedură penală, ca o excepție de la regula conform căreia punerea în mișcare a acțiunii penale se face din oficiu. Astfel, dispozițiile alin.(1) al art.295 anterior referit prevede că punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere.

615. În aceste condiții, *legiuitorul a înțeles să permită împăcarea părților, în vederea înlăturării răspunderii penale și, prin urmare, a încetării procesului penal, conform art.396 alin.(6) din Codul de procedură penală, doar în ipoteza punerii în mișcare, din oficiu, a acțiunii penale.* Această soluție este, de altfel, logică, întrucât, conform aceleiași dispoziții procesual penale anterior menționate, în situația punerii în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, cauza de înlăturare a răspunderii penale, este retragerea plângerii prealabile, reglementată la art.158 din Codul penal. Acesta din urmă prevede, la alin.(1), că retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângerii prealabile.

616. Prin urmare, prin art.I pct.49 din legea criticată, a fost introdusă la alin.(3) al art.295 din Codul penal, o dispoziție legală care nu este corelată cu prevederile legale ale art.158-159 din Codul penal, *reglementarea de către legiuitor a punerii în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă, în cazul infracțiunii de delapidare, făcând imposibilă încetarea procesului penal ca urmare a împăcării părților.* Așa fiind, textul criticat este greșit prin raportare la ansamblul dispozițiilor titlului VII al părții generale a Codului penal și creează incertitudine în privința aplicării, atât a prevederilor art.158 și art.159 din Codul penal, cât și a dispozițiilor art.396 din Codul de procedură penală.

617. **Având în vedere aceste considerente, Curtea reține că dispozițiile art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)] din lege încalcă standardele de calitate a legii impuse de prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, conform cărora dispozițiile legale trebuie să fie clare, precise și previzibile.**

(4.27.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) și art.11 alin.(1) din Constituție

618. **Art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege are următorul cuprins:**

„(1) Fapta funcționarului public, aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu reglementate expres prin legi, ordonanțe de guvern sau ordonanțe de urgență care refuză să îndeplinească un act sau îl îndeplinește prin încălcarea atribuțiilor astfel reglementate, a unor dispoziții exprese dintr-o lege, ordonanță de guvern sau ordonanță de urgență, în scopul de a obține pentru sine, soț, rudă sau afîn până la gradul II inclusiv, un folos material necuvenit și prin aceasta cauzează o pagubă certă și efectivă mai mare decât echivalentul unui salariu minim brut pe economie sau o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani sau amendă”;

619. **Art.297 alin.(1) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:**

„(1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică”. Curtea reține că, prin Decizia nr.405 din 15 iunie 2016, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art.297 alin.(1) sunt constituționale în măsura în care prin sintagma „îndeplinește în mod defectuos” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinește prin încălcarea legii”.

620. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că modificarea infracțiunii de abuz în serviciu reprezintă în realitate o dezincriminare parțială a acestei infracțiuni, iar elementele introduse de legiuitor nu au legătură cu Decizia Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016. Astfel, sunt reduse limitele de pedeapsă, având drept consecință reducerea termenelor de prescripție a răspunderii penale, este introdus scopul calificat, ca element de tipicitate, prin inserarea sintagmei „în scopul de a obține un folos material patrimonial” și este condiționată obținerea folosului pentru „sine, soț, rudă sau afîn până la gradul II inclusiv” și excluderea celei mai întâlnite forme a abuzului care presupune obținerea unui folos material. Se mai indică faptul că textul analizat se suprapune parțial cu textul art.301 din Codul

penal referitor la infracțiunea de folosire a funcției pentru favorizarea unor persoane, care interzice, fără a fi necesară încălcarea unei dispoziții legale, luarea unor decizii sau atribuirea contractelor de către funcționar membrilor de familie enumerați și în cuprinsul art.297 din Codul penal. Totodată, prin modificarea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu din „îndeplinirea unui act” în „refuzul de a îndeplini un act” sunt excluse toate acele situații în care funcționarul public lasă în nelucrare un act ce trebuia îndeplinit, dar nu își exprimă refuzul explicit sau nu îi este solicitată o astfel de atitudine, mai ales în cazul în care funcționarul public este conducătorul instituției, caz în care se poate imagina că sfera persoanelor care i-ar putea solicita să exprime intenția de a nu îndeplini actul este foarte restrânsă.

621. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că sintagma „*în scopul de a obține pentru sine, soț, rudă sau afін până la gradul II inclusiv*” încalcă art.11 alin.(1) din Constituție prin raportare la art.19 din Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea nr.365/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.903 din 5 octombrie 2004, conform căruia „*Fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, faptei unui agent public de a abuza de funcțiile sau de postul său, adică de a îndeplini ori de a se abține să îndeplinească, în exercițiul funcțiilor sale, un act cu încălcarea legii, cu scopul de a obține un folos necuvenit pentru sine sau pentru altă persoană sau entitate*”. Curtea observă, așadar, că textul Convenției nu condiționează folosul necuvenit obținut de calitatea beneficiarului. De asemenea, sintagma „*un folos material*” încalcă art.11 alin.(1) prin raportare la art.19 din aceeași Convenție. Textul Convenției nu reglementează vreo anumită natură a folosului, ci orice folos, fie că este patrimonial sau nepatrimonial.

622. Distinct de încălcarea art.11 alin.(1) din Constituție, Curtea reține că aceste sintagme încalcă și art.1 alin.(3) din Constituție, întrucât obținerea de foloase materiale pentru sine, soț, rudă sau afін până la gradul II inclusiv creează premisa

necesară realizării unor vădite acte de abuz în serviciu ai căror beneficiari să fie persoane care nu au nici un grad de rudenie sau afinitate cu autorul faptei. Întrucât textul nu se referă la membrul de familie în sensul art.177 din Codul penal rezultă că un abuz în serviciu realizat în favoarea concubinului nu poate fi calificat drept abuz în serviciu, nefiind îndeplinită această cerință esențială a textului de incriminare. Însă, distinct de această problemă, abuzul în serviciu, prin natura sa, nu se caracterizează și nu este condiționat de legătura de rudenie/ afinitate/ afectivă/ politică etc. a persoanei în cauză, ci de actul său contrar legii, realizat în considerarea funcției sale. Totodată, limitarea cerinței esențiale la obținerea numai de foloase materiale este de natură a reduce sfera de aplicare a infracțiunii analizate, iar valorile sociale presupus a fi ocrotite prin aceasta – buna funcționare a entităților publice – vor cunoaște o protecție mult diminuată.

623. De asemenea, Curtea constată că, stabilind o cerință esențială pentru existența abuzului în serviciu, circumscris unui scop avut în vedere de autorul acestuia, respectiv de apropierea unor foloase necuvenite, *legiutorul mută centrul de greutate al infracțiunii de la protejarea unităților publice la verificarea folosului realizat de către autor*. Prin urmare, Curtea constată că, potrivit textului criticat, dacă subiectul activ al infracțiunii nu realizează vreun folos din fapta sa, dar a vătămat drepturi/ interese legitime ale persoanelor [retrocedări de terenuri cu încălcarea legii în considerarea funcției deținute] acesta nu săvârșește infracțiunea de abuz în serviciu.

624. Curtea reține că introducerea unei asemenea cerințe esențiale printre condițiile de tipicitate ale infracțiunii duce, în sine, la restrângerea sferei sale de aplicare, cu grave consecințe asupra drepturilor și libertăților fundamentale. De multe ori reparația civilă nu este îndeajuns și de aceea se impune și o protecție penală corespunzătoare în ipoteza lezării acestora. Prin urmare, având în vedere modul de formulare a textului, acesta creează premisele necesare încălcării unor drepturi și libertăți fundamentale care se află în relație directă cu atribuțiile de serviciu îndeplinite de funcționarul public, subiect activ al infracțiunii, ceea ce, prin amploarea

sa, reprezintă o amenințare la adresa statului de drept. În aceste condiții, Curtea constată și încălcarea prin textul criticat a prevederilor art.1 alin.(3) din Constituție.

625. Curtea mai constată că a fost modificat elementul material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu din „neîndeplinirea unui act” în „refuzul de a îndeplini un act”. Prin urmare, infracțiunea devine una comisivă în sensul că trebuie să existe un refuz materializat al subiectului activ, mai exact un act al acestuia prin care refuză îndeplinirea unei competențe legale care îi incumbă. Or, în realitate, prin natura sa, abuzul în serviciu poate fi săvârșit atât printr-o acțiune, cât și printr-o inacțiune. Faptul de a considera că această infracțiune este numai una comisivă lezează capacitatea statului de a corecta conduita funcționarilor publici prin tragerea lor la răspundere penală. S-ar accepta că abuzul în serviciu va presupune doar exercitarea defectuoasă a competențelor funcționarului [prin refuzul de a îndeplini un act], nu și neexercitarea acestor competențe, ipoteze alternative de săvârșire a infracțiunii la fel de grave atât pentru buna desfășurare a activității entităților publice, cât și pentru imaginea și standardul de profesionalism asociat funcției publice. Prin urmare, reconfigurarea elementului material al laturii obiective a infracțiunii de abuz în serviciu este contrară art.1 alin.(3) din Constituție, lipsind statul de o pârghie legală importantă care să descurajeze încălcarea îndatoririlor de serviciu.

626. De asemenea, Curtea mai constată că legiuitorul nu a pus de acord prevederile art.297 din Codul penal cu Decizia Curții Constituționale nr.405 din 15 iunie 2016. În aplicarea Deciziei nr.405 din 15 iunie 2016, legiuitorul ar fi trebuit să fie mai ales preocupat de definirea intensității vătămării *cu referire la drepturile sau interesele legitime ale unei persoane fizice sau juridice*, și nu de stabilirea unui prag valoric derizoriu în sine, care, în realitate, nu rezolvă problema caracterului de *ultima ratio* a sancțiunii penale. Practic, prin modul de reglementare a textului analizat, vor persista aceleași probleme cu privire la dificultatea delimitării diverselor forme de răspundere, față de cea penală. Prin urmare, Curtea constată că legiuitorul a încălcat prevederile art.147 alin.(1) și (4) din Constituție, ignorând viziunea de ansamblu ce rezultă din decizia Curții Constituționale asupra infracțiunii antereferite.

627. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] din lege încalcă art.1 alin.(3), art.11 alin.(1) și art.147 alin.(1) și (4) din Constituție.

(4.28.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) și art.11 alin.(1) din Constituție

628. Art.I pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)] din lege are următorul cuprins: „(3) Dispozițiile alineatelor (1) și (2) nu se aplică în cazul elaborării, emiterii și aprobării actelor adoptate de Parlament sau Guvern”.

629. Art.297 alin.(3) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.

630. Critici de neconstituționalitate. Autorii susțin că, prin modificarea introdusă de prezentul text, sunt afectate valori sociale protejate de Constituție, prin nesancționarea încălcării unor relații sociale ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială. Or, Parlamentul nu-și poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale, decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție.

631. Examinând criticile de neconstituționalitate formulate, Curtea constată că premisa acestui text ar consta în faptul că abuzul în serviciu se aplică în cazul elaborării, emiterii și aprobării actelor adoptate de Parlament sau Guvern. Curtea a antamat subiectul incidenței legii penale în cazul adoptării unui act juridic normativ cu ocazia pronunțării Deciziei nr.405 din 15 iunie 2016, analizând noțiunea de „act”, existentă în conținutul infracțiunii de abuz în serviciu. Cu acel prilej, Curtea a arătat că în sfera de cuprindere a acestei noțiuni nu poate intra și actul juridic normativ, întrucât, în această situație, legislația penală ar interfera cu proceduri judiciare reglementate de legiuitor în mod expres printr-o legislație distinctă, respectiv excepția de nelegalitate/ excepția de neconstituționalitate.

632. Prin Decizia nr.68 din 27 februarie 2017, paragraful 112 a statuat că nu este de acceptat ca autoritatea legiuitoare primară sau delegată (parlamentari sau miniștri) să intre sub incidența legii penale prin însuși faptul adoptării sau participării la actul decizional al adoptării actului normativ, aceasta îndeplinindu-și o atribuție constituțională. În virtutea imunității care însoțește actul decizional de legiferare, care este aplicabilă *mutatis mutandis* și membrilor Guvernului, niciun parlamentar sau ministru nu poate fi tras la răspundere pentru opiniile politice sau acțiunile exercitate în vederea elaborării ori adoptării unui act normativ cu putere de lege [Decizia nr.757 din 23 noiembrie 2017, par.65].

633. Tocmai caracterul de generalitate a actului normativ, aplicabilitatea sa asupra unui număr nedefinit de persoane distinge actul normativ de actul individual, singurul care poate fi susceptibil de a produce foloase, avantaje, ajutor, în sensul prevăzut de legea penală [Decizia nr.68 din 27 februarie 2017, paragraful 111]. Numai adoptarea actelor cu caracter individual este vizată de legea penală, în sensul că numai acestea pot realiza elementul material al unei infracțiuni date [Decizia nr.757 din 23 noiembrie 2017, par.68].

634. Prin urmare, din cele de mai sus, rezultă că în nici un caz prin elaborarea, emiterea și aprobarea unui act normativ primar/ secundar de către Parlament sau Guvern, după caz, nu se poate angaja răspunderea penală pentru infracțiunea de abuz în serviciu. Dacă s-ar fi dorit exprimarea acestui considerent de principiu din jurisprudența Curții Constituționale, textul analizat trebuia să se refere numai la *actele normative* adoptate de Parlament și Guvern. În schimb, textul, așa cum este redactat, permite chiar membrilor Guvernului ca atunci când inițiază/ avizează *acte administrative individuale* să încalce legea, fără a săvârși infracțiunea de abuz în serviciu, ceea ce contravine art.16 alin.(1) și (2) din Constituție referitor la principiul egalității.

635. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată că art.I pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)] din lege contravine art.1 alin.(5), art.16 alin.(1) și (2) și art.147 alin.(4) din Constituție.

(4.29.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) din Constituție

636. Dispozițiile art.I pct.52 [cu referire la art.298] din lege au următorul cuprins: „Articolul 298 se abrogă”.

637. Dispozițiile art.298 din Codul penal în forma în vigoare, au următorul cuprins: „Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.”

638. Critici de neconstituționalitate. Autorii susțin că abrogarea art.298 din Codul penal referitor la neglijența în serviciu încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, în condițiile în care este necesară sancționarea faptelor antisociale săvârșite de funcționari publici, chiar și din culpă, astfel de fapte fiind considerate mai grave prin prisma funcției publice ocupate. Se arată că abrogarea realizată sunt afectează valori sociale protejate de Constituție, prin nesancționarea încălcării unor relații sociale, ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială. Or, nevoia protejării acestor valori este statuată și în Decizia Curții Constituționale nr.518 din 6 iulie 2017, par.25-28.

639. Examinând criticile de neconstituționalitate formulate, Curtea reține că textul criticat abrogă dispozițiile art.298 din Codul penal referitoare la infracțiunea de neglijență în serviciu, care, potrivit prevederilor legale în vigoare, constă în încălcarea din culpă, de către un funcționar public, a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice.

640. Prevederile art.298 din Codul penal au făcut obiectul controlului de constituționalitate, Curtea pronunțând, în acest sens, Decizia nr.518 din 6 iulie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.765 din 26 septembrie 2017, prin care a constatat că dispozițiile art.249 alin.1 din Codul penal din 1969 și ale art.298 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care, prin sintagma „îndeplinirea ei defectuoasă” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinirea prin încălcarea legii”. Prin decizia anterior menționată, paragrafele 25-28, Curtea a reținut, dintr-o perspectivă istorică, faptul că infracțiunea de neglijență în serviciu a fost incriminată, pentru început, în art.242 din Codul penal din 1936, publicat în Monitorul Oficial al României, nr.65 din 18 martie 1936, titlul III – „Crime și delicta contra administrației publice”, capitolul I – „Delicta săvârșite de funcționarii publici”, secțiunea a III-a – „Neglijența în funcțiune”. S-a arătat că, în forma inițială, art.242 din Codul penal din 1936 incrimina neglijența în funcțiune numai pentru gestionari, avea ca obiect apărarea patrimoniului public și prevedea că „Funcționarul public care, prin neglijență, neprevădare sau ușurință în supraveghere sau paza banilor, valorilor, actelor sau oricăror lucruri se i-au fost încredințate, în virtutea funcțiunii sale, va fi pricinuit sustragerea sau distrugerea lor, comite delictul de neglijență în funcțiune și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 3 luni la un an și amendă de la 2.000 la 5.000 lei”. Ulterior, această incriminare a fost extinsă pentru toți funcționarii publici, dispozițiile art.242 din Codul penal din 1936 fiind modificate succesiv prin Decretul nr.192/1950, publicat în Buletinul Oficial nr.67 din 5 august 1950, prin Decretul nr.202/1953, publicat în Buletinul Oficial nr.15 din 14 mai 1953, și prin Decretul nr.318/1958, publicat în Buletinul Oficial nr.27 din 21 iulie 1958. După modificarea art.242 din Codul penal din 1936, prin Decretul nr.212/1960, publicat în Buletinul Oficial nr.8 din 17 iunie 1960, titlul secțiunii III – „Neglijența în funcție” a capitolului I, titlul III al Codului penal din 1936, a fost înlocuit cu „Neglijența în serviciu”, pentru a se pune de acord titlul secțiunii cu denumirea infracțiunii, iar textul prevedea că „Încălcarea de către un funcționar a îndatoririlor de serviciu, prin neîndeplinirea lor sau greșita lor îndeplinire, săvârșită din culpă și în mod repetat sau

chiar numai o singură dată dar prezentând un caracter grav, constituie infracțiunea de neglijență în serviciu dacă: 1. a cauzat o tulburare bunului mers al unității obștesci sau o vătămare intereselor legale ale cetățenilor, sau 2. a cauzat în mod direct o pagubă avutului obștesc. Neglijența în serviciu care avut vreuna dintre urmarile arătate în alin.1 pct.1 se pedepsește cu închisoarea corecțională de la o lună la 2 ani sau amenda de la 300-1.000 lei. Neglijența în serviciu care a avut urmarile arătate în alin.1 pct.2 se pedepsește, în raport cu valoarea pagubei produse, după cum urmează: a) până la 20.000 lei inclusiv, de la 1 lună la 1 an închisoare corecțională; b) 20.000-50.000 lei inclusiv, 1-4 ani închisoare corecțională; c) peste 50.000 lei, 4-7 ani închisoare corecțională și interdicție corecțională de la 1-3 ani. Neglijența în serviciu care a avut urmare o catastrofă se pedepsește cu închisoare corecțională de la 7-10 ani, confiscarea parțială sau totală a averii și interdicție corecțională de la 1-6 ani. Catastrofa constă în distrugerea sau degradarea unor mijloace de transport în comun de mărfuri sau persoane, ori a unor instalații sau lucrări importante și care a avut urmări deosebit de grave sau a provocat pierderi de vieți omenești ori vătămarea gravă a unor persoane. În cazurile de neglijență în serviciu, instanța va putea pronunța și destituirea din funcție". Așadar, Curtea a constatat că, după modificarea din 1960, art.242 din Codul penal din 1936 prevedea că urmarea imediată a infracțiunii de neglijență în serviciu constă într-o „tulburare a bunului mers al unității sau o vătămare a intereselor legale ale cetățenilor", fiind reglementată și condiția ca fapta să fie repetată ori să aibă caracter grav pentru a realiza conținutul infracțiunii, în cazul pagubei cauzate avutului obștesc, pedeapsa fiind stabilită în raport cu valoarea pagubei produse. De asemenea, s-a reținut că, tot în Codul penal din 1936, au fost incriminate, separat, și alte infracțiuni de neglijență cu caracter special, respectiv neglijența în efectuarea supravegherii executării contractelor de furnituri, neglijența în administrarea și gestionarea bunurilor aparținând unităților obștești, neglijența care a avut ca urmare pieirea vitelor la o gospodărie agricolă de stat sau la o cooperativă agricolă de producție. În continuare, Curtea a reținut că, Codul penal român din 1969, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.65 din 16 aprilie 1997,

incrimina neglijența în serviciu în art.249, potrivit căruia „1. Încălcarea din culpă, de către un funcționar public, a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă s-a cauzat o tulburare însemnată bunului mers al unui organ sau al unei instituții de stat ori al unei alte unități din cele la care se referă art.145 sau o pagubă patrimoniului acesteia ori o vătămare importantă intereselor legale ale unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 2 ani sau cu amendă. 2. Fapta prevăzută în alin.1, dacă a avut consecințe deosebit de grave, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 10 ani.”, iar Codul penal în vigoare, în art.298, stabilește, în mod parțial similar în ceea ce privește elementul material al laturii obiective și al urmărilor infracțiunii de neglijență în serviciu, că "Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă." În aceste condiții, Curtea a reținut că rațiunea incriminării faptei de neglijență în serviciu este similară celei pentru care este incriminat abuzul în serviciu, diferența între cele două infracțiuni distingându-se la nivelul laturii subiective - intenția în cazul abuzului în serviciu, respectiv culpa cu prevedere (ușurința)/culpa fără prevedere sau simplă (neglijența) în cazul infracțiunii de neglijență în serviciu. S-a arătat că latura obiectivă a infracțiunii de neglijență în serviciu este formată, ca și la infracțiunea de abuz în serviciu, din elementul material, însoțit de o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea ilicită și rezultatul produs. Curtea a reținut, de asemenea, că elementul material al laturii obiective al infracțiunii de neglijență în serviciu presupune încălcarea din culpă a unei îndatoriri de serviciu de către un funcționar public sau de către o altă persoană încadrată în muncă (în cazul variantei atenuate prevăzute de art.308 din Codul penal) prin cele două modalități normative, respectiv „neîndeplinirea” ori „îndeplinirea defectuoasă” a acesteia.

641. În consecință, prin Decizia nr.518 din 6 iulie 2017, Curtea a validat prevederile art.298 din Codul penal referitoare la neglijența în serviciu (în forma

configurată), apreciind că reglementarea acestora a constituit voința legiuitorului la data adoptării Legii nr.286/2009 privind Codul penal, exprimată conform art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acesta.

642. Prin norma supusă controlului de constituționalitate, legiuitorul a procedat la abrogarea art.298 din Codul penal, arătând în Expunerea de motive a legii criticate că această operațiune legislativă s-a impus, întrucât era foarte greu să se distingă între abaterea disciplinară și fapta penală. Se susține, în aceeași Expunere de motive că, prin menținerea dispozițiilor legale ce reglementează infracțiunea de neglijență în serviciu, se ajunge la incriminări discreționare, fără a exista elemente clare de distincție între acestea. Se susține că mai mult, prin Decizia nr.518 din 6 iulie 2017, conținutul constitutiv al infracțiunii analizate a fost configurat într-o manieră similară celui al infracțiunii de abuz în serviciu, dar că este imposibil de imaginat încălcarea unei norme juridice de către un funcționar care o cunoaște și care nu urmărește un scop ilicit. Se subliniază faptul că reglementarea infracțiunii de neglijență în serviciu are la bază o contradicție, aceea că dacă funcționarul public cunoaște un text de lege și îl încalcă voit, atunci forma de vinovăție a culpei nu poate fi reținută, iar, dacă acesta nu cunoaște dispoziția legală încălcată, independent de voința sa, nu poate fi reținută nici vinovăția sub forma culpei.

643. Curtea reține că norma de dezincriminare criticată nu afectează valori fundamentale ale societății, lipsa prevederilor art.298 din Codul penal din legislația penală nefiind de natură a încălca drepturi sau libertăți fundamentale. Pentru acest motiv **Curtea conchide că art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege a fost adoptat în acord cu politica penală a statului, potrivit prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere conferită de acestea.**

(4.36.) Criticile de neconstituționalitate ale art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) și art.16 alin.(1) din Constituție

644. **Art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege are următorul cuprins:**

„(3) Dacă infracțiunile prevăzute la art.295 și art.297–300 au produs un prejudiciu material, iar făptuitorul acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, limitele prevăzute la alin.(2) se reduc la jumătate.

(4) Dispozițiile alin.(3) se aplică tuturor persoanelor care au comis împreună una dintre faptele prevăzute de alin.(1), indiferent dacă plata a fost efectuată doar de unul sau o parte dintre aceștia”.

645. **Art.308 alin.(3) și (4) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.**

646. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii susțin că textul analizat nu este corelat cu dispozițiile de reducere a pedepsei stipulate în alte legi (de exemplu, Legea nr.241/2005), iar deosebiri se referă atât la momentul acoperirii pagubei, cât și la sfera de aplicare a cauzei de reducere a pedepsei. Se mai arată că făptuitorii în privința cărora prejudiciul cauzat a fost acoperit de un alt făptuitor, în virtutea faptului că au comis împreună una dintre faptele imputate prin ipoteza normei, ar fi privilegiați în raport cu persoana care a achitat integral prejudiciul cauzat, din moment ce nu se află pe poziții de egalitate, ci li s-a acordat un avantaj legal fără să achite nicio sumă de bani.

647. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că textul legal criticat consacră o cauză de reducere a pedepsei, care, pe de o parte, reglementează acest beneficiu în situația în care făptuitorul acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, iar, pe de altă parte, în cazul existenței mai multor făptuitori, stabilește regula potrivit căreia dacă unul dintre aceștia a acoperit paguba, cauza de reducere a pedepsei se aplică și celorlalți.

648. Curtea reține că infracțiunile pentru care legiuitorul a prevăzut cauza specială de reducere a pedepsei criticată de autorii sesizărilor sunt delapidarea (art.295 din Codul penal), abuzul în serviciu (art.297 din Codul penal), folosirea abuzivă a funcției în scop sexual (art.299 din Codul penal) și uzurparea funcției (art.300 din Codul penal). Astfel, în cazul infracțiunilor de serviciu anterior enumerate, în ipoteza

în care acestea au produs un prejudiciu material, a fost reglementată reducerea la jumătate a limitelor de speciale ale pedepselor, în situația în care suspectul, respectiv inculpatul acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

649. Această soluție juridică exprimă importanța acordată de legiuitor acoperirii integrale a prejudiciului material produs prin săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.295 și 297-300 din Codul penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, acesta apreciind că îndeplinirea condiției astfel reglementate este de natură a justifica reducerea la jumătate a limitelor de pedeapsă, întrucât denotă înțelegerea de către suspect, respectiv inculpat a semnificației faptei sale urmată de eforturile concrete de înlăturare a consecințelor acesteia.

650. De altfel, acoperirea integrală a prejudiciului material produs prin săvârșirea infracțiunii reprezintă și o circumstanță atenunată legală, prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în cazul unor infracțiuni expres și limitativ enumerate de legiuitor în cuprinsul normei antereferite, potrivit prevederilor legale în vigoare, această condiție trebuind a fi îndeplinită până la primul termen de judecată, iar, conform art.I pct.13 din lege, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești.

651. Această măsură de încurajare a acoperirii prejudiciului material produs prin săvârșirea infracțiunilor enumerate în cuprinsul textului criticat constituie o măsură ce se încadrează în politica penală a statului, fiind adoptată de legiuitor conform atribuției sale constituționale prevăzute la art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de aceasta.

652. De asemenea, textul criticat prevede, în cuprinsul normei propuse pentru art.308 alin.(4) din Codul penal, solidaritatea pasivă a persoanelor care săvârșesc împreună una dintre faptele prevăzute la art.295 și 297-300 din Codul penal, în sensul în care cauza de reducere a limitelor de pedeapsă mai sus analizată se aplică tuturor acestora, indiferent dacă plata a fost efectuată doar de una sau o parte dintre ele. Această soluție juridică reprezintă o aplicație dipsozițiilor art.1443-1460 din Codul civil, conform cărora „*obligatia este solidară între debitori când toți sunt obligați la*

aceeași prestație, astfel încât fiecare poate să fie ținut separat pentru întreaga obligație, iar executarea acesteia de către unul dintre codebitori în liberează pe ceilalți față de creditor”, în condițiile în care repararea prejudiciilor produse printr-o infracțiune reprezintă, din perspectivă dreptului civil, o obligație civilă, a cărei executare este supusă regulilor generale prevăzute în Codul civil referitoare la obligații.

653. Așa fiind, soluția juridică prevăzută pentru art.308 alin.(4) din Codul civil constituie o formă de solidaritate pasivă legală, reglementată în scopul încurajării persoanelor care săvârșesc infracțiuni dintre cele reglementate la art.295 și 297-300 din Codul penal să acopere prejudiciile materiale provocate prin comiterea acestora și, în acest fel, al asigurării recuperării respectivelor prejudicii de către persoanele fizice și juridice prejudiciate. Faptul că această cauză de reducere a pedepsei se aplică unei persoane care nu a contribuit la acoperirea prejudiciului nu este de natură a-l privilegia în raport cu cel care efectiv a acoperit prejudiciul, întrucât legiuitorul nu a condiționat aplicarea acestei cauze de reducere a pedepsei de un criteriu subiectiv, ci de unul *obiectiv*, respectiv recuperarea prejudiciului, pe care îl poate extinde asupra tuturor persoanelor care au comis împreună faptele prevăzute de textul legal criticat.

654. Această manieră de reglementare a infracțiunilor de corupție și de serviciu comise de alte persoane nu este de natură a încălca art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, din moment ce textul criticat este clar, precis și previzibil și nu vulnerabilizează sistemul normativ sub aspectul combaterii fenomenului infracțional.

655. **Pentru aceste motive, Curtea nu poate reține încălcarea, prin prevederile art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege, a dispozițiilor art.1 alin.(3) și (5) și art.16 alin.(1) din Constituție.**

(4.3.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) din Constituție

656. **Art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege are următorul cuprins:**
, Dacă faptele prevăzute la art.295, art.300, art.303, art.304, art.306 sau art.307 au

produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o treime”.

657. **Art.309 din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:** „*Dacă faptele prevăzute în art.295, art.297, art.298, art.300, art.303, art.304, art.306 sau art.307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate”.*

658. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii criticilor susțin că este neconstituțională eliminarea infracțiunii de abuz în serviciu din cuprinsul art.309 din Codul penal și, în consecință, din sfera faptelor sancționate mai sever în ipoteza în care au produs consecințe deosebit de grave.

661. **Examinând criticile de neconstituționalitate formulate,** Curtea constată că, prin consecințe deosebit de grave se înțelege, conform art.183 din Codul penal, o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei, iar infracțiunile enumerate în cuprinsul art.309 din Codul penal, astfel cum acesta a fost modificat prin textul criticat, sunt delapidarea, uzurparea funcției, divulgarea informațiilor secrete de stat, divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, obținerea ilegală de fonduri și deturnarea de fonduri. Spre deosebire de acestea, în cazul infracțiunii de abuz în serviciu, legiuitorul a făcut referire la consecințele materiale produse prin comiterea faptelor în cuprinsul normei de incriminare. Astfel, la art.297 alin.(1) din Codul penal, în varianta modificată prin art.I pct.54 din lege, a fost prevăzută, ca făcând parte din latura obiectivă a infracțiunii de abuz în serviciu, drept consecință a comiterii faptelor, cauzarea unei pagube certe și efective mai mare decât echivalentul unui salariu minim brut pe economie, alternativ cu o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau juridice. Așa fiind, cauzarea unui prejudiciu material, prin săvârșirea unor fapte dintre cele incriminate la art.297 din Codul penal, a cărui valoare depășește limita unui salariu minim brut pe economie, constituie infracțiunea de abuz în serviciu. În aceste condiții, includerea infracțiunii analizate printre cele enumerate la art.309 din Codul penal ar determina existența a două praguri valorice la care trebuie raportate consecințele sale, constând, pe de o parte, în limita minină anterior

menționată, iar, pe de altă parte, în cea prevăzută la art.183 din Codul penal, referitoare la consecințele deosebit de grave. Or, intenția legiuitorului, astfel cum aceasta rezultă și din expunerea de motive a legii criticate, a fost de a reglementa, în cazul infracțiunii prevăzute la art.297 din Codul penal, un prag valoric minim, dincolo de care, toate faptele incriminate prin ipoteza normei juridice antereferite să constituie infracțiunea de abuz în serviciu, fără a distinge prin raportare la pragul reglementat la art.183 din Codul penal.

662. Prin urmare, textul criticat constituie opțiunea legiuitorului, potrivit politici sale penale, reglementată conform prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acestea. Pentru aceste motive, Curtea conchide că dispozițiile art.I pct.54 din lege nu contravin prevederilor constituționale invocate de autorii sesizărilor.

(4.32.) Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) și art.147 din Constituție

663. Dispozițiile art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din lege au următorul cuprins: „(6) Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din 3 sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material. Nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului. Prin infracțiune gravă se înțelege oricare dintre infracțiunile prevăzute de art.223 alin.(2) din Codul de Procedură Penală, inclusiv acelea pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare”.

664. Dispozițiile art.367 alin.(6) din Codul penal, în forma în vigoare, au următorul cuprins: „Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp

și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni.”

665. **Critici de neconstituționalitate.** Autorii obiecțiilor critică faptul că prin modificările aduse dispozițiilor legale ce reglementează infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat se realizează o dezincriminare parțială a acesteia, dezincriminare ce nu reprezintă o simplă opțiune a legiuitorului primar, potrivit art.73 alin.(3) din Constituție, ci o omisiune legislativă cu relevanță constituțională. Se susține că, dacă asemenea fapte nu sunt sancționate, respectiv nu sunt descurajate prin mijloace de drept penal, are loc o încălcare a valorilor fundamentale, ocrotite de legea penală, printre care statul de drept, apărarea ordinii publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor. Se face trimitere la Deciziile Curții Constituționale nr.62 din 18 ianuarie 2007, nr.224 din 4 aprilie 2017. Se arată că, prin definiția în vigoare a grupului infracțional organizat sunt acoperite toate ipotezele reglementate de legislația anterioară – respectiv – art.323 Cod penal de la 1968 privind asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni, art.7 și 8 din Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, singura incriminare separată fiind cea prevăzută la art.35 din Legea nr.535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului. Se mai susține că, din coroborarea dispozițiilor art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, în care sunt prevăzute condițiile și cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive, cu cele deduse controlului de constituționalitate, rezultă o lipsă de claritate în reglementarea infracțiunii prevăzute de art.367 Cod penal, întrucât orice modificare a conținutului art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, va conduce implicit la schimbarea condițiilor de existență a acestei infracțiuni. Se mai arată că sintagma „*prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat*” este neclară, termenele de organizat și structurat sunt sinonime, astfel că nu se poate previziona ce a intenționat legiuitorul să incrimineze. De asemenea, se susține că expresia „*structurat*” poate fi interpretată ca o condiție obligatorie pentru reținerea infracțiunii, respectiv să existe o anumită organizare formală a grupului. Or, în realitate, nu numai că o formalizare este arareori întâlnită, dar proba acesteia se poate dovedi imposibilă,

activitatea infracțională organizată nefiind cunoscută pentru birocrație internă. În asemenea cazuri, deși activitatea infracțională va avea loc, prin prisma faptului că nu există dovezi cu privire la organizarea formală a grupului, acesta va putea scăpa nepedepsită. Totodată, se apreciază că introducerea unei condiții suplimentare legate de urmărirea unui beneficiu material este nejustificată, fiind contrară art.1 alin.(5) din Constituție. Astfel, este posibil ca grupul să fie constituit în vederea comiterii unor infracțiuni foarte grave, spre exemplu infracțiunea de omor, dar fără a se urmări obținerea unui beneficiu material. În consecință, se apreciază că, în astfel de situații, relațiile sociale care ar trebui ocrotite prin acest text nu mai sunt protejate de norma de incriminare.

666. **Examinând criticile de reconstituționalitate formulate**, Curtea reține că, potrivit prevederilor art.367 alin.(6) din Codul penal, în forma adoptată prin art.I pct.62 din legea criticată, prin „*grup infracțional organizat*” se înțelege grupul structurat, format din 3 sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material. Potrivit aceleiași dispoziții legale, nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului. Totodată, același text de lege arată că, prin „*infracțiune gravă*”, se înțelege oricare dintre infracțiunile prevăzute de art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, inclusiv acelea pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare.

667. Spre deosebire de reglementarea în vigoare, care nu circumstanțiază natura infracțiunii scop, textul criticat impune condiția ca infracțiunile pentru a căror comitere este constituit grupul infracțional organizat să fie infracțiuni grave, respectiv să facă parte din categoria acelor infracțiuni pentru care, conform art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, poate fi dispusă măsura arestării preventive. De asemenea, scopul constituirii grupului infracțional organizat a fost completat, prin textul criticat,

cu obținerea, în mod direct sau indirect, a unui beneficiu financiar sau a unui alt beneficiu material.

668. Potrivit dispozițiilor art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, la care face trimitere textul criticat, măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și în situația în care din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale prevăzută de Codul penal și alte legi speciale, o infracțiune de trafic de droguri, de efectuare de operațiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, o infracțiune privind nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare, al materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, trafic și exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede, timbre sau de alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate în mod ilegal, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică.

669. Analizând relația dintre norma de drept substanțial și cea procesuală, Curtea constată că reglementarea unei cerințe esențiale în cuprinsul normei de incriminare trebuie realizată, de asemenea, printr-o normă de drept penal substanțial. Textul în cauză stabilește că scopul constituirii grupului infracțional organizat este săvârșirea de infracțiuni grave, infracțiuni care sunt definite prin raportare la un text de procedură penală ce privește infracțiunile pentru care se poate dispune măsura arestului preventiv. Se ajunge, astfel, la reglementarea unei norme de trimitere în Codul penal, care trimite la o altă normă, însă, din Cod procedură penală, care la

rândul său reglementează în legătură cu alte norme de drept substanțial cuprinse tot în Codul penal. Curtea apreciază că, prin semnificația sa, noțiunea de infracțiune gravă, eventual, trebuia definită în Capitolul X – *Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală* și atunci textul de incriminare de la art.367 din Codul penal nu mai trebuia să facă trimitere la o normă de procedură penală. Procedând în caz contrar, norma de incriminare va „fluctua” în funcție de modificările aduse textului art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, așadar, în funcție de infracțiunile pentru care se poate dispune măsura arestului preventiv. Or Curtea reține că norma de procedură nu este lege organică, ci ordinară, iar norma de incriminare care este lege organică ar fluctua în funcție de prevederile unei legi ordinare, producându-se o împlinire a conținutului său normativ prin norma la care trimite. S-ar ajunge la situația în care latura obiectivă a normei de incriminare să fie reglementată *pro parte* printr-o lege organică, *pro parte* printr-o lege ordinară, ceea ce este contrar art.1 alin.(5) și art.73 alin.(3) lit.h) din Codul penal. În acest sens, ca jurisprudență relevantă, se reține Decizia nr.619 din 11 octombrie 2016, par.43, prin care Curtea a statuat că „atunci când adoptă reglementări de natură legii penale, legiuitorul este ținut de exigențele formale cuprinse în art.65 alin.(1), art.73 alin.(3) lit.h), art.75 și art.76 alin.(1) din Constituție”. **Pentru aceste considerente, Curtea reține că prevederile art.1 pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6) în privința trimiterii la Codul de procedură penală] din lege contravin prevederilor art.1 alin.(5) și art.73 alin.(3) lit.h) din Codul penal.**

670. Cu privire la celelalte critici de neconstituționalitate invocate, Curtea reține că atât condiția constituirii grupului infracțional din trei sau mai multe persoane și a existenței unei structuri a acestuia, cât și condiția scopului săvârșirii infracțiunilor, respectiv condiția comiterii lor pentru a obține direct sau indirect un avantaj financiar sau un alt avantaj material se regăsesc la art.2 lit.a) din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000. Practic, textul criticat reprezintă transpunerea directă a definiției grupului criminal organizat, prevăzută de Convenția anterior menționată, ratificată de

statul român, împreună cu cele două protocoale adiționale la această convenție - Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare - prin Legea nr. 565/2002. La art.2 lit.a) din această Convenție, *grupul infracțional organizat este definit ca fiind un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de aceeași convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material.*

671. **Așa fiind, prevederile art I pct.62 din legea criticată sunt rezultatul aplicării dispozițiilor constituționale ale art.11 referitoare la dreptul internațional și dreptul intern, nefiind de natură a contraveni dispozițiilor constituționale invocate.**

672. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992 cu majoritate de voturi în privința art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b), c) și e)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a)-c) și alin.(2)-(6)], pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1) sintagma „probelor administrate”], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.28 [cu referire la art.159¹ sintagma „până la pronunțarea unei hotărâri definitive”], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4) lit.a) și c) și alin.(6)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și alin.(3) teza întâi], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)], pct.54 [cu referire la art.309] și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și

sanționarea faptelor de corupție, precum și a legii în ansamblul său, și cu unanimitate de voturi în privința celorlalte dispoziții legale,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

Decide:

1. Admite obiecția de neconstituționalitate formulată și constată că dispozițiile art.I pct.2 [cu referire la art.5 alin.(1^a)-(1⁴)], pct.4 [cu referire la art.17 lit.a)], pct.5 [cu referire la art.35 alin.(1) faza a doua], pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.b) și lit.e), cu trimitere la lit.b)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.14 [cu referire la art.75 alin.(2) lit.d)], pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)], pct.20 [cu referire la art.96 alin.(4)], pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.d)], pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(2) lit.b) sintagma „probe administrate”], pct.23 [cu referire la art.112¹ alin.(2¹) sintagma „probe certe, dincolo de orice îndoială”], pct.24 [cu referire la art.112¹ alin.(3) sintagmele „dacă acesta a cunoscut că scopul transferului este evitarea confiscării” și „probe certe, dincolo de orice îndoială”], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(2)], pct.28 [cu referire la art.159¹ sintagma „până la pronunțarea unei hotărâri definitive”], pct.29 [cu referire la art.173 alin.(2)-(5)], pct.30 [cu referire la abrogarea art.175 alin.(2)], pct.31 [cu referire la art.177 alin.(1) lit.b) sintagma „fostul soț” și lit.c) sintagma „a conviețuit”], pct.32 [cu referire la art.187¹], pct.33 [cu referire la art.189 alin.(1) lit.i)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(4) lit.b) și c) și alin.(6)], pct.41 [cu referire la art.273 alin.(4)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(3) teza a doua cuvântul „pedeapsă”], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3¹)], pct.47 [cu referire la art.291 alin.(1)], pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)], pct.51 [cu referire la art.297 alin.(3)], pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6) în privința trimiterii la Codul de procedură penală] și art.II [cu referire la sintagma „probe certe”] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009

privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție sunt neconstituționale.

2. Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate și constată că art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și lit.e), cu trimitere la lit.c)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.15 [cu referire la art.75 alin.(3)], pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a)-c) și alin.(2)-(6)], pct.22 [cu referire la art.112¹ alin.(1) sintagma „*probelor administrate*” și alin.(2) lit.a)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.38 [cu referire la art.257 alin.(4)], pct.39 [cu referire la art.269 alin.(3)], pct.40 [cu referire la art.269 alin.(1) lit.a) și alin.(5)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și alin.(3) teza întâi], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)], pct.54 [cu referire la art.309] și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, precum și a legii în ansamblul său sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, Președintelui Senatului, Președintelui Camerei Deputaților și primului-ministru și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 25 octombrie 2018.

OPINIE CONCURRENTĂ

Sesizările de neconstituționalitate formulate de Președintele României, de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite și de un număr de 110 deputați aparținând Grupului Parlamentar al Partidului Național Liberal,

Grupului Parlamentar al Partidului Mișcarea Populară, Grupului Parlamentar al Uniunii Salvați România și deputați neafiliați,

se impuneau a fi admise și sub alte aspecte invocate de autorii sesizărilor și care au vizat:

art.I pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)], art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] și art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, și de aceea formulăm prezenta **opinie concurentă**:

1. Referitor la art.I pct.17 [cu privire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege, apreciem că **legiuitorul**, în mod nepermis, nu a corelat prevederile referitoare la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c) din Codul penal, cu cele ale art.83 alin.(1) lit.c) din același cod.

În acest sens, reținem că art.83 și art.91 din Codul penal reglementează condițiile amânării aplicării pedepsei, respectiv cele ale suspendării executării pedepsei sub supraveghere, iar cele două texte legale stabilesc, fiecare, condiția manifestării acordului infractorului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității pentru a putea beneficia de cele două măsuri de individualizare a executării pedepsei.

Or, în măsura în care concepția legiuitorului a fost aceea de a elimina acest **consimțământ** al persoanei condamnate sau a infractorului, după caz, atât în privința modului de executare a pedepsei amenzii, cât și în privința suspendării executării pedepsei sub supraveghere, este de neînțeles rațiunea reglementării în continuare a consimțământului infractorului în ceea ce privește accesul la acordarea amânării aplicării pedepsei. Se poate accepta că situația persoanei condamnate este diferită de cea a infractorului, având în vedere că, în privința acestuia

din urmă, subzistă prezumția de nevinovăție, însă chiar și în aceste condiții, legiuitorului îi revine obligația constituțională, derivată din art.1 alin.(5) din Constituție, de a reglementa, în mod unitar, problema consimțământului infractorului cu privire la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității.

Este de observat că abrogarea art.91 alin.(1) lit.c) din Codul penal nu afectează posibilitatea instanței de a stabili în sarcina persoanei obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, ci nu mai este nevoie de acordul persoanei pentru a i se impune o atare obligație. O asemenea reglementare nu contravine muncii forțate, întrucât munca prestată se realizează în baza unei hotărâri judecătorești, ea încadrându-se *grosso modo* în art.42 alin.(2) lit.b) din Constituție, respectiv nu constituie muncă forțată munca unei persoane condamnate, prestată în condiții normale, în perioada de detenție sau de *libertate* condiționată. Această din urmă teză exprimă o noțiune autonomă de drept constituțional, care este aplicabilă **atât în ipoteza amânării aplicării pedepsei, cât și în cea a suspendării executării pedepsei sub supraveghere**, nefiind, astfel, circumscrisă numai *liberării* condiționate [art.99-106 din Codul penal]. Nu în ultimul rând, având în vedere interpretarea dată de Curte art. 42 din Constituție, prin **Decizia nr.641 din 17 mai 2011**, se constată că enumerarea de la alin.(2) al acestui text constituțional nu este limitativă, ea putând fi augmentată prin prisma art.20 din Constituție.

Prin urmare, **lipsa de corelare a celor două texte legale indică o viziune legislativă deficitară, neunitară și contradictorie asupra aceleiași probleme de drept** respectiv lipsa sau necesitatea consimțământului persoanei condamnate/infractorului în legătură cu înlocuirea și individualizarea pedepselor. Astfel cum am arătat, chiar dacă legiuitorul optează pentru o anumită soluție legislativă pentru persoana condamnată, așadar, în privința unei persoane față de care prezumția de nevinovăție a fost răsturnată, în privința infractorului, așadar, a unei persoane care se bucură de prezumția de nevinovăție, **reglementările referitoare la consimțământul cu privire la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității trebuie**

să fie unitare și să consacre o soluție legislativă identică pentru persoane aflate în ipoteze juridice identice.

Întrucât legiuitorul a configurat o soluție juridică diferită în privința consimțământului cu privire la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, în vederea accesului la o anumită măsură de individualizare a executării pedepsei, respectiv la art.83 Cod penal a menținut condiția consimțământului, pe când la art.91 Cod penal a abrogat-o, constatăm încălcarea art.1 alin.(5) din Constituție.

Având în vedere cele expuse, art.I pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)] din lege încalcă art.1 alin.(5) și art.16 alin.(1) din Constituție.

2. Referitor la art.I pct.49 [cu privire la art.295 alin.(3)] din lege apreciem că, reglementarea de către legiuitor, în cazul infracțiunii de delapidare, a punerii în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă, este contrară politicii penale a statului, de asigurare a unei protecții juridice adecvate a relațiilor sociale referitoare la exercitarea funcțiilor publice.

Astfel, instituția plângerii prelabile constituie o excepție de la principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale, reglementat la art.7 din Codul de procedură penală, articol care prevede, la alin.(1), că procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu, atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât cele prevăzute la alin.(2) și (3) ale art.7 ante-referit. În același sens, alin.(3) al aceluiași art.7, statuează că, în cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mișcare și exercită acțiunea penală după introducerea plângerii prelabile a persoanei vătămate sau după obținerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiții prevăzută de lege, consacrand, astfel, *expressis verbis*, **caracterul excepțional al punerii în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate**. În aplicarea principiului astfel reglementat la art.7 din Codul de procedură penală, articolul 295 din același cod,

prevede că, punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede că este necesară o astfel de plângere. În considerarea acestor dispoziții procesual penale, articolele din Partea specială a Codului penal, ce reglementează infracțiuni în cazul cărora punerea în mișcare a acțiunii penale se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, conțin alineate speciale care prevăd, în mod expres, acest aspect procedural.

Prin urmare, plângerea prealabilă este actul procesual prin care persoana vătămată printr-o infracțiune își manifestă voința ca autorul infracțiunii să fie tras la răspundere penală, act fără de care nu poate interveni aplicarea legii penale. Această modalitate specială de sesizare a organelor de urmărire penală poate fi privită ca o dublă manifestare de voință a persoanei vătămate, având pe de o parte valoarea unei încunoaștinări a organelor judiciare, iar, pe de altă parte, a voinței acesteia ca infracțiunea săvârșită să fie urmărită și judecată.

Infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate sunt, potrivit dispozițiilor Codului penal, în forma în vigoare, următoarele: lovirea sau alte violențe (art.193 din Codul penal); vătămarea corporală din culpă (art.196 din Codul penal); amenințarea (art.206 din Codul penal); hărțuirea (art.208 din Codul penal); violul (art.218 din Codul penal); agresiunea sexuală (art.219 din Codul penal); hărțuirea sexuală (art.223 din Codul penal); violarea de domiciliu (art.224 din Codul penal); violarea sediului profesional (art.225 din Codul penal); violarea vieții private (art.226 din Codul penal); divulgarea secretului profesional (art.227 din Codul penal); infracțiunile de furt (art.228 din Codul penal), furt calificat (art.229 din Codul penal) și furt în scop de folosință (art.230 din Codul penal), săvârșite între membrii de familie, de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este gazduit de aceasta (potrivit art.231 din Codul penal); abuz de încredere (art.238 din Codul penal); abuz de încredere prin fraudarea creditorilor (art.239 din Codul penal); bancruta simplă (art.240 din Codul penal); bancruta frauduloasă (art.241 din

Codul penal); gestiunea frauduloasă (art.242 din Codul penal); distrugerea (art.253 din Codul penal); tulburarea de posesie (art.256 din Codul penal); asistența și reprezentarea neloială (art.284 din Codul penal); nerespectarea hotărârilor judecătorești [art.287 alin.(1) lit.d)-g) din Codul penal]; violarea secretului corespondenței [art.302 alin.(1) din Codul penal]; abandonul de familie (art.378 din Codul penal); nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului (art.379 din Codul penal) și împiedicarea exercitării libertății religioase (art.381 din Codul penal).

Analizând infracțiunile mai sus enumerate, din perspectiva relațiilor sociale ocrotite prin normele de incriminare corespunzătoare și a încadrării acestor norme juridice de către legiuitor în cuprinsul anumitor capitole și titluri din Partea specială a Codului penal, **constatăm că acestea se caracterizează prin faptul că incriminează fapte a căror săvârșire încalcă valori sociale strâns legate de existența individuală, chiar privată, a persoanei**, respectiv integritatea corporală și sănătatea persoanei, libertatea persoanei, libertatea și integritatea sexuală, domiciliul, viața privată, patrimoniul, relațiile de familie și libertatea religioasă. Constatăm, de asemenea, că, infracțiunile contra patrimoniului, în cazul cărora acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, sunt fie infracțiuni de furt, săvârșite între membrii de familie, de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuiește împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta, fie infracțiuni săvârșite contra patrimoniului persoanei prin nesocotirea încrederii, fie infracțiuni ce vizează distrugerea și tulburarea posesiei. Totodată, în cazul infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești, ce face parte dintre categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, legiuitorul a prevăzut punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, doar în situația nerespectării hotărârilor judecătorești ce au ca obiect relații sociale referitoare la locul de muncă, la salarizarea, la pensia sau la proprietatea privată a persoanei. În fine, singura infracțiune de serviciu, dintre cele a căror cercetare judiciară se poate realiza de către organele de urmărire penală doar după sesizarea acestora prin plângere prealabilă, este violarea secretului corespondenței, în varianta infracțională prevăzută la art.302 alin.(1) din Codul penal,

care constă în deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe.

Or, toate valorile mai sus enunțate vizează sfera vieții intime, familiale și private a persoanei, astfel cum aceasta este delimitată prin art.8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Având în vedere acest caracter al relațiilor sociale ocrotite, care implică, în cazul majorității infracțiunilor analizate, și o relație specifică (apropiată sau de rudenie) a persoanei vătămate cu subiectul activ al infracțiunii, legiuitorul a înțeles, ca, în mod excepțional, să acorde prioritate protecției juridice a valorilor analizate, în raport cu nevoia asigurării interesului public al îndeplinirii justiției. În același sens, în doctrină s-a reținut că existența plângerii prealabile este justificată prin gradul redus de pericol pe care îl prezintă faptele ce constituie elementul material al laturii obiective a infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, prin împrejurarea că publicitatea pe care ar genera-o desfășurarea procesului penal ar crea acesteia o suferință de natură psihologică și, totodată, ar deveni publice chestiuni prea intime și delicate și ar compromite buna reputație și interesele victimei și ale familiei sale, iar, în unele cazuri, prin faptul că ar fi și imposibilă constatarea caracterului delictuos al infracțiunii, peste voința și fără concursul persoanei vătămate.

Spre deosebire de aceste infracțiuni, infracțiunea de delapidare, care, în cuprinsul Codului penal din 1969 a fost reglementată în cadrul Titlului III al Părții speciale, referitor la infracțiunile contra patrimoniului, a fost încadrată de către legiuitor, în Codul penal în vigoare, în cadrul Capitolului II - ce reglementează infracțiunile de serviciu - al Titlului V al Părții speciale, titlu referitor la infracțiunile de corupție și de serviciu. Această modificare legislativă denotă faptul că, potrivit politicii penale a statului, legiuitorul a acordat o importanță sporită calității de funcționar public a subiectului activ al infracțiunii, în raport cu relevanța aspectului săvârșirii ei împotriva patrimoniului. S-a apreciat, prin

urmare, că obiectul juridic principal al infracțiunii de delapidare este format din relațiile sociale formate în sfera exercitării de către funcționarii publici a atribuțiilor ce le revin, iar relațiile sociale referitoare la patrimoniul persoanei, respectiv la deținerea și exercitarea dreptului de proprietate asupra bunurilor, constituie obiectul juridic secundar al acestei infracțiuni.

De altfel, cu privire la infracțiunea de delapidare, în doctrină s-a reținut că, delapidarea face parte dintr-o ***categorie de infracțiuni cu un pericol ridicat***, prin care se aduce atingere ordinii și disciplinei în muncă, bunei funcționări a autorităților și instituțiilor publice ori altor unități de stat sau private, incriminările incluse în Capitolul II al Titlului V al Părții speciale a Codului penal sancționând, de principiu, fapte prin care se încalcă atribuții de serviciu, cu urmări grave în dauna anumitor entități care desfășoară servicii publice sau private ori față de cei care trebuie să beneficieze de asemenea servicii.

Așa fiind, reglementarea, prin textul criticat, a punerii în mișcare a acțiunii penale, în cazul infracțiunii de delapidare, la plângerea prealabilă a persoanei vătămate apare ca fiind în discordanță cu scopul instituției plângerii prealabile, acela de a conferi protecție vieții intime sau private a persoanei vătămate, în detrimentul interesului public de îndeplinire a justiției. Aceasta întrucât, în cazul infracțiunii reglementate la art.295 din Codul penal, ***subiectul pasiv principal este statul***, prin instituția în care este încadrat funcționarul public, iar calitatea de funcționar public a subiectului activ al infracțiunii denotă importanța atribuită de legiuitor desfășurării activităților funcționarilor publici în condiții de corectitudine și probitate profesională, condiții a căror îndeplinire presupune și respectarea dreptului de proprietate asupra bunurilor care fac obiectul material al acestor activități.

Totodată, soluția juridică criticată presupune o ***lipsă de proporționalitate între mijloacele juridice utilizate de legiuitor***, constând în prevederea condiției formulării plângerii prealabile, pentru punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunii de delapidare, ***și scopul urmărit prin reglementarea acestei infracțiuni***, acela de a

garanta exercitarea de către funcționarii publici a atribuțiilor specifice funcțiilor cu care au fost investiți, într-o manieră corectă, prin raportare la protecția dreptului de proprietate.

Prin urmare, **teza întâi a textului criticat** - constând în **sintagma „acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate”** - este contrară **politicii penale a statului, astfel cum aceasta rezultă din interpretarea sistematică a dispozițiilor legale ce reglementează instituția plângerii prealabile. Pentru acest motiv, sintagma anterior menționată încalcă principiul securității raporturilor juridice, impus de dispozițiile constituționale ale art.1 alin.(3) referitoare la statul de drept.**

Așa fiind, **pentru asigurarea unei protecții juridice adecvate a relațiilor sociale referitoare la exercitarea funcțiilor publice, și, prin urmare, a interesului public ce se formează în legătură cu exercitarea corectă a unor asemenea funcții, se impune ca legiuitorul să prevadă dreptul organelor de urmărire penală de a pune în mișcare și de a exercita acțiunea penală, din oficiu, cu privire la săvârșirea infracțiunii de delapidare, în condițiile art.7 alin.(1) din Codul de procedură penală, urmând ca împăcarea părților să înlăture răspunderea penală, conform prevederilor art.159 din Codul penal.**

Având în vedere aceste considerente, **apreciem că dispozițiile art.I pct.49 din legea criticată încalcă atât standardele de calitate a legii impuse de prevederile art.1 alin.(5) din Constituție, conform cărora dispozițiile legale trebuie să fie clare, precise și previzibile, cât și exigențele principiului statului de drept, prevăzut la art.1 alin.(3) din Constituție.**

3. Referitor la art.I pct.50 [cu privire la art.297 alin.(1)] din lege

Față de considerentele deciziei ce vizează art.I pct.50, relevăm în plus următoarele:

Reducerea limitei maxime speciale a pedepsei principale a închisorii, introducerea pedepsei principale alternative a amenzii și eliminarea pedepsei

complementare obligatorii a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică denotă o reevaluare a tratamentului sancționator cu privire la infracțiunea de abuz în serviciu.

Astfel, aplicarea unei pedepse complementare va rămâne la latitudinea instanței judecătorești. Totuși, având în vedere că infracțiunea de abuz în serviciu este incriminată tocmai pentru a evita încălcarea atribuțiilor de serviciu ale funcționarului public și de a constitui o garanție în sensul că autoritatea publică își va exercita competențele în conformitate și în limitele legii, eliminarea pedepsei complementare este contrară art.1 alin.(3) din Constituție. Pentru această infracțiune nu este de îndeajuns numai o pedeapsă principală, ci rolul ei este și acela de a îndepărta funcționarul care își nesocotește atribuțiile de serviciu de la accesul în funcția publică. Prin urmare, în condițiile în care legiuitorul reglementează condiții restrictive pentru reținerea acestei infracțiuni, înseamnă că odată îndeplinite elementele sale de tipicitate se relevă o încălcare de o anumită intensitate a normelor sociale referitoare la relațiile de serviciu. De aceea, un funcționar public, aflat într-o asemenea situație nu poate avea acces la funcția publică imediat ce a executat sau s-a considerat executată pedeapsa principală. Aprecierea judiciară nu poate lua locul unei prevederi legale exprese, care, prin ea însăși, se constituie într-o măsură suficient de disuasivă pentru a descuraja astfel de comportamente antisociale. **Pentru a se constitui într-adevăr într-un element de descurajare a săvârșirii de infracțiuni, o asemenea pedeapsă complementară trebuie expres prevăzută pentru ca subiectul de drept să fie în deplină cunoștință de cauză cu privire la consecințele faptei sale ilicite.**

Este de observat că, **urmare a reducerii maximului special al pedepsei, se reduce și termenul de prescripție al răspunderii penale.**

De asemenea, **reglementarea pedepsei amenzii ca pedeapsă principală alternativă, raportat la natura obiectului juridic al infracțiunii, reprezintă o soluție legislativă adoptată contrar Deciziei Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, par.34, sub aspectul obligației legiuitorului de a adopta**

instrumentele legale necesare în scopul prevenirii fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestuia.

Având în vedere cele expuse mai sus, constatăm că **textul criticat încalcă art.1 alin.(3) și art.11 alin.(1) din Constituție.**

4. Referitor la art.I pct.62 [cu privire la art.367 alin.(6)] din lege, constatăm că, *prevederile art.I pct.62 din legea criticată restrâng, în mod considerabil, sfera de aplicare a dispozițiilor legale referitoare la constituirea unui grup infracțional organizat*, la o anumită categorie de fapte prevăzute de legea penală, de o anumită gravitate, cu consecința neaplicării, în cazul tuturor celorlalte infracțiuni, săvârșite în mod organizat, a dispozițiilor legale ale art.367 alin.(1)-(6) din Codul penal, care prevăd regimul sancționator aplicabil în condițiile în care aceste conduite infracționale sunt caracterizate și de o formă specifică de organizare a comiterii faptelor. **Mai mult, aplicarea prevederilor art.367 din Codul penal a fost mult restrânsă, prin excluderea, din aceeași sferă a incriminării, a infracțiunilor care nu sunt săvârșite în vederea obținerii unui câștig material.**

Această manieră de reglementare constituie *transpunerea directă a definiției grupului criminal organizat, prevăzută de Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, ratificată de statul român*, împreună cu cele două protocoale adiționale la această convenție - Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul împotriva traficului ilegal de migrați pe calea terestră, a aerului și pe mare - **prin Legea nr.565/2002**. La art.2 lit.a din această Convenție, grupul infracțional organizat este definit ca fiind un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de aceeași convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material.

Prin raportare la această intervenție legislativă, apreciem că trebuie reținut faptul că obiectul de reglementare al Convenției - a cărei transpunere, în privința definiției grupului criminal organizat, este realizată prin dispozițiile art.1 pct.62 din legea criticată, - este unul specific, acesta referindu-se la infracțiuni caracterizate prin elemente de transnaționalitate. Această Convenție este rezultatul nevoii statelor membre ale Organizației Națiunilor Unite de a consolida și promova cooperarea strânsă la nivel internațional și de a găsi noi instrumente în vederea combaterii problemelor serioase care izvorăsc din crima organizată transnațională. Statele care au ratificat acest instrument s-au angajat să ia o serie de măsuri împotriva criminalității organizate transnaționale, măsuri care includ adoptarea, la nivel intern, a unor dispoziții legale care să incrimineze astfel de activități ilicite, adoptarea de noi cadre legale referitoare la extrădare, la asistență juridică reciprocă și la cooperarea în aplicarea legii, precum și promovarea activităților de formare și asistență tehnică pentru construirea sau modernizarea capacității necesare a autorităților naționale în vederea aplicării acestor obiective. Așa fiind, domeniul de reglementare al Convenției este unul diferit de cel al Codului penal și al legilor speciale din România, acestea din urmă vizând domenii ale activității infracționale mai diverse, motiv pentru care nu este necesar ca sfera de aplicare a definiției noțiunii de „grup infracțional organizat”, prevăzută la art.367 din Codul penal, să fie limitată la cea specifică definiției „grupului criminal organizat”, prevăzută la art.2 lit.a) din Convenția analizată.

Reținem, de asemenea, că **pluralitățile de infractori** au fost clasificate în doctrină în următoarele trei categorii: **pluralități naturale (necesare), pluralități constituite (legale) și pluralități ocazionale (participația penală)** [a se vedea C. Păun, Noul Cod penal, comentat. Partea specială, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic București, 2014, pp.858-865].

Această clasificare se regăsește și în jurisprudența Curții Constituționale, respectiv în Decizia nr.823 din 12 decembrie 2017, paragrafele 14-15, și Decizia nr.472 din 27 iunie 2017, paragrafele 14-16, prin care s-a reținut că pluralitatea

constituită este o formă a pluralității de infractori - alături de pluralitatea naturală și de pluralitatea ocazională (participația penală) -, creată prin asocierea sau gruparea mai multor persoane în vederea săvârșirii de infracțiuni. Spre deosebire de celelalte două forme ale pluralității de infractori, pluralitatea constituită se caracterizează prin aceea că ia naștere prin simplul fapt al asocierii sau grupării mai multor persoane în vederea săvârșirii de infracțiuni - indiferent dacă această asociere sau grupare a fost sau nu urmată de punerea în practică a vreunui dintre proiectele infracționale -, fiind incriminată prin voința legiuitorului tocmai din cauza caracterului periculos al grupării, care este structurată, de regulă, în trepte sau nivele de comandă, cu sarcini precise, ierarhizări exacte, disciplină și subordonare. S-a constatat, prin aceeași decizie, că, potrivit doctrinei, condițiile de existență a pluralității constituite sunt următoarele: a) să existe o grupare de mai multe persoane; b) gruparea să fie constituită pe o anumită perioadă de timp, să nu aibă caracter ocazional; c) gruparea să aibă un program infracțional și o structură ierarhică.

Potrivit acestei clasificări, **grupul infracțional organizat reprezintă o pluralitate constituită de infractori, iar simplul fapt al incriminării acestei „asocieri criminale” este determinat de pericolul social pe care ea o prezintă pentru societate, mai exact pentru ordinea și liniștea publică.** Aceste aspecte au stat, de altfel, la baza încadrării făcute de legiuitor infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat, în cuprinsul Capitolului I – „Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice” al Titlului VIII – „Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială” al Părții speciale a Codului penal. Cu privire la faptele de asociere în vederea constituirii unui grup infracțional organizat, **Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept**, prin **Decizia nr.12 din 2 iunie 2014**, făcând trimitere la doctrină, a reținut că prin **acțiunea de a se asocia** se înțelege înțelegerea în asociație chiar în momentul constituirii acesteia, în acest fel luând naștere pluralitatea constituită de făptuitori, o grupare de persoane care este supusă unei anumite discipline interne, unor anumite reguli privind ierarhia, rolurile membrilor și planurile de activitate (V. Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului penal Român*,

vol. IV, pag. 615), realizându-se, prin consensul mai multor persoane, un nucleu autonom, în scopul de a fi înființat în timp și de a pregăti, organiza și duce la îndeplinire săvârșirea de infracțiuni (T. Vasiliu, *Codul penal român comentat și adnotat*, Partea specială vol. II, pag. 455). S-a arătat, de asemenea, că prin **acțiunea de a iniția constituirea unei asocieri** se înțelege efectuarea de acte menite să determine și să pregătească constituirea asocierii, aceasta putând fi săvârșită de o singură persoană sau mai multe, fiecare având calitatea de autori ai infracțiunii, indiferent dacă s-a ajuns sau nu la constituirea asocierii și indiferent dacă persoana sau persoanele care au inițiat constituirea au intrat sau nu în asocieri, iar prin aderarea la o asocieri se înțelege intrarea în asocieri ca membru al acesteia, iar acțiunea de sprijinire constă în înlesnirea sau ajutorul dat asociației în tot timpul existenței sale.

Totodată, așa cum rezultă și din prevederile art.223 alin.(2) din Codul de procedură penală, la care face trimitere textul criticat, **infracțiunile care pot fi săvârșite în mod organizat, de grupuri de persoane constituite în scopul comiterii lor, vizează numeroase valori sociale ocrotite prin legea penală**, acestea putând fi infracțiuni săvârșite, cu intenție, contra vieții, contra integrității corporale sau a sănătății, contra libertății persoanei, contra libertății și integrității sexuale, infracțiuni contra autorității și infracțiuni de terorism. **Astfel de infracțiuni nu vizează, în mod necesar, obținerea unui câștig material**, putând fi comise, spre exemplu, din considerente de ordin moral, cum sunt actele de răzbunare sau manifestările religioase, ori putând fi rezultatul unui grad redus de educație sau al unei conduite aberante a făptuitorului, prin raportare la valorile sociale vizate. Așa fiind, **chiar în lipsa scopului obținerii unui folos material**, infracțiunile precum cele anterior enumerate prezintă un pericol considerabil pentru valorile sociale ocrotite prin normele de drept penal, iar organizarea unui grup în scopul săvârșirii lor sporește, în mod substanțial, pericolul acestor fapte de natură penală. Pentru acest motiv, **constituirea unei astfel de grupări, prezintă, per se, un pericol major pentru valorile sociale vizate, dar și pentru societate, în ansamblul său**. Aceasta cu atât mai mult cu cât un grup infracțional organizat **este caracterizat și prin existența lui o anumită perioadă de**

timp, și nu printr-o constituire spontană în scopul săvârșirii de infracțiuni, urmată de dizolvarea acestuia. Acest aspect a fost analizat de Curtea Constituțională prin **Decizia nr.472 din 27 iunie 2017**, prin care, la paragrafele 19-21, s-a arătat că sintagma „*constituit pentru o anumită perioadă de timp*” reprezintă o *condiție de existență a infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat, care are menirea de a face diferența între pluralitatea constituită de infractori* - incriminată de dispozițiile art.367 din Codul penal - *și pluralitatea ocazională*, cu scopul de a evita ca simpla participare penală la săvârșirea unei infracțiuni să fie sancționată de două ori, atât ca infracțiune distinctă, cât și ca autorat, instigare sau complicitate la infracțiunea efectiv comisă, ceea ce ar fi inadmisibil. Curtea a reținut, așadar, că nu poate constitui grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau a mai multor infracțiuni și care nu are continuitate, iar cerința ca gruparea să fie constituită pe o anumită perioadă de timp semnifică tocmai faptul că ea nu trebuie să aibă caracter ocazional. Aceasta înseamnă că între membrii grupului infracțional organizat trebuie să existe o înțelegere care îi conferă acestuia stabilitate și durabilitate. În acest sens, instanța supremă a stabilit că infracțiunea de asociere pentru săvârșirea de infracțiuni - prevăzută de dispozițiile art.323 din Codul penal din 1969 - presupune o întovărire de oarecare durată, în vederea realizării unui scop infracțional comun, iar nu o simplă înțelegere întâmplătoare și spontană. Curtea a observat, totodată, că intervalul de timp care trebuie să se scurgă de la constituirea grupului pentru ca acesta să dobândească un caracter infracțional distinct de cel al infracțiunilor care intră în scopul său nu poate fi stabilit cu o precizie absolută, prin raportarea la unități de timp, ci se poate determina numai în funcție de circumstanțele fiecărui caz în parte.

Pentru aceste motive, apreciem că restrângerea incidentei dispozițiilor legale referitoare la constituirea unui grup infracțional organizat, sub aspectul scopului săvârșirii infracțiunii, la cel al obținerii, direct sau indirect, a unui beneficiu financiar sau a altui beneficiu material, lipsește de protecția penală adecvată o bună parte din valorile sociale care sunt de o importanță fundamentală, prin lăsarea

nesanționată a constituirii de grupuri infracționale în scopul comiterii unor fapte de natură penală ce lezează astfel de valori. Or, *dezincriminarea unor fapte cu un pronunțat conținut antisocial lipsește de finalitate norma penală, reducându-i atât rolul preventiv, cât și rolul sancționator, cu consecința încurajării fenomenului infracțional.*

Având în vedere că, valorile sociale vizate (cu titlu exemplificativ, viața, integritatea fizică, libertatea persoanei, securitatea națională etc.) sunt protejate și garantate prin dispoziții ale Legii fundamentale, lipsirea lor de protecție penală dobândește relevanță constituțională, iar neasigurarea acestei protecții pune în pericol valorile democrației și ale statului de drept, astfel cum acestea sunt reglementate la art.1 alin.(3) și (5) din Constituție. În acest sens, prin **Decizia nr.62 din 18 ianuarie 2007**, Curtea Constituțională a constatat că, potrivit art.1 alin.(5) din Legea fundamentală, respectarea Constituției este obligatorie, de unde rezultă că Parlamentul nu-și poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale, decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție, arătând că, de exemplu, Parlamentul nu ar putea defini și stabili ca infracțiuni, fără ca prin aceasta să nu încalce Constituția, fapte în conținutul cărora ar intra elemente de discriminare dintre cele prevăzute de art.4 alin.(2) din Legea fundamentală. S-a reținut prin aceeași decizie că, tot astfel, Parlamentul nu poate proceda la eliminarea protecției juridice penale a valorilor cu statut constituțional, cum sunt dreptul la viață, libertatea individuală, dreptul de proprietate sau, ca în cazul analizat, demnitatea omului. S-a arătat, totodată, că libertatea de reglementare pe care o are Parlamentul în aceste cazuri se exercită prin reglementarea condițiilor de tragere la răspundere penală pentru faptele antisociale care aduc atingere valorilor prevăzute și garantate de Constituție. Aceleași considerente au fost reținute de Curtea Constituțională și prin **Decizia nr.224 din 4 aprilie 2017, paragrafele 34-35**, potrivit căreia prevederile art.1 alin.(3) din Constituție, potrivit cărora „România este stat de drept [...]”, impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul prevenirii

stării de pericol și a fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen.

Nu în ultimul rând, menționăm că prevederile art.367 din Codul penal au mai făcut obiectul controlului de constituționalitate, Curtea Constituțională pronunțând, în acest sens, mai multe decizii, printre care **Decizia nr.559 din 12 iulie 2016**, prin care a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate invocată, constatând că *nu poate fi reținută critica potrivit căreia prevederile art.367 alin.(1) și (6) din Codul penal reprezintă o reglementare excesivă, întrucât ar incrimina orice asociere pentru săvârșirea de infracțiuni, indiferent de scop.*

Pentru aceste considerente, apreciem că prevederile art.I pct.62 din legea criticată au fost adoptate de legiuitor cu nerespectarea marjei de apreciere ce rezultă din dispozițiile art.61 alin.(1) din Constituție, care obligă Parlamentul să își exercite atribuțiile constituționale în limitele exigențelor statului de drept.

Așa fiind, dispozițiile art.I pct.62 din legea criticată contravin prevederilor art.1 alin.(3) și art.61 alin.(1) din Constituție.

*

* *

Având în vedere toate aspectele relevate mai sus, considerăm că, **sesizările de neconstituționalitate** formulate de Președintele României, de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite și de un număr de 110 deputați aparținând Grupului Parlamentar al Partidului Național Liberal, Grupului Parlamentar al Partidului Mișcarea Populară, Grupului Parlamentar al Uniunii Salvați România și deputați neafiliați,

se impuneau a fi admise și cu privire la celelalte aspecte invocate de autorii sesizărilor – la care ne-am referit anterior - și care au vizat art.I pct.17 [cu referire la abrogarea art.91 alin.(1) lit.c)], art.I pct.49 [cu referire la art.295 alin.(3)], art.I pct.50 [cu referire la art.297 alin.(1)] și art.I pct.62 [cu referire la art.367 alin.(6)] din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009

privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

JUDECĂTOR,

Dr. LIVIA DOINA STANCIU

OPINIE SEPARATĂ

În acord cu soluția pronunțată de Curte în ceea ce privește motivele de neconstituționalitate intrinsecă, considerăm însă că obiecția de neconstituționalitate trebuia admisă și constatată neconstituționalitatea dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, în ansamblul său, pentru două motive care vizează neconstituționalitatea extrinsecă a actului normativ.

Astfel, avem în vedere **(i) critica** ce vizează nerespectarea termenului regulamentar referitor la difuzarea raportului întocmit de comisia parlamentară cu cel puțin 3/5 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterile propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților, legea fiind avizată de comisia specială în data de 3 iulie 2018, chiar în ziua în care aceasta a fost primită de la prima Cameră sesizată – Senat, și dezbătută și aprobată în ședința Camerei Deputaților, a doua zi, în data de 4 iulie 2018. De asemenea, apreciem întemeiată și **(ii) critica** referitoare la depășirea termenului de adoptare tacită în prima Cameră sesizată, termen reglementat de art.75 alin.(2) din Constituție. Potrivit procedurii parlamentare, termenul de adoptare tacită a propunerii legislative se împlinea la data de 16 iunie 2018, astfel că, după această dată, Senatul nu mai avea dreptul să ia în dezbateri propunerea legislativă. Or, legea a fost votată și adoptată de prima cameră sesizată la data de 3 iulie 2018.

1. Cu privire la primul aspect, facem trimitere la opinia separată formulată la Decizia nr.633 din 12 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1020 din 29 noiembrie 2018, ale cărei considerente sunt aplicabile întru totul prezentei cauze. Reiterăm concluzia potrivit căreia, în temeiul dispozițiilor regulamentare, parlamentarul, deputat sau senator, are la dispoziție o serie de garanții procedurale pentru a-și exercita mandatul în acord cu prevederile constituționale. Participarea la procedura parlamentară de legiferare presupune luarea la cunoștință a proiectului de lege sau a propunerii legislative și a documentelor aferente, examinarea acestora în vederea formulării de amendamente, participarea activă la dezbateri prin luarea cuvântului și, în final, exprimarea votului cu privire la actul normativ. Așadar, exercitarea mandatului reprezentativ, în serviciul poporului, implică participarea la o serie de activități inerente procedurii de legiferare, documentarea parlamentarului în privința materiei supuse reglementării, formularea unei opinii cu privire la inițiativa legislativă supusă dezbaterii, menită să asigure adoptarea unei decizii în cunoștință de cauză, corespunzătoare interesului general al societății la momentul legiferării. Prin urmare, votul final pe care membrul Parlamentului îl dă asupra actului normativ nu reprezintă altceva decât rezultatul acestei activități prealabile, desfășurate în condiții de deplină independență. Instituirea termenelor regulamentare privind înștiințarea acestuia cu privire la stadiul procesului legislativ și cu privire la conținutul inițiativei legislative și a documentelor aferente (avize, rapoarte) constituie garanții procedurale menite să asigure tocmai independența votului parlamentarului și, implicit, respectarea prevederilor constituționale referitoare la mandatul reprezentativ. Astfel, termenul de *"cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de data dezbaterii în plen"*, prevăzut de art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului și termenul de *"cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților"*, prevăzut de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, instituite cu privire la difuzarea rapoartelor comisiilor de fond senatorilor, respectiv deputaților, sunt termene minimale puse la dispoziția parlamentarilor pentru a înlesni luarea la cunoștință a conținutului actelor pe baza cărora au loc dezbaterile în

plenul fiecărei Camere, în vederea exercitării unui vot real și efectiv cu privire la legea adoptată. Aceasta deoarece un proces legislativ conform Constituției presupune o dezbatere reală asupra inițiativelor legislative, în sensul substanțial al unui schimb de idei cu privire la conținutul normativ al acestora; în absența posibilității de desfășurare a dezbaterilor, participarea membrilor Parlamentului la procesul legislativ este golită de conținut, reducându-se fie la o simplă înțelegere pasivă a propunerilor prezentate și votate, fie la votarea propunerilor legislative în lipsa oricărei cunoașteri a conținutului acestora, această din urmă situație fiind inacceptabilă.

Având în vedere obiectul de reglementare a legii adoptate (modificarea Codului penal), complexitatea actului modificator și amploarea modificărilor operate, constatăm că legiuitorul nu a respectat garanțiile pe care regulamentele celor două Camere le instituie în consacrarea mandatului reprezentativ prevăzut de Constituție. Or, în condițiile în care principiul „majoritatea decide, opoziția se exprimă” implică, în mod necesar, un echilibru între necesitatea de exprimare a poziției minorității politice cu privire la o anumită problemă și evitarea folosirii mijloacelor de obstrucție, în scopul asigurării, pe de o parte, a confruntării politice din Parlament, deci a caracterului contradictoriu al dezbaterilor, și, pe de altă parte, a îndeplinirii de către acesta a competențelor sale constituționale și legale, constatăm că legiuitorul a ignorat recomandarea Curții Constituționale cuprinsă în Decizia nr.250 din 19 aprilie 2018, par.48-49, potrivit căreia ”parlamentarii, fie că provin din rândul majorității, fie că provin din cel al opoziției, trebuie să se abțină de la exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale și să respecte o regulă de proporționalitate, de natură să asigure adoptarea deciziilor ca urmare a unei dezbateri publice prealabile”. Nerespectarea termenelor procedurale prevăzute de art.95 alin.(2) din Regulamentul Senatului și de art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, ***au împiedicat Parlamentul să-și exercite funcția de legiferare în mod efectiv, transformând actul decizional al votului într-o formalitate care lipsește de efecte juridice norma cuprinsă în art.69 din Constituție.*** Procesul legislativ nu a presupus o dezbatere reală asupra inițiativei legislative, în sensul că nu a avut loc un schimb de idei cu privire la conținutul normativ al acesteia.

Mai mult, în absența dezbaterilor, participarea membrilor Parlamentului la procesul legislativ a fost golită de conținut, reducându-se la votarea propunerii legislative în lipsa oricărei cunoașteri a conținutului acesteia, ceea ce este de neconceput într-un stat de drept.

Pe de altă parte, așa cum s-a constatat prin decizia Curții Constituționale pronunțată în cauză, imposibilitatea în care au fost puși parlamentarii de a lua act de inițiativa legislativă și de raportul Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, cu consecința lipsei unor dezbateri reale în plenul celor două Camere ale Parlamentului, a condus la adoptarea unui act cu numeroase vicii de neconstituționalitate.

Având în vedere aceste argumente, apreciem că *legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.1 alin.(5), coroborate cu art.69 din Constituție, ceea ce determină neconstituționalitatea legii, în ansamblul său.*

2. Cu privire la cel de-al doilea aspect, care vizează regimul juridic al termenelor de 45, respectiv de 60 de zile, prevăzute de art.75 alin.(2) din Constituție, apreciem că sunt aplicabile considerentele reținute de Curtea Constituțională într-o decizie pronunțată recent, respectiv **Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.1087 din 21 decembrie 2018. Curtea a constatat că, deși art.75 alin.(2) din Constituție nu prevede modul de calcul al termenelor pe care prima Cameră sesizată le are la dispoziție pentru a se pronunța asupra unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative, în absența unor norme constituționale exprese, întrucât sunt *termene ce privesc desfășurarea raporturilor constituționale dintre autoritățile publice, deci termene de drept public, acestea*

*urmează regula stabilită de jurisprudența constantă a instanței de contencios constituțional, acestea calculându-se pe zile calendaristice*¹.

În continuare, Curtea a reținut că, din interpretarea sistematică a dispozițiilor constituționale ale art.75 alin.(2) și a celor ale art.66 referitoare la sesiunile celor două Camere ale Parlamentului, rezultă că *singura ipoteză în care termenele de adoptare tacită ar putea fi suspendate este aceea a vacanței parlamentare*, respectiv a perioadei dintre sesiunile parlamentare ordinare, în condițiile în care nu s-a solicitat întrunirea în sesiune extraordinară, la cererea Președintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor. Astfel, întrucât sistemul constituțional român instituie regula sesiunilor periodice și nu a celor permanente, între cele două perioade prevăzute de art.66 alin.(1) din Constituție pentru cele două sesiuni ordinare, în absența unei cereri de convocare a unei sesiuni extraordinare, termenele prevăzute la art.75 alin.(2) din Constituție trebuie considerate suspendate. În această situație, Curtea a stabilit că "ele se vor calcula pe zile calendaristice, în sensul că se include în termen ziua în care ele încep să curgă și ziua când acestea se împlinesc, cu excluderea, însă, a perioadei vacanței parlamentare, așa cum aceasta este reglementată în art.66 alin.(1) din Constituție".

În speță, în ceea ce privește Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (lege care vizează modificarea unui cod, deci având o complexitate deosebită), reținem că termenul de 60 de zile, prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție, a început să curgă din 18 aprilie 2018, dată când propunerea legislativă a fost prezentată în Biroul permanent al Senatului și a fost

¹ Curtea a făcut trimitere la Decizia nr. 233 din 20 decembrie 1999, prin care a statuat că "termenele care privesc desfășurarea raporturilor constituționale dintre autoritățile publice, (...) în măsura în care nu se prevede altfel în mod expres, nu se calculează pe zile libere", precum și la Decizia nr.89 din 26 ianuarie 2010, prin care a reținut că prevederile art. 101 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora "termenele se înțeleg pe zile libere, neintrând în socoteală nici ziua când a început, nici ziua când s-a sfârșit termenul", nu sunt aplicabile în dreptul public, supus regulii în virtutea căreia termenele, în acest domeniu, se calculează pe zile calendaristice, în sensul că se include în termen și ziua în care el începe să curgă și ziua când acesta se împlinește.

sesizată Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției. Calculând acest termen în acord cu jurisprudența constituțională, respectiv pe zile calendaristice, dar cu excluderea perioadei vacanței parlamentare, în prezenta cauză, acest termen s-a împlinit la data de 16 iunie 2018, iar propunerea legislativă trebuia transmisă Camerei decizionale - Senatul - în forma inițiatorului, ca adoptată tacit.

Or, prin continuarea procedurii parlamentare după împlinirea termenului de adoptare tacită și adoptarea legii de către Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, în data de 3 iulie 2018, într-o altă formă decât cea a inițiatorului, constatăm că ***legiutorul a încălcat dispozițiile art.75 din (2) coroborate cu cele ale art.66 alin.(1) din Constituție.***

Având în vedere cele statuate de Curte, prin Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018, în sensul că doar perioada de vacanță parlamentară poate suspenda curgerea termenului de 45, respectiv 60 de zile, prevăzut de art.75 alin.(2) din Constituție, motivarea opiniei majoritare care, constatând că procedura de adoptare a legii de către Senat a durat peste 70 de zile calendaristice și că în această perioadă nu a fost vacanță parlamentară, reține că, potrivit Regulamentului Senatului, pentru termenele procesului legislativ se iau în calcul numai zilele în care Senatul lucrează în plen sau în comisii, contrazice jurisprudența recentă cu privire la modul de calcul al termenelor prevăzute în Constituție.

Curtea, prin decizia pe care a pronunțat-o în prezenta cauză, ignoră ceea ce a statuat în prealabil, fără a motiva revirimentul jurisprudențial. De altfel, date fiind argumentele peremptorii care au fundamentat deciziile anterioare ale Curții, și în special Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018, justificarea opțiunii actuale a Curții apare ca imposibilă.

Plecând de la premisa celor stabilite prin Decizia nr.828 din 13 septembrie 2017, par.50, Curtea ajunge la o concluzie care lipsește de efecte juridice norma constituțională prevăzută de art.75 alin.(2). Astfel, cu privire la competența unei comisii speciale comune în cadrul procedurilor legislative, prin decizia menționată, Curtea a

recunoscut, pe lângă atribuția cu caracter general a acesteia de a întocmi rapoarte prin care avizează proiecte sau propuneri legislative, inițiate în temeiul art.74 alin.(1) din Constituție de Guvern, de parlamentari sau de un număr de cel puțin 100.000 de cetățeni, și posibilitatea acesteia, în cazuri speciale, de a concepe o propunere legislativă, deci de a acționa ca titular al unei inițiative legislative, prin intermediul membrilor săi, deputați și senatori.

Inițiativele legislative sunt depuse la prima Cameră sesizată. Cu privire la momentul de la care încep să curgă termenele procedurale prevăzute de art.75 alin.(2) din Constituție, Curtea a stabilit² că acesta se determină având în vedere dispozițiile regulamentare, respectiv art.113 alin.(1) din Regulamentul Camerei Deputaților, potrivit căruia "În cazul propunerilor legislative care sunt depuse la Camera Deputaților, ca primă Cameră sesizată, termenele aferente procesului legislativ curg de la data înregistrării la Biroul permanent [...]" sau art.93 alin.(3) din Regulamentul Senatului, potrivit căruia "Senatul, ca primă Cameră sesizată, se pronunță asupra proiectelor de lege și propunerilor legislative cu care este sesizat, în termen de 45 de zile de la data prezentării acestora în Biroul permanent. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile de la data prezentării în Biroul permanent".

Prin urmare, **orice inițiativă legislativă** înregistrată la prima Cameră sesizată parcurge procedura legislativă în termenele constituționale, indiferent de titularul său. Astfel, fie că inițiativa aparține Guvernului, parlamentarilor sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni, fie că propunerea legislativă a fost inițiată de o comisie specială comună, prin intermediul membrilor săi, termenul constituțional de 45, respectiv 60 de zile, prevăzut de art.75 alin(2) din Constituție, începe să curgă de la data înregistrării inițiativei la Biroul permanent al primei Camere sesizate.

În ipoteza în care comisia specială comună își îndeplinește doar rolul de avizare, perioada în care aceasta studiază inițiativa legislativă și întocmește raportul

² A se vedea Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018, par.88.

(prin care avizează favorabil sau prin care solicită respingerea inițiativei) este cuprinsă în termenul de 45, respectiv 60 de zile, care, așa cum am arătat, începe să curgă de la data înregistrării inițiativei la Biroul permanent al Camerei, deci anterior sesizării comisiei. În această situație, raportul comisiei este un act procedural de avizare a inițiativei legislative de către un organ de lucru al Parlamentului, distinct de inițiativa legislativă. Cu alte cuvinte, **raportul pe care comisia îl depune la Biroul permanent al primei Camere sesizate este actul prin care comisia își finalizează activitatea de avizare a unei inițiative legislative preexistente**, nicidecum actul prin care inițiază o propunere legislativă nouă. Prin urmare, depunerea raportului nu poate fi asimilată depunerii unei inițiative legislative sub aspectul incidenței normelor care prevăd debutul termenelor constituționale, ci, dimpotrivă, această operațiune trebuie să se încadreze în termenele menționate pentru a putea produce efecte juridice. ”La împlinirea acestui termen, dreptul și, totodată, obligația primei Camere să dezbată o inițiativă legislativă încetează, legea considerându-se adoptată în forma depusă de inițiator. Ca efect al împlinirii acestui termen se naște dreptul Camerei decizionale de a se pronunța asupra inițiativei adoptate în condițiile art.75 alin.(2) și de a decide definitiv.”³

În speța de față, inițiativa legislativă a aparținut unui număr de 179 de deputați și senatori, și a fost înregistrată la Biroul permanent al Senatului, la data de 18 aprilie 2018, dată la care a început să curgă termenul constituțional de 60 de zile. Propunerea legislativă a fost înaintată Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, care a întocmit raportul și l-a depus Biroului permanent al Senatului la data de 3 iulie 2018, după expirarea termenului constituțional.

Motivele invocate în opinia majoritară, precum ”complexitatea și varietatea domeniului ce face obiectul activității Comisiei speciale comune”, care ar justifica o procedură specială, ”fiind opțiunea exclusivă a Comisiei speciale comune să aleagă

³ A se vedea Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018, par.83.

proiectul/propunerea de lege existent/ă în procedură parlamentară care va face obiectul activității sale, astfel că, odată ce această opțiune a fost realizată, proiectul/propunerea de lege se supune art.75 alin.(2) din Constituție, sub aspectul termenelor de adoptare, însă, acesta va curge de la data depunerii raportului” nu numai că nu are fundament juridic, dar sunt, în mod evident, tributare unei viziuni *pro causa*. Prin decizia de care ne delimităm prin prezenta opinie separată, sub pretextul ”înzestrării cu instrumente și proceduri care să o facă funcțională și eficientă”, Curtea conferă unei comisii parlamentare puteri mai mari decât Parlamentului însuși, statuând, în plus, că aceasta poate decide dacă și când devin incidente norme constituționale cu caracter imperativ, ceea ce este inadmisibil.

Pentru motivele prezentate, apreciem că *sesizarea formulată trebuia admisă și constatată neconstituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, în ansamblul său.*

Judecători,

Daniel Marius MORAR

Mona Maria PIVNICERU

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată, cu majoritate de voturi, de Curtea Constituțională **formulăm prezenta opinie separată,**
considerând că, **sesizările de neconstituționalitate formulate de Președintele României, de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite și de**

un număr de 110 deputați aparținând Grupului Parlamentar al Partidului Național Liberal, Grupului Parlamentar al Partidului Mișcarea Populară, Grupului Parlamentar al Uniunii Salvați România și deputați neafiliați, se impuneau a fi admise:

- și cu privire la criticile de neconstituționalitate extrinsecă
- cât și cu privire la criticile de neconstituționalitate intrinsecă care au vizat dispozițiile art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și lit.e), cu trimitere la lit.c)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a)-c) și alin.(2)-(6)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și alin.(3) teza întâi], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)], pct.54 [cu referire la art.309] și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție,
- și să se constate că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, este neconstituțională în ansamblul său, pentru argumentele ce vor fi expuse în continuare:

I. Referitor la criticile de neconstituționalitate extrinsecă

1. Prima critică de neconstituționalitate extrinsecă s-a referit la faptul că în procedura de adoptare a acestei propuneri legislative au fost încălcate

obiectivele expres și limitativ prevăzute pentru activitatea Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției, cu consecința nerespectării **art.1 alin.(3) din Constituție**. În acest sens, se menționează că această comisie și-a extins activitatea asupra unui act normativ care nu se încadrează în niciuna dintre categoriile de legi pe care Comisia, potrivit Hotărârii Parlamentului nr.69/2017, putea să le modifice, respectiv **Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție - art.13²**.

2. Cu privire la această **crică de neconstituționalitate extrinsecă** învedereăm următoarele aspecte:

Prin **Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție**, mai exact **prin art. III** s-a statuat că:

”Articolul 13² din Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare, se abrogă”.

Conform art.1 alin.(1) lit.c), d), f) și g) din Hotărârea Parlamentului nr.69/2017 privind constituirea Comisiei speciale comune a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției **obiectul de activitate al acestei comisii în privința legilor în materie penală vizează:**

- înglobarea în cuprinsul Legii nr.286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor introduse prin Legea nr.187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a modificărilor introduse prin alte legi ulterioare adoptării;

- punerea în acord a deciziilor pronunțate de Curtea Constituțională a României prin care s-au declarat neconstituționale texte din Codul penal, în considerarea prevederilor art.147 alin.(1) și (4) din Constituția României, republicată;
- punerea de acord cu concluziile Raportului Comisiei de la Veneția asupra relației dintre responsabilitatea ministerială politică și cea penală din anul 2013;
- punerea în acord a rapoartelor GRECO cu prevederile Codului penal (Raportul de evaluare a României privind incriminările, 3 decembrie 2010, pct. 23, 24, 111, 112; Raportul de conformitate privind România, 7 decembrie 2012, Regretul efectiv, caracterul total automat și obligatoriu al clauzei de nepedepsire a denunțatorului, pct. 34, 37-42; Al doilea raport de conformitate a României, 12 decembrie 2014, pct. 35-37, 40, 41).

Or, niciunul dintre aceste obiective ale Comisiei speciale comune nu se referă la modificarea Legii nr.78/2000. Desigur, din rațiuni de corelare legislativă, în măsura în care se modifică o anumită soluție legislativă din Codul penal, aflată în legătură directă cu o normă de incriminare din Codul penal, atunci Comisia specială comună poate realiza o asemenea operațiune.

Însă, în cazul de față, abrogarea art.13² din Legea nr.78/2000, prin art.III din legea supusă controlului de constituționalitate, nu are legătură nici cu deciziile Curții Constituționale, textul în cauză fiind, de altfel, constatat ca fiind constituțional chiar prin Decizia nr.405 din 15 iunie 2016. Prin decizia menționată, par.88 Curtea a statuat că „analiza existenței infracțiunii prevăzute de dispozițiile art.13² din Legea nr.78/2000 trebuie să se raporteze la dispozițiile art.246 din Codul penal din 1969 și ale art.297 alin.(1) din Codul penal astfel cum acestea au fost reconfigurate prin prezenta decizie, dispoziția respectivă fiind o normă incompletă”.

Curtea a mai statuat că „nu poate fi reținută nici critica potrivit căreia dispozițiile art.13² din Legea nr.78/2000 sunt neconstituționale, deoarece nu precizează dacă trebuie să existe o relație de rudenie/prietenie între funcționar

și persoana care a dobândit folosul necuvenit, ceea ce determină neclaritatea sintagmei «a obținut»”. Curtea a apreciat că, „prin infracțiunea prevăzută de dispozițiile art.13² din Legea nr.78/2000, legiuitorul a dorit incriminarea faptei de abuz în serviciu și atunci când, pe lângă urmarea imediată prevăzută de dispozițiile Codului penal, subiectul activ al infracțiunii obține pentru sine sau pentru altul un folos necuvenit”. Referitor la sintagma „a obținut”, Curtea a observat că aceasta are, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „sensul de «a primit», «a dobândit», «a realizat». În ceea ce privește folosul obținut din săvârșirea infracțiunii, [...] acesta presupune orice avantaje patrimoniale, bunuri, comisioane, împrumuturi, premii, prestații de servicii în mod gratuit, angajarea, promovarea în serviciu, dar și avantaje nepatrimoniale, cu condiția ca acestea să fie legal nedatorate. Expresia «pentru sine ori pentru altul» se referă la destinația foloaselor, prin sintagma «pentru altul» legiuitorul înțelegând să incrimineze și o destinație colaterală, deviată a foloaselor obținute din săvârșirea acestei infracțiuni de către funcționarul public. Astfel, [...] nu are relevanță existența unei relații de rudenie/prietenie între funcționarul public și persoana care a dobândit avantajul, esențială fiind dobândirea de către o persoană (funcționar public sau terț) a unui folos necuvenit” [par.89].

Or, modificarea operată în privința art.297 din Codul penal, în urma deciziei pronunțate de instanța de contencios constitutional, nu excludea existența normativă a art.13² din Legea nr.78/2000, în sensul că nimic nu împiedica reglementarea unei agravante la infracțiunea de abuz în serviciu. Mai mult, a fost eliminată ipoteza normativă care se referă la infracțiunea de uzurpare a funcției, în cazul în care s-a obținut pentru sine sau pentru altul un folos necuvenit, în condițiile în care legea criticată nu modifică art.300 din Codul penal referitor la uzurparea funcției.

Prin urmare, constatăm că, prin abrogarea art.13² din Legea nr.78/2000, Comisia specială comună și-a depășit obiectivele pentru care a fost creată.

În această ipoteză, constatăm totodată că, prin adoptarea art.III [cu referire la art.13² din Legea nr.78/2000] din lege, au fost încălcate prevederile art.1

alin.(3) și art.64 alin.(4) din Constituție, drept pentru care textul antereferit este neconstituțional.

Subliniem însă că, acest viciu de neconstituționalitate extrinsec nu lovește întregul act normativ, ci numai textul adoptat cu depășirea competenței Comisiei speciale comune.

De altfel, în jurisprudența Curții Constituționale s-a statuat că, încălcarea reglementărilor constituționale referitoare la obiectul legii de aprobare a unei ordonanțe de urgență sau la principiul bicameralismului atrag/ pot atrage neconstituționalitatea numai a textelor legale care au fost adoptate cu încălcarea acestora, și nu în mod exclusiv legea în ansamblul său [Decizia nr.1 din 14 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.85 din 2 februarie 2015, par.24-25, sau Decizia nr.377 din 31 mai 2017, par.42-53].

3. Cea de-a doua critică de neconstituționalitate extrinsecă s-a referit la faptul că, legea a fost adoptată cu încălcarea dispozițiilor art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, fapt care aduce atingere prevederilor art.1 alin.(3) și alin.(5) din Constituție, deoarece raportul Comisiei speciale comune, elaborat în cadrul procedurii din fața Camerei Deputaților, a fost difuzat deputaților în chiar ziua votului, așadar, cu nerespectarea termenului de cel puțin 5 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei Deputaților.

4. Cu privire la această critică de neconstituționalitate extrinsecă arătăm următoarele:

Conform art.69 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaților nr.8/1994, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.481 din 28 iunie 2016: „(2) *Raportul [întocmit de comisia sesizată în fond – sn] va fi imprimat și difuzat deputaților cu cel puțin 3 zile înainte de data stabilită pentru dezbateră proiectului de lege sau a propunerii legislative în*

plenul Camerei Deputaților, în cazul proiectelor de legi și al propunerilor legislative pentru care Camera Deputaților este prima Cameră sesizată, și cu cel puțin 5 zile, în cazul celor pentru care Camera Deputaților este Cameră decizională”.

Or, în cauză, se constată că raportul a fost întocmit în data de 3 iulie 2018, iar legea a fost adoptată a doua zi [orele 13.48], în condițiile în care forma legii adoptate în Senat a fost transmisă Camerei Deputaților în după amiaza zilei de 3 iulie 2018.

În jurisprudența sa [**Decizia nr.209 din 7 martie 2012**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.188 din 22 martie 2012], Curtea a statuat că:

„Autonomia regulamentară constituie expresia statului de drept, a principiilor democratice și poate opera exclusiv în cadrul limitelor stabilite de Legea fundamentală. **Autonomia regulamentară nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului.** Astfel, între principiul constituțional referitor la autonomia Parlamentului de a-și stabili reguli interne de organizare și funcționare [art.64 alin.(1)] și principiul constituțional referitor la rolul Parlamentului, în ansamblul autorităților publice ale statului, ce exercită, potrivit Constituției, atribuții specifice democrației constituționale (legiferarea, acordarea votului de încredere, în baza căruia este numit Guvernul, retragerea încrederii acordate Guvernului prin adoptarea unei moțiuni de cenzură, declararea stării de război, aprobarea strategiei naționale de apărare a țării etc.), Curtea apreciază că există un raport ca de la mijloc/instrument la scop/interes. Astfel regulamentele parlamentare se constituie într-un ansamblu de norme juridice, menite să organizeze și să disciplineze activitatea parlamentară cu privire, printre altele, la procedura de legiferare, de numire sau de investitură a celor mai importante instituții sau autorități publice în stat (Guvern, o parte dintre judecătorii Curții Constituționale, o parte dintre membrii Consiliului Superior al Magistraturii, membrii Curții de Conturi, Avocatul Poporului, directorii serviciilor de informații), precum și regulile de organizare și funcționare ale fiecărei Camere. Normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare

în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale Parlamentului, autoritate reprezentativă prin care poporul român își exercită suveranitatea națională, în conformitate cu prevederile art.2 alin.(1) din Constituție.

Ca orice act normativ destinat să reglementeze un anumit domeniu de activitate, regulamentul parlamentar trebuie să respecte cerințele privind claritatea și previzibilitatea normelor, să fie un element regulator suplă, care, pe de o parte, să permită o libertate de acțiune parlamentarilor sau grupurilor parlamentare în acord cu dispozițiile art.69 din Constituție referitoare la caracterul reprezentativ al mandatului parlamentar, iar, pe de altă parte, să garanteze autorității legiuitoare posibilitatea de a-și îndeplini rolul constituțional. Or, instrumentul juridic menit să asigure îndeplinirea atribuțiilor Parlamentului nu poate constitui o piedică în realizarea scopului său.

Regulamentul parlamentar trebuie interpretat și aplicat cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală”.

În prezenta cauză, Curtea nu este chemată să verifice numai dacă a fost respectat Regulamentul Camerei Deputaților, ci dacă, prin conduita sa, Camera Deputaților a încălcat garanțiile procedurale pe care le are la îndemână deputatul pentru a-și exercita mandatul în serviciul poporului, respectiv de a cunoaște amendamentele depuse, de a formula propriile amendamente și de a vota în cunoștință de cauză propunerea/ proiectul de lege. De aceea, se rețin ca norme de referință, art.69 alin.(1) și art.74 din Constituție, raportate la art.1 alin.(3) și (5) din Constituție referitor la statul de drept, democrație și obligația respectării supremației Constituției.

Desfășurarea procesului legislativ în cauza analizată denotă faptul că, încălcarea termenului de 5 zile din Regulament (s.n. termenul este de 5 zile întrucât Camera Deputaților a fost Cameră decizională), aspect care în sine nu atrage neconstituționalitatea extrinsecă a unui act normativ, a avut însă aptitudinea să ducă la imposibilitatea exercitării plenare a mandatului de deputat, în sensul că nu au putut fi luate la cunoștință amendamentele adoptate în comisia sesizată în fond

și dezbătute în mod real, nu s-au putut depune sau s-a limitat extrem de sever dreptul deputaților de a depune amendamente și nu a fost exprimat un vot în deplină cunoștință de cauză.

O asemenea concluzie derivă din faptul că problemele dezbătute vizează chiar Codul penal al României, iar aspectele modificate în privința diverselor instituții de drept substanțial sunt extrem de sensibile pentru societate și evoluția ei.

Astfel, nu este vorba doar de încălcarea unui simplu termen procedural, ci de consecințele pe care le produce sau le poate produce o asemenea încălcare având în vedere importanța problemelor dezbătute.

Politica penală a statului nu poate fi dezbătută și votată într-o Cameră a Parlamentului într-o singură zi; ea reflectă starea și evoluția societății în contextul fenomenului infracțional, ea implică luarea unei decizii de natură legislativă care are repercusiuni deosebite asupra dezvoltării societății și nu reflectă o necesitate de moment. Ea nu trebuie să fie contradictorie sau să răspundă dorinței unei anumite opțiuni politice, ci trebuie să răspundă cerințelor societății, protejând interesele generale ale acesteia. Or, pentru aceasta, deputatul trebuie să aibă asigurată posibilitatea de a lua cunoștință de proiectul/ propunerea legislativă, amendamentele aduse, raportul și avizele comisiilor permanente, dar și de a se informa sau consulta cu alți actori politici sau instituționali; numai în aceste condiții își poate forma o opinie asupra problemei dezbătute și numai în aceste condiții votul său, eminent politic, poate fi dat în deplină cunoștință de cauză.

Prin urmare, se constată că **deputații au fost puși în situația de a nu putea participa în mod real la dezbaterile parlamentare, aceasta fiind dusă în derizoriu, căpătând valențele unui simulacru.**

Or, însăși exigențele statului de drept și principiile care stau la baza democrației se opun unei paradigme care să ridice la rang de principiu constituțional aparența sau mimarea dezbaterii parlamentare. De aceea, ori de câte ori, prin nerespectarea unui termen procedural asociat dezbaterii parlamentare are loc o încălcare a exercitării

plenare a mandatului parlamentar, Curtea este îndrituită să intervină și să constate neconstituționalitatea extrinsecă a actului normativ respectiv prin raportare la art.69 alin.(1) și art.74 din Constituție, cu reținerea încălcării art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, așa cum s-ar fi impus și în cauza de față.

5. Cea de-a treia critică de neconstituționalitate extrinsecă s-a referit la faptul că, nu a existat o cerere din partea Biroului permanent al Camerei Deputaților de întrunire a plenului Camerei Deputaților în sesiune extraordinară.

6. Cu privire la această critică de neconstituționalitate extrinsecă arătăm următoarele:

Textul Constituției, respectiv art.66 alin.(2), impune ca cererea să provină de la unul dintre cele trei subiecte de drept expres precizate: Președintele României, Biroul permanent al Fecărei Camere ori cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor. Prin urmare, Constituția impune în termeni imperativi manifestarea de voință expresă a unuia dintre cele trei subiecte de drept antereferte.

Potrivit art.84 alin.(9) teza întâi din Regulamentul Camerei Deputaților, **cererea de convocare a unei sesiuni extraordinare se face în scris** și va cuprinde ordinea de zi, precum și perioada de desfășurare a sesiunii. Astfel, se constată că **manifestarea de voință a celor trei subiecte de drept**, unul unipersonal, iar celelalte două colective, **nu poate fi exprimată în mod verbal**, ceea ce înseamnă că **forma scrisă a cererii este o condiție ad validitatem** pentru formularea acesteia. Este de observat că **regula în dreptul public este aceea a formulării cererilor în scris**, pentru ca autoritățile și instituțiile publice să răspundă la acestea. **Lipsa formei scrise determină inexistența actului.**

De asemenea, se constată că formularea cererii de convocare prezintă anumite specificități în funcție de subiectul de drept care o inițiază. Astfel, dacă în privința autorității unipersonale, condițiile de formă ale cererii de întrunire în sesiune

extraordinară vizează numai forma scrisă, decizia formulării cererii aparținându-i în exclusivitate, fără nici o altă condiționare, **în privința subiectelor colective trebuie să existe un consens care să ducă la formularea unei asemenea cereri.** Astfel, în privința subiectului colectiv, reprezentat de deputați/ senatori, Constituția fixează un număr minimal cerut pentru solicitarea întrunirii Camerei în sesiune extraordinară, respectiv o treime din numărul membrilor Camerei respective. În consecință, cererea scrisă trebuie să fie însoțită prin semnătură de către aceștia.

În privința Biroului permanent, subiect colectiv, care are o natură colegială, art.32 alin.(1) lit.p) din Regulamentul Camerei Deputaților prevede extrem de clar că Biroul permanent „*adoptă, cu respectarea prevederilor legale și regulamentare, decizii privind activitatea sa, activitatea deputaților și a personalului Camerei; deciziile Biroului permanent se publică pe site-ul Camerei Deputaților, cu excepția celor care cuprind informații clasificate*” Prin urmare, la propunerea oricărui membru al său, Biroul permanent poate adopta o decizie prin care cere întrunirea în ședință extraordinară a Camerei Deputaților. Este evident că această decizie este un act scris.

Or, în speță, **în ședința Biroului permanent din 27 iunie 2018 – potrivit stenogramei acestei ședințe - pe ordinea de zi [la poz.12] s-a aflat aprobarea unui “Proiect de Decizie a președintelui Camerei Deputaților privind convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară” și nu proiectul unei decizii a Biroului permanent al acestei Camere, subiect îndrituit prin Constituție să solicite întrunirea acestui for în sesiune extraordinară.**

Prin urmare, materialul aflat pe ordinea de zi a Biroului permanent, respectiv “*Proiectul de Decizie a președintelui Camerei Deputaților privind convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară*”, în primul rând, nu putea fi aprobat, pentru că Biroul permanent nu are nici o competență pentru aprobarea acestuia. Este evident că în lipsa competenței funcționale a Biroului permanent, acesta

nu putea să aprobe/ respingă prin vot proiectul antereferit. Este adevărat că președintele Camerei Deputaților este membru în Biroul permanent și că poate solicita și el ca orice membru al acestuia formularea de către Biroul permanent a unei cereri de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară, însă, acesta, în loc să formuleze o asemenea solicitare, a depus un proiect de decizie de convocare, decizie care se emite ulterior cererii formulate de Biroul permanent de întrunire în sesiune extraordinară, fiind un act subsecvent și legat de acesta. **Practic, în fața Biroului permanent nu s-a aflat nici o solicitare pentru ca acesta să își exercite competența prevăzută de art.66 alin.(2) din Constituție.** Mai mult, chiar dacă s-ar fi aflat pe rolul său o asemenea solicitare, nu a fost dat un vot cu privire la aceasta, conform art.35 alin.(2) din Regulament. De aceea, este și inexactă mențiunea „aprobat” înscrisă la poziția 12 din ordinea de zi a ședinței respective. În concluzie, reiterăm faptul că, **nu a existat nici un vot cu privire la vreo propunere de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară.** Mai mult, chiar dacă am accepta că s-a votat o astfel de solicitare – ceea ce nu s-a întâmplat – **Biroul permanent nu a emis o decizie**, conform art.32 alin.(1) lit.p) din Regulament, **forma scrisă reprezentând o condiție ad validitatem a cererii de întrunire în sesiune extraordinară.**

Este de observat că, la Senat, Biroul permanent a adoptat Hotărârea nr.12 din 28 iunie 2018, în considerarea art.37 alin.(1) din Regulament, conform căruia „*Biroul permanent lucrează în prezența majorității membrilor săi și adoptă hotărârile cu vot deschis al majorității membrilor prezenți. Hotărârile importante se publică pe site-ul Senatului*”, respectând, astfel, art.66 alin.(2) din Constituție.

Prin urmare, rezultă că la nivelul Camerei Deputaților:

- nu a existat nici o propunere din partea vreunui membru al Biroului permanent pentru a se cere convocarea Camerei Deputaților în sesiune extraordinară;

- nu a existat nici un vot pentru aprobarea vreunei cereri de convocare a Camerei Deputaților în sesiune extraordinară;

- nu a existat nici o solicitare scrisă în sensul adoptării unei decizii prin care să se solicite întrunirea în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților;

- nu a existat nici o decizie emisă de Biroul permanent în acest sens.

Având în vedere cele de mai sus, constatăm că, **din punct de vedere juridic, nu a fost formulată din partea Biroului permanent al Camerei Deputaților nici o cerere de întrunire a acestei Camere în sesiune extraordinară.**

Totodată, **nu a existat nici un act juridic valid care să materializeze această cerere.** Or, astfel cum am arătat, **forma scrisă este o cerință *ad validitatem* a cererii formulate în sensul art.66 alin.(2) din Constituție.** În lipsa acesteia, nu putem să constatăm decât că suntem în fața unei solicitări inexistente, ceea ce înseamnă că nu există formulată nici o cerere de întrunire în sesiune extraordinară.

Prin urmare, **întrucât legea a fost adoptată într-o sesiune extraordinară care nu a fost cerută potrivit art.66 alin.(2) din Constituție, viciul de neconstituționalitate astfel constatat se constituie într-unul extrinsec, asociat legii supuse controlului de constituționalitate. De aceea, legea criticată a fost adoptată contrar art.66 alin.(2) din Constituție.**

7. Cu privire la **încălcarea art.66 alin.(3) din Constituție**, se constată că, în interpretarea art.35 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților, **președintele Camerei Deputaților emite o decizie numai când absentează, pentru ca cele două atribuții ale sale expres specificate să fie exercitate de unul dintre vicepreședinți.**

În schimb, când este prezent, președintele Camerei Deputaților, din rațiuni de flexibilitate, poate solicita, în mod verbal, îndeplinirea acestor atribuții de către unul dintre vicepreședinți, neexistând, așadar, obligația emiterii unui act în acest sens. Această interpretare este susținută și prin corelarea existentă între art.35 alin.(2)

și art.34 lit.b) și d) din Regulament, respectiv între atribuțiile președintelui și atribuțiile delegate vicepreședinților, după cum urmează:

Potrivit art.34 lit.b) și d) din Regulamentul Camerei Deputaților,

Președintele Camerei Deputaților are următoarele atribuții:

b) **conduce lucrările plenului Camerei Deputaților**, asistat obligatoriu de 2 secretari, și asigură menținerea ordinii în timpul dezbaterilor, precum și respectarea prevederilor prezentului regulament;

d) **conduce lucrările ședințelor Biroului permanent**

Conform art.35 alin.(2) din Regulamentul Camerei Deputaților,

Vicepreședinții conduc activitatea Biroului permanent și a plenului Camerei Deputaților, la solicitarea președintelui său, în absența acestuia, prin decizie a președintelui Camerei Deputaților

Prin urmare, în speță pentru alte activități decât conducerea lucrărilor/ activităților [termeni ce au în acest context aceeași semnificație juridică], devine aplicabil art.35 alin (1) teza finală din Regulament, care prevede că „*Vicepreședinții îndeplinesc atribuțiile stabilite de Biroul permanent sau încredințate de președintele Camerei Deputaților*”. Astfel, textul nu mai precizează dacă trebuie sau nu emisă vreo decizie sau condițiile în care aceasta se emite, însă, este de la sine înțeles că încredințarea atribuțiilor, pentru a fi valabilă în dreptul public, nu poate avea loc decât printr-un act scris. Aceste atribuțiuni pot fi atât cele specifice președintelui Camerei Deputaților, cât și altele în legătură cu buna funcționare a Parlamentului.

Așadar, din interpretarea coroborată a dispozițiilor art.34 și art.35 alin.(1) și (2) din Regulament, rezultă, ca regulă generală, competența președintelui Camerei de a încredința îndeplinirea unor atribuții de către unul/ unii dintre vicepreședinți, iar, în ipoteza specifică a conducerii lucrărilor/ activității Biroului permanent/ plenului

Camerei Deputaților, textul prevede posibilitatea președintelui Camerei de a încredința îndeplinirea acestor atribuții chiar verbal.

De asemenea, trebuie subliniat faptul că, mai ales atribuțiile constituționale ale președinților Camerelor nu pot fi exercitate de vicepreședinții acestora, la solicitarea verbală a Președinților Camerelor [convocarea în sesiune a Camerelor sau sesizarea Curții Constituționale potrivit art.146 lit.a) teza întâi, lit.b), c), e) sau k) din Constituție]. Suntem, în mod evident, în fața unei **delegări de atribuțiuni constituționale**, ceea ce indică faptul că acestea sunt de o importanță maximă pentru stat. De altfel, Constituția reglementează, în mod expres, două cazuri de asemenea atribuțiuni constituționale pe care le exercită președinții celor două Camere ale Parlamentului. De aceea, ca regulă ele se deleagă printr-un act scris, forma *ad validitatem* a delegării constituționale. În consecință, **autonomia parlamentară nu poate fi contrară dispozițiilor exprese ale Constituției și nu poate duce la delegări de atribuțiuni constituționale prin înțelegeri verbale.**

În cauza de față, se constată că președintele Camerei Deputaților nu a emis vreun act de delegare a atribuției sale de a convoca sesiunea extraordinară a Camerei Deputaților în favoarea vicepreședintelui Camerei Deputaților, domnul Florin Iordache, acesta semnând Decizia nr.5/2018 privind convocarea în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților, fără a avea vreo calitate în acest sens.

Întrucât Camera Deputaților are 4 vicepreședinți, se naște întrebarea legitimă care dintre aceștia are dreptul să semneze pentru președintele acesteia, în lipsa oricărui act sau reglementări exprese care să dispună o anumită delegare sau o anumită ordine de realizare a delegării.

Este de observat că, la Senat, decizia de convocare în sesiune extraordinară a fost semnată tot de un vicepreședinte [Decizia nr.9/2018 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.539 din 28 iunie 2018], dar datorită faptului că președintele Senatului, potrivit agendei sale, lipsea din țară, iar anterior a emis o

decizie prin care vicepreședintele care a semnat decizia de convocare era împuternicit să asigure conducerea Senatului [Decizia nr.8/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.534 din 27 iunie 2018]. Prin urmare, la Senat, la momentul emiterii deciziei de convocare a existat o decizie de asigurare a conducerii Senatului pentru acea zi. Așadar, spre deosebire de Camera Deputaților, la Senat procedura s-a desfășurat corect.

Având în vedere cele de mai sus constatăm că, **sesiunea extraordinară de la Camera Deputaților a fost convocată, în realitate, de un vicepreședinte, care nu a avut vreun mandat în considerarea căruia să semneze actul în substituirea președintelui Camerei Deputaților.**

În consecință, **întrucât legea a fost adoptată într-o sesiune extraordinară convocată contrar art.66 alin.(5) din Constituție, viciul de neconstituționalitate astfel constatat se constituie într-unul extrinsec, asociat legii supuse controlului de constituționalitate. De aceea, legea criticată a fost adoptată cu încălcarea art.66 alin.(3) din Constituție.**

8. De asemenea, mai constatăm faptul că **decizia de convocare** – dată, așa cum s-a arătat cu încălcarea art.66 alin.(2) și (3) din Constituție – **nu stabilea ca parte a ordinii de zi legea supusă analizei Curții Constituționale.** Decizia nr.5/2018 prevedea la pct.28 și 29 ca ordinea de zi cuprinde și:

„28. *Inițiative legislative adoptate de Senat în calitate de primă Cameră sesizată;*
29. *Inițiative legislative înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaților*”.

Se mai constată faptul că, **Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție (PL-x**

406/2018) a fost inclusă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare a Camerei Deputaților, prin Decizia nr.5 din data de 27 iunie 2018.

În acest context, se ridică problema de a cunoaște **dacă în cadrul sesiunii extraordinare deja convocate, se pot adăuga noi puncte pe ordinea de zi.** Este evident că o sesiune extraordinară este cerută pentru o anumită ordine de zi. Numai cu aceasta este sesizată Camera respectivă. Prin urmare, ea poate respinge întreaga ordine de zi, caz în care sesiunea extraordinară nu se mai ține [*„Neaprobarea de către Cameră a ordinii de zi solicitate împiedică ținerea sesiunii extraordinare”* – art.84 alin.(9) teza a doua din Regulamentul sau poate elimina proiecte/ propuneri legislative aflate pe ordinea de zi, **dar nu poate ea însăși adăuga noi puncte la ordinea de zi, puncte cu care nu a fost sesizată.**

Camera se pronunță numai în limitele sesizării, pentru că, în caz contrar, s-ar ajunge la o sesizare din oficiu a acesteia. Or, din textul art.66 alin.(2) coroborat cu art.84 alin.(9) teza întâi din Regulament rezultă foarte clar că sesiunea extraordinară se convoacă numai pentru anumite probleme, drept pentru care subiectele acolo menționate (Președintele României, Biroul permanent sau deputați/senatori) stabilesc ordinea de zi. **În caz contrar s-ar ajunge la situații inadmisibile și absurde ca subiectele de drept prevăzute la art.66 alin.(2) din Constituție să indice o ordine de zi formală, chiar cu un singur punct, iar Camera să mai adauge oricâte puncte dorește pe ordinea de zi.** Este de principiu, că cererea de întrunire în sesiune extraordinară a fost solicitată pentru anumite aspecte și că Plenul este suveran să se pronunțe în limitele acestei sesizări. În caz contrar, ar fi inutilă prevederea potrivit căreia subiectele de la art.66 alin.(2) din Constituție trebuie să indice ordinea de zi, pentru că, și fără o ordine de zi, tot plenul ar stabili-o după bunul său plac.

De altfel, înscrierea în cererea de întrunire în sesiune extraordinară a unor puncte de o generalitate foarte mare, astfel cum s-a întâmplat cu punctele 28 și 29 ale deciziei antereferite, este, în sine, o practică parlamentară contrară ideii

de sesiune extraordinară. Nu se poate ca toate inițiativele legislative adoptate de Senat în calitate de primă Cameră sesizată să fie parte a ordinii de zi: ele trebuie identificate, nu de către Plen, ci de către subiectul care a solicitat sesiunea extraordinară. În această logică, dacă s-ar înscrie, în decizia președintelui Camerei Deputaților de convocare, ca ordine de zi, inițiativele legislative adoptate de Senat în calitate de primă Cameră sesizată și cele înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaților [a se vedea articolul unic pct.28 și 29 din Decizia președintelui Camerei Deputaților nr.5/2018] și, corelativ, dacă s-ar înscrie în decizia președintelui Senatului de convocare, ca ordine de zi, inițiativele legislative adoptate de Camera Deputaților în calitate de primă Cameră sesizată și cele înregistrate la Biroul permanent al Senatului [a se vedea art.I pct.29 și 30 din Decizia președintelui Senatului nr.9/2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.539 din 28 iunie 2018, potrivit căroră „Proiectul ordinii de zi: [...] 29. *Inițiative legislative adoptate de Camera Deputaților în calitate de primă Cameră sesizată;* 30. *Inițiative legislative înregistrate la Biroul permanent al Senatului*”], **astfel cum s-a întâmplat în cazul de față**, ar însemna să se convoace, în realitate, o sesiune ordinară, din moment ce, sub aspectul proiectelor/ propunerilor legislative ce ar putea fi dezbătute, nu există nicio abatere de la modul normal/ firesc de desfășurare a sesiunilor ordinare. Practic, **devine posibil ca în sesiunea extraordinară să poată fi dezbătute toate inițiativele înregistrate la cele două Camere.**

Așadar, observăm că, **în realitate, o sesiune ordinară a fost disimulată sub forma unei sesiuni extraordinare.**

Or, această sesiune nu cuprinde, până la urmă, nimic punctual, pentru că orice inițiativă legislativă poate fi dezbătută, exact ca într-o sesiune ordinară. Practic, cele două Camere s-au comportat ca și cum ar fi fost în sesiune ordinară, deși temeiurile constituționale și regulamentare invocate indică, în mod indubitabil, că erau în sesiune extraordinară.

Având în vedere cele de mai sus, se constată că, **în realitate, sesiunea extraordinară de la Camera Deputaților și Senat disimulează o sesiune ordinară,**

contrar art.66 alin.(1) și (2) din Constituție, potrivit căruia există numai două sesiuni ordinare pe an [„Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie”], care, în mod evident, se diferențiază, prin caracterul lor de generalitate de sesiunile extraordinare.

În consecință, datorită acestei disimulări, legea a putut fi introdusă pe ordinea de zi a sesiunii extraordinare de către plenul Camerei Deputaților, însă o atare abordare reprezintă un viciu de neconstituționalitate, care se constituie într-unul extrinsec asociat legii supuse controlului de constituționalitate, din moment ce legea nu putea face obiectul sesiunii extraordinare.

Concluzionând:

a) Biroul permanent nu a formulat nicio cerere de întrunire în sesiune extraordinară a Camerei Deputaților, neexistând vreo decizie în acest sens;

b) Decizia de convocare în sesiune extraordinară nu a fost semnată de președintele Camerei Deputaților, care nici nu a emis vreun act de delegare a acestei atribuții constituționale, pentru ca unul dintre cei patru vicepreședinți să aibă competența de a semna actul respectiv;

c) Ordinea de zi a sesiunii extraordinare nu poate fi completată de către Plen, care trebuie să se pronunțe *in limine litis*;

d) Sesiunea extraordinară a fost, în realitate, una ordinară, drept care a permis introducerea unor noi puncte pe ordinea de zi a acesteia.

Având în vedere cele expuse, se constată încălcarea art.66 alin.(2) și (3) din Constituție, după distincțiile anterior evidențiate.

9. Raportat la cea de-a patra critică de neconstituționalitate extrinsecă referitoare la **depășirea termenului constitucional de adoptare tacită**, menționăm următoarele:

Textul art.75 din Constituția României care are ca denumire marginală **Sesizarea Camerelor** operează o împărțire, o partajare a competențelor decizionale ale celor două Camere ale Parlamentului, respectiv Camera Deputaților și Senat, în procesul legislativ, mai exact instituie un mod de adoptare a legii, în virtutea căruia una dintre Camere poate fi o simplă **Cameră de reflecție**, atunci când este prima Cameră sesizată, sau poate fi o **Cameră decizională**, atunci când se pronunță definitiv asupra unui proiect de lege care a fost adoptat sau respins, prin vot, de prima Cameră sesizată, ori în lipsa acestuia, la trecerea unei perioade de 45 sau de 60 de zile (în cazul codurilor și altor legi de complexitate deosebită) de la sesizarea Camerei de reflecție.

Potrivit art.75 alin.(2) din Constituție, „*Prima Cameră sesizată se pronunță în termen de 45 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate*”.

Dispozițiile art.75 alin.(2) din Constituție nu prevăd un anumit mod de calcul al acestor termene pe care prima Cameră competentă le are la dispoziție pentru a se pronunța asupra unei inițiative legislative.

Astfel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că „*termenele care privesc desfășurarea raporturilor constituționale dintre autoritățile publice, (...) în măsura în care nu se prevede altfel în mod expres, nu se calculează pe zile libere.*” (a se vedea **Decizia nr.233 din 20 decembrie 1999**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.638 din 28 decembrie 1999). Totodată, în **Decizia nr.89 din 26 ianuarie 2010**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.115 din 19 februarie 2010, **Curtea a reținut că dispozițiile art.101 din Codul de procedură civilă** – potrivit cărora „*termenele se înțeleg pe zile libere, neintrând în socoteală nici ziua când a început, nici ziua când s-a sfârșit termenul*” – **nu sunt aplicabile în**

dreptul public, supus regulii în virtutea căreia **termenele**, în acest domeniu, se calculează pe zile calendaristice, în sensul că se include în termen și ziua în care el începe să curgă și ziua când se împlinește.

Termenele de 45 de zile, respectiv de 60 de zile, prevăzute la art.75 alin.(2) din Constituție, reprezintă termene de drept public care privesc raporturile constituționale dintre autoritățile publice, respectiv raporturile dintre cele două Camere ale Parlamentului, pe de o parte, și între acestea și Guvern, pe de altă parte. La împlinirea termenului, dreptul și, totodată, obligația primei Camere competente să dezbată o inițiativă legislativă încetează, legea considerându-se adoptată în forma depusă de inițiator. Ca efect al împlinirii acestui termen se naște dreptul Camerei decizionale de a se pronunța asupra inițiativei adoptate în condițiile art.75 alin.(2) și de a decide definitiv. De asemenea, împlinirea acestui termen are drept consecință imposibilitatea membrilor primei Camere competente de a mai formula amendamente, dincolo de acest interval de timp stabilit de Constituție, propunerile parlamentarilor sau ale comisiilor nemaifiind admisibile. Aceeași consecință este și pentru Guvern care, dincolo de acest termen, nu mai poate formula și depune amendamente cu privire la legea respectivă în cadrul primei Camere sesizate, nu mai poate solicita dezbaterăa acesteia în procedură de urgență sau înscrierea ei cu prioritate pe ordinea de zi, toate aceste drepturi putând fi exercitate de Guvern doar în cadrul Camerei decizionale.

În speță, întrucât termenele prevăzute la art.75 alin.(2) din Constituție sunt termene de drept public, ce vizează desfășurarea raporturilor constituționale dintre cele două Camere ale Parlamentului, firesc este ca acestea să se calculeze calendaristic, această interpretare unitară fiind singura de natură să confere efectivitate normelor constituționale menționate, asigurând, pe de o parte, respectarea principiului transparenței activității parlamentare, iar pe de altă parte, predictibilitate în aplicarea normelor constituționale și în derularea procesului de legiferare.

Potrivit art.93 alin.(3) și (8) din Regulamentul Senatului „(3) Senatul, ca primă Cameră sesizată, se pronunță asupra proiectelor de lege și propunerilor legislative cu care este sesizat, în termen de 45 de zile de la data prezentării acestora în Biroul permanent. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile de la data prezentării în Biroul permanent. [...]

(8) Termenele prevăzute la alin.(3) și (5) se calculează potrivit art.118”.

Norma la care se trimit este de fapt art.119, potrivit căruia „Pentru termenele procedurale ale procesului legislativ se iau în calcul numai zilele în care Senatul lucrează în plen sau în comisii permanente”.

Potrivit art.118 din Regulamentul Senatului: „Pentru propunerile legislative termenele de legiferare curg de la data înregistrării acestora la Biroul permanent, însoțite de avizele necesare”.

În contextul celor mai sus menționate subliniem faptul că, în jurisprudența Curții Constituționale s-a statuat că autonomia regulamentară dă dreptul Camerelor Parlamentului de a dispune cu privire la propria organizare și procedurile de desfășurare a lucrărilor parlamentare, însă aceasta nu poate fi exercitată în mod discreționar, abuziv, cu încălcarea atribuțiilor constituționale ale Parlamentului sau a normelor imperative privind procedura parlamentară; normele regulamentare reprezintă instrumentele juridice care permit desfășurarea activităților parlamentare în scopul îndeplinirii atribuțiilor constituționale ale forului legislativ și trebuie interpretate și aplicate cu bună-credință și în spiritul loialității față de Legea fundamentală (Decizia nr.209 din 7 martie 2012).

Or, dacă textul regulamentar contravine modului de calcul al termenelor de drept public, astfel cum acesta a fost consacrat în jurisprudența Curții Constituționale, rezultă că în măsura în care Camera respectivă, în speță Senatul, nu a respectat prevederea constituțională, nu se poate accepta ideea că după împlinirea acestuia să se poată aduce amendamente noi, astfel cum s-a întâmplat în cauză.

Subliniem că, prin Decizia nr.646 din 16 octombrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1087 din 21 decembrie 2018, Curtea s-a pronunțat în sensul celor anterior expuse, constatând neconstituționalitatea Legii pentru modificarea și completarea Legii nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, întrucât a fost adoptată de Camera Deputaților, în calitate de primă Cameră competentă, cu încălcarea termenelor stabilite de art.75 alin.(2) din Constituție. Mai mult, în paragraful 83 al deciziei mai sus menționate, cu privire la termenele prevăzute în art.75 alin.(2) din Constituție, Curtea a statuat că, *”Legea fundamentală instituie, astfel, o prezumție absolută, în virtutea căreia o inițiativă legislativă, chiar dacă nu a fost adoptată de o Cameră, se consideră adoptată prin simpla trecere a timpului. Presumția se bazează pe o presupusă acceptare tacită a propunerii legislative și pe lipsa obiecțiilor primei Camere sesizate. Termenul de 45 de zile, respectiv de 60 de zile, prevăzut la art. 75 alin. (2) din Constituție, este un termen de decădere care privește raporturile constituționale dintre autoritățile publice, respectiv raporturile dintre cele două Camere ale Parlamentului, pe de o parte, și între acestea și Guvern, pe de altă parte. La împlinirea acestui termen, dreptul și, totodată, obligația primei Camere să dezbată o inițiativă legislativă încetează, legea considerându-se adoptată în forma depusă de inițiator”*.

Totodată, în vederea faptului că, situația din prezenta cauză nu este diferită de cea care a făcut obiectul deciziei Curții menționate mai sus.

Astfel, propunerea legislativă a fost înregistrată la Biroul permanent al Senatului la data de 18 aprilie 2018. Potrivit art.118 din Regulamentul Senatului ”pentru propunerile legislative termenele de legiferare curg de la data înregistrării acestora la Biroul permanent, însoțite de avizele necesare”. Prin urmare, termenul de adoptare tacită a propunerii legislative se împlinea la data de 16 iunie 2018, astfel încât Senatul nu mai avea dreptul să dezbată propunerea legislativă după această dată, așa cum s-a întâmplat în cauză, legea fiind votată la 3 iulie 2018. Or, prin continuarea procedurii parlamentare după împlinirea

termenului de adoptare tacită, legea criticată a fost adoptată **cu încălcarea** dispozițiilor art. 75 alin. (2) din Constituție.

Prin urmare, și sub acest aspect criticile de neconstituționalitate extrinsecă formulate sunt întemeiate.

În opinia majoritară s-a mai susținut că, propunerea legislativă se afla în procedura de adoptare "cu mijlocirea unei comisii speciale comune", astfel că nu a fost lăsată în nelucrare, și de aceea termenul de 60 de zile prevăzut de art. 75 alin. (2) din Constituție nu este aplicabil acestei proceduri; că dispoziția constituțională incidentă nu are în vedere ipoteza în care propunerile/proiectele de legi fac obiectul de lucru al comisiilor speciale comune pentru că, în această situație, este clar că procedura nu este în nelucrare, ci, din contră, se desfășoară într-un ritm care ține seama de criteriul coerenței, completitudinii și unității actului legislativ.

Examinând textul art. 75 alin. (2) din Constituție constatăm însă că, legiuitorul nu operează, nu face nici o distincție, după cum propunerea legislativă sau proiectul de lege se află în procedură de adoptare "cu mijlocirea unei comisii speciale comune" sau "fără mijlocirea unei astfel de comisii", mai exact **textul constituțional nu prevede nici o excepție, nementionând că termenele de 45 sau 60 de zile nu ar fi aplicabile în cadrul unei proceduri de adoptare "cu mijlocirea unei comisii speciale comune"**. Astfel, din punctul nostru de vedere, nu se poate susține că dispoziția constituțională cuprinsă în art. 75 alin. (2) nu s-ar aplica procedurii de adoptare a legii din prezenta cauză, regula exprimată în adagiul latin, conform căruia **"Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus"** [Unde legea nu distinge, nici noi (s.n. interpretul) nu trebuie să distingem], fiind pe deplin incidentă.

De altfel, nici nu era necesară o astfel de distincție, întrucât legiuitorul constituant, la redactarea textului art. 75 alin. (2), a avut în vedere faptul că, Parlamentul, pentru a asigura eficiența activității acestui corp deliberativ numeros, își poate constitui comisii de lucru, concretizând acest fapt prin dispozițiile art. 64 alin. (4)

din Constituție, conform căroră: "Fiecare Cameră își constituie comisii permanente și poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele își pot constitui comisii comune."

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, **comisiile parlamentare sunt definite drept organe interne de lucru ale Camerelor Parlamentului, a căror activitate are caracter pregătitor** pentru a oferi forului deliberativ toate elementele necesare adoptării deciziei [Decizia Curții Constituționale nr.48 din 17 mai 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.125 din 21 mai 1994, Decizia Curții Constituționale nr.209 din 7 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.188 din 22 martie 2012 și Decizia Curții Constituționale nr.828 din 13 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.185 din 28 februarie 2018, par.49]. Dat fiind caracterul comisiilor parlamentare de organe de lucru interne ale Parlamentului, **natura juridică a rapoartelor sau avizelor adoptate de acestea este aceea a unui act preliminar, cu caracter de recomandare, adoptat în scopul de a sugera o anumită conduită, sub aspect decizional, plenului fiecărei Camere sau Camerelor reunite.** Acesta este motivul pentru care Curtea a concluzionat, prin Decizia nr.209 din 7 martie 2012 că, situația în care o comisie parlamentară, din diverse motive, nu-și poate duce la îndeplinire activitatea, respectiv întocmirea unui raport sau a unui aviz, nu este de natură a împiedica plenul fiecărei Camere de a dezbate și de a decide direct asupra problemelor care intră în atribuțiile sale, în vederea respectării termenelor de 45 sau 60 de zile prevăzute în art.75 alin.(2) din Constituție. Orice altă concluzie ar echivala, pe de o parte, cu o supradimensionare a rolului comisiilor de lucru ale Parlamentului, prin atribuirea unor efecte mult sporite actelor pe care aceste organe de lucru le adoptă, împrejurare care excedează cadrului constituțional și regulamentar în care acestea activează, și, pe de altă parte, ar echivala cu o deturnare a rolului Parlamentului, în ansamblul său, ca organ reprezentativ suprem al poporului român, care beneficiază de o legitimitate originară, fiind exponentul intereselor întregii națiuni.

Având în vedere cele expuse anterior constatăm că, în **priva** criticilor de neconstituționalitate raportate la art.66 [cererea de convocare și convocarea Camerelor în ședință extraordinară] și la art.75 alin (2) [calculul termenului de adoptare tacită la prima Cameră sesizată] din Constituție, acestea determină neconstituționalitatea în ansamblu a legii, care nu poate fi remediată prin punerea ei de acord cu decizia Curții Constituționale. De aceea, în această ipoteză devin aplicabile considerentele de principiu rezultate din jurisprudența Curții Constituționale, în accepțiunea **carora**, dacă a fost constatată neconstituționalitatea legii în ansamblul său, **iar** nu doar a unor dispoziții din cuprinsul acesteia, nu pot fi incidente prevederile art.147 alin.(2) din Constituție, potrivit căroră, „În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale”.

În situația determinată de constatarea neconstituționalității legii în ansamblul său, Curtea a reținut că pronunțarea unei astfel de decizii are un efect definitiv cu privire la acel act normativ, consecința fiind încetarea procesului legislativ în privința respectivei reglementări.

Prin urmare, opțiunea legiuitorului de a legifera în materia în care Curtea Constituțională a admis o sesizare de neconstituționalitate cu privire la o lege în ansamblul său presupune parcurgerea din nou a tuturor fazelor procesului legislativ prevăzut de Constituție și de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului. Reexaminarea, mai exact punerea de acord a legii cu decizia Curții Constituționale, se aplică numai atunci când Curtea a constatat neconstituționalitatea unor dispoziții ale acesteia, și nu atunci când neconstituționalitatea vizează actul normativ în ansamblul său. [a se vedea, în acest sens, Decizia nr.820 din 7 iunie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.420 din 23 iunie 2010, sau

Decizia nr.581 din 20 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.737 din 22 septembrie 2016, par.47 și 48].

II. Referitor la criticile de neconstituționalitate intrinsecă

1. Deși calificată de autorii obiecției de neconstituționalitate drept critică de neconstituționalitate de natură extrinsecă, în jurisprudența Curții, lipsa studiilor de impact a fost considerată o critică de neconstituționalitate intrinsecă, în sensul că reperul de constituționalitate nu îl constituie numai lipsa studiilor de impact, ci aceasta se coroborează cu natura și importanța soluțiilor legislative reglementate în corpul legii.

În ceea ce privește **necesitatea studiului de impact** prin prisma art.1 alin.(5) din Constituție și prin raportare la Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, este incident art.30 din această lege, care prevede următoarele: „(1) *Proiectele de acte normative trebuie însoțite de următoarele documente de motivare:[...] d) studii de impact - în cazul proiectelor de legi de importantă și complexitate deosebită și al proiectelor de legi de aprobare a ordonanțelor emise de Guvern în temeiul unei legi de abilitare și supuse aprobării Parlamentului.*” Prin Decizia nr.623 din 25 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.53 din 18 ianuarie 2016, par.110, Curtea a stabilit că „Legea nr.77/2016 nu se încadrează în această ipoteză, ea reglementând o soluție normativă menită a rezolva o situație punctuală, respectiv impreviziunea în ipoteza intervenirii unei „crize a contractului” care nu se subsumează conținutului normativ al art.30 din Legea nr.24/2000”.

Or, raportat la prezenta cauză, se constată că **propunerea legislativă și legea adoptată reformează politica penală a statului, nefiind vorba, așadar, de aspecte punctuale sau secundare, ci de o lege de o complexitate deosebită. Sunt aduse modificări substanțiale atât părții generale a Codului penal [lege penală**

mai favorabilă, regimul sancționator al concursului de infracțiuni, individualizarea pedepselor, termenele de prescripție, noțiunea de lege penală, definirea unor termeni în înțelesul legii penale etc.], ca și părți speciale [infracțiunile privind autoritatea, contra înfăptuirii justiției, de corupție și de serviciu etc.].

Importanța modificărilor, ca și numărul mare al acestora, coroborarea lor, consacră o restructurare a politicii penale a statului, fără a cunoaște ce a determinat această schimbare sau consecințele ei. Prin urmare, era necesară elaborarea unui studiu de impact corespunzător care să indice consecințele urmărite și evaluarea acestora, aspect care nu s-a întâmplat.

Mai menționăm că lipsa unui studiu sau analize de impact, prevăzute de o lege specială, respectiv Legea-cadru a descentralizării nr.195/2006, a dus la constatarea neconstituționalității Legii privind stabilirea unor măsuri de descentralizare a unor competențe exercitate de unele ministere și organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și a unor măsuri de reformă privind administrația publică, prin Decizia Curții Constituționale nr.1 din 10 ianuarie 2014, par.94-98. Curtea a stabilit expres că, „neîndeplinirea obligației care incumba Guvernului și Parlamentului în temeiul art.5 alin.(1) din Legea-cadru nr.195/2006 de a realiza, respectiv de a adopta legea criticată pe analizele de impact necesare”, se constituie într-o încălcare a dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție referitoare la obligația de respectare a legilor [par.95 și 98].

Având în vedere acest precedent constituțional, Curtea nu avea nici un motiv să se îndepărteze de la acesta, ci se impunea să aplice aceeași soluție și în cauza de față, cu consecința constatării încălcării art.1 alin.(5) din Constituție, aspect ce afectează legea în ansamblul său.

2.Cu privire la art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și e), cu trimitere la lit.c)] din lege, s-a susținut că, în condițiile diminuării, în mod

semnificativ, a limitelor speciale de pedeapsă față de cele prevăzute în Codul penal din 1969, legiuitorul a reglementat un mod de sancționare a concursului de infracțiuni, chiar mai blând decât cel prevăzut în codul antereferit, ceea ce **încalcă exigențele art.1 alin.(3) din Constituție.**

Examinând aceste critici de neconstituționalitate, considerăm că **aspectele expuse în decizie ce vizează art.39 alin.(1) lit.b) și e) cu trimitere la b) se aplică și cu privire la modificările lit.c), respectiv atunci când se stabilesc numai pedepse cu amendă.**

Dispozițiile art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și e)] din lege au următorul cuprins:

„(1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte și se aplică pedeapsa, după cum urmează: [...]

*c) **când s-au stabilit numai pedepse cu amendă**, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se poate adăuga un spor până la o treime din acel maxim; [...]*

*e) **când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare și mai multe pedepse cu amendă**, se aplică pedeapsa închisorii potrivit dispoziției de la lit.b), **la care se adaugă pedeapsa amenzii potrivit dispoziției de la lit.c)**”;*

~~Menționăm că vechea reglementare (Codul penal din 1969) prevedea, la art.34 alin.1 lit.c).~~

~~„(1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte, iar dintre acestea se aplică pedeapsa, după cum urmează: [...]~~

~~c) „când s-au stabilit numai amenzi, se aplică pedeapsa cea mai mare, care poate fi sporită până la maximul ei special, iar dacă acest maxim nu este îndeșulător, se poate adăuga un spor de până la jumătate din acel maxim”.~~

Prin urmare, față de dispozițiile Codului penal din 1969, în noul text propus pentru art.39 alin.(1) lit.c) din Codul penal, legiuitorul pare a se concentra pe

reglementarea unui spor cât mai mic posibil, prin raportare la actul infracțional pedepsit cu amenda cea mai mare, **fără a da posibilitatea sporirii amenzii până la maximul ei special, iar sporul în sine rămâne de până la o treime, dar nu raportat la totalul celorlalte pedepse stabilite.**

La nivel conceptual este, astfel, încurajată săvârșirea de infracțiuni în concurs; chiar dacă pericolul social al acestor infracțiuni este mai mic, de vreme ce pot fi sancționate prin amendă penală, ne aflăm însă în aceeași situație ca în privința infracțiunilor sancționate numai cu închisoare. Prin urmare, și această teză încalcă art.1 alin.(3) din Constituție.

Totodată, **noile dispoziții ale art.39 alin.(1) lit.c) din Codul penal,** reglementând aplicarea pedepsei celei mai grele și a unui spor de pedeapsă, până la o treime din acel maxim, în cazul concursului de infracțiuni cu privire la care s-au aplicat numai pedepse cu amendă, **nu stabilesc, cu claritate, la ce maxim se referă legiuitorul și, în consecință, nu se poate identifica pedeapsa maximă aplicabilă în cazul concursului de infracțiuni, în ipoteza în care s-au stabilit numai pedepse cu amendă, încalcându-se, astfel, art.1 alin.(5) din Constituție, în componenta sa de calitate a legii.**

Aspectele relevate mai sus sunt aplicabile *mutatis mutandis* și în privința formei preconizate a art.39 alin.(1) lit.e), în privința trimiterii din cuprinsul acesteia la lit.c) din Codul penal.

3.Cu privire la art.I pct.10 și 11 [cu referire la art.64 alin.(1) și la abrogarea art.64 alin.(6)] din lege, se observă că, principala problemă relevată de autorii sesizării, este eliminarea consimțământului persoanei condamnate, în ipoteza înlocuirii obligației de plată a amenzii neexecutate, cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, fapt ce ar duce la concluzia că persoana în cauză este obligată să efectueze muncă forțată, cu încălcarea art.42 din Constituție referitor la interzicerea muncii forțate.

Cu referire la problematică antereferită, Curtea, prin **Decizia nr.641 din 17 mai 2011, în materie contravențională** a statuat următoarele:

„Analizând dispozițiile constituționale invocate în motivarea excepției, Curtea observă, mai întâi, că acestea nu definesc sintagma «muncă forțată». Astfel fiind și făcând aplicarea dispozițiilor art.20 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora «Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte», **Curtea va proceda la interpretarea acestei sintagme în concordanță cu pactele și tratatele internaționale de referință în materie la care România este parte.**

În acest sens, se constată că **art.2 pct. 1 din Convenția nr.29 din 28 iunie 1930 privind munca forțată sau obligatorie, adoptată de Organizația Internațională a Muncii, ratificată prin Decretul nr.213/1957, publicat în Buletinul Oficial nr.4 din 18 ianuarie 1958**, prevede că «termenul *muncă forțată sau obligatorie* va însemna orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bunăvoie». În sfera acestui concept nu sunt cuprinse, potrivit art.2 pct. 2 lit.c) din aceeași convenție, «**orice muncă sau serviciu pretins unui individ ca urmare a unei condamnări pronunțate printr-o hotărâre judecătorească, cu condiția ca această muncă sau serviciu să fie executat sub supravegherea și controlul autorităților publice și ca numitul individ să nu fie cedat sau pus la dispoziția unor particulari, societăți sau unor persoane morale private.**».

Tot astfel, **art.8 paragraful 3 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile (și politice) din 16 decembrie 1966, ratificat prin Decretul nr.212/1974, publicat în Buletinul Oficial nr.146 din 20 noiembrie 1974**, stabilind la alin.a) că „nimeni nu va putea fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie”, precizează la alin.b) următoarele: «alineatul a) al prezentului paragraf nu poate fi interpretat ca interzicând, în țările în care anumite infracțiuni pot fi pedepsite cu detențiunea însoțită de munca forțată, executarea unei pedepse de muncă forțată, pronunțată de un tribunal competent».

Or, prestarea unei activități în folosul comunității, a cărei reglementare este criticată în prezenta cauză, **constituie una dintre sancțiunile contravenționale principale** prevăzute de alin.(2) al art.5 din Ordonanța Guvernului nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor [art.5 alin.(2) lit.c)], alături de avertisment [art.5 alin.(2) lit.a)] și amendă [art.5 alin.(2) lit.b)].

Potrivit art.9 din aceeași ordonanță a Guvernului, prestarea unei activități în folosul comunității poate fi stabilită numai prin lege, numai pentru o anumită durată și alternativ cu amendă. În condițiile aceluiași text de lege, înlocuirea amenzii cu prestarea unei activități în folosul comunității se face de către instanța de judecată, la sesizarea organului din care face parte agentul constatator, în cazul în care contravenientul nu a achitat amendă în termen de 30 de zile de la rămânerea definitivă a sancțiunii și nu există posibilitatea executării silite. Înlocuirea sancțiunii amenzii se face cu citarea contravenientului, căruia i se oferă, la cerere, un termen de 30 de zile în vederea achitării amenzii. În plus, executarea acestei sancțiuni, care poate fi aplicată numai de instanța de judecată, este strict reglementată de lege, respectiv de Ordonanța Guvernului nr.55/2002 privind regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.642 din 30 august 2002, realizându-se sub supravegherea și controlul autorităților. [...]

Din examinarea prevederilor legale care conturează regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității rezultă că aceasta se aplică în urma constatării încălcării unor dispoziții legale, în scopul de a sancționa și a contribui la educarea și reabilitarea contravenientului care nu are resurse bănești suficiente pentru a achita o amendă contravențională.

Faptul că munca prestată în cadrul acestei pedepse are un caracter gratuit nu determină calificarea sa ca muncă forțată, ci constituie elementul de constrângere al pedepsei în cauză, prin intermediul căreia se tinde spre corectarea și reeducarea contravenientului.

Tot astfel, **lipsa acordului contravenientului la aplicarea acestei sancțiuni nu poate fi interpretată ca determinând calificarea ca muncă forțată a conduitei impuse prin actul de sancționare.** Având în vedere natura juridică și scopul măsurii în cauză, solicitarea acordului pentru aplicarea sa ar avea ca efect, astfel cum a reținut Curtea Constituțională în jurisprudența sa, **lipsirea de eficiență a sancțiunii aplicate pentru comiterea unei fapte antisociale,** cu consecința încălcării dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituția României, în conformitate cu care „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie» (Decizia nr.1.354 din 10 decembrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 29 decembrie 2008).

De altfel, aceasta este **unica posibilitate de a sancționa o persoană lipsită de resurse materiale, dar care comite fapte din sfera ilicitului contravențional, fiind singura pedeapsă care nu se răsfrange în mod negativ asupra situației materiale a celui sancționat.**

În concluzie, **conducita persoanei căreia i se aplică sancțiunea contravențională a prestării unei activități în folosul comunității nu se încadrează în sfera sintagmei „muncă forțată».** Astfel fiind, **dispozițiile art.42 din Constituția României, interpretate în concordanță cu actele internaționale menționate, nu sunt incidente în cauză”.**

Este de observat totodată că, **reglementarea cuprinsă în art.9 din Ordonanța Guvernului nr.2/2001, referitoare la eliminarea consimțământului persoanei sancționate contravențional pentru aplicarea sancțiunii contravenționale principale a prestării unei activități în folosul comunității, a fost introdusă de legiuitor ca urmare a Deciziei Curții Constituționale nr.1354 din 10 decembrie 2008,** publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 29 decembrie 2008, prin care aceasta a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că **sintagma „cu acordul acestuia” din art.9 din Ordonanța Guvernului nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, precum și sintagmele „numai dacă există consimțământul contravenientului”, „cu consimțământul**

contravenientului” și „după luarea consimțământului contravenientului” din art.1 alin.(3), art.8 alin.(5) lit.b) și, respectiv, art.13 din Ordonanța Guvernului nr.55/2002 privind regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității sunt neconstituționale. Curtea a reținut, în esență, că aplicarea sancțiunii obligării la prestarea unei activități în folosul comunității este condiționată de acordul contravenientului, fapt care este de natură a lipsi de eficiență sancțiunea aplicată pentru comiterea unei fapte antisociale, cu consecința încălcării dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție, în conformitate cu care „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

Din cele de mai sus, rezultă că una dintre sancțiunile contravenționale principale este prestarea unei activități în folosul comunității, astfel că înlocuirea amenzii, sancțiune contravențională principală, cu cea a prestării unei activități în folosul comunității reprezintă, în realitate, o aplicare a unei alte sancțiuni principale, sancțiune care, în sine, nu reprezintă muncă forțată.

Obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității nu este o pedeapsă principală, conform art.53 din Codul penal, aspect care, însă, nu este determinant pentru a califica măsura ca fiind o muncă forțată.

De asemenea, Curtea a stabilit, în jurisprudența antereferită, că prestarea unei activități în folosul comunității nu contravine în sine art.42 din Constituție și nu este considerată o muncă forțată; de aceea, se constată că această obligație, deși în materia dreptului penal substanțial nu este o pedeapsă, ea reprezintă o modalitate de executare a unei pedepse aplicate, respectiv a amenzii. Prin urmare, ea este o măsură prin care se execută pedeapsa amenzii ce nu poate fi executată din motive neimputabile persoanei condamnate.

Se observă că, potrivit art.23 alin.(1) din Legea nr.253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.513 din 14 august 2013, „judecătorul

delegat cu executarea, constatând că persoana condamnată nu a achitat amenda, în tot sau în parte, în termenul prevăzut la art.22 alin.(1) sau (2), sesizează instanța de executare, care procedează după cum urmează:

a) când constată că neexecutarea nu este imputabilă condamnatului, dispune executarea amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității, în afară de cazul în care persoana nu poate presta această muncă din cauza stării de sănătate, în condițiile prevăzute la art.64 din Legea nr.286/2009, cu modificările și completările ulterioare;

b) când constată că neexecutarea nu este imputabilă condamnatului și acesta nu își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, înlocuiește amenda cu închisoarea, în condițiile art.64 din Legea nr.286/2009, cu modificările și completările ulterioare;

c) când constată neexecutarea cu rea-credință a amenzii, înlocuiește amenda cu închisoarea, în condițiile art.63 din Legea nr.286/2009, cu modificările și completările ulterioare”.

De asemenea, **art.64 alin.(6) din Codul penal, propus a fi abrogat prin prezenta lege**, prevede că „dacă persoana condamnată, aflată în situația prevăzută în alin.(1), nu își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, amenda neexecutată se înlocuiește cu pedeapsa închisorii conform art.63”.

Este de observat că, sub amenințarea înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, dispuse potrivit art.64 alin.(6) din Codul penal, respectiv a unei pedepse mai grave ce implică pierderea libertății individuale, persoana condamnată, în principiu, își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, fără ca această măsură să fie calificată drept pedeapsă principală. **Ea este doar o măsură prin care se execută pedeapsa amenzii neexecutate.** Eliminarea înlocuirii pedepsei amenzii cu cea a închisorii și înlocuirea automată a amenzii neexecutate cu obligația la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității nu este în sine un procedeu care să slăbească autoritatea de lucru judecat a hotărârii

judecătorești. Nu este nici măcar o măsură de individualizare a pedepsei, ci o conversie realizată pentru ca pedeapsa să nu rămână neexecutată sau să se convertească direct în închisoare.

Lipsa consimțământului nu echivalează cu o muncă forțată, din moment ce art.42 din Constituție, interpretat prin prisma art.20 alin.(1), în raport cu Convenția nr.29 din 28 iunie 1930 privind munca forțată sau obligatorie, adoptată de Organizația Internațională a Muncii, ratificată prin Decretul nr.213/1957, publicat în Buletinul Oficial nr.4 din 18 ianuarie 1958, permite interpretarea potrivit căreia „*termenul «muncă forțată sau obligatorie» va însemna orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bunăvoie*”. În sfera acestui concept nu sunt cuprinse, potrivit art.2 pct. 2 lit.c) din aceeași convenție, „**orice muncă sau serviciu pretins unui individ ca urmare a unei condamnări pronunțate printr-o hotărâre judecătorească, cu condiția ca această muncă sau serviciu să fie executat sub supravegherea și controlul autorităților publice și ca numitul individ să nu fie cedat sau pus la dispoziția unor particulari, societăți sau unor persoane morale private**”.

Or, potrivit art.32 alin.(1) lit.e) din Legea nr.252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.512 din 14 august 2013, în desfășurarea activității de probațiune, consilierii de probațiune „*coordonează executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității*”. Potrivit art.46 din aceeași lege, „*serviciul de probațiune pune la dispoziția instanței informațiile cuprinse în baza de date constituită la nivel național cu privire la instituțiile din comunitate abilitate să participe, sub coordonarea serviciului de probațiune, la executarea pedepselor și a măsurilor neprivative de libertate, conform procedurii stabilite în Legea nr.253/2013. Baza de date prevăzută la alin.(1) conține și lista instituțiilor din comunitate în cadrul cărora poate fi prestată muncă neremunerată în folosul comunității și tipurile de activități care pot face obiectul acesteia, cursurile, programele sau activitățile care pot fi impuse în conținutul unor obligații sau al unor măsuri educative*”. De asemenea,

având în vedere art.104 raportat la art.61 din aceeași lege, în vederea punerii în executare a obligației de prestare a unei munci neremunerate în folosul comunității, consilierul de probațiune manager de caz, în funcție de situația și nevoile persoanei și în funcție de utilitatea activităților pentru comunitate, stabilește în care din cele două instituții din comunitate menționate în hotărârea judecătorească urmează a se executa obligația. În urma stabilirii activității pe care urmează să o presteze persoana și a instituției din comunitate determinate ca loc de executare, consilierul de probațiune emite o decizie prin care referă cazul către instituția stabilită pentru executarea obligației. Decizia prevăzută la alin.(2) și o copie de pe dispozitivul hotărârii prin care a fost dispusă executarea obligației se comunică instituției din comunitate stabilite. Decizia se comunică și persoanei supravegheate. Pe parcursul executării obligației, consilierul de probațiune manager de caz monitorizează derularea activității de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității. La finalizarea activității, documentul eliberat de către instituția din comunitate care atestă prestarea muncii este atașat, în copie, dosarului de probațiune.

Prin urmare, acest serviciu este executat sub supravegherea și controlul autorităților publice, astfel că nu poate fi calificat drept muncă forțată.

Mai menționăm că, potrivit art.64 alin.(1) din Codul penal, ”În cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, instanța înlocuiește obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității.”

Conform art.64 alin.(5) lit.a) din Codul penal și art.561 alin.(1) din Codul de procedură penală, dacă persoana condamnată nu execută obligația de a presta muncă în folosul comunității, instanța înlocuiește zilele amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității, cu un număr corespunzător de zile cu închisoare. Deci, este vorba de o înlocuire a pedepsei amenzii cu închisoarea [a se vedea, art.63¹ din Codul penal din 1969 și art.63 din noul Cod penal].

Prin urmare, persoana condamnată, indiferent de comportamentul său, într-un final va executa, fie pedeapsa amenzii, prin plată sau prin muncă

neremunerată în folosul comunității, după caz, fie, dacă nu o execută, împotrivindu-se, va executa, în subsidiar, pedeapsa închisorii, care înlocuiește, astfel, pedeapsa amenzii.

Prin urmare, se constată că art.I pct.10 și 11 [cu referire la art.64 alin.(1) și la abrogarea art.64 alin.(6)] din lege nu încalcă art.42 din Constituție.

4.Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege, în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

Art.I pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)] din lege:

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale: [...]

d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni, dacă au produs un prejudiciu material: tâlhărie, piraterie, furt calificat, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice”;

Dispozițiile legale modificate, în forma în vigoare, au următorul cuprins:

- Art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal:

„Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale: [...]

d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani

anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive și al precursorilor de explozivi restricționați, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor.

Cu privire la art.I pct.13 din lege, autorii sesizărilor au mai susținut că, eliminarea infracțiunilor exceptate de la aplicarea circumstanței atenuante prevăzute în art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în vigoare, va conduce la situații inechitabile, absurde, de reducere obligatorie a limitelor de pedeapsă în situații nejustificate. În forma adoptată, norma permite aplicarea circumstanței atenuante în cazul acoperirii prejudiciului material cauzat printr-o infracțiune care are alt obiect juridic decât relațiile sociale de ordin patrimonial. Astfel, o

vătămare corporală prin care s-a cauzat o infirmitate permanentă va fi sancționată mult mai blând dacă se achită costul operației. Se arată că legiuitorul nu a realizat un just echilibru între interesul făptuitorului și valoarea socială a cărei protecție se urmărește prin legea penală. În acest sens, spre exemplu, în ipoteza infracțiunilor de corupție sau de serviciu, al căror obiect juridic constă în relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu, acoperirea prejudiciului material constituie un element marginal, care nu este de natură a diminua atingerea adusă valorilor sociale protejate prin normele de incriminare. În aceste condiții, se arată că legiuitorul nu și-a respectat obligația de a stabili tratamentul sancționator în mod echitabil și proporțional, cu luarea în considerare atât a intereselor persoanelor care cad sub incidența legii penale, cât și a intereselor societății în general, obligație care rezultă inclusiv din jurisprudența Curții Constituționale, sens în care Decizia nr.711/2015 este aplicabilă *mutatis mutandis* și în cauza de față: „în reglementarea sancțiunilor de drept penal de către legiuitor, trebuie stabilit un echilibru între dreptul fundamental, care face obiectul limitării impuse de sancțiune, și valoarea socială a cărei protecție a determinat limitarea”. Prin urmare, se conchide că textul legal criticat încalcă art.1 alin.(3) din Constituție.

Se mai arată, totodată, că **sintagma „până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești”** conferă prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, în forma propusă prin legea criticată, un caracter impredictibil în aplicare, în ipoteza în care acoperirea prejudiciului are loc după pronunțarea sentinței și până la rămânerea definitivă a acesteia, întrucât în acest interval de timp prima instanță nu mai are posibilitatea de a reveni asupra propriei soluții, deoarece intervine dezinvestirea.

Cu privire la criticile de neconstituționalitate astfel formulate, reținem următoarele:

4.1.Referitor la enumerarea limitativă a infracțiunilor pentru care nu se aplică circumstanța atenuantă prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, se

constată că este de competența legiuitorului să reglementeze circumstanțe atenuante legale, însă, acesta trebuie să fie coerent în opțiunea pe care o realizează.

Or, în cazul de față, circumstanța atenuantă nu se aplică în privința infracțiunilor de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, dar se aplică în privința infracțiunilor de corupție sau asimilate infracțiunilor de corupție.

În acest fel, se încurajează săvârșirea de acte de corupție pentru că infractorul va ști că dacă va achita prejudiciul până la soluționarea definitivă a cauzei va beneficia de o reducere cu o treime a limitei speciale de pedeapsă. Fără a stabili o ierarhie între infracțiunile contra patrimoniului și cele de corupție, se constată că fenomenul corupției este o amenințare la adresa statului de drept, Curtea statuând, prin **Decizia nr.2 din 15 ianuarie 2014**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.71 din 29 ianuarie 2014, că acesta „este considerat a fi una dintre cele mai grave amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială, cu efecte negative asupra activității autorităților și instituțiilor publice și asupra funcționării economiei de piață. Corupția se constituie într-un obstacol al dezvoltării economice a statului și compromite stabilitatea instituțiilor democratice și fundamentul moral al societății. În consecință, în ultima perioadă, politica penală declarată a statului a fost aceea de a intensifica eforturile în scopul adoptării unor acte normative în materia combaterii corupției, care, printre altele, să prevadă incriminarea coordonată a tuturor infracțiunilor de corupție la toate nivelurile autorităților și instituțiilor statului” [a se vedea și Decizia nr.536 din 6 iulie 2016, par.31].

În aceste condiții, este greu de determinat rațiunea care a stat la baza concepției legiuitorului de a extinde sfera aplicării circumstanței atenuante la infracțiuni a căror săvârșire constituie o amenințare la adresa statului de drept, mai exact la adresa tuturor drepturilor și libertăților fundamentale, exceptând

infracțiunile a căror săvârșire constituie o amenințare la adresa dreptului de proprietate sau a integrității fizice a persoane, respectiv la adresa anumitor drepturi sau libertăți fundamentale punctual determinabile.

Astfel cum am arătat anterior, o asemenea măsură contravine politicii penale a statului și constituie *per se* o amenințare ce vizează întregul spectru de drepturi și libertăți fundamentale ce caracterizează statul de drept.

Apreciem că adoptarea unei asemenea măsuri, în loc să intensifice efortul statului de prevenire și combatere a fenomenului, temperează lupta împotriva acestuia, iar o viziune cu caracter moderat asupra fenomenului corupției are drept efect îngăduirea actelor de corupție și încurajarea subiecților de drept la săvârșirea unor asemenea fapte.

Prin urmare, configurarea circumstanței atenuante legale trebuie să fie realizată în mod coerent prin raportare la întreaga reglementare în materie penală, astfel încât aceasta să susțină politica penală a statului. Deși este atribuția legiuitorului să adopte norme penale, precum cea în discuție, tot acestuia îi revine obligația ca în activitatea de generare a reglementărilor legale să realizeze o necesară dozare a circumstanțelor atenuante legale în funcție de natura relațiilor sociale ocrotite prin infracțiunile avute în vedere.

Mai este de observat că, în expunerea de motive a Codului penal, se arată că frecvențele intervenții legislative asupra diferitelor instituții de drept penal au condus la o aplicare și interpretare neunitară, lipsită de coerență a legii penale, cu repercusiuni asupra eficienței și finalității actului de justiție.

Or, raportat la cauza de față, reținem că modificarea circumstanței legale de atenuare, în sensul dorit de legiuitor, denotă în sine o lipsă de coerență a legii penale, cu repercusiuni asupra eficienței și finalității actului de justiție.

Având în vedere cele expuse, se constată că măsura analizată încalcă valorile statului de drept și, prin urmare, dispozițiile constituționale ale art.1 alin.(3).

De asemenea, în mod punctual, se constată că legiuitorul a eliminat dintre infracțiunile în privința cărora nu se aplică circumstanța atenuantă prevăzută la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, cu același efect al încurajării fenomenului infracțional în acest domeniu și al diminuării protecției penale asigurate la nivel național bugetului general al Uniunii Europene și bugetelor administrate de aceasta.

Această intervenție legislativă este însă necorelată cu dispozițiile Directivei (UE) 2017/1371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal, care are drept termen de transpunere data de 6 iulie 2019. Actul european anterior menționat prevede în Preambulul său că protecția intereselor financiare ale Uniunii privește nu numai gestionarea creditelor bugetare, ci și toate măsurile care afectează sau care riscă să aibă un efect negativ asupra activelor sale și ale statelor membre, în măsura în care măsurile respective sunt relevante pentru politicile Uniunii și, de asemenea, că, în vederea asigurării punerii în aplicare a politicii Uniunii în domeniul vizat, este esențial să continue apropierea dreptului penal al statelor membre prin completarea protecției intereselor financiare ale Uniunii prin dreptul administrativ și civil în cazul celor mai grave tipuri de comportament din categoria fraudei în acest domeniu, evitându-se, în același timp, incoerențele atât în cadrul fiecăruia dintre aceste domenii ale dreptului, cât și între acestea.

Or, prin raportare la considerentele mai sus enunțate, crearea de către legiuitor a unor mijloace disuasive de protecție penală în domeniul infracțional analizat reprezintă o obligație a acestuia ce derivă din prevederile art.148 alin.(2) și (4) din Constituție. Pentru acest motiv, aplicabilitatea, în cazul infracțiunilor contra

intereselor financiare a Uniunii Europene, a circumstanței atenuante legale prevăzute la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, ce are ca efect încurajarea săvârșirii unor fapte ce pun în pericol aceste interese, este de natură a încălca obligațiile ce revin României ca urmare a aderării la Uniunea Europeană.

Mai mult, cele două categorii de infracțiuni mai sus analizate, - respectiv cele de corupție și cele contra intereselor financiare ale Uniunii Europene - sunt strâns legate între ele printr-o relație de tipul „cauză-efect”, săvârșirea infracțiunilor de corupție putând genera efecte negative asupra intereselor financiare ale Uniunii Europene. Pentru acest motiv, art.4 din Directiva (UE) 2017/1371, intitulat „Alte infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii”, face trimitere la infracțiunile de corupție, prevăzând, la art 2, că statele membre iau măsurile necesare pentru a se asigura că corupția pasivă și activă constituie infracțiuni atunci când sunt săvârșite cu intenție. Potrivit lit.a) și b) ale aceluiași art.2 din Directiva (UE) 2017/1371, în sensul directivei, „corupție pasivă” înseamnă acțiunea unui funcționar public care, în mod direct sau printr-un intermediar, solicită sau primește avantaje de orice fel, pentru sine sau pentru o terță parte, ori acceptă o promisiune referitoare la un astfel de avantaj pentru a acționa sau a se abține de la a acționa în conformitate cu sarcinile sale sau în exercitarea atribuțiilor sale, într-un mod care prejudiciază sau este susceptibil să prejudicieze interesele financiare ale Uniunii, iar „corupție activă” înseamnă acțiunea unei persoane care, în mod direct sau printr-un intermediar, promite, oferă sau acordă avantaje de orice fel unui funcționar public, pentru sine sau pentru o terță parte, pentru a acționa sau a se abține de la a acționa în conformitate cu sarcinile sale sau în exercitarea atribuțiilor sale, într-un mod care prejudiciază sau este susceptibil să prejudicieze interesele financiare ale Uniunii. De asemenea, conform art.4 lit.a) din directiva analizată, „funcționar public” înseamnă funcționar al Uniunii sau funcționar național, iar, în acest context, conform pct.(ii) al art.4 lit.a) anterior menționat, noțiunea de „funcționar național” este înțeleasă prin trimitere prin trimitere la definiția „funcționarului” sau a unui „funcționar public” din dreptul intern

al statului membru sau a țării terțe în care își îndeplinește funcțiile. Totodată, potrivit aceluiași dispoziții legale, termenul de „funcționar național” include orice persoană care deține o funcție executivă, administrativă sau judecătorească la nivel național, regional sau local, precum și orice persoană care deține o funcție legislativă la nivel național, regional sau local este asimilată unui funcționar național. De asemenea, alături de categoriile de „funcționar al Uniunii” și „funcționar național”, lit.b) a art.4 din Directiva (UE) 2017/1371, prevede ca făcând parte din sfera noțiunii de „funcționar public”, în sensul aceleiași directive, orice altă persoană care i s-a încredințat și exercită o funcție de serviciu public care implică gestionarea intereselor financiare ale Uniunii în state membre sau în țări terțe sau luarea de decizii referitoare la acestea. Nu în ultimul rând, gravitatea infracțiunilor contra intereselor financiare ale Uniunii Europene și a infracțiunilor de corupție și de serviciu este subliniată prin dispozițiile art.5 din Directiva (UE) 2017/1371, care obligă statele membre să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că se pedepsesc ca infracțiuni instigarea și complicitatea la săvârșirea oricăreia dintre infracțiunile menționate la art.3 și 4, precum și tentativa de a săvârși oricare dintre infracțiunile menționate la art.3 și la art.4 alin.(3). În același sens, art.7 din Directiva (UE) 2017/1371 obligă statele membre ca, în cazul săvârșirii infracțiunilor menționate la art.3, 4 și 5 din directivă, să se asigure că sunt aplicate sancțiuni penale eficace, proporționale și disuasive și să ia toate măsurile necesare pentru a se asigura că infracțiunile menționate la art.3 și 4 din directivă sunt sancționate cu o pedeapsă maximă care prevede închisoarea, precum și că maximum acestei pedepse este de cel puțin patru ani atunci când săvârșirea faptelor implică un prejudiciu sau avantaj semnificativ.

Or, toate aceste considerente denotă caracterul grav al infracțiunilor analizate și importanța majoră pe care Uniunea Europeană o acordă reglementării unor mijloace de drept penal adecvate și proporționale cu pericolul major pe care faptele de corupție și cele împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene îl prezintă pentru valorile fundamentale ale statelor membre, precum și caracterul imperativ

al obligației pe care acestea din urmă o au, de a adopta, la nivel național, măsuri legislative corespunzătoare. Se impune, prin urmare, asigurarea, prin mijloacele oferite de dreptul penal național, a unei cât mai sporite protecții, atât a valorilor sociale formate în legătură cu exercitarea de către funcționarii publici a atribuțiilor de serviciu specifice funcțiilor pe care le dețin, cât și a intereselor financiare ale Uniunii Europene.

Așa fiind, soluția juridică a aplicării prevederilor art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal în cazul infracțiunilor de corupție și de serviciu și a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene este în discordanță atât cu imperativul respectării principiilor statului de drept, cât și cu cel al apărării valorilor europene mai sus menționate, textul criticat fiind, prin urmare, contrar dispozițiilor art.1 alin.(3) și art.148 alin.(2) și (4) din Constituție. Pentru acest motiv, considerăm că s-ar fi impus reintroducerea acestor categorii de infracțiuni în cuprinsul enumerării prevăzute la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal.

4.2. În ceea ce privește momentul procesual până la care se poate acoperi prejudiciul material cauzat prin infracțiune, se constată că, în conformitate cu jurisprudența Curții Constituționale, „reglementarea unui regim sancționator în funcție și de atitudinea de recunoaștere a vinovăției este expresia principiului egalității în fața legii, care impune ca la aceleași situații juridice să se aplice același regim, iar la situații juridice diferite tratamentul juridic să fie diferențiat” [Decizia nr.1470 din 8 noiembrie 2011]. Însă, reglementarea unei cauze de reducere a pedepsei, care se poate aplica numai până la un anumit moment procesual, care, prin ipoteză, în anumite procese penale a fost deja depășit la momentul intrării în vigoare a noii reglementări, a dus la concluzia Curții în sensul că „tratamentul juridic de clemență opozabil învinuiților sau inculpaților care solicită reducerea pedepsei la jumătate, aplicarea unei pedepse cu amenda ori a unei sancțiuni cu caracter

administrativ, nu este justificată de situația diferită în care s-ar afla făptuitorii, ci de celeritatea soluționării cauzei. Stabilirea unui asemenea criteriu, aleatoriu și exterior conduitei persoanei, este în contradicție cu principiul egalității în fața legii, consacrat de art.16 alin.(1) din Constituție, conform căruia, la situații egale, tratamentul juridic aplicat nu poate fi diferit. Astfel, durata procesului și finalizarea acestuia depind adesea de o serie de factori cum sunt gradul de operativitate a organelor judiciare, incidente legate de îndeplinirea procedurii de citare, complexitatea cazului și alte împrejurări care pot să întârzie sau nu soluționarea cauzei. De asemenea, în numeroase cazuri, durata proceselor nu depinde numai de atitudinea părților care pot formula sau nu cereri diverse sau se pot afla în situații de natură obiectivă, ci se datorează unor alte circumstanțe, care țin de organizarea justiției și de gradul de încărcare a rolurilor instanțelor judecătorești” [Decizia nr.573 din 3 mai 2011].

Se mai reține că, în Decizia nr.573 din 3 mai 2011, Curtea a constatat încălcarea art.16 alin.(1) din Constituție pentru că în cauzele în care se depășise momentul judecății în primă instanță, acestea fiind în apel/ recurs, măsura de reducere a pedepsei nu putea fi aplicată. În schimb, în Decizia nr.1470 din 8 noiembrie 2011, Curtea a constatat pentru o situație similară, dar vizând recunoașterea vinovăției, că nu s-a încălcat art.16 din Constituție, prin depășirea momentului procesual până la care se putea face aplicarea acestui acord, în schimb, a constatat încălcarea art.15 alin.(2) din Constituție, în sensul că, fiind lege penală mai favorabilă, nu putea fi aplicată retroactiv.

Raportat la cauza de față, se constată că legiuitorul a evitat problemele de natură constituțională rezultate din depășirea unui moment procesual până la care s-ar aplica circumstanța atenuantă, fiind axiomatic faptul că aceste circumstanțe pot fi valorificate numai în cursul procesului penal, respectiv „**până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești**” din cuprinsul art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal. Reținem totodată că, momentul rămânerii definitive a unei hotărâri

judecătorești penale trebuie analizat, după cum aceasta este pronunțată în primă instanță, în apel sau în soluționarea unei contestații. **Rămânerea definitivă a hotărârii primei instanțe** este reglementată la art.551 din Codul de procedură penală, potrivit căruia acesta coincide cu una dintre următoarele date: 1. data pronunțării, când hotărârea nu este supusă contestației sau apelului; 2. data expirării termenului de apel sau de introducere a contestației, când nu s-a declarat apel sau contestație în termen sau când apelul sau, după caz, contestația declarată a fost retrasă înăuntrul termenului; 3. data retragerii apelului sau, după caz, a contestației, dacă aceasta s-a produs după expirarea termenului de apel sau de introducere a contestației; 4. data pronunțării hotărârii prin care s-a respins apelul sau, după caz, contestația. Totodată, conform art.552 alin.(1) din Codul de procedură penală, **hotărârea instanței de apel rămâne definitivă** la data pronunțării acesteia, atunci când apelul a fost admis și procesul a luat sfârșit în fața instanței de apel, iar, potrivit art.552 alin.(2) din Codul de procedură penală, **hotărârea pronunțată în calea de atac a contestației rămâne definitivă** la data pronunțării acesteia, atunci când contestația a fost admisă și procesul a luat sfârșit în fața instanței care a judecat-o.

Se constată, astfel, că momentul procesual până la care se poate acoperi integral prejudiciul material cauzat prin infracțiune a fost extins și acoperă toată durată procesului penal.

O asemenea conduită, în realitate, nu poate fi considerată ca fiind circumstanță atenuantă, din contră, contravine chiar rațiunii și scopului pentru care ea a fost inițial instituită, respectiv pentru a repara cât mai repede posibil prejudiciul material cauzat. Or, așa cum este redactat textul legal criticat, se ajunge la situația ca la ultimul termen de judecată să se acopere prejudiciul, acesta fiind mai degrabă un mecanism pentru a beneficia de un tratament penal mai favorabil, fără ca infractorul să se fi preocupat să achite prejudiciul cât mai repede posibil. Prin urmare, trebuia menținută concepția inițială a codului ca repararea prejudiciului să

se realizeze până la primul termen de judecată. Or, extinzându-se intervalul temporal, repararea prejudiciului se va realiza la momente îndepărtate de timp față de data producerii lui, astfel încât reparația realizată nu va avea efectul scontat.

Prin urmare, **nu este indiferent ca prejudiciul să fie recuperat oricând pe parcursul procesului penal, ci, prin natura sa, acoperirea prejudiciului, pentru a putea fi valorizată în cadrul individualizării pedepsei, trebuie să fie cât mai repede realizată, pentru a duce la repararea pagubei.** Cu alte cuvinte, repararea tardivă a prejudiciului reflectă o utilitate socială scăzută a conduitei făptuitorului [suspectului/ inculpatului], rațiunea textului trebuind a fi apreciată pe ideea redresării cât mai rapide a circuitului civil lezat prin actul infracțional. Prin urmare, ceea ce axiomatic se urmărește prin măsurile de drept penal substanțial care reglementează cauze de reducere a pedepsei, condiționate de acoperirea prejudiciului, este înlăturarea pe cât posibil a afectelor negative a prejudiciului material cauzat prin acoperirea integrală și rapidă a acestuia. Numai în acest caz, statul „renunță” la a aplica în totalitate tratamentul sancționator al infracțiunii săvârșite și acceptă reducerea sancțiunii cu condiția reparării grăbnice a circuitului economic lezat prin ilicitul penal. Prin urmare, cauzele de reducere a pedepsei, condiționate de recuperarea prejudiciului, nu se apreciază în funcție de evoluția cauzei penale în diferite stadii procesuale, rațiunea lor fiind aceea de a îndrepta cât mai rapid posibil prejudiciile aduse circuitului civil

În consecință, **având în vedere că momentul procesual până la care poate fi acoperit prejudiciul material cauzat a fost nepermis de mult extins, a fost alterată rațiunea circumstanței atenuante legale prevăzute la art.75 alin.(1) lit.d) din Codul penal, încălcându-se, astfel, art.1 alin.(3) din Constituție.**

5.Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a) – c) și alin.(2)-(6)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

- Art.I pct.21 [cu referire la art.100] din lege are următorul cuprins:

„Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă dacă:

a) cel condamnat a executat cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin două treimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 15 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin.(1) lit b)–d).

(3) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(1) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o pătrime din durata pedepsei

închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin o treime, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate sau care au condus la respingerea acesteia și, în cazul admiterii, atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.”

Art.100 din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:

„(1) Liberarea condiționată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau a cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin.(1) lit.b)-d).

(3) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(1) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. în acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin două treimi, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracțiunilor de pedeapsă prevăzute în alin.(2) se ține seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. în acest caz, liberarea condiționată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puțin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depășește 10 ani, și a cel puțin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate și atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat”.

Cu privire la **art I pct.21** autorii sesizărilor au susținut că, în contextul în care concepția avută în vedere de legiuitor la adoptarea Codului penal în vigoare a fost tratarea cu indulgență a infractorilor aflați la prima abatere, materializată prin scăderea semnificativă a limitelor de pedeapsă, reducerea fracției minime din pedeapsă ce trebuie executată efectiv, prin care se relaxează și mai mult tratamentul sancționator de drept penal, tinde să golească de conținut instituția pedepsei și, în mod inerent, să o deturneze de la scopul preventiv al acesteia.

Cu privire la criticile de neconstituționalitate astfel formulate constatăm că, **noua concepție a legiuitorului relaxează regimul liberării condiționate**, în sensul

că **reduce fracțiile obligatorii a fi executate** din durata pedepsei aplicate. Astfel, ori de câte ori reglementarea în vigoare prevede o fracție de executat de minim trei pătrimi, noua reglementare impune două treimi, în loc de două treimi impune jumătate, în loc de jumătate impune o treime sau în loc de o treime prevede o pătrime.

Rezultă, aşadar, că **legiuitorul a redus sensibil fracțiile care trebuie executate din durata pedepselor pentru ca, în speță, condamnatul să aibă vocație la acordarea măsurii de liberare condiționată.**

Deși legiuitorul are competența de a structura condițiile liberării condiționate, acesta trebuie însă să țină cont de politica sa penală, astfel cum a fost configurată la adoptarea Codului penal.

Astfel, este de observat că **maximul special al pedepselor au fost reduse sensibil față de Codul penal din 1969, fapt care, evident, în procesul de individualizare a pedepsei duce la aplicarea unor pedepse mai reduse.** Legiuitorul din 2009 a reglementat, în esență, aceleași fracții de pedeapsă de executat pentru ca un condamnat să aibă vocație la liberare condiționată, ca în vechea reglementare din 1969, cu excepția condamnaților care au împlinit vârsta de 60 de ani [unde fracția a fost mărită de la o treime, la jumătate sau de la jumătate, la două treimi, după caz].

Noua soluție legislativă reduce fracțiile de pedeapsă de executat, sub cele din vechea reglementare din 1969, pentru ca un condamnat să aibă vocație la liberare condiționată, iar în privința condamnaților care au împlinit vârsta de 60 de ani s-a revenit la fracțiile de pedeapsă din vechea reglementare. Însă, ceea ce îi scapă legiuitorului este faptul că, față de vechea reglementare, maximul special al pedepselor este mult diminuat, astfel că și pedepsele aplicate sunt mai mici.

Or, a reduce atât maximul special al pedepselor, cât și fracțiile care se raportează la acestea relevă o lipsă a unei atitudini raționale a legiuitorului față de fenomenul infracțional și o slăbire, fără precedent, a rolului sancționator al hotărârii judecătorești de condamnare. Se încurajează, astfel, săvârșirea de infracțiuni, având în vedere regimul extrem de favorabil al liberării condiționate.

De altfel, **Curtea, în Decizia nr.356 din 30 mai 2018**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.528 din 27 iunie 2018, par.85, **a remarcat** „**opțiunea legiuitorului pentru un prag redus de executare a pedepsei în regim de detenție penitenciar** atunci când stabilește incidența măsurilor alternative de executare. **Or, această opțiune ridică probleme din perspectiva realizării rolului sancționator al hotărârii judecătorești de condamnare, care, în condițiile prezentei legi, pare a fi redus în mod drastic.** Este neîndoielnic că scopul reglementării măsurilor alternative de executare a pedepsei privative de libertate este acela de a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei condamnate, pe de o parte, prin scoaterea acesteia dintr-un sistem penitenciar care prezintă serioase deficiențe, și, pe de altă parte, prin crearea premiselor reeducării, reinsertiei sociale, dar și prevenirii recidivei, **însă acest scop, cu caracter preponderent individual, trebuie să se afle într-un just echilibru cu scopul sancționator al răspunderii penale, care corespunde interesului general. Tocmai de aceea, legiuitorul este obligat să își reconsidere opțiunea și să găsească acea soluție legislativă care, transpunând politica sa penală în materia individualizării executării pedepselor, să respecte echilibrul între rolul punitiv, rolul preventiv și rolul reintegrator al justiției penale”.**

Prin **Decizia nr.57 din 2 februarie 2017**, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.366 din 17 mai 2017, Curtea a statuat că **liberarea condiționată nu reprezintă un drept recunoscut condamnatului de a nu executa pedeapsa până la termen, ci un instrument juridic prin care instanța de judecată constată că nu mai este necesară continuarea executării pedepsei în regim de detenție până la împlinirea integrală a duratei stabilite prin condamnare, întrucât condamnatul, prin conduita avută pe toată durata executării pedepsei, dovedește că a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, iar liberarea sa anticipată nu prezintă niciun pericol pentru colectivitate. Curtea a mai reținut că liberarea condiționată nu este un drept fundamental, ci doar o posibilitate care se aplică facultativ dacă sunt îndeplinite și constatate de către instanță condițiile legale,**

măsura constituind un stimulent important pentru reeducarea celui condamnat [în acest sens, a se vedea și Decizia nr.238 din 21 mai 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.417 din 10 iulie 2013].

Practic, o asemenea măsură contravine politicii penale a statului, în sensul că deturneză finalitatea și scopul pedepsei, precum și vocația la liberare condiționată. Rolul punitiv al justiției penale este zădărnicit din moment ce executarea în integralitate a pedepsei devine excepția, iar vocația liberării condiționate devine regula în materie de executare a pedepsei.

Prin limitarea minimă a libertății individuale a condamnatului, ipoteză care determină mari semne de întrebare cu privire la îndreptarea acestuia, se încalcă exigențele statului de drept, fiind eliminată, până la urmă, o garanție care asigura protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale celorlalte persoane.

Mai mult, **este afectată autoritatea puterii judecătorești, în sensul că Parlamentul zădărnicește actul prin care aceasta se exprimă, respectiv hotărârea judecătorească.**

Prin urmare, constatăm că, dispozițiile art.I pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a) – c) și alin.(2)-(6)] din lege încalcă prevederile art.1 alin.(3) din Constituție referitor la statul de drept, dar și alin.(4) privind separația puterilor în stat.

6. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.26 și 27 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c) și art.155 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

- Art.I pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)] din lege

„(1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: [...]

b) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 6 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;”

- Art.I pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)] din lege

„(3) Prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție prevăzut în art.154 este depășit cu încă jumătate”.

- Art.154 alin.(1) lit.b) și c) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:

„(1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt: [...]

b) 10 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani”.

- Art.155 alin. (4) din Codul penal, în vigoare, are următorul cuprins:

„Termenele prevăzute la art.154, dacă au fost depășite cu încă o dată, vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni”.

Autorii sesizărilor au susținut că, **diminuarea termenelor de prescripție a răspunderii penale** pentru infracțiuni cu pericol social ridicat, **concomitent cu reducerea termenelor speciale de prescripție a răspunderii penale** pune la îndoială aptitudinea sancțiunilor penale de a-și atinge scopul preventiv.

Examinând criticile de neconstituționalitate privind art.I pct.26 și 27 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c) și art.155 alin.(3)] din lege, constatăm că, **legiuitorul a redus**, pe de o parte, **durata termenelor de prescripție a răspunderii penale**, respectiv în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 de ani, precum și în privința în privința infracțiunilor cu maximul special mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani, iar, pe de altă parte, **durata termenului prescripției speciale**, astfel că **dacă termenele de prescripție a răspunderii penale au fost depășite cu jumătate [și nu încă o dată]**, vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni.

Reducerea semnificativă a termenelor de prescripție reprezintă o soluție legislativă care contravine jurisprudenței Curții Constituționale și afectează echilibrul între dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni, răspunzând unui interes general, și drepturile persoanelor care beneficiază de prescriptibilitatea răspunderii penale.

Totodată, **reducerea termenelor de prescripție a răspunderii penale**, nu este de natură să asigure un just echilibru între drepturile persoanelor inculpate pentru săvârșirea unei infracțiuni și drepturile persoanelor prejudiciate prin comiterea lor.

Maximul special al celor mai multe infracțiuni reglementate prin Codul penal partea specială este cuprins în intervalul 5-20 de ani închisoare. Prin urmare, **art.I pct.26 din lege vizează majoritatea infracțiunilor**, ceea ce înseamnă că **legiuitorul a limitat dreptul statului de a trage la răspundere persoana care a comis o faptă penală.**

Prin **Decizia nr.443 din 22 iunie 2017**, publicată în **Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.839 din 24 octombrie 2017, par.18-21**, Curtea a statuat că „**între principiile care guvernează răspunderea penală prezintă relevanță [...]** principiul legalității incriminării și a pedepsei, prevăzut la art.23 alin.(12) din

Constituție și art.1 din Codul penal, potrivit căruia faptele care constituie infracțiuni și pedepsele aplicabile în cazul săvârșirii lor sunt prevăzute prin legea penală. Același principiu se regăsește, indirect, și la art.15 alin.(2) din Codul penal, conform căruia infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale. Principiul legalității răspunderii penale este completat cu principiul caracterului personal al acesteia, conform căruia răspunderea penală poate fi angajată numai cu privire la persoana care a săvârșit o infracțiune și la participanții la comiterea acesteia. În fine, un alt principiu aplicabil răspunderii penale este cel al prescriptibilității răspunderii penale.

Potrivit acestuia din urmă, dreptul statului de a trage la răspundere penală persoanele care săvârșesc infracțiuni se stinge, dacă acesta nu este exercitat într-un anumit interval de timp. Prescripția răspunderii penale are la bază ideea că, pentru a-și atinge scopul, acela al realizării ordinii de drept, răspunderea penală trebuie să intervină prompt, cât mai aproape de momentul săvârșirii infracțiunii, întrucât doar în acest fel poate fi realizată prevenția generală și cea specială și poate fi creat, pe de o parte, **sentimentul de securitate a valorilor sociale ocrotite**, iar, pe de altă parte, **încrederea în autoritatea legii**. Cu cât răspunderea penală este angajată mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, **rezonanța socială a săvârșirii infracțiunii se diminuează**, iar stabilirea răspunderii penale pentru săvârșirea infracțiunii nu mai apare ca necesară, deoarece urmările acesteia ar fi putut fi înlăturate sau șterse. Totodată, **în intervalul de timp scurs de la săvârșirea infracțiunii, autorul acesteia, sub presiunea amenințării răspunderii penale, se poate îndrepta**, fără a mai fi necesară aplicarea unei pedepse.

Prin urmare, pentru a nu lăsa nesoluționate *sine die* raporturi juridice de conflict, legiuitorul a reglementat prescripția răspunderii penale drept cauză de înlăturare a răspunderii penale. Prescripția răspunderii penale este reglementată la art.153-156 din Codul penal. Așa fiind, prescripția răspunderii penale constă în stingerea raportului juridic penal de conflict și, prin aceasta, în stingerea dreptului statului de a trage la răspundere penală persoana care săvârșește o infracțiune, după

trecerea unui anumit interval de timp de la data comiterii acesteia, respectiv după scurgerea termenului de prescripție. În acest sens, termenele de prescripție sunt reglementate la art.154 din Codul penal, în funcție de natura și gravitatea pedepselor prevăzute de lege pentru infracțiunile în cazul cărora se aplică”.

Fixarea unor termene scurte pentru prescrierea răspunderii penale afectează tocmai rațiunea instituirii prescripției, întrucât, pe de o parte, afectează sentimentul de securitate a valorilor sociale ocrotite și încrederea în autoritatea legii, iar, pe de altă parte, nu permite diminuarea rezonanței sociale a săvârșirii infracțiunii, iar în intervalul de timp scurs de la săvârșirea infracțiunii, este discutabil dacă autorul acesteia, sub presiunea amenințării răspunderii penale, se poate îndrepta, fiind mai degrabă încurajat în activitatea sa infracțională.

Mai mult, reducerea termenului de prescripție specială, coroborată cu reducerea termenului de prescripție a răspunderii penale duce la înjumătățirea termenului de prescripție specială – exempli gratia – tâlhăria va avea termen de prescripție a răspunderii penale de 6 ani, iar termenul de prescripție specială de 9 ani; în prezent, aceste termene sunt de 8, respectiv 16 ani, iar în condițiile Codului penal din 1969, aceste termene erau de 15 ani, respectiv 22,5/ 30 de ani [înainte și după intrarea în vigoare a Legii nr.63/2012]. Se ajunge la îngreunarea sau împiedicarea anchetării unor cauze penale, în special a celor complexe, privind fapte care au produs prejudicii foarte mari, pentru care împlinirea termenului de prescripție a răspunderii penale va conduce la imposibilitatea sancționării făptuitorilor, fiindu-le creată astfel o situație mai favorabilă.

Prin urmare, apreciem că o asemenea reducere a termenelor de prescripție a răspunderii penale și a celui de prescripție specială este în contradicție cu politica penală declarată a statului, respectiv reprimarea fenomenului infracțional.

Având în vedere cele arătate, coroborate cu faptul că **modificarea operată** este una de structură, care pune în pericol drepturile și libertățile fundamentale ale victimelor, dar și ale celorlalte persoane, constatăm că **art.I pct.26 și 27** contravine prevederilor art.1 alin.(3) privind statul de drept, care „impun legiuitorului obligația de a lua măsuri în vederea apărării ordinii și siguranței publice, prin adoptarea instrumentelor legale necesare în scopul reducerii fenomenului infracțional (...) cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestui fenomen” [Decizia Curții Constituționale nr.44 din 16 februarie 2016].

7. Criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și (3) teza întâi] din lege în raport cu art.1 alin.(5) și art.23 alin.(11) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

Art.I pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1)-(3)] din lege:

„(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare în primă instanță a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, atunci când areastă interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. Dacă fapta este săvârșită de un

magistrat sau de un reprezentant al organului de urmărire penală, pedeapsa se majorează cu jumătate”.

Art.277 alin.(1)-(3) din Codul penal, în vigoare, având titlul marginal *Compromiterea intereselor justiției*, are următorul cuprins:

„(1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, ***dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală***, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă”.

Cu privire la art.1 pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și (3) teza întâi] din lege, învederăm următoarele:

În ceea ce privește infracțiunea de Compromiterea intereselor justiției prevăzută în art.277 alin.(1) - din textul modificat prin prezenta lege - constatăm că, față de textul de incriminare în vigoare, **a fost eliminată sintagma „dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală”**, ceea ce a modificat situația premisă a infracțiunii, care constă în existența unei cauze penale aflate în fază de urmărire penală, cauză pentru a cărei soluționare a fost stabilită atât necesitatea administrării unei probe, cât și data, locul, modul sau mijloacele de administrare a acesteia, aspecte pe care făptuitorul le divulgă fără drept [a se vedea T. Toader și M. Safta – Comentariul la art.277

din Codul penal în lucrarea G. Antoniu și T. Toader (coord.) – *Explicațiile noului Cod penal*, vol.I, Ed. Universul juridic, București, 2015, p.435-439].

Prin urmare, elementul material al infracțiunii poate fi realizat pe toată durata procesului penal.

În schimb, dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale poate fi realizată, potrivit noii forme preconizate a art.277 alin.(2) din Codul penal până la soluționarea în primă instanță a cauzei. Astfel, încă de la început apare o lipsă de corelare a textelor în sensul că divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă vizează tot parcursul procesului penal, iar dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale vizează cel mult judecata în primă instanță. Rezultă că, aspectele care vizează administrarea probei sunt protejate pe tot parcursul procesului penal, pe când cele ce vizează mijloacele de probă prin care a fost administrată proba sunt protejate numai până la soluționarea cauzei în primă instanță.

Dacă în prezent situația normativă este clară, în sensul că divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă vizează stadiul procesual al urmăririi penale, iar dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale vizează cauza penală până la soluționarea sa definitivă, ceea ce asigură, pe de o parte, desfășurarea în bune condiții a activității de administrare a probelor, iar, pe de altă parte, protejarea prezumției de nevinovăție a inculpatului din dosar, prin incriminarea dezvăluirii, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale din cauza penală până la soluționarea sa definitivă, în urma modificărilor preconizate este fragilizată prezumția de nevinovăție, în sensul că, în apel, se poate scoate un mijloc de probă din întregul material probator al dosarului și poate fi adus la cunoștința publicului.

Tolerarea unei asemenea conduite poate duce la o concluzie greșită a publicului asupra vinovăției sau nevinovăției celui pus sub acuzare, concluzie care cu greu poate fi schimbată în ochii publicului.

Prin urmare, **modificările operate asupra alineatelor (1) și (2) ale art.277 din Codul penal demonstrează o lipsă de claritate a legiuitorului în redactarea textelor de lege, respectiv modificarea operată asupra alin.(2) din același text contravine rațiunii modificării antemenționate a alineatului (1) și slăbește prezumția de nevinovăție, fiind astfel încălcate prevederile art.1 alin.(5) și art.23 alin.(11) din Constituție.**

În ceea ce privește **modificările aduse alineatului (3) teza I**, constatăm că acestea sunt imprecise. Ne întrebăm cine este subiectul activ al acestei infracțiuni? Dacă în forma actuală subiecții activi sunt martorul, expertul sau interpretul, în forma preconizată poate fi chiar și inculpatul sau subiecții procesuali principali. Așa fiind, **prevederile art.277 alin.(3) teza întâi încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție.**

8. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din lege în raport cu art.1 alin.(5) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

Art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] din lege

(3²) Încălcarea dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani”;

Art.277 alin.(3²) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.

Cu privire la art.I pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)] **din lege** constatăm că, acesta incriminează *„încălcarea dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor”*.

Astfel cum este formulată, norma pare a fi mai degrabă o garanție procesuală și atunci s-ar pune problema nulității relative a actului realizat. De asemenea, nu este clar care este elementul material al laturii obiective a infracțiunii și cum se stabilește. Acțiunea de încălcare a *„dreptului la un proces echitabil, la judecarea cauzei de un judecător imparțial și independent”* nu pare a fi în sine elementul material pentru că, astfel cum am arătat, remediul specific acestei acțiuni este unul procesual. Poate că, elementul material ar fi trebuit să fie acțiunea de încălcare a procedurii de repartizare aleatorie a dosarelor care, ca urmare imediată, să fi determinat sau să fi fost de natură să afecteze dreptul la un proces echitabil, în componenta sa referitoare la imparțialitatea obiectivă a instanței, fie numai acțiunea de încălcare a procedurii de repartizare aleatorie a dosarelor.

Or, legiuitorul incriminează încălcarea dreptului la un proces echitabil *prin orice intervenție care afectează procesul de repartizare aleatorie a dosarelor*, aspect care duce la concluzia că este incriminată încălcarea procesului echitabil numai în modalitatea de săvârșire anterioară, iar restul de încălcări ale dreptului la un proces echitabil par a rămâne la un alt remediu procesual. Realitatea este că problema remedierii încălcării dreptului la un proces echitabil ține de administrarea probelor în cauză, astfel că numai faptele punctuale de intervenție asupra procedurii de repartizare aleatorie a dosarelor, contrare legii, cu sau fără finalitate asupra caracterului echitabil al procedurii, pot face obiectul incriminării.

Prin urmare, constatăm că **norma criticată încalcă art.1 alin.(5) din Constituție**, elementul material al laturii obiective a infracțiunii nefiind clar

structurat. De asemenea, legiuitorului îi revine obligația să delimiteze această infracțiune de remediile procedurale ce pot interveni în cursul procesului penal, pentru a nu se ajunge la o amalgamare a garanțiilor procesuale cu normele de drept penal substanțial, și, astfel, să realizeze un just raport între acestea.

9. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție

Dispozițiile criticate au următorul cuprins:

Art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege are următorul cuprins:

„(3) Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, dar nu mai târziu de 1 an de la data săvârșirii acesteia”;

Art.290 alin.(3) din Codul penal, în vigoare, având titlul marginal Darea de mită, are următorul cuprins:

„Mituitorul nu se pedepsește dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta”.

Autorii sesizărilor au susținut că, textul de lege este neclar, deoarece s-ar putea interpreta că mituitorul se pedepsește dacă denunță fapta după un an și o zi de la săvârșirea acesteia, respectiv textul determină, prin redactarea sa, inhibarea oricărei tentații de a denunța. În foarte puține cauze denunțătorii anunță organele de urmărire penală imediat după consumarea infracțiunii, deoarece la acel moment sunt mulțumiți de folosul primit în schimb.

Examinând criticile de neconstituționalitate privind art.I pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)] din lege constatăm că, textul în cauză consacră o cauză specială de nepedepsire, care înlătură răspunderea penală a mituitorului dacă

denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta, însă reduce aplicarea acesteia la un termen de 1 an de la data săvârșirii faptei.

Astfel, dacă până în prezent nu există normativizată o asemenea limitare temporală, legiuitorul, în noua formulă redacțională, propune introducerea termenului de 1 an.

Este de observat că, rațiunea textului în vigoare constă în prevenirea săvârșirii infracțiunii de luare de mită prin insuflarea, pentru cel care ar fi ispitit să ia mită, a temerii că va fi denunțat. De asemenea, s-a arătat că pedepsirea mituitorului ar fi o piedică în calea descoperirii infracțiunii, deoarece, dacă ar fi și el pedepsit, nu ar îndrăzni niciodată să se plângă împotriva funcționarului incorect, funcționar, care, în felul acesta, s-ar vedea la adăpost de răspundere penală pentru fapta săvârșită [a se vedea G. Ivan – Comentarii la art.290 din Codul penal în lucrarea G. Antoniu și T. Toader (coord.) – Explicațiile noului Cod penal, vol. IV, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p.261].

Noua soluție legislativă menține cauza de nepedepsire, dar îi reduce foarte mult aplicabilitatea. Termenul de 1 an fixat este unul foarte scurt, care alterează rațiunea pentru care această cauză de nepedepsire a fost reglementată. Practic, imediat după săvârșirea infracțiunii fiecare dintre cei doi subiecți – mituitul și mituitorul – au un interes de a nu devoala fapta pentru că amândoi profită de pe urma acesteia. De abia în măsura în care intervin anumite neînțelegeri/ nemulțumiri între aceștia, unul dintre cei doi – mituitorul – va fi dispus să colaboreze cu organele de urmărire penală. Însă, fixarea unui termen atât de scurt în interiorul căruia acesta poate beneficia de cauza de nepedepsire, va face ca, după trecerea anului respectiv, relația dintre cei doi subiecți să se întărească, pentru că fiecare va avea de pierdut în urma devoalării faptului ilicit. În aceste condiții, sarcina organelor de urmărire penală de a combate fenomenul infracțional, și mai ales faptele de corupție, se îngreunează

considerabil. Or, este o exigență a statului de drept crearea unui cadru legislativ apt în sine de a crea premisele necesare combaterii fenomenului infracțional. Astfel, obligația pozitivă a statului este de a crea un asemenea cadru legislativ, și nu de a-l altera într-un mod nepermis, cu evidente efecte asupra capacității statului de a lupta cu fenomenele antisociale.

Este de observat că pe toată perioada cât nu s-a prescris răspunderea penală pentru fapta săvârșită, subzistă interesul statului ca organele de urmărire penală să o descopere și să trimită cauza spre soluționare instanței competente.

Prin urmare, dacă s-a dorit reglementarea unei asemenea limitări temporale a cauzei de nepedepsire, ea trebuia realizată în considerarea termenului de prescripție al infracțiunii de luare de mită. Mai adăugăm că, potrivit art.7 din Legea nr.78/2000, faptele de luare de mită sau trafic de influență săvârșite de o persoană care exercită o funcție de demnitate publică; este judecător sau procuror; este organ de cercetare penală sau are atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor; este una dintre persoanele prevăzute la art.293 din Codul penal se sancționează cu pedeapsa prevăzută la art.289 sau art.291 din Codul penal, ale cărei limite se majorează cu o treime [7 ani+2 ani și 4 luni]. Și atunci, raportat la această infracțiune săvârșită de un subiect activ calificat, se observă că această cauză de nepedepsire aproape că își pierde rațiunea normativă, din moment ce atât mituitul, cât și mituitorul, după trecerea aceluia an, sunt constrânși să formeze un corp unitar timp de 8 ani și 4 luni, iar organelor de urmărire penală le va fi extrem de anevoios să depisteze aceste fapte. Se subminează, astfel, capacitatea statului de a lupta – eficient – împotriva corupției.

În consecință constatăm că, **textul criticat încalcă art.1 alin.(3) din Constituție.**

10. Cu privire criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.52 [cu referire la abrogarea art.298] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și art.61 alin.(1) din Constituție

- Dispozițiile art.I pct.52 din legea criticată [cu referire la art.298 din Codul penal] au următorul cuprins: „*Articolul 298 se abrogă*”.

- Dispozițiile art.298 din Codul penal, în forma în vigoare, având titlul marginal **Neglijența în serviciu**, au următorul cuprins: „*Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.*”

Autorii sesizărilor au susținut că, abrogarea art.298 din Codul penal referitor la infracțiunea de neglijență în serviciu încalcă art.1 alin.(3) și (5) din Constituție, în condițiile în care este necesară sancționarea faptelor antisociale săvârșite de funcționari publici, chiar și din culpa, prin prisma funcției publice ocupate. S-a mai arătat că, prin abrogarea realizată sunt afectate valori sociale protejate de Constituție, prin nesancționarea încălcării unor relații sociale, ce ar avea drept consecință existența unei amenințări cu privire la instituțiile statului de drept, democrație, drepturile omului, echitatea și justiția socială. Or, nevoia protejării acestor valori este statuată și în Decizia Curții Constituționale nr.518 din 6 iulie 2017, par.25-28.

Referitor la criticile de neconstituționalitate formulate, reținem următoarele:

Prevederile art.298 din Codul penal au făcut obiectul controlului de constituționalitate, Curtea pronunțând, în acest sens, **Decizia nr.518 din 6 iulie 2017**, prin care a constatat că dispozițiile art.249 alin.1 din Codul penal din 1969 și ale art.298 din Codul penal sunt constituționale în măsura în care prin sintagma

„îndeplinirea ei defectuoasă” din cuprinsul acestora se înțelege „îndeplinirea prin încălcarea legii”. Prin decizia anterior menționată, Curtea a reținut că, rațiunea incriminării faptei de neglijență în serviciu este similară celei pentru care este incriminat abuzul în serviciu, diferența între cele două infracțiuni distingându-se la nivelul laturii subiective - intenția în cazul abuzului în serviciu, respectiv culpa cu prevedere (ușurința)/culpa fără prevedere sau simplă (neglijența) în cazul infracțiunii de neglijență în serviciu. S-a arătat că latura obiectivă a infracțiunii de neglijență în serviciu este formată, ca și la infracțiunea de abuz în serviciu, din elementul material, însoțit de o cerință esențială, urmarea imediată și legătura de cauzalitate dintre activitatea înșelătoare și rezultatul produs. Curtea a reținut, de asemenea, că elementul material al laturii obiective al infracțiunii de neglijență în serviciu presupune încălcarea din culpă a unei îndatoriri de serviciu de către un funcționar public sau de către o altă persoană încadrată în muncă (în cazul variantei atenuate prevăzute de art.308 din Codul penal) prin cele două modalități normative, respectiv „neîndeplinirea” ori „îndeplinirea defectuoasă” a acesteia.

Prin aceeași decizie, Curtea a subliniat că, prin **Decizia nr.405 din 15 iunie 2016**, paragrafele 66-80, și **Decizia nr.392 din 6 iunie 2017**, paragrafele 40-56, a dezvoltat mai multe considerente în scopul delimitării răspunderii penale - în cazul infracțiunii de abuz în serviciu - de alte forme de răspundere juridică în funcție și de alte criterii decât cel al actului normativ încălcat. Astfel, în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul "ultima ratio". Cu alte cuvinte, Curtea a apreciat că, în materie penală, acest principiu nu trebuie interpretat ca având semnificația că legea penală trebuie privită ca ultimă măsură aplicată din perspectivă cronologică, ci trebuie interpretat ca având semnificația că **legea penală este singura în măsură să atingă scopul urmărit, alte măsuri de ordin civil, administrativ etc., fiind improprii în realizarea acestui deziderat**. În sens larg, scopul urmărit de legiuitor

prin legislația penală este acela de a apăra ordinea de drept, iar, în sens restrâns, este acela de a apăra valori sociale, identificate de legiuitor în partea specială a Codului penal, acest scop fiind, în principiu, legitim. Însă, măsurile adoptate de legiuitor pentru atingerea scopului urmărit trebuie să fie adecvate, necesare și să respecte un just echilibru între interesul public și cel individual. Așadar, din perspectiva principiului "ultima ratio", Curtea a reținut că, în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci **această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancțiunea penală.**

În acest context, Curtea a reținut că infracțiunea de neglijență în serviciu este o infracțiune de rezultat, urmarea imediată a săvârșirii acestei fapte fiind cauzarea unei pagube ori a unei vătămări a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice; **art.298 din Codul penal extinde foarte mult sfera de aplicare a infracțiunii de neglijență în serviciu, neprevăzând condiția ca paguba, respectiv vătămarea drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice să aibă o anumită valoare, respectiv ca vătămarea să aibă o anumită intensitate, aspect de natură a face imposibilă delimitarea între abaterile disciplinare sau inerentele greșeli profesionale și infracțiunea de neglijență în serviciu.** Așadar, Curtea constată că reglementarea în vigoare a infracțiunii de neglijență în serviciu permite încadrarea în conținutul său a oricărei fapte săvârșite din culpă, dacă s-a adus o atingere minimă drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice. În aceste condiții, Curtea a constatat că, în ceea ce privește acest aspect, sunt aplicabile *mutatis mutandis* considerentele Deciziei nr.405 din 15 iunie 2016, paragrafele 75-80, și ale Deciziei nr.392 din 6 iunie 2017, paragrafele 46-56, astfel încât, în acord cu acestea, Curtea reține că sarcina aplicării principiului "ultima ratio" revine, pe de-o parte, legiuitorului, iar, pe de altă parte, organelor judiciare chemate să aplice legea. Astfel, responsabilitatea de a reglementa și aplica, în acord cu

principiul anterior menționat, prevederile privind neglijența în serviciu țin atât de autoritatea legiuitoare primară/delegată (Parlament/Guvern), cât și de organele judiciare (Ministerul Public și instanțele judecătorești). Cu alte cuvinte, **Curtea a constatat necesitatea complinirii de către legiutor a omisiunii legislative constatate, sub aspectul valorii pagubei sau intensității/gravității vătămării drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice în vederea asigurării clarității și previzibilității normei penale examinate.**

Având în vedere aceste considerente ale Deciziei nr.518 din 6 iulie 2017, sau mai degrabă neținând cont de acestea, legiutorul a procedat la abrogarea art.298 din Codul penal, arătând în Expunerea de motive a legii criticate că această operațiune legislativă s-a impus, întrucât era foarte greu să se distingă între abaterea disciplinară și fapta penală. Se susține, în aceeași Expunere de motive că, prin menținerea dispozițiilor legale ce reglementează infracțiunea de neglijență în serviciu, se ajunge la incriminări discreționare, fără a exista elemente clare de distincție între acestea. Se susține că, mai mult, prin Decizia nr.518 din 6 iulie 2017, conținutul constitutiv al infracțiunii analizate a fost configurat într-o manieră similară celui al infracțiunii de abuz în serviciu, dar că este imposibil de imaginat încălcarea unei norme juridice de către un funcționar care o cunoaște și care nu urmărește un scop ilicit. Se subliniază, în expunerea de motive a legii, faptul că reglementarea infracțiunii de neglijență în serviciu are la bază o contradicție, aceea că dacă funcționarul public cunoaște un text de lege și îl încalcă voit, atunci forma de vinovăție a culpei nu poate fi reținută, iar, dacă acesta nu cunoaște dispoziția legală încălcată, independent de voința sa, nu poate fi reținută nici vinovăția sub forma culpei.

Raportat la cele susținute în expunerea de motive, constatăm că, **decizia Curții Constituționale nu îndeamnă legiutorul să abroge textul analizat.** Din contră, **decizia menționează expres că incriminarea abuzului în serviciu și a neglijenței în serviciu se află pe aceleași coordonate în ceea ce privește rațiunea**

și valorile sociale ocrotite, singurul element diferențiator fiind forma vinovăției. Îndepărtarea legiuitorului față de decizia Curții Constituționale este vădită; **difficultățile tehnice de redactare a unui text de incriminare nu echivalează cu o opțiune serioasă de dezincriminare;** din contră, dacă întreaga legislație trebuie corelată pentru ca textul de incriminare să devină ceea ce Curtea califică *ultima ratio* de sancționare a unui ilicit, legiuitorul trebuie să procedeze în consecință. Abrogarea/dezincriminarea nu este o opțiune de politică penală doar pentru că este dificil de redactat un text clar și precis. Ne întrebăm dacă politica penală a statului poate fi animată de faptul că este dificil de redactat un text de incriminare exact, astfel că mai bine dezincriminăm fapta respectivă. O asemenea abordare nu ține de politica penală, ci de lipsa de reacție legislativă corespunzătoare din partea Parlamentului. O politică penală se structurează după realitatea socială și nu după o soluție solomonică, precum cea de față, care, în realitate, slăbește forța de constrângere a statului. Tot prin decizia anterioară, Curtea a subliniat faptul că Parlamentul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție; or, exigențele decurgând din statul de drept împiedică legiuitorul să slăbească protecția penală în privința relațiilor sociale referitoare la serviciu. S-ar putea susține că aceste relații sociale, și garanțiile asociate acestora, nu sunt reglementate în Constituție. Totuși, se observă că, prin **Decizia nr.414 din 14 aprilie 2010**, decizie de constatare a neconstituționalității, Curtea a statuat că „existența drepturilor și libertăților prevăzute de Constituție nu este doar declarativă și iluzorie, ci efectivă, astfel încât și dreptului de acces la funcțiile publice trebuie să i se aplice același regim. De aceea, Curtea constată că dreptul de acces la funcțiile publice este unul complex, fiind compus din cel puțin 3 elemente esențiale, și anume:

- accesul/ocuparea efectivă a funcțiilor publice prin concurs;

- exercitarea atributelor de funcție publică;

- încetarea raporturilor de serviciu”.

Rezultă că, pe de o parte, funcționarul public primește ocrotirea textului constituțional, iar, pe de altă parte, este supus obligațiilor derivate din textul constituțional, respectiv **exercitarea potrivit legii a atributelor de funcție publică**. Prin urmare, dacă incriminarea abuzului în serviciu este o garanție în sensul **exercitării potrivit legii a atributelor de funcție publică**, aceeași semnificație o are și **neglijența în serviciu**. Este clar faptul că **garanțiile necesare exercitării atributelor de funcție publică nu pot fi reduse** numai la cele civile [contravențional, disciplinare, civil contractual], din contră, ele trebuie *ultima ratio* să fie și de natură penală, chiar dacă în subsidiar.

Este evident că nu orice neglijență în serviciu a funcționarului public echivalează cu angajarea răspunderii sale penale, din contră, doar o intensitate crescută a acesteia, care lezează valori fundamentale ale statului. Astfel, chiar dacă este greu de delimitat sfera diferitelor tipologii de răspundere ce intervin în paradigma neglijenței în serviciu, legiuitorul nu se poate deroba de la această sarcină și să aleagă o soluție absolut simplistă – dezincriminarea. Ar fi un precedent periculos pentru însăși ideea de stat de drept și, până la urmă, ar decredibiliza și instituția Parlamentului.

În aceste condiții se constată că **abrogarea prevederilor art.298 din Codul penal a fost realizată din motive independente de politica penală a statului**, astfel că **intervenția legislativă realizată nu este conformă prevederilor art.61 alin.(1) din Constituție**, nereflectând politica penală a statului, ci o situație de moment care nu a fost corect gestionată din punct de vedere legislativ.

Prin urmare, constatăm că, **art.I pct.52 din lege încalcă art.1 alin.(3), art.16 alin.(3) și art.61 alin.(1) din Constituție**.

11. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege în raport cu art.1 alin.(3) și (5) și art.16 alin.(1) din Constituție

Art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege are următorul cuprins:

*„(3) Dacă infracțiunile prevăzute la art.295 și art.297–300 (s.n. – art.298 Cod penal vizând infracțiunea de neglijență în serviciu a fost abrogat prin legea supusă controlului de constituționalitate) au produs un prejudiciu material, iar făptuitorul acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, **limitele prevăzute la alin.(2) se reduc la jumătate.***

(4) Dispozițiile alin.(3) se aplică tuturor persoanelor care au comis împreună una dintre faptele prevăzute de alin.(1), indiferent dacă plata a fost efectuată doar de unul sau o parte dintre aceștia”.

Art.308 alin.(3) și (4) din Codul penal este propus a fi introdus, astfel încât nu există un text legal cu o soluție legislativă corespundentă.

Autorii sesizărilor au susținut că, textul analizat nu este corelat cu dispozițiile de reducere a pedepsei stipulate în alte legi (de exemplu, Legea nr.241/2005). Deosebirea se referă la momentul acoperirii pagubei, respectiv la sfera de aplicare a cauzei de reducere a pedepsei. Se mai arată că, făptuitorii în privința cărora prejudiciul cauzat a fost acoperit de un alt făptuitor, în virtutea faptului că au comis împreună una dintre faptele imputate prin ipoteza normei, ar fi privilegiați în raport cu persoana care a achitat integral prejudiciul cauzat, din moment ce nu se află pe poziții de egalitate, ci li se acordă un avantaj legal fără să achite nicio sumă de bani.

Examinând criticile de neconstituționalitate privind art.I pct.53 [cu referire la art.308 alin.(3) și (4)] din lege, constatăm că, acesta consacră o cauză

de reducere a pedepsei, care, pe de o parte, prevede acest **beneficiu** dacă făptuitorul acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, iar, pe de altă parte, în cazul mai multor făptuitori stabilește regula potrivit căreia, dacă unul dintre aceștia a acoperit paguba, cauza de reducere a pedepsei folosește tuturor.

Constatăm că, legiuitorul, atunci când stabilește o cauză de reducere a pedepsei prin raportare la recuperarea prejudiciului realizat, o face în considerarea recuperării cât mai rapide a prejudiciului, pentru ca persistența în circuitul civil a faptei ilicite să fie minimă, iar raporturile patrimoniale să se poată desfășura în continuare în dinamica lor.

Or, a stabili o cauză de reducere a pedepsei care reglementează acoperirea prejudiciului material într-un interval temporal extrem de extins echivalează cu punerea la dispoziția făptuitorului a unui mecanism de care poate uzita, cu alterarea scopului pentru care a fost creat.

Punerea la dispoziția făptuitorului a unei cauze de reducere a pedepsei a cărei valorizare se face cu încălcarea scopului pentru care astfel de mecanisme sunt create, duce la deturnarea scopului lor, creează neîncredere în societate și destabilizează circuitul economic firesc. Executarea cu întârziere a unor obligații bănești nu mai are efectul scontat în circuitul economic și de aceea, astfel de cauze de reducere a pedepsei trebuie condiționate de plasarea cât mai aproape, din punct de vedere temporal, a acoperirii prejudiciului de actul care l-a determinat. Prin urmare, **momentul până la care făptuitorul poate acoperi prejudiciul [respectiv rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești], cu aplicarea cauzei de reducere a pedepsei, nu poate fi considerat ca respectând exigențele art.1 alin.(3) din Constituție.** O obligație pozitivă a legiuitorului derivată din art.1 alin.(3) din Constituție este și aceea ca măsurile de nepedepsire/ reducere a pedepselor să le adopte în considerarea reparării grabnice a consecințelor faptei ilicite, și nu să

reglementeze până la urmă o condiție potestativă în favoarea făptuitorului, care o va folosi doar în măsura în care apreciază că evoluția cauzei îi este nefavorabilă.

Cu privire la faptul că, **acoperirea prejudiciului realizată de către un făptuitor duce la aplicarea cauzei de reducere a pedepsei și în privința celorlalți, acest fapt pune în discuție caracterul personal al răspunderii penale.** Ar rezulta că, un act de conduită ulterior săvârșirii infracțiunii a unuia dintre făptuitori, respectiv acoperirea prejudiciului, să profite și celorlalți; ar însemna că indiferent de poziția subiectivă a celorlalți făptuitori, din moment ce, din punct de vedere obiectiv, a fost acoperit prejudiciul de către un făptuitor, cauza de reducere a pedepsei să se aplice tuturor acestora.

Or, o atare cauză, prin natura sa, este personală, ca și răspunderea penală. În consecință, constatăm o **încălcare a obligației pozitive a statului de a reglementa un cadru normativ coerent, care să asigure un standard ridicat de protecție drepturilor și libertăților fundamentale ale celorlalte persoane, care sunt puse într-o stare de pericol datorită normativizării unui sistem sancționator care își pierde rolul său preventiv, punitiv și educativ.**

Prin urmare, considerăm că **textul criticat încalcă dispozițiile art.1 alin.(3) din Constituție.**

12. Cu privire la criticile de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege în raport cu art.1 alin.(3) din Constituție.

Art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege are următorul cuprins:

„Dacă faptele prevăzute la art.295, art.300, art.303, art.304, art.306 sau art.307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o treime”.

Art.309 din Codul penal, în vigoare, având titlul marginal Faptele care au produs consecințe deosebit de grave, are următorul cuprins:

„Dacă faptele prevăzute în art.295, art.297, art.298, art.300, art.303, art.304, art.306 sau art.307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate”.

Autorii sesizărilor au susținut că, este neconstituțională eliminarea infracțiunii de abuz în serviciu din cuprinsul art.309 din Codul penal și, în consecință, din sfera faptelor sancționate mai sever, în ipoteza în care au produs consecințe deosebit de grave.

Examinând criticile de neconstituționalitate privind art.I pct.54 [cu referire la art.309] din lege, constatăm că, legiuitorul a eliminat infracțiunea de abuz în serviciu din cuprinsul art.309 din Codul penal și, în consecință, din sfera faptelor sancționate mai sever în ipoteza în care au produs consecințe deosebit de grave. Este de observat că legiuitorul nu numai că a redus limitele speciale ale pedepsei cu închisoarea aplicabilă infracțiunii de abuz în serviciu și a reglementat pedeapsa alternativă a amenzii, dar a eliminat și forma agravată a acesteia. Dacă stabilirea pedepsei și a limitelor ei pentru infracțiunea de abuz în serviciu reprezintă opțiunea legiuitorului, nu putem să nu observăm că, **prin prezenta modificare a textului art.309 din Codul penal, care elimină agravanta la infracțiunea de abuz în serviciu, regimul sancționator al acesteia a fost nepermis de mult relaxat. Mai mult, din momentul ce se elimină agravanta analizată, termenul de prescripție al răspunderii penale pentru infracțiunea de abuz în serviciu se egalizează la nivelul termenului de prescripție pentru forma de bază [de altfel, singura existentă în noua formă preconizată a Codului penal], aspect care, corelat cu scăderea maximului special al infracțiunii, duce la un termen de prescripție unic de 5 ani pentru aceste infracțiuni.**

Practic, statul pierde pârghiile necesare pedepsirii corespunzătoare a acestei infracțiuni de serviciu, aspect care se repercutează asupra standardului de protecție a drepturilor și libertăților celorlalte persoane. Se încalcă astfel, Decizia Curții Constituționale nr.224 din 4 aprilie 2017, par.34, sub aspectul obligației legiuitorului de a adopta instrumentele legale necesare în scopul prevenirii fenomenului infracțional, cu excluderea oricăror reglementări de natură să ducă la încurajarea acestuia.

Prin urmare, considerăm că textul criticat încalcă dispozițiile art.1 alin.(3) din Constituție.

*

* *

Având în vedere toate aspectele relevate anterior, considerăm că, sesizările de neconstituționalitate formulate de Președintele României, de Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite și de un număr de 110 deputați aparținând Grupului Parlamentar al Partidului Național Liberal, Grupului Parlamentar al Partidului Mișcarea Populară, Grupului Parlamentar al Uniunii Salvați România și deputați neafiliați,

se impuneau a fi admise:

- și cu privire la criticile de neconstituționalitate extrinsecă
- cât și cu privire la criticile de neconstituționalitate intrinsecă care au vizat dispozițiile art.I pct.6 [cu referire la art.39 alin.(1) lit.c) și lit.e), cu trimitere la lit.c)], pct.10 [cu referire la art.64 alin.(1)], pct.11 [cu referire la abrogarea art.64 alin.(6)], pct.13 [cu referire la art.75 alin.(1) lit.d)], pct.21 [cu referire la art.100 alin.(1) lit.a)-c) și alin.(2)-(6)], pct.26 [cu referire la art.154 alin.(1) lit.b) și c)], pct.27 [cu referire la art.155 alin.(3)], pct.42 [cu referire la art.277 alin.(1), (2) și alin.(3) teza întâi], pct.43 [cu referire la art.277 alin.(3²)], pct.46 [cu referire la art.290 alin.(3)], pct.52 [cu referire la abrogarea art.298], pct.53 [cu

referire la art.308 alin.(3) și (4)], pct.54 [cu referire la art.309] și art.III din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție,

- și să se constate că Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, este neconstituțională în ansamblul său.

JUDECĂTOR,

Dr. LIVIA DOINA STANCIU